

ผลการจัดกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อ
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

นายจุฑาทเทพ จิตวิสัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

EFFECTS OF ORGANIZING A LOCAL-WISDOM BASED NON-FORMAL EDUCATIONAL
PROCESS ON THE ELDERLY - YOUTH RELATIONSHIP

Mr. Juthathep Jitwilai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลการจัดกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้
ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ผู้สูงอายุและเยาวชน
โดย นายจุฑาทิพย์ จิตวิสัย
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)
..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.ปาน กิมปี)

5883412727 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD: Non-Formal Education, Andragogy, Local wisdom, Mudmee silk,
Elderly-Youth relationship

Juthathep Jitwilai : EFFECTS OF ORGANIZING A LOCAL-WISDOM BASED
NON-FORMAL EDUCATIONAL PROCESS ON THE ELDERLY - YOUTH
RELATIONSHIP. Advisor: Assoc. Prof. Dr. Archanya Ratana-ubol

The objectives of this research were 1) to organize a local wisdom-based non-formal educational process the elderly-youth relationship 2) to study the effects of organizing a local wisdom-based non-formal educational process of the elderly-youth relationship. This study was conducted qualitatively. The participants were the elderly and the youth in Chonnabot District of Khon Kaen Province. Andragogy theory of Knowles (1980) was applied as a non-formal educational process for the activity planning and to study the elderly-youth relationship. The research instruments were an activity log, observations, and interviews. Data were analyzed through content analysis. The results of this study were indicated as follows:

1. For a local wisdom-based non-formal educational process of the elderly-youth relationship, elderly and youth planned to weave Mudmee silk together by creating collaborative learning atmosphere, appropriate physical environment in collaborative learning, targeting silk activity planning, collaborative planning, designing, and implementing silk activities including collaborative assessment of silk works.
2. For the effects of organizing a local wisdom-based non-formal educational process of the elderly-youth relationship in collaborative silk activity, the results were showed as follows: 1) straightforward communication 2) assisting others by encouragement and being keen to help each other 3) trust others, elderly and youth were likely to feel trustful of each other during work, 4) sincerity and appreciation between elderly and youth, 5) acceptance of individual characteristics between elderly and the youth and realization of individual characteristics between the two groups. Moreover, the activities will be supportive parts of local wisdom in the implemented area.

Field of Study: Non-Formal Education

Student's Signature .....

Academic Year: 2018

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ เพราะความรักความเมตตา การดูแลเอาใจใส่ อดทนกับลูกศิษย์ คนนี้มากๆ และคำแนะนำปรึกษาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และคุณเลขาฯเจ้าตั้งแต่สมัยปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท ขอบกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ วีรฉัตร สุปัญญา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร. ปาน กิมปี กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย รวมไปถึง คณาจารย์สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนท่านอื่นๆ ที่ประกอบไปด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสวาทน์ โกวิทยา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล ที่บ่มเพาะข้าพเจ้ามาตั้งแต่สมัย เรียนปริญญาตรีจนถึงปัจจุบันเช่นกัน

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิประกอบไปด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธุ์ สุธรรม มรรคา รองศาสตราจารย์ ดร. จุลณี เทียนไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ ดร. ระวี สัจฉโสภณ และ อาจารย์ปริศนา สุทธิประภา ที่ช่วยตรวจสอบความสมบูรณ์ของ เครื่องมือวิจัยให้มีความชัดเจนขึ้น

ขอขอบคุณน้องๆเยาวชนจากโรงเรียนชนบทศึกษา อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และ ผู้สูงอายุทุกท่านที่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี และให้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด ทุกคนมีความทุ่มเทตั้งใจมากๆ ในการทำกิจกรรมเพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดของเรา ได้มีโอกาสในการมาเรียนรู้ การทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน อย่างมีความสุข

ขอขอบคุณเพื่อนพี่น้องภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตทุกคนที่ช่วยเหลือกันดูแลกันเป็น กัลยาณมิตรที่ดีต่อกันมาโดยตลอด และที่ต้องขอบคุณที่สุดคือ พ่อ แม่ พี่ชาย และญาติทุกคนที่เข้าใจ และให้กำลังใจน้องมาโดยตลอด คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาแด่ พระคุณบิดามารดา ตลอดจนครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

จุฑาทิพย์ จิตวิสัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
คำถามของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย	7
บทที่ 2	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ตอนที่ 1 การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	10
ตอนที่ 2 ทฤษฎีAndragogy ของ Knowles (1980)	22
ตอนที่ 3 ธรรมชาติของผู้สูงอายุ.....	27
ตอนที่ 4 ธรรมชาติของเยาวชน.....	30
ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	38
ตอนที่ 6 ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	48
ตอนที่ 7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	61
บทที่ 3	64

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วิธีการดำเนินงานวิจัย	64
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน.....	64
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัย ...	65
ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน.....	66
ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอนบพ	
จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน.....	66
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	67
บทที่ 4	73
ผลการดำเนินการวิจัย	73
บทที่ 5	136
สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	136
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	136
สรุปผลการวิจัย.....	138
อภิปรายผลการวิจัย.....	146
ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้	157
ภาคผนวก ก.....	158
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	158
เครื่องมือที่ใช้การวิจัย	159
บรรณานุกรม.....	237
ประวัติผู้เขียน.....	241

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

บทที่ 1

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2560 ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จำนวนประชากรของวัยเด็กและเยาวชนมีจำนวนลดลงแต่จำนวนประชากรวัยผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของสังคม ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับรายงานเรื่องสถานการณ์ประเทศไทยปี พ.ศ. 2558 ที่จัดทำโดยกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยร่วมกับสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า สัดส่วนโครงสร้างของประชากรในวัยเด็กลดลงในขณะที่ประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบจากปี พ.ศ. 2513 จนถึงปี พ.ศ. 2553 โดยตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของโครงสร้างของประชากรไปอย่างสิ้นเชิง โดยในรายงานได้ชี้ให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2513 มีจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีซึ่งในสมัยนั้นมีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรไทยทั้งหมดโดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น เมื่อ 40 ปีต่อมา นั่นคือปี พ.ศ. 2553 สัดส่วนประชากรวัยเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีลดลงเหลือเพียงร้อยละ 19.2 ขณะที่ผู้สูงอายุกลับมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12.0 โดยยังมีการคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2583 สัดส่วนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จะคิดเป็นเพียงร้อยละ 15.9 ของประชากรไทยทั้งหมดในขณะที่ผู้สูงอายุนั้นจะมีสัดส่วนพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 32.1 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนโครงสร้างของประชากรจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ (กองทุนองค์กรแห่งสหประชาชาติ , 2558)

ปัญหาที่กล่าวมาทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประชากรวัยเด็กเยาวชนและผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทหลายแห่งจะมีเพียงรุ่นปู่ย่าตายายที่อยู่กับรุ่นหลาน สาเหตุที่ผู้สูงอายุดังกล่าวถูกทอดทิ้งให้อยู่กับลูกหลานเนื่องจากพ่อแม่ไปประกอบอาชีพต่างถิ่นหรือเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่กับลูกหลานในสังคมชนบทตามลำพัง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า ปรากฏการณ์ครอบครัวข้ามรุ่นที่เรียกว่า Skipped-generation Households (วนิชา ณรงค์ชัย , 2556) โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีเด็กในวัยกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นเยาวชนปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชากรรุ่นปู่ย่าตายายหรือผู้สูงอายุนั้นคือ ปัญหาของช่องว่างระหว่างวัยทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันของทั้งสองฝ่าย โดยปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างวัยนี้มีสาเหตุมาจากทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนเอง ซึ่งความไม่เข้าใจกันในความรู้สึกนึกคิดและการแสดงพฤติกรรมระหว่างกันเมื่อมีการสะสมมากขึ้น อาจมีการใช้การแสดงออกที่มีการประชดประชัน ซึ่งอาจเกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรืออาจเป็นเพราะความรักที่รักมากจนเกินไปถ้าเกิดเหตุการณ์บ่อยครั้งอาจให้เกิดความรุนแรง และการเสียสุขภาพจิต

ของทั้งสองฝ่ายได้ นอกจากนี้ความแตกต่าง (วณิชา ฌรงค์ชัย , 2556) อีกทั้งการมีประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกันทั้งบริบททางสังคมที่หลากหลายนั้นนำไปสู่ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation gap) ส่งผลให้มีความสัมพันธ์ที่ลดน้อยถอยห่างลงซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะพบมากในครอบครัวชนบทของชนภาคอีสาน (สมพร เทพสิทธิ์า, 2551) กล่าวคือมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประชากรรุ่นผู้สูงอายุและรุ่นลูกหลานลดน้อยถอยลงทั้งในระดับครอบครัวและระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุในชุมชนจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของผู้สูงอายุและเยาวชนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันในการใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งสองช่วงวัยไม่สามารถปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกันได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่ถดถอยลงไป ซึ่งแสดงออกมาผ่าน การสื่อสารกันไม่ตรงตามเจตนาของการส่งสาร ความเข้าใจของเนื้อหาไม่ตรงกัน การแสดงสีหน้าท่าทางที่ไม่เหมาะสมแก่กันและกัน การไม่รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การไม่แสดงเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงออกมา รวมไปถึงการแสดงทัศนคติในเชิงลบระหว่างกัน (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2550) จากปัญหาที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ในสังคมไทยผู้สูงอายุและเยาวชนยังมีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวัยเป็นจำนวนมากนั่นเอง

ในหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็นการศึกษาที่มีการมุ่งเน้นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยสอดคล้องกับสภาพปัญหาความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและความต้องการของชุมชนและสังคมโดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันในการจัดกระบวนการทั้งในแหล่งเรียนรู้และวิถีเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นในการเรียนสอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาส่วนในการจัดการศึกษาและสามารถนำไปแก้ไขได้ทันที (สมาลี สังข์ศรี, 2551a), (อาชญญา รัตนอุบล, 2551) ดังนั้นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นการจัดกระบวนการที่จะทำให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมีกระบวนการกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ทั้งสองวัยมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันซึ่งก่อนในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนผู้สูงอายุและเยาวชนจะต้องเล็งเห็นปัญหาในเรื่องการปรับตัวในการใช้ชีวิตร่วมกันของแต่ละฝ่ายและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาโดยต้องมีการร่วมวางแผนกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้โดยแนวคิด Andragogy (Knowles M.S, 1980) เป็นศาสตร์และศิลป์การสอนผู้ใหญ่ที่ประกอบไปด้วย มโนทัศน์ของผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้เรียน ความพร้อมที่จะเรียน และมีแนวทางในการเรียนรู้ด้วยตัวเองมุ่งใช้งานได้ทันที โดยนำประสบการณ์ของผู้เรียนที่หัวใจของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มาเป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมาพบปะมีเวลาร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกัน สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ร่วมกันหาเป้าหมายและความต้องการ ร่วมกันวางแผนวัตถุประสงค์ของการเรียน ออกแบบแผนการเรียนรู้ ดำเนินการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ และร่วมกันประเมินผลและสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งในการสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาค้นแรกที่เป็นแรงจูงใจคือ การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีเวลาร่วมกันทำกิจกรรมที่เข้าร่วมกันมากขึ้น เพื่อให้เกิดขึ้นการเริ่มสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในช่วงแรกที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ในระดับอื่น ๆ ต่อไป (กมลรัตน์ อินทรทัศน์, 2547) (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2547) ดังนั้นขั้นที่ต้องมีการผลักดันให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น คือขั้นตอนแรกของการสร้างความสัมพันธ์เพื่อที่จะสร้างความคุ้นเคยโดยจะต้องหากิจกรรมหรือกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมีส่วนร่วมได้มีเวลาร่วมกันเพื่อเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นประกอบไปด้วย การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546)

(จตุรพร ลิ่มมันจริง, 2549) (ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ 2559) (มัลลิกา คณานุรักษ์, 2547) (วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553) (สมพร สุทัศนีย์, 2554) (สุรพล พยอมแย้ม, 2548)

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ที่จัดเป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิดความรู้ เทคนิค วิธีการ สูตร เคล็ดลับ กระบวนการ ขั้นตอน ศาสตร์ หรือองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ จากการศึกษา อบรม การแวบคิด (Insight) การลงมือปฏิบัติ การค้นคว้าวิจัย การทดสอบ ฯลฯ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ จากการศึกษาเรียนรู้ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะต้องอาศัยเวลาในการศึกษา เรียนรู้ ปฏิบัติ คัดสรรและพัฒนาจนตกผลึกเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ การดำเนินงาน การปฏิบัติ ฯลฯ เฉพาะเรื่องเฉพาะสาขาที่ลึกซึ้ง และองค์ความรู้เหล่านั้นได้ถ่ายทอดสู่คนส่วนใหญ่ ในชุมชนและสังคมให้พิสูจน์เห็นคุณค่าและยอมรับองค์ความรู้ของภูมิปัญญาอย่างกว้างขวางภูมิปัญญาพื้นบ้านนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยสั่งสมจากประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแล้ว โดย หลักการที่สอดคล้องกับการศึกษานอกโรงเรียนและภูมิปัญญาพื้นบ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) หลักการ แนวคิดรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้สอนและภูมิปัญญาใช้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนนั้นมีหลากหลายได้แก่ หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) กระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิง จากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พลวัตของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Center Approach) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ โดย เน้นทักษะกระบวนการมีส่วนร่วมใน แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการจัดการ เรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การแสดงออก การลงมือปฏิบัติจริง การ ประกอบอาชีพระหว่างเรียนการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีบรรยากาศการเรียนเป็นประชาธิปไตย การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learning Center) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียน ได้เลือก เรียนและ ทำกิจกรรมตรงตามความรู้และตรงตามระดับความสามารถ ที่มุ่งเน้นให้สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของ หลักการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Learning by Experience)การจัดการ เรียนรู้แบบประสบการณ์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสสร้างประสบการณ์ และครู กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนประสบการณ์เพื่อนำสู่การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ และแนวคิดใหม่ ๆ

การทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและ เยาวชนมีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าใจในสภาพปัญหาสภาพแวดล้อมของชุมชน ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน ในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ด้วยกัน อีกทั้งยังส่งเสริมการสืบทอดการทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น ในเนื้อหา ที่สามารถเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้น สิ่งหนึ่งคือ เรื่องของภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่เมื่อ กล่าวถึงภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดแห่งหนึ่งในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือที่มีชื่อเสียงโดดเด่นเกี่ยวกับการทำผ้าไหมระดับประเทศ (ประมวล พิมพ์เสน, 2541) โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยมีคำกล่าวที่ว่า “คนรู้จักเมือง ขอนแก่น ก็ต้องรู้จักผ้าไหมขอนแก่น ผ้าไหมเมืองขอนแก่นก็ต้องผ้าไหมของอำเภอชนบท” จากคำ กล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความมีชื่อเสียงของผ้าไหมเมืองขอนแก่นที่มีความวิจิตรงดงาม ประณีต ความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบสีสันของผ้าไหมให้มีความโดดเด่นที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ นับเป็น เอกลักษณ์ของผ้าไหมเมืองขอนแก่นที่มีได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น (กรมหม่อมไพบูลย์ ทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2555)ซึ่งมีหลักฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่า อำเภอชนบทมีการทำผ้า ไหมไม่ต่ำกว่า 200 ปี เนื่องจากมีหลักฐานสำคัญคือ ผ้าไหมมัดหมี่หน้านาง หรือผ้าปุมที่มีอายุกว่า 220 ปีที่เจ้าเมืองชนบทคนแรกได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 โดยทายาทของเจ้าเมืองชนบทได้รักษาไว้ ซึ่งในเวลาต่อมาคนชนบทนำมาเป็นต้นแบบในการทำผ้า ไหมมัดหมี่หน้านางที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอผ้าไหมชนบทซึ่งเป็นการทำผ้าที่มีการ ลอกเลียนแบบได้ยาก(กรมหม่อมไพบูลย์ ทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2555)ในขั้นตอนการผ้าไหม

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16: 24:57 / seq: 10

อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ว่าจะได้มาในแต่ละปีนั้นต้องใช้ความประณีตในทุกขั้นตอนการผลิต โดยมีขั้นตอน 6 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นการเตรียมปลูกหม่อนซึ่งเป็นอาหารชนิดเดียวของตัวไหมรวมไปถึงการเพาะตัวบึ้งเป็นต้นกำเนิดตัวไหมและเลี้ยงดูตัวไหม จนกระทั่งตัวไหมทำรังไหมโดยนำรังไหมมาทำการสาวไหมเพื่อเป็นเส้นไหมดิบต่อไป ขั้นตอนที่ 2 การสาวไหม-ฟอกไหม เป็นการนำรังไหมที่ได้มาสาวไหมให้ได้เส้นไหมดินและนำเส้นไหมดิบมาฟอกไหมด้วยด่างธรรมชาติเพื่อให้ได้เส้นไหมที่เรียบเนียน ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมไหมเส้นยืน เป็นการเตรียมเส้นไหมเตรียมเพื่อเป็นเส้นหลักในการทอ ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมไหมเส้นพุ่ง เป็นการเตรียมเส้นไหมเพื่อเตรียมไปทำการมัดหมี่ ขั้นตอนที่ 5 การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ เป็นการออกแบบลายโดยนำเชือกกล้วยหรือเชือกฟางมาผูกเส้นไหมตามการออกแบบลายจากนั้นนำไปย้อมสีให้ได้สีและลายที่ต้องการ เมื่อได้ลวดลายที่ต้องการแล้วให้นำเส้นไหมมาแก้มี่ที่มัดดอกให้หมดเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการกรอเส้นไหมต่อไป ขั้นตอนที่ 6 การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ เป็นการทำเส้นไหมที่ได้จากการแก้มี่แล้วมากรอใส่หลอดเพื่อนำมาใช้เป็นเส้นพุ่งในการทอที่ต้องขัดกับเส้นยืนทำให้เกิดผ้าไหมลายที่ต้องการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท เป็นการทำที่มีความซับซ้อน ต้องใช้ความวิจิตรบรรจง ความประณีตในการออกแบบลาย ที่มีการแฝงเร้นไว้เอกลักษณ์ซึ่งควรมีการถ่ายทอดสืบทอดมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น

แต่เนื่องด้วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน แม้จะมีการปรับตัวและประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาผ้าไหมชนบท ที่มีความสอดคล้องกับสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลง ภูมิปัญญาในการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบทดังกล่าวได้ถูกละเลยไป ในอดีตคนในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา แม้กระทั่งเวลาทอผ้าไหมมัดหมี่มีการนั่งทำด้วยกัน มีการเสวนากัน ทำให้ความสัมพันธ์ในอดีตครอบครัวมีความแน่นแฟ้น แต่ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่ทำผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบันเป็นผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น ส่วนวัยรุ่นเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ไม่ได้มีความสนใจไปทำอาชีพอย่างอื่นมากกว่า เนื่องจากมีรายได้ที่มากกว่าและดีกว่า เวลากลางวันที่หมู่บ้านผู้เฒ่าผู้แก่ทอผ้าไหมมัดหมี่อยู่บ้านตามลำพัง ลูกหลานไปทำงานในเมือง เวลาพูดคุยหรือปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง ลูกหลานเยาวชนในปัจจุบันก็เห็นถึงความสำคัญในการทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอลดน้อยลง การถ่ายทอดของผ้าไหมมัดหมี่ที่บรรพบุรุษให้มาแต่ก่อนจึงลดลง ทองสุข เปารีสาร อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 40 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (สัมภาษณ์ , 11 มิถุนายน 2560) เลขาสมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมอำเภอชนบท ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการถ่ายทอดการทำผ้าไหมของอำเภอชนบทไว้ว่า

“...ปัจจุบันนี้ลูกหลานสนใจอย่างอื่น เขารู้ว่าที่บ้านที่อำเภอเราทำผ้าไหม รู้ว่ามีชื่อเสียง แต่ถามว่าทำยังไง แบบไหน ก็ไม่เคยมาสนใจซักที ลูกหลานเฮ็ดแต่แนวอื่น บ่มีเวลาได้คุยกันคือแต่ก่อน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

แต่สมัยก่อนอยู่กับแม่ที่บ้านยังเลิกกังวลใจทำผ้าไหมอยู่บ้าง ช่วยบ้าง แต่พอโตมาก็ทำอย่างอื่นเปิดแล้ว คงจะหมดแค่รุ่นยายนี้แหละที่จะทำผ้าไหม พอหมดรุ่นยายไปคงไม่รู้ว่าจะมีใครมาทำต่อไป...”

จากที่กล่าวทั้งหมดมานี้หากผู้สูงอายุและเยาวชนมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันสามารถเป็นกิจกรรมที่เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ชุมชนควรมีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพร้อมในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชน รวมไปถึงมีการจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนรุ่นใหม่(จรัญดา จันทร์แจ่ม, 2557)โดยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการพบปะ มีการพูดคุย ทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน ทั้งในกลุ่มคนในช่วงวัยเดียวกัน และในกลุ่มคนระหว่างวัย (วันเพ็ญ พวงพันธุบุตร, 2542) โดยเป็นอุปบายที่จะให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีเวลาร่วมกันเริ่มสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน (บังอร ธรรมศิริ, 2549) (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2559)จากข้อมูลขั้นต้น ผู้วิจัยมุ่งหวังว่ากระบวนการการศึกษาจากระบบโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนได้ใช้กระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ Andragogy ในการจัดร่วมกันกับการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานในการชักชวนดึงดูดให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีโอกาสมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการจัดการศึกษาจากระบบในแต่ละขั้นตอน โดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนบพ เป็นกิจกรรมในการดำเนินเรื่อง ตั้งแต่ขั้นตอน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การจัดสภาพทางกายภาพร่วมกันกับผู้เรียนที่เป็นทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนในชุมชน ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันสำรวจสภาพปัญหาและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การร่วมกันวางแผนออกแบบกิจกรรมที่ตนมีความสนใจในประเด็นการถ่ายทอดและเรียนรู้เอกลักษณ์ของการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนบพที่มีความสนใจ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ตนได้ร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกัน และการร่วมกันประเมินสะท้อนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างกันและสะท้อนตนเองในเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานนี้จะเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมีมากขึ้นจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งและช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเยาวชนลดลงต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเป็นอย่างไร
2. ผลของการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตของประชากร**
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้สูงอายุและเยาวชนในอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา**
ขอบเขตด้านเนื้อหาคือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนจากการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุและเยาวชน โดยที่ผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดประสบการณ์ดังกล่าวนี้ ผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมาย จัดรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ เนื้อหา ระยะเวลาในการเรียน และการวัดและการประเมินผล โดยใช้แนวคิดของ Andragogy ของ Knowles (1980) ในการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนประยุกต์ใช้กระบวนการของ Andragogy ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การร่วมกันหาเป้าหมายและความต้องการของผู้เรียน การร่วมกันวางแผนวัตถุประสงค์ของการเรียน การออกแบบแผนการเรียนรู้ การดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการร่วมกันประเมินผลและสะท้อนผลการเรียนรู้

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้และวิธีการการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น

ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกสี การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ และการกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่มีความรู้เรื่องการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนบพ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น และเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 – 25 ปีที่อาศัยอยู่ในอำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน หมายถึง ความเกี่ยวข้องที่ติระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบไปด้วยพฤติกรรม 5 อย่าง การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล

การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบไปด้วยพฤติกรรม 4 อย่างคือ การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 1 อย่างคือ การอาสาช่วยเหลือผู้อื่น

การเชื่อใจผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 1 อย่างคือ การให้โอกาสไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 4 อย่างคือ การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ การยกย่องผู้อื่น การให้กำลังใจผู้อื่น

การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 2 อย่างคือ การให้เกียรติกันและกัน การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

ประโยชน์ที่ได้รับในการวิจัย

1. กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเยาวชนในชุมชน
2. เมื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมีมากขึ้นจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งและช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเยาวชน

1117493035

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลการจัดการกระบวนการการศึกษาของระบบโรงเรียนโดยใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษา รวมไปถึงการสังเคราะห์เพื่อ กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยและแนวทางในการทำ โดยมีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 9 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles (1980)

ตอนที่ 3 ธรรมชาติของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 4 ธรรมชาติของเยาวชน

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ตอนที่ 6 ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจาก การศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะการศึกษานั้นจะจัดขึ้นโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อมุ่งหวังให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพหรือพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจ ของกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นการจัดที่ยืดหยุ่นทางการศึกษาเป็นแนวทางการดำเนินงาน โดย ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตราที่ 15 กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไข สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543)

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเดิมเรียกว่าการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ซึ่งสมัยก่อนนั้นเป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในช่วงวัยเรียนต่าง ๆ โดยปัจจุบันนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ การจัดประการณ์รวมไปถึงกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนตั้งแต่ประชาชนก่อนวัยเรียน ประชาชนที่อยู่ในวัยเรียนแต่พรากโอกาสในการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมไปถึงประชาชนที่พ้นวัยที่จะเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วแต่มีความต้องการในการเรียนรู้เพิ่มเติมทักษะความรู้ต่าง ๆ (สุมาลี สังข์ศรี, 2551a)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน การจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ที่จัดการขึ้นโดยสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งมีการระบุงกลุ่มเป้าหมายในการเรียให้กับประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมที่ดีงามแก่ประชาชน กิจกรรมการศึกษาที่เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีการจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและปัญหาชุมชน (อุ้นดา นพคุณ, 2546)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นทั้งรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องตามความต้องการและปัญหาของของบุคคลแต่ละกลุ่ม (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2551)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึงกิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยยึดหลักที่ว่าเป็นการสนองความต้องการความสนใจและแก้ไขปัญหาแก่กลุ่มเป้าหมายนั้น (อาชญญา รัตนอุบล, 2551)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกระบบโรงเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้อง กับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่น ในเรื่องหลักสูตร เวลาเรียน สถานที่เรียน วิธีเรียน ผู้เรียนไม่มี ข้อจำกัดในเรื่องอายุ อาชีพ พื้นฐานการศึกษา เน้นการเรียนเรื่อง ที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หน่วยงานที่จัด มีหลากหลายทั้ง

หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบอิสระ หรือร่วมจัดในลักษณะภาคีเครือข่าย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเกิดการพัฒนาศีวิตและสังคม โดยมีหลักการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาจากรูปแบบในระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกได้อย่างมีความสุขตามแต่ศักยภาพ(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2550)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการซึ่งทั้งหญิงและชายจะเรียนรู้ต่อไปหลังจากที่สำเร็จการศึกษาภาคปกติ หรือหมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับหญิงและชาย โดยจัดขึ้นตามสถาบันต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Knowles M.S, 1980)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่มีกระบวนการตลอดชีวิตที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่องในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่อยู่นอกเหนือจากระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน และเป็นโปรแกรมที่ได้รับการวางแผนทางการศึกษาเพื่อปรับปรุงทักษะและความสามารถทางการศึกษาของบุคคลและสังคมนอกระบบการศึกษาแต่เป็นการเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมคุณค่าในสิทธิมนุษยชน (Dumitrescu, 1999)

ดังนั้นการศึกษานอกระบบ คือ กิจกรรมทางการศึกษาเกิดจากประสบการณ์ความรู้ที่จัดขึ้นในตัวบุคคลหรือกลุ่มคน สถาบัน หรือกลุ่มองค์กรได้จัดขึ้น และตอบสนองความต้องการและความสนใจและแก้ไขปัญหาของบุคคลกลุ่มบุคคลหรือชุมชน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาทางความรู้ ทักษะ และทัศนคติอย่างทั่วถึง เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่น โดยเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียน ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

1.2 ลักษณะที่สำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงลักษณะความสำคัญและความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่อไป เนื่องจากในการพัฒนาประเทศนั้น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพของประชากรอันเป็นปัญหาขั้นมูลฐานของประเทศ หากประชากรมีคุณภาพแล้ว การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยให้ประชาชนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องต่อไปนี้

1.1 เพิ่มพูนความรู้ การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีใจเฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากครอบคลุมถึงให้ระดับประชาชนมีความรู้เพื่อยกระดับและปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนเองหรือชุมชนให้ดีขึ้น

1.2 เกิดทัศนคติที่ดีในสังคมที่มีประชาชนมีคุณภาพ ประชาชนจำเป็นที่จะต้องมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ คบค้าสมาคมกับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างและปลูกฝังทัศนคติที่ดีและเหมาะสมถูกต้องให้กับประชาชนตั้งแต่เกิดไปจนถึงวัยชรา

1.3 เกิดทักษะในชีวิต เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคมสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม สังคมจึงไม่อาจหยุดนิ่ง เศรษฐกิจจนมีการบีบรัดตัว บังคับให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องช่วยให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อการปรับตัวกับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ นอกจากนี้แล้วการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ความเป็นอยู่และชีวิตประจำวันของประชาชนได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงควรต้องรับความรู้เพื่อที่จะเป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในอาชีพของตน เพื่อการแข่งขันในตลาดแรงงาน หรือเพื่อที่จะได้มีทักษะรู้จักการประหยัดทรัพยากร และรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนให้มากที่สุด

2. เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน การศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาคือความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปจะมีทรัพยากรอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรเทคนิค และ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์คือ ประชาชนและความสามารถของบุคคล ทรัพยากรเทคนิค คือ สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจาก

1117493035

CD : IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น ถนนรถยนต์ ปุ๋ยเคมี ฯลฯ และ ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน แร่ ธาตุ น้ำ ต้นไม้ ภูมิอากาศ ฯลฯ โดยถ้าประชาชนได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ปัญหาและตระหนักว่าตนเองและชุมชนมีทรัพยากรเป็นฐานแล้ว จะเกิดการตระหนักในการปกป้อง รักษา หรือสิ่งใดที่นำทรัพยากรมาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตนต่อไปได้และชุมชนดังกล่าวจะมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

3. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษา กล่าวคือ ความเสมอภาคทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นสิทธิของมนุษย์และเป็นหัวใจของประชาธิปไตย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนความเป็นธรรมทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาให้กับ บุคคลทุกเพศ ทุกวัย และทุกชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและสังคมของตนได้ต่อไป

4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีส่วนช่วยสนับสนุนให้บุคคลเกิดความรู้เกี่ยวกับบรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะประจำท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศชาติขึ้น ด้วยเหตุนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีความสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ รู้จักการปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศ ตลอดจนเป็นผู้มีธรรมะประจำใจ อีกทั้งยังเป็นคนรู้จักรัก และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และทำให้เป็นผู้มีความสุขในชีวิตตามควรแต่อัตภาพของตน

5. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนไทย และยังส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนได้รู้จักคิดวิพากษ์ วิจาร์ณ วิเคราะห์ปัญหา และสามารถตัดสินใจภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องอีกด้วย

6. เพื่อพัฒนาจิตใจ การศึกษานอกระบบโรงเรียนช่วยให้บุคคลได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ รู้จักการใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อน รู้จักการอ่านหนังสือที่ตนสนใจ รู้จักฟังเพลงเพื่อความเพลิดเพลิน และได้รู้จักการพักผ่อนจากความตึงเครียดของชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้แล้วการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีความสำคัญที่สนับสนุนให้บุคคลรู้จักการพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นบุคคลผู้มี

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม มีความเชื่อและเข้าใจในเรื่องของผิดชอบชั่วดี ตลอดจนสามารถวินิจฉัยจับตาดูสติและเข้าใจสถานการณ์ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อีกด้วย

สำนักงานเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดให้แก่กลุ่มเป้าหมายผู้อยู่นอกโรงเรียนทุกเพศ ทุกวัย โดยประกอบด้วย 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาชุมชนและสังคม ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ดังต่อไปนี้

1. เกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาเป็นการจัดการบริหารทางการศึกษา เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาส โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเพศ วัย พื้นฐาน การศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ ให้ได้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2. เกิดการกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นการใช่วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมไม่ว่าจะอยู่ชุมชนเมืองหรือชนบทห่างไกลอย่างทั่วถึง

3. เกิดการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต หน่วยงานผู้จัดควรมีการส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หากผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใด สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาโดยสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดทุกช่วงชีวิต

4. เกิดความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ในการจัดตั้งไม่เคร่งครัดในระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียนเช่น ไม่มีเกณฑ์ในเรื่องของอายุผู้เรียน เกณฑ์ความพื้นฐานในการเข้าเรียน ผู้เรียนแต่ละคนสามารถมาเรียนได้ถ้ามีความพร้อมตามแต่ละบุคคล

5. เกิดการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมจัดขึ้นเมื่อมีการสำรวจปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการไม่เหมือนกัน ดังนั้นกิจกรรมที่จัดจะมีความแตกต่างกันออกไป

6. เกิดความสัมพันธ์กันสภาพการดำเนินชีวิต เนื่องจากในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีเนื้อหาที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

7. เกิดการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบจะพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่คิดเป็น

ดังนั้นความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่เสริมเติมเต็มให้กับประชาชนให้มีความเพิ่มพูนประสบการณ์พัฒนาทักษะชีวิต เพิ่มโอกาสในความเสมอภาคกันในการเข้าถึงการศึกษา ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้

1117493035

CU-Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รู้จักการปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน และสังคม

1.3 หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สมประสงค์ วิทยกเกียรติ (2547) ได้เสนอหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน 6 ประการได้แก่

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการวัดประเมินผลการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตร ต้องคำนึงถึงความต้องการความสนใจและปัญหาของผู้เรียน เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สามารถเกิดประโยชน์ต่อชีวิต ผู้เรียนมากที่สุด เมื่อผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน จะสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง หรือการแก้ไขปัญหาในชีวิตได้จริง หลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ย่อมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจที่เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดหลักสูตร ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องสำรวจความต้องการของผู้เรียนก่อนเพื่อให้ได้หลักสูตรที่ผู้เรียนจะมีความพึงพอใจในการมาเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ การพัฒนาหลักสูตรโดยคำนึงถึงผู้เรียนจึงเป็นการคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การวางแผนการเรียนการสอน ในการจัดแผนการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกในสิ่งที่ต้องการศึกษา พัฒนาความรู้ โดยผู้เรียนอาจเลือกสาขาวิชาที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตัวเอง มีความพึงพอใจในเนื้อหาวิชา มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดแผนการเรียนการสอนด้วยการกำหนดความต้องการที่จะเลือกเรียน การตัดสินใจควรเป็นของผู้เรียน หรืออาจเป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

1.3 การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเข้าร่วมกิจกรรมต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนการสอนเท่านั้น กลวิธีการเรียนการสอนที่

117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อเดี่ยวและสื่อประสม การเรียนการสอนผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มด้วยการอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การประชุมสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ ทัศนศึกษา เป็นต้น

1.4 การประเมินการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ผู้เรียนทุกคนวิตกกังวลและวาดกลัวในการเรียนคือ การสอบวัดผล โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็น ผู้ใหญ่มีความวิตกกังวลหวาดกลัวมากกว่าผู้เรียนที่เป็นเด็ก เนื่องจากผู้ใหญ่อาจจะมีประสบการณ์ในการสอบที่ประสบความสำเร็จในอดีตหรือมีการสูญเสียความมั่นใจในตนเองเมื่อสอบไม่ผ่าน การประเมินผลการเรียนจึงต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลของตัวเอง ที่มุ่งเน้นให้รับทราบความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในการเรียนมากกว่าผลลัพธ์ที่เป็นคะแนนจากการสอบและผลการสอบได้หรือสอบไม่ผ่าน เพราะการศึกษาหมายถึงความเจริญงอกงาม เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้แล้วเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา วิธีคิดมุมมองความคิด นับว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองหรือการประเมินร่วมกับผู้สอนน่าจะเกิดผลดีมากกว่า การที่ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลเพียงฝ่ายเดียว

2. หลักสูตรที่เลือกได้ ผู้เรียนในระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนแล้ว ซึ่งอาจสำเร็จการศึกษาจากระบบการศึกษาในโรงเรียน หรือเป็นผู้อยู่ในวัยที่ต้องการศึกษาเล่าเรียนแต่ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางภาระส่วนตัวหรือครอบครัว ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนได้ ทำให้กลุ่มผู้เรียนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหลากหลายกว้างขวางมาก การเข้าร่วมศึกษาเล่าเรียนหรือร่วมกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงมักจะต้องเลือกในสิ่งที่ตนสนใจหรือเห็นว่าเกิดประโยชน์กับตัวเอง ทำให้หลักสูตรหรือการเรียนรู้อาจจะต้องมีมากพอในการให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทางการศึกษาสามารถเลือกได้ ดังนั้นหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องพัฒนาขึ้นตามความแตกต่างของแต่ละสภาพท้องถิ่นหรือตามสภาพท้องถิ่นหรือตามสภาพของกลุ่มเป้าหมาย ที่มาจากการศึกษาสำรวจสภาพความเป็นอยู่ที่ดี สภาพความสนใจและสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์พัฒนาเป็นหลักสูตร หรือมวลประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ โดยหลักสูตรจะต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดเวลา มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายและกาลเวลา

3. ความสัมพันธ์ในแนวราบ การเรียนการสอนในการศึกษาทั่วไป มักประกอบด้วย ครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยครูอาจารย์เป็นผู้สอนหรือผู้บอกเล่าและนักเรียน นิสิต นักศึกษาเป็นผู้ฟัง หรือผู้ปฏิบัติตามที่เป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนของการศึกษานอกระบบควรมีความสัมพันธ์ในแนวราบคือ ผู้สอนมีบทบาทช่วยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสร้างความรู้ในตนเองทำให้ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติด ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเล่าถึงเหตุการณ์เพื่อเป็นกรณีศึกษา จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเปิดโอกาสได้ร่วมกันอภิปรายร่วมกันถึงสภาพที่เป็นอยู่ในชุมชนของผู้เรียนเองว่า มีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร หลักการจัดกิจกรรมเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้โอกาสในการคิดอย่างมีเหตุผลที่สัมพันธ์กัน ผู้สอนกับผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์ที่เสริมสร้างบรรยากาศและกระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันถือเป็นความสัมพันธ์แนวราบ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สอนและผู้เรียน บรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ แนวการศึกษาที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

4. การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นบริการแก่กลุ่มประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ และรวมถึงนักศึกษาในระบบโรงเรียนด้วย ทำให้จำนวนกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบกว้างขวาง มากมาย กระจายไปตามพื้นที่ทั้งในเมือง นอกเมือง และถิ่นทุรกันดารห่างไกล การใช้ทรัพยากรจากรัฐ เพื่อจัดการศึกษาให้กับคนทุกคนในพื้นที่จึงต้องอาศัยทรัพยากรจากท้องถิ่น ทั้งในด้านบุคคล ทรัพย์สิน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน และทรัพยากรท้องถิ่นมีมูลค่าสำคัญคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีคุณค่าของท้องถิ่นมาก ซึ่งเหตุผลสำคัญในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ คือ การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันในการช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของโครงการ เกิดการบริหารจัดการและการดำเนินการร่วมกัน ดังนั้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบในท้องถิ่นให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไป

5. การใช้ประโยชน์ได้ทันที ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่มักเป็นผู้ที่มีได้ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน ประกอบอาชีพแล้ว แต่เข้ามาศึกษาเพื่อเพิ่มเติม ความรู้ ประสบการณ์ หรือความชำนาญบางอย่าง จึงต้องการความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงทันทีและเป็นประโยชน์ในปัจจุบันต่อการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงาน ดังนั้นกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นจึงต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของ กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย พอเพียง กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ และเปิดโอกาสให้สามารถศึกษาหาความรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการใช้ประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ

6. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น โครงสร้างของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านการบริหาร ด้านการประเมิน ควรมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงและมีความยินดีพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยบรรยากาศที่มีความสุข สามารถศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมจนสำเร็จ เช่น โครงสร้างด้านหลักสูตรที่พัฒนามาจากความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลาย โครงสร้างด้านการเรียนการสอน มีความหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา ซึ่งผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเข้าร่วมศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีความสุข ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตามที่ตนปรารถนา โครงสร้างสื่ออุปกรณ์ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา ควรเป็นสื่อประสมที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกัน สถานการณ์ โครงสร้างด้านการบริหารที่ต้องจัดยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งมาจากการร่วมกันวางแผน ส่วนโครงสร้างด้านการประเมิน ควรเน้นความยืดหยุ่นตามกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์และระยะเวลา เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่รู้หนังสือแต่มาศึกษาเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ อาจใช้ระยะเวลาที่เข้าร่วมการศึกษาเพื่อประเมินความตั้งใจ ความพยายาม ความใฝ่รู้ร่วมกับผลลัพธ์ของความสามารถในการอ่านว่าผ่านไม่ผ่าน มากกว่าการประเมินผลว่า สอบได้หรือสอบตก

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ได้ อธิบายการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถเรียนในการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือในโรงเรียนได้อีก ดังนั้น การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นการศึกษาที่เหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจะต้องมีการจัดอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา คือ การไม่เหลื่อมปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อขยายโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษา

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

2. หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง คือ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้

3. หลักการบูรณาการการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การจัดการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือ การนำมาประกอบอาชีพของตนได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเองได้

4. หลักสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน คือ การจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องตามความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องรู้ในความต้องการในการเรียนรู้ของตน ความต้องการของตน วิธีการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลตนเอง

5. หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การจัดการศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมกันในระดับของกลุ่มและชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกัน ทั้งในแหล่งเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี (2551) ได้เสนอหลักสำคัญที่นำมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา ประชาชนทุกคนควรมีโอกาสที่จะรับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน

2. หลักการกระจายโอกาสทางการศึกษา ควรต้องหาวิธีการต่าง ๆ ที่กระจายการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง แม้จะอยู่ในชนบทห่างไกล

3. หลักความต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ควรจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เมื่อกลุ่มเป้าหมายต้องการจะเรียนรู้หรือมีความพร้อมเมื่อใด ควรจะเรียนได้เสมอ

4. หลักความยืดหยุ่น การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมี ความยืดหยุ่นในเรื่องกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น หลักสูตรสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้ ระยะเวลาเรียนสถานที่เรียนกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถปรับให้เอื้อต่อสภาพของกลุ่มเป้าหมาย และอำนวยความสะดวกต่อกลุ่มเป้าหมายที่สุด

5. หลักการสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เน้นการสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ โดยจะมีการสำรวจความต้องการ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ของกลุ่มเป้าหมายก่อนจึงจะกำหนดกิจกรรมซึ่งกิจกรรมที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน

6. หลักความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต เนื้อหาหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพและปัญหาในชีวิตจริง เพื่อที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

7. หลักความหลากหลาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความหลากหลายทั้งประเภทของกิจกรรมและวิธี การจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายในเรื่องของอายุ พื้นฐานความรู้ ความสนใจ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเลือกได้ตามความต้องการ

8. หลักความเป็นประชาธิปไตย ในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น กลุ่มเป้าหมายนั้นควรมีอิสระในการเลือกกิจกรรมได้ตามความสนใจ เลือกเวลาเรียน เลือกวิธีเรียนได้ ตามความพร้อมและความสะดวก สามารถหยุดพักจากกิจกรรมได้เมื่อมีความจำเป็น และสามารถกลับเข้าร่วมกิจกรรมได้เมื่อมีความพร้อม

9. หลักการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ผู้จัดมิได้จำกัดอยู่เฉพาะโรงเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น และจะมีทั้งหน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชน สมาคม มูลนิธิ องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนด้วย

10. หลักในการพึ่งพาตนเอง เป้าหมายของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นมุ่งให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองได้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต การปรับปรุงอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย วางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินผล และการบริหารจัดการที่เน้นความยืดหยุ่นในการออกแบบให้สอดคล้องตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย สภาพแวดล้อมบริบท โดยมีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นส่วนในการจัดการศึกษา โดยผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้แก้ไขหรือพัฒนาตนได้ทันที

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล มีการตอบสนองความต้องการของบุคคล เปิดโอกาสให้บุคคลได้พัฒนา ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ มีความยืดหยุ่น และ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ช่วยเติมเต็มเสริมขยายสร้างความสะดวกภาคทางการศึกษา โดยมีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

ตอนที่ 2 ทฤษฎีAndragogy ของ Knowles (1980)

2.1 ลักษณะAndragogy ของ Knowles (1980)

Knowles (1980) นักการศึกษาผู้ใหญ่แบบมนุษยนิยมได้พยายามแปลเป้าหมายทางด้านมนุษยนิยมมากรอกเป็นทฤษฎี สำหรับนักการศึกษาผู้ใหญ่เรียนว่า เทคโนโลยีของการสอนผู้ใหญ่ โดยใช้คำว่า “Andragogy” ซึ่งหมายถึงศิลปะและศาสตร์ของการสอนผู้ใหญ่ ประกอบด้วยสมมติฐาน 4 ข้อ ดังนี้

1. มโนทัศน์ของผู้เรียน (a self-concept relating of self direction versus control by others) จะค่อยๆเปลี่ยนจากเด็กที่มีบุคลิกภาพที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมาสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่นำตนเองจึงตั้งสมมติฐานว่าผู้ใหญ่เรียนรู้โดยการนำตนเอง ดังนั้นบรรยากาศในการเรียนเป็นการสนับสนุนให้ความร่วมมือ เป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ มีความไว้วางใจ และทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่รู้สึกเป็นที่ยอมรับ และนับถือ ผู้ใหญ่มีความสามารถในการกำหนดความต้องการการศึกษา การวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ การวางแผนร่วมกัน และการประเมินการเรียนรู้ของตนด้วยตนเอง

2. บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ (role of experience as resource for learning) การใช้ประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากรในการเรียน และเน้นย้ำการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองผ่านการสืบสวนโดยการนำตนเอง การร่วมมือกับเพื่อนในการเรียนมากกว่าการแข่งขันกันเรียน การเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ประสบการณ์ของบุคคล การนำประสบการณ์สอนสู่การไปปฏิบัติ วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์อื่น ๆ เช่น การทดลองการอภิปราย การแก้ปัญหา การจำลองสถานการณ์ การออกไปศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

3. ความพร้อมที่จะเรียนอยู่บนภาระงานเชิงพัฒนาการ และบทบาททางสังคม (readiness to learn based on developmental tasks and social roles) ผู้ใหญ่จะไม่เรียนรู้สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิต สิ่งที่เกี่ยวข้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นความต้องการและความสนใจของเขา และสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียน โดยมีการจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ และการจัดกลุ่มผู้เรียน

4. การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ทันที (a time perspective base on the immediacy of application of learning on problems versus subject centered

1117493035

CD iThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

leaning) ผู้ใหญ่เรียนรู้ต้องมีการแนวทางเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แนวทางเรียนรู้ของหลักสูตรและการออกแบบประสบการณ์เรียนรู้เพื่อต้องการนำความรู้ไปใช้ได้ทันทีซึ่งตรงข้ามกับเด็กที่เรียนเพื่อนำไปใช้ต่อไป

Knowles (1980) ได้ทำการวิเคราะห์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีความคิด 2 กระแส ได้แก่ กระแสทางวิทยาศาสตร์และกระแสทางศิลป์ กระแสทางวิทยาศาสตร์พบว่า ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นคือ E.Thomdike ในปี 1938 ได้ข้อสรุปจากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ยืนยันว่า ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ที่สำคัญผู้ใหญ่มีความสนใจและความสามารถที่แตกต่างไปจากเด็ก กระแสทางศิลปศาสตร์ โดย Knowles ระบุว่า การแสวงหาความรู้ใหม่นั้นเกิดจากการวิเคราะห์ประสบการณ์และการคิดทบทวนจนเกิดความรู้ใหม่ (Intuition) ซึ่งกระแสทางศิลป์นี้เน้นการสนใจที่ว่าผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ได้อย่างไร ทำให้เกิดงานที่ชื่อว่า The meaning of adult education ในปี 1926 โดย Lindeman โดยเขาได้รับอิทธิพลมาจากนักปรัชญาการศึกษา Jonh Dewey จากการวิเคราะห์ทั้งสองกระแส Knowles ได้สรุปการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจ (need and interests) หมายความว่า ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี หากตรงกับความต้องการและความสนใจของเขา สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (life situation) หมายความว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าผู้สอนยึดเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ดังนั้นการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงควรยึดสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้ใหญ่เป็นสำคัญมิใช่ยึดเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใหญ่จะต้องมีการคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่เสมอ

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (life situation) หมายความว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าผู้สอนยึดเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ดังนั้นการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงควรยึดสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้ใหญ่เป็นสำคัญโดยไม่ยึดเนื้อหาวิชา

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (analysis of experience) คือ การที่ผู้สอนพยายามวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่าละเอียดว่ามีส่วนใดที่พอจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง และหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นในการศึกษาผู้ใหญ่คือ การวิเคราะห์ถึง

ประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (self-directing) ซึ่งเป็นความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ คือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ เพราะฉะนั้น ครูจึงมีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา หรือร่วมกับผู้เรียนในการค้นหาคำตอบ อยู่ในกระบวนการสืบหาคำตอบร่วมกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือชี้แนะ ไม่ควรเป็นผู้ชี้แนะ หรือทำตัวเป็น “ผู้สอน” โดยตรงแต่คอยทำหน้าที่ประเมินว่าเขาคล้อยตามหรือไม่เพียงใด

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) โดยธรรมชาติแล้วคนเราย่อมมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคนเรามีอายุมากขึ้น ความแตกต่างย่อมเพิ่มขึ้นในการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะต้องมีการเตรียมด้านนี้อย่างดีพอ เช่น รูปแบบของการจัดการเรียนการสอน (Style) เวลาในการทำการเรียนการสอน สถานที่ในการทำการเรียนการสอน และประการที่สำคัญคือ ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

ดังนั้น แนวคิดAndragogy ของ Knowles (1980) เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ยึดหลักให้ตอบสนองความต้องการต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่ เมื่อรู้หลักการศึกษาผู้ใหญ่จะช่วยในการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและตอบสนองความต้องการในการรับรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

2.2 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้ใหญ่

Knowles (1980) ได้มีการเสนอแนะกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ โดยนำเสนอเป็นกระบวนการเป็นลำดับขั้นโดยเริ่มจากขั้นแรกได้แก่

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ความเป็นอิสระ ความไว้วางใจ ให้เกียรติกัน เคารพกฎเกณฑ์ร่วมกัน เคารพในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและอบอุ่น มีความเป็นมิตรมีการไว้วางใจ การรู้สึกเคารพซึ่งกันละกัน

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

2. การจัดโครงสร้างทางกายภาพ ห้องเรียนแบบไม่เป็นทางการ สถานที่เรียน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารของสมาชิกทุกคนสำหรับการเรียนรู้ ขณะพูดทุกคนได้มองเห็นกันและกัน โดยการจัดลักษณะของการล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารของสมาชิกทุกคน ในขณะที่พูดทุกคนได้มีโอกาสมองเห็นซึ่งกันและกันทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่สะสมติดตัวมา

3. การวิเคราะห์ความต้องการของทั้งผู้เรียนและผู้สอน ในการขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินระดับความต้องการของผู้เรียนหรือแนวทางการปฏิบัติของผู้เรียนในการกำหนดขีดความสามารถของผู้เรียนด้วยผู้เรียนเองว่าตนเองสามารถพัฒนาไปได้มากน้อยเพียงใด โดยผู้จัดกิจกรรมเองอาจสำรวจในรูปแบบของการทำวิจัย การสอบถามผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์งาน การเปรียบเทียบระดับความต้องการกับระดับความสามารถของผู้เรียนในปัจจุบัน เป็นต้น

4. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือทิศทางการเรียนรู้ร่วมกันและความสนใจในการเรียนรู้ โดยผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงในการเรียนรู้ โดยให้วางในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้ง ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ที่สามารถวัดได้เป็นรูปธรรมได้โดยเห็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

5. การออกแบบกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน หลังจากที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว จะต้องมีการออกแบบประสบการณ์เรียนรู้โดยคำนึงถึงหลักการในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยทั่วไปคือ ต้องมีความต่อเนื่องของกิจกรรม มีเนื้อหา มีวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมีเนื้อหาจะต้องมีการเรียงลำดับของเนื้อหาจากง่ายไปหายาก อีกทั้งยังมีการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายของผู้เรียนที่วางแผนร่วมกันในขั้นต้น โดยการมอบการตัดสินใจให้กับความรับผิดชอบของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง ที่จะชี้แนะตนเองของผู้ใหญ่และเป็นการเปิดโอกาสให้ได้นำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ จะต้องมีการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยมีด้วยกันหลายวิธี

6.1 วิธีการถ่ายทอดความรู้ เช่น การปาฐกถา การโต้วาที การสนทนา การสัมภาษณ์ การอภิปรายเป็นคณะ การสาธิต การทัศนจร การอ่าน การสอนด้วยแบบเรียนโปรแกรม การใช้ชุดสื่อประสม ภาพยนตร์ สไลด์ การแสดงละคร การบันทึกเสียง เป็นต้น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

6.2 วิธีการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การซักถาม การตั้งทีมผู้ฟัง แบบตั้งคณะผู้ซักถาม การแสดงบทบาทสมมติ การประชุมกลุ่ม เป็นต้น

6.3 วิธีอภิปราย เช่น การอภิปรายตามแนวที่กำหนด การอภิปรายตามแนวข้อความในหนังสือ การอภิปรายแก้ปัญหา การอภิปรายกรณีศึกษา กรณีตัวอย่าง เป็นต้น

6.4 วิธีการจำลองสถานการณ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ กรณีสถานการณ์ ตัวอย่าง ทำเกม เป็นต้น

7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ขึ้น ต่อ น นี้เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ ตรวจสอบความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้และความหน้าของการเรียนรู้ โดยการประเมินจะดูจากขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของผู้เรียนว่าสอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามหรือไม่อย่างไร สิ่งที่ยังไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ และจะต้องได้รับการพัฒนาสิ่งใดเพิ่มต่อไป ซึ่งวิธีการประเมินนั้นจะมีความหลากหลายตามสภาพบริบทกันไป เช่น การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น นอกจากนี้เป็นการตรวจสอบด้วยตนเองเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจในการกระทำของตนเอง จากกรร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับในการประเมินขั้นสุดท้ายนี้เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนทราบว่า ตนเองมาถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือไม่อย่างไร ผู้เรียนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่า ยังต้องพัฒนาตนเองมากขึ้นเพียงใด ทำให้เกิดความต้องการการเรียนรู้ต่อไปเกิดเป็นวงจรของกระบวนการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 7 ย้อนไปบรรจบขั้นตอนที่ 3 ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ต่อเนื่องด้วยการชี้นำตนเอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การใช้แนวคิด Andragogy ในกระบวนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบุคคลความพร้อมในการเรียนด้วยการนำตนเองโดยประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นทรัพยากรแหล่งเรียนรู้โดยผู้เรียนเองเกิดความสนใจในสิ่งที่อยากเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ได้ทันที ในการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนประยุกต์ใช้กระบวนการของ Andragogy ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การร่วมกันหาเป้าหมายและความต้องการของผู้เรียน การร่วมกันวางแผนวัตถุประสงค์ของการเรียน การออกแบบแผนการเรียนรู้ การดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการร่วมกันประเมินผลและสะท้อนผลการเรียนรู้

ตอนที่ 3 ธรรมชาติของผู้สูงอายุ

3.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พุทธศักราช 2546 ได้ให้คำจำกัดความของผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นบุคคลซึ่งมีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีสรีระร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลง เช่น ผิวหนังเหี่ยวยุบ ตาฝ้าฟาง การได้ยินลดลง การเคลื่อนไหวช้าลง ผมหงอก การเรียนรู้เสื่อมถอย เป็นต้น นอกจากนี้ ในบทบาทต่างๆ ของครอบครัวและสังคมภาระหน้าที่การงานก็ลดลงไปด้วย (สุมาลี สังข์ศรี, 2551b)

ผู้สูงอายุหมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีพัฒนาการในระยะสุดท้ายของช่วงชีวิต ถือได้ว่าเป็นช่วงวัยงามหรือวัยทอง โดยนับเมื่อตั้งแต่บุคคลมีอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่อาจจะอายุน้อยกว่าหรือมากกว่านั้นก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม (เอกพล จันทร์สถิตพร, 2551)

ผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุหลายๆคนที่มีอายุ 75-80 ปียังมีร่างกายที่แข็งแรงอยู่และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ดี เหมือนกับวัยกลางคน จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2=1994) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ส่วนในบริบทของเมืองไทยได้ยึดคำว่าผู้สูงอายุ เป็นหลักในการเรียนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนคำว่า คนชรา และคำว่าอาวุโส นั้นจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อย คือ คำว่าคนชรา เป็นการเอาลักษณะทางกายภาพในการเรียก ส่วนคำว่า อาวุโส จะเป็นสถานภาพทางราชการเป็นการเรียก ซึ่งในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุนั้นจะมีศาสตร์เฉพาะที่เรียกว่า วิธีวิทยาว่าด้วยผู้สูงอายุที่เรียกว่า Gerontology ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ ส่วนศัพท์เทคนิคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีหลายคำ เช่น Aging , Elderly , Older person , Senior citizen แต่สำหรับสหประชาชาตินั้นให้ตกลงใช้คำว่า Older person (บรรลุ ศิริพานิช, 2553)

การรับรู้เรื่องความสูงอายุหรือการเข้าสู่วัยสูงอายุจึงได้จำแนกความหมายของ ผู้สูงอายุได้เป็น 5 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ อายุตามปีปฏิทินหรืออายุตามวัย อายุตามปีปฏิทิน หรืออายุตามวัยเป็นตัวชี้วัดอายุของบุคคล ซึ่งแสดงระยะเวลาจำนวนปี ที่บุคคลนั้นมีชีวิตมานับตั้งแต่เกิดเนื่องจากอายุตามปีปฏิทินแสดงเป็นตัวเลขที่เฉพาะเจาะจงสามารถนำมาแสดงเปรียบเทียบระหว่างบุคคลได้ชัดเจน

ทำให้ถูกใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อายุและ การสูงอายุของบุคคลที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์อายุอื่น ๆ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2557)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ บุคคลที่มีอายุ 60ปีขึ้นไปสัญชาติไทยซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละบุคคล โดย มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ร่างกายในลักษณะเสื่อมถอยการเจริญเติบโตของร่างกาย ความสามารถด้านการปรับตัวและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป

3.2 ธรรมชาติของผู้สูงอายุ

สุมาลี สังข์ศรี (2551b) ได้แบ่งลักษณะของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงของบุคคลเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุได้ 3 ประการได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ผู้สูงอายุมิมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีการเสื่อมถอย มีการลดประสิทธิภาพลงเมื่อเปรียบเทียบกับวัยอื่น ๆ สิ่งที่สังเกตเห็นได้คือ ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกกระ ไขมันใต้ผิวหนังลดจำนวนลงทำให้ผิวหนังบางลง เล็บบางเปราะ กล้ามเนื้อในร่างกายลดความแข็งแรงลง กระดูกมีความเปราะบางเนื่องจากการดูดซึมแคลเซียมลดลง ฟันหลุดไปตามสภาวะ การไหลเวียนของเลือดน้อยลงเพราะผนังเส้นเลือดจะแข็งและมีความหนาขึ้น อีกทั้งอวัยวะรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ มีสมรรถภาพต่ำลงอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ จากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่ลดเสื่อมถอยลงไป ส่งผลให้สภาวะจิตใจของผู้สูงอายุมิมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงของเซลล์สมอง ทำให้มีความจำที่เสื่อม การนึกคิดต่าง ๆ ความรู้สึกต่างก็ซาลง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดความเครียดทางจิตใจทางสภาวะสังคมที่มากกระทบทำให้สภาวะทางจิตใจเกิดความรู้สึกห่อเหี่ยว ไม่กระฉับกระเฉง สภาพสังคมที่มากกระทบทำให้เกิดความวิตกกังวล หวาดระแวง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงของอาชีพการงานจากที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องลงบทบาทของตนเองลง ทำให้เกิดเวลาว่างมากขึ้นเกิดความเหงามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากการที่มีรายได้ในการทำงานก็อาจจะน้อยลงหรืออาจไม่มีรายได้ เนื่องจากการประกอบอาชีพโดยเฉพาะผู้สูงอายุทั่วไปที่ไม่ใช่ข้าราชการ ส่วนในด้านสมาชิกครอบครัว จะมีเวลาอยู่กับมากขึ้นทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวกับเวลาว่างถ้าไม่มีสิ่งใดทำจะรู้สึกว่างเปล่าหน่ายทำให้ตนรู้สึกว่าไม่มีคุณค่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ระหว่างลูกหลานก็ค่อนข้างมีมุมมองที่

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesisis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ไม่ตรงกัน เพราะวัยรุ่นมักมองผู้สูงอายุว่า ไม่ทันสมัยต่อเหตุการณ์เป็นผู้ล้าสมัย ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยมีมากยิ่งขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงข้างต้นที่กล่าวมาผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจะมีลักษณะไปในทางเสื่อมมากกว่าการเสริมสร้าง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และการปรับตัว และมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคมด้วย ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมจะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้ มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

บังอร ธรรมศิริ (2549) กล่าวว่าจากการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของผู้สูงอายุได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการดูแลและความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง ดังนั้นการทำความเข้าใจธรรมชาติชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแล ซึ่งครอบครัวจะมี บทบาทสำคัญยิ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปความต้องการของผู้สูงอายุ พอสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ สามารถความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการ อาหาร การขับถ่าย การพักผ่อนนอนหลับ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมตามฤดูกาล และต้องการการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้โดยดูแลเอาใจใส่เรื่องการรับประทาน อาหาร การพักผ่อนนอนหลับ จัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมปลอดภัย จัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มให้เหมาะสมตามฤดูกาล แบ่งเบาภาระเรื่องงานในบ้าน พาผู้สูงอายุไปรับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ จัดหาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ เช่น แวนตา ไม้เท้า เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจตอบสนอง ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจและการให้อภัย สามารถตอบสนองตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ โดยเอาใจใส่พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ให้ ความรัก ความเคารพ ยกย่อง ยอมรับนับถือ ฟังผู้สูงอายุเล่าประสบการณ์ชีวิต ให้ความสำคัญกับ ผู้สูงอายุ การจัดงานวันเกิด การพาผู้สูงอายุไปท่องเที่ยวตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม การ แสดงให้เห็นความสำคัญของวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา การมีวิถีตามแนวปฏิบัติ ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม โดยแสดงความยินดีที่จะพาผู้สูงอายุไป ร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสมตามที่ผู้สูงอายุต้องการและพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและสังคมที่เหมาะสมตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ เช่น เป็น สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ถึงแม้ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติทางด้านร่างกาย จิตใจ และ สังคมที่เปลี่ยนไป แต่ผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุหรือลูกหลานสามารถที่จะตอบสนองเพิ่มเติมความต้องการของผู้สูงอายุที่ขาดไป ได้การถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้สูงอายุ และ การต้องการแลกเปลี่ยนพูดคุย

ตอนที่ 4 ธรรมชาติของเยาวชน

4.1 ความหมายของเยาวชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551)พ.ศ. 2550 มาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของเยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของเยาวชน หมายความว่า บุคคลที่อายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนปี 2555- 2559 ให้ความหมายของเยาวชนไว้ว่า “เยาวชนคือบุคคลที่มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

จากการกำหนดความหมายอายุของเยาวชนที่ซ้อนทับกันดังนั้น เยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี แต่ไม่เกิน 25 ปี

4.2 ลักษณะพัฒนาการของเยาวชน

ความเข้าใจผิดที่ผู้ใหญ่มักมองเยาวชน ผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสมักมองว่าวัยรุ่นเป็น “ขบถ” เพราะเยาวชนมักต่อในสิ่งที่ผู้ใหญ่สั่งสอน และแนวทางเดิม ๆที่เคยมีมา แต่แท้ที่จริงแล้ววัยรุ่นพยายามแสวงหาแนวทางเป็นของตนเอง เพราะธรรมชาติต้องการแสวงหาอัตลักษณ์ตัวตนของ

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesisis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ตนเอง ผู้ใหญ่หรืออาวุโสมักมองว่า “เด็กเยาวชนมักคิดคิอะไรแผลง” แต่ต้องเข้าใจว่านิสัยเช่นนี้ก็เป็น การค้นหาตัวตนและการลองถูกลองผิดนั่นเอง “วู่วาม ใจร้อน เอาแน่เอาอนไม่ได้ ใช้แต่อารมณ์” เป็นเพราะอารมณ์ฮอร์โมนเพศที่กระตุ้นการเติบโตของร่างกาย ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทาง อารมณ์ โดยเฉพาะในช่วงที่ร่างกายยังพัฒนาไม่เต็มที่ ดังนั้นการที่ผู้ใหญ่เข้าใจธรรมชาติของเยาวชน จะทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันและกันมากขึ้น ซึ่งมีนักวิจัยและหน่วยงานที่ได้เสนอ

ธรรมชาติของเยาวชนไว้ดังนี้

ปัจจัยภายในตัวเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ จาก ลักษณะธรรมชาติของวัย (สิริพันธุ์ อมรพันธุ์บดินกุล, 2554) ได้แก่

1. ความกระตือรือร้นอยากเรียนอยากรู้ และสนใจติดตามสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะชอบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะรับ และเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบสำรวจทดลองและมี ประสบการณ์ด้วยตนเอง

2. พัฒนาการด้านร่างกายสมองและจิตใจ เนื่องมาจากการเจริญเติบโตทำให้เยาวชน มีแรงจูงใจและค้นพบความสามารถของตนได้และสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

3. ความมีอิสระและเสรีภาพทางความคิด การเลือกและสามารถตัดสินใจต่อการ กระทำต่าง ๆ ด้วยตนเองได้มีความเป็นตัวของตัวเองสูงมักจะไม่ชอบการบังคับด้วยอำนาจ แต่ต้องการ การชี้แนะด้วยเหตุผล

4. ความมีอุดมการณ์และปรัชญาชีวิตที่สูงส่งมีความเชื่อมั่นและพยายามทำให้เป็นไป

5. มีความคิดฝัน และจินตนาการเกี่ยวกับชีวิตและอนาคตของตน

6. ต้องการการแสดงออกซึ่งมีการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ด้วยการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ เช่น รวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่ง เป็นการช่วยเหลือให้เกิดประโยชน์สร้างสรรค์และพัฒนาทักษะความสามารถและความถนัดให้ชัดเจน

ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม” จึงถือได้ว่าเป็นเวทีแห่งการตอบสนองความต้องการของ เยาวชนได้ดี ซึ่งจะส่งผลต่อลักษณะธรรมชาติของเยาวชน (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2559) ได้แก่

1. มีความสนใจ มีความสุขที่จะได้อยู่ร่วมกับเพื่อนที่มีอายุรุ่นเดียวกัน มีค่านิยมทัศนคติ ความเชื่อ ความสามารถ พื้นฐานทางนิสัย ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน

2. การคบเพื่อน ชอบคบกันเป็นกลุ่มก้อน กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตทางสังคมของวัยรุ่น การตัดสินใจต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตมักอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือสถาบันการศึกษาใด ๆ การมีกลุ่มเพื่อนที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเยาวชน

3. ความสนใจในเพื่อนต่างเพศเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของเยาวชน เป็นการฝึกการรับรู้ในบทบาทของชายและหญิง

4. ความเป็นผู้นำ การมีบุคคลที่มีความเก่ง มีความสามารถ มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกลุ่ม พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกของเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่มีความต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้เป็นที่ปรากฏต่อสังคมจากกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการรวมกลุ่ม เพื่อเข้าไปมีบทบาทหรือแสดงศักยภาพของตน อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคมรวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากร

ลักษณะพัฒนาการของเยาวชน แบ่งออกเป็น 3 ทางใหญ่ ๆ คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์สังคม พัฒนาการด้านจิตใจ (สุริยเดว ทรีปาตี, 2556) โดยมรยละเอียดดังต่อไปนี้

พัฒนาการด้านร่างกายมีดังต่อไปนี้

1. ขนาดและความสูง ในวัยเด็กทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะมีความกว้างของไหล่และ สะโพกใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ชายจะมีอัตราเร็วในการเจริญเติบโตของไหล่มากที่สุดทำให้เยาวชนผู้ชายจะมีไหล่กว้างกว่า ในขณะที่เยาวชนผู้หญิงมีอัตราการเจริญเติบโตของสะโพกมากกว่า ผู้ชายนอกจากนี้การที่วัยนี้มีการเจริญเติบโตสูงใหญ่ได้รวดเร็ว โดยเฉพาะที่ คอ แขน ขา มากกว่าที่ลำตัว จะทำให้เยาวชนรู้สึกที่ตัวเองมีรูปร่างเก้งก้างน่ารำคาญ และการเจริญเติบโตหรือการขยายขนาดของร่างกายในแต่ละส่วน อาจเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน หรือไม่ เป็นไปตามขั้นตอน เช่น ร่างกายซีกซ้ายและซีกขวาเจริญเติบโตมีขนาดไม่เท่ากันในระยะแรกๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้เยาวชนตกอยู่ในความวิตกกังวลสูงได้ จึงควรให้ความมั่นใจกับวัยนี้

2. ไขมันและกล้ามเนื้อ เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีความหนาของไขมันที่สะสมอยู่ใต้ผิวหนังใกล้เคียงกัน จนกระทั่งอายุประมาณ 8 ปีจะเริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว วัยรุ่นชาย จะ

มีกำลังของกล้ามเนื้อมากกว่าวัยรุ่นผู้หญิง พลังกำลังของกล้ามเนื้อจะแข็งแรงขึ้น หลังจากนั้นวัยรุ่นชายจะมีไขมันใต้ผิวหนังบางลง พร้อม ๆ กับมีกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้นและ แข็งแรงขึ้น ซึ่งจะทำให้เยาวชนชายดูผอมลงโดยเฉพาะที่ขา น่อง และแขนสำหรับเยาวชนหญิงถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของกล้ามเนื้อ แต่ขณะเดียวกันจะมีการสะสม ของไขมันใต้ผิวหนังเพิ่มขึ้นอีกโดยที่น้ำหนักจะเพิ่มได้ถึงร้อยละ 25 ของน้ำหนัก โดยเฉพาะไขมันที่ สะสมที่เต้านมและสะโพก ประมาณร้อยละ 50 ของเยาวชนหญิงจะรู้สึกไม่พอใจในรูปลักษณ์ของตน และมักคิดว่าตัวเอง "อ้วน" เกินไป มีวัยรุ่นหลายคนที่พยายามลดน้ำหนัก จนถึงขั้นที่มีรูปร่างผอม แห้ง

3. โครงสร้างใบหน้า ช่วงนี้กระดูกของจมูกจะโตขึ้น ทำให้ตั้งจมูกเป็นสันขึ้น กระดูกขากรรไกรบนและ ขากรรไกรล่างเติบโตเร็วมากในระยะนี้ เช่นเดียวกับกล่องเสียง ลำคอ และกระดูกอัยลอยด์ และพบว่าในเยาวชนชายจะเจริญเติบโตเร็วกว่าวัยรุ่นหญิงชัดเจนเป็นเหตุให้วัยรุ่นชายเสียงแตก

4. การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน ทั้งฮอร์โมนการเติบโต (growth hormone) และ ฮอร์โมนจาก ต่อมธัยรอยด์มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต รวมทั้งฮอร์โมนทางเพศ นอกจากระดับฮอร์โมนจะมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และอวัยวะเพศในวัยรุ่นแล้ว ตัวของมันเองยังส่งผลถึงความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจ ปฏิบัติการการเรียนรู้ ฯลฯ ในวัยรุ่นอีกด้วย เยาวชนที่ จะผ่านช่วงวิกฤตนี้ได้ นอกจากจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไปแล้ว ยังต้องเข้าใจและควบคุม อารมณ์ความรู้สึกที่พุ่งพล่านขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนต่างๆ อีกด้วย โดยเฉพาะต่อมไขมันใต้ผิวหนัง และต่อมเหงื่อจะทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเรื่อง "สิว" และ "กลิ่นตัว" แต่เนื่องจากวัยนี้จะให้ความสนใจเกี่ยวกับร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความระแวงระวังตัวเองมาก จึงทำให้วัยรุ่นพยายามที่จะรักษา "สิว" อย่างเอา เป็นเอาตาย ทั้งๆที่ "สิว" จะเป็นปัญหาในช่วงวัยนี้แค่ระยะสั้นๆ เท่านั้น

5. การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ วัยรุ่นหญิงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงระยะ 1 ปี ก่อนที่ จะมีประจำเดือน โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของเต้านม ซึ่งเริ่มมีการขยายในขนาดเมื่อ อายุประมาณ 8-13ปี และจะใช้เวลา 2-2 ปีครึ่ง จึงจะเจริญเติบโตเต็มที่ ในช่วงอายุ 11-13 ปี วัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) จะมีรูปร่างเป็นสาวเต็มตัว ดังนั้นในชั้นประถมตอนปลายหรือ มัธยมต้น จะเห็นว่าวัยรุ่นสาวจะมีรูปร่างสูงใหญ่เป็นสาวน้อยแรกเริ่ม ในขณะที่พวกผู้ชายยังคงดูเป็น เด็กชายตัวเล็กๆ ทั้งๆ ที่เด็กผู้หญิงเคยตัวเล็กกว่าเด็กผู้ชายมาตลอด ทำให้เด็กสับสนและเป็นกังวล กับสภาพ

ร่างกายได้การมีรอบเดือนครั้งแรก จะมีเมื่ออายุประมาณ 12-13 ปี การที่มีประจำเดือน แสดงให้เห็นว่า มดลูกและช่องคลอดได้เจริญเติบโตเต็มที่ แต่ในระยะ 1-2 ปี แรกของการมี ประจำเดือน มักจะเป็นการมีประจำเดือนโดยไม่มีไข่ตก รอบเดือนในช่วงปีแรกจะมาไม่สม่ำเสมอหรือขาดหายไปได้ และเมื่อมีประจำเดือนแล้ว พบว่าเด็กผู้หญิงยังสูงต่อไปอีกเล็กน้อยไปได้อีก ระยะหนึ่ง และจะเติบโตเต็มที่เมื่อประมาณอายุ 15-17 ปี การมีรอบเดือนครั้งแรกอาจทำให้รู้สึก พอใจและภูมิใจที่เป็นผู้หญิงเต็มตัว หรืออาจจะรู้สึกในทางลบ คือ หวั่นไหว หวาดหวั่นหรือตกใจได้ เช่นกัน

พัฒนาการด้านอารมณ์สังคมมีดังต่อไปนี้

1. ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เด็กผู้ชายที่เข้าสู่วัยรุ่นช้า จะมี ความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกาย ซึ่งอาจจะไม่มั่นใจในความเป็นชาย รู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์มักกลุกล้อเลียน กลั่นแกล้งจากเพื่อนๆ ที่รูปร่างใหญ่โตกว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำและรู้สึกว่าตัวเองมีปมด้อยฝังใจไปได้อีกนาน วัยรุ่นหญิงที่โตเร็วกว่าเพื่อนวัยเดียวกัน (early mature) มักจะรู้สึกอึดอัดและรู้สึกเคอะเขิน ประหม่าอายต่อสายตาและคำพูด ของเพศตรงข้าม ในขณะที่สภาพอารมณ์ จิตใจยังเป็นเด็ก

2. ความวิตกกังวลกับอารมณ์เพศที่สูงขึ้น การ เปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนทางเพศ ซึ่ง จะส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดอารมณ์เพศขึ้นมาได้บ่อย วัยรุ่นหลายคนที่มีกิจกรรม ส่วนตัวที่ เบี่ยงเบน ความสนใจ ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่ชอบเล่นกีฬา กลางแจ้ง เป็นประจำวัยนี้จะมีความสนใจ อยากรู้อยากเห็นอยู่แล้วเป็นทุน และเมื่อมาผสมกับการที่มี ระดับ ฮอร์โมนทางเพศเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะหัดสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยากรู้อยาก เห็น กิจกรรมทางเพศผู้ใหญ่ควรเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดร่วมกับความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น ควร ให้ความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้อง และถือว่าความรู้สึกในวัยนี้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นธรรมชาติอย่าง หนึ่ง การที่วัยรุ่นจะสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองนั้น ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย และไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ ผิดศีลธรรม ถ้ากระทำอย่างระมัดระวังเป็นส่วนตัว และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลกลัวการเป็นผู้ใหญ่ วัยนี้จะมีความคิด วิตกกังวล กลัวจะไม่เป็นที่ ยอมรับ จากคนรอบข้าง มักจะ กลัวความรับผิดชอบ ซึ่งจะรู้สึกว่าเป็นภาระที่หนักหนา ยุ่งยาก บางครั้ง อยากรจะเป็นเด็ก อยากรแสดงอารมณ์สนุกสนาน ร่าเริง เบิกบาน

4. ความวิตกกังวลในความมดงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นหญิงหรือชายก็จะมี ความรู้สึก ต้องการให้คนรอบข้าง ชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอกของตน สมเพศ สมวัย นั่นเป็น

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เพราะว่า เด็กจะสำนึกว่าความสวยงามทางกายเป็นแรงจูงใจ ทำให้คนยอมรับ ทำให้เพื่อนยอมรับเข้าไปใน กลุ่มได้ง่าย เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะเข้าสู่สังคมและเป็นที่ยึดดูใจของเพศตรงข้าม ช่วงนี้จะเห็นว่าวัยรุ่นจะสนใจแฟชั่น พิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกก าลังกาย สนใจคุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย การวางตัวให้สมบทบาททางเพศ การวางตัวในสังคม และความสนใจในแต่ละเรื่องอาจอยู่ได้ไม่นาน

พัฒนาการด้านจิตใจมีดังต่อไปนี้

1.ความรักและความห่วงใย ความรู้สึกอยากที่จะถูกรัก และยังอยากได้รับความเอาใจใส่ ห่วงใยจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็กแต่แม้จะมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่การแสดงออกของพ่อแม่ที่ทำกับเขาราวกับเด็กเล็ก ๆ ไม่ต้องการความเจ้ากี้เจ้าการ ไม่ต้องการให้แสดงความห่วงใยอยู่ตลอดเวลา

2. เป็นอิสระอยากทำอะไรได้ด้วยตัวของตัวเอง อยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดี อยากมีส่วนในการตัดสินใจ อยากที่จะทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่งการเจริญเติบโตในการทำงาน ของสมอง ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดอ่านเป็นของตนเอง เริ่มมีความคิดแบบนามธรรม (abstract thinking) การแยกจากพ่อแม่ในเกือบทุกรูปแบบ บางครั้งอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกสับสนสองจิตสองใจ และอาจมีความรู้สึก "สูญเสีย" ในความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ถ้าพวกเขา ยอมรับการดูแลหรือยอมทำตามคำสั่งของพ่อแม่ ก็จะไปขัดกับความต้องการที่จะเป็นเด็กโต เป็นอิสระของตนเองที่ต้องการพึ่งพาตนเอง การให้การเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยความเข้าใจ และเคารพใน สิทธิส่วนบุคคลด้วย

4. อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง การลองผิดลองถูก และคอยสังเกตดูจากปฏิกิริยาของ คน รอบข้าง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไรวัยที่โตขึ้น เมื่อความสามารถเพิ่มขึ้น ร่างกาย เจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งรอบตัวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถก็จะเริ่มเข้ามาเพื่อทดลอง การสนับสนุนส่งเสริมเด็กให้คงสภาพอยากรู้ อยากเห็น อยากลองและได้มีโอกาสทดลองสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นตามวัย จะทำให้เด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่นด้วยความภาคภูมิใจที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ต่าง ๆ มาบ้างสิ่งเหล่านี้จะมาเสริมความภาคภูมิใจในตนเองดังนั้นจะเห็น ว่า การฝึกสอนและให้โอกาสเด็กได้ทดลองทำในสิ่งที่ถูกต้อง ควรฝึกสอนมาตั้งแต่เด็ก และควร ค่อยๆ สอนถึงอันตรายในหลายสิ่งหลายอย่างที่มีอยู่ในสังคม และวิธีการแก้ไข เรียนรู้ทั้งสิ่งที่ดีและ เลว การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่เสนอให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญมา ตั้งแต่วัย

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เรียน แต่ในทางตรงกันข้ามในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยถูกฝึกให้ลองคิด ลองทำก่อน จะเกิดความ สับสน วุ่นวายใจขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดการฝึกฝน ขาดการลองทำผิดพลาดมาก่อน จึงทำให้ กลุ่มนี้ตกอยู่ในกลุ่มที่มีอันตรายสูง และในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่ปล่อยให้ปล่อยปละละเลย หรือไม่เคยสอน ให้ยับยั้งชั่งใจมาก่อน นึกอยากทำอะไรก็จะทำ ไม่เคยต้องผิดหวัง ไม่เคยสนใจว่าการกระทำของตัวเอง จะส่งผลกระทบต่อผู้คนรอบข้างอย่างไร พฤติกรรมอยากลองของ มักจะมีสูงสุดในช่วงวัยรุ่น ตอนกลาง เป็นเด็กก็ไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง แนวความคิดและการยับยั้งตัวเองมีไม่มากพอ

5. ความถูกต้อง ยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง มักจะถือว่าความยุติธรรม เป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับความถูกต้อง ยุติธรรม ตามทัศนคติของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากจะทำอะไรหลายๆ อย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ทั้งในแง่บุคคลและสังคมส่วนรวม จึงมักจะเห็นภาพวัยรุ่นถกเถียง กันเรื่องของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รอบตัว

6. ความตื่นเต้น ทำทนาย ความต้องการหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ก่อให้เกิดความจำเจ ซ้ำซาก วัยรุ่นกลุ่มนี้จะสร้างความตื่นเต้นทำทนายกับการที่กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของทางบ้านและกฎของสังคมนั้นเป็นเพราะว่าเป็นความตื่นเต้นและความรู้สึกที่ถูกทำทนาย แนวทางการ เลี้ยงดูเด็กฝึกให้เด็กได้มีโอกาสทำงานที่ทำทนายความสามารถที่น้อยอยู่ตลอดเวลา จะส่งผลทำให้เด็กได้พัฒนาความเชี่ยวชาญขึ้นมาได้ แก้ปัญหาได้

7. ต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ของกลุ่มเพื่อน พื้นฐานการเลี้ยงดูที่ยอมรับ และมีความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่เด็ก จะมีผลทำให้เด็กเกิดความรู้สึก ดังที่กล่าวมานี้ อย่าง ง่ายตาย จากการฝึกฝนให้โอกาสเด็กในการตัดสินใจลงมือกระทำหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และรับฟังพยายามทำความเข้าใจตาม ถ้าเบี่ยงเบนก็ช่วยแก้ไข ถ้าถูกต้องก็ชมเชยและชื่นชม สิ่งเหล่านี้จะไปกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายในบ้าน ซึ่งจะส่งผลทำให้ เด็กอยากเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน จากครูและจากคนอื่น ๆ ต่อ ๆ ไป จึงเป็นเหตุผลจูงใจกระทำความดีมากขึ้นๆ แต่ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าเด็กคนใดเกิดมาในครอบครัวที่ยุ่งเหยิง ทำให้พ่อแม่ไม่มี ปัญหาพอที่จะดูแลเด็ก กลับจะต้องส่งเด็กมาฝากให้ญาติเลี้ยงเป็นภาระ ไม่มีใครเป็นธุระจัดการ อะไรให้ อย่างออกนอกหน้า ถ้าไม่จําเป็นก็ไม่ค่อยอยากจะรับรู้ รับฟังเรื่องของเด็ก ถึงเวลาจะนานก็ ไม่รู้ว่าใครจะให้ความอบอุ่นเมตตาหรือรักได้มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่เป็นที่ต้องการของใครแม้แต่ คนเดียวในบ้านไม่ว่าจะถูกหรือทำผิด ทำดีหรือทำชั่วก็ไม่มีคนเห็นคนทัก หากคนที่หวังดีจริงจังใน การแนะนำ

ตักเตือนอดทนช่วยฝึกสอนก็ไม่มี ในลักษณะเช่นนี้เด็กจะมีชีวิตที่เลื่อนลอย ไม่รู้สึกว่าเป็นสมาชิกภายในบ้าน เป็นคนหนึ่งภายในครอบครัว ไม่มีใครรับฟังปัญหา หรือไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร เมื่อเติบโตไปโรงเรียนก็มักจะพวพเอาความรู้สึกโดดเดี่ยว ว่าเหวนี้ไปที่โรงเรียน ความ ที่ทักษะไม่ได้ถูกฝึกสอนมาตั้งแต่ที่บ้านจึงทำให้ผลการเรียนไม่ดี และมักจะแยกตัวออกจากกลุ่ม เพื่อน

ลักษณะของเยาวชน โดยได้แบ่งลักษณะพัฒนาการของเยาวชนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ และ พัฒนาการทางสังคม (อัปสรสิริ เอี่ยมประชา, 2556) โดยมีรายละเอียดดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่รวดเร็วและชัดเจนในด้านน้ำหนักและส่วนสูงที่เพิ่มขึ้น เริ่มแสดง สัดส่วนของความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงและแสดงถึงสัญลักษณ์ทางเพศ (Sex Characteristics) อย่างชัดเจน ในเพศหญิงจะเริ่มมี รอบเดือน และมีการเปลี่ยนแปลงที่แสดงออกทางเพศหญิงมากขึ้น เช่น สะโพกผาย มีหน้าอก เป็นต้น ในเพศชายอวัยวะจะเจริญเติบโต และเริ่มผลิตอสุจิได้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่แสดงออกถึงเพศชาย เช่น เสียงห้าว ออกเริ่มแตกพาน มีกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

พัฒนาการทางอารมณ์ มีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย มีความรู้สึกที่ค่อนข้างรุนแรง แปรปรวนง่าย มี ปัญหาขัดแย้งในจิตใจตัวเองเสมอ ๆ จึงอาจทำให้เกิดความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้ด้วย จึงอาจ เรียกว่าเป็น วัยพายุบุแคม ผู้ใกล้ชิดควรพยายามทำความเข้าใจกับจิตใจและอารมณ์ความต้องการของเยาวชนให้มาก นอกจากนี้เยาวชนมีพัฒนาทางการสติปัญญาที่รวดเร็ว และมีความก้าวหน้าใกล้เคียงกับผู้ใหญ่แตกต่างกันที่ความสุขุมรอบคอบและประสบการณ์ที่น้อยกว่าเท่านั้น วัยรุ่นจะสามารถคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ สามารถแสวงหาเทคนิคในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการใช้เหตุผลและวิจารณญาณในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ

พัฒนาการทางสังคม เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับความคาดหวังจากผู้ใหญ่มากกว่าวัย ที่ผ่านมา เด็กจะเริ่มรู้จักรับผิดชอบต่อตัวเอง ทำให้ต้องเกิดการปรับตัวอย่างมากโดยเฉพาะ สังคมพยายามค้นหาตัวตนที่แท้ จริงในตัวเอง เด็กในวัยนี้ จะเริ่มห่างจากพ่อแม่และมี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนรุ่นเดียวกันมาแทนที่

ดังนั้นสรุปได้ว่า ธรรมชาติของเยาวชนคือ การมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อน และการลองผิดลองถูก

ตอนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

5.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

โดยในลักษณะนี้เป็นคุณสมบัติของการมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งสามารถวัดได้จากพฤติกรรมของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

กรมสุขภาพจิต (2546) กล่าวว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันนั้นจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. การเอาใจใส่และการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ด้วยการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ทุกคนต้องการให้คนสนใจในเรื่องราวของเขอย่างจริงจัง แต่ในทางตรงกันข้ามทุกคนไม่ยากคบค้าสมาคมที่สนใจแต่เรื่องของตัวเอง

2. ความไวเนื้อเชื่อใจ การอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุข เราจำเป็นต้องให้เขาไว้วางใจในตัวเราด้วย การให้โอกาสให้บุคคลอื่นได้ทำงานอย่างเต็มที่ถ้าเราได้รับการไวเนื้อเชื่อใจ สนับสนุนการทำงานระหว่างกัน เชื่อกันว่าผู้อื่นมีความสามารถในการสิ่งที่ได้รับมอบหมายได้

3. การยอมรับนับถือ มนุษย์ทุกคนต้องการให้ทุกคนยอมรับและนับถือตนเอง ซึ่งก่อนที่เราจะนับถือตนเองจะต้องมีการนับถือผู้อื่นก่อน ซึ่งทุกคนต้องการสิ่งที่ตีความเข้าใจจากกันและกัน บางครั้งเราอาจประหลาดใจที่คนรอบข้างมองเราว่าเราเป็นคนที่มีความสามารถแต่ในขณะที่เราไม่ได้รู้สึกเช่นนั้นเลย การที่เรารู้จักที่จะแสดงความชื่นชมและนิยมยินดีกับผู้อื่นเป็นการแสดงถึงความเติบโตทางวุฒิภาวะด้วยเช่นกัน

4. การมีส่วนร่วมและการแบ่งปัน การเข้าใจซึ่งกันและกันคือการได้มีส่วนร่วมในการแบ่งปันเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การมีส่วนร่วมในประสบการณ์ การมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของวัตถุสิ่งของมีส่วนร่วมในการแบ่งปันความรู้สึก การมีส่วนร่วมและการแบ่งปันหมายถึง การรับฟังคนอื่นถึงสิ่งที่หวังและใฝ่ฝันความสุขความทุกข์ ความเป็นจริงคนส่วนมากมันลังเลที่จะมีส่วนแบ่งปัน เพราะกลัวว่าจะถูกปฏิเสธ หรือถูกมองอย่างผิดๆ การแบ่งปันความคิดและความรู้สึกกับผู้อื่นจะช่วยให้เรารู้จักตนเองมากขึ้นในสิ่งที่ไม่รู้ คนทุกคนมักมีความรู้สึกที่ก้าวหรือสองฝักสองฝ่าย อาจสงสัยว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี อาจจะอธิบายได้ยาก การมีส่วนร่วมแบ่งปันจะทำให้เราเป็นคนที่ไม่ต่อความรู้สึกของตนเอง

และผู้อื่น เพิ่มความระมัดระวังตัวเองและการเป็นการช่วยให้เรามีทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ดีอีกด้วย

5. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือ ความสามารถในการใส่ความรู้สึกของเราในขอบเขตความรู้สึกของผู้อื่น การจะเข้าใจความรู้สึกความคิด และพฤติกรรมของผู้อื่นได้นั้นต้องได้มากจากการพิจารณาและการสังเกตอย่างใกล้ชิดถึงความต้องการของเขาและช่วยเหลือ เราสามารถที่จะแสดงความเห็นอกเห็นใจกับคนทุกคนได้ แม้ว่าการแสดงความเห็นใจคนที่เราชอบจะเป็นการง่ายกว่า แต่ก็ก็เป็นความจำเป็นที่เราจะต้องมีความเห็นอกเห็นใจได้กับคนที่มีความต่างไปจากเราไป นั่นหมายถึงว่าคนเราส่วนมากมักชอบอะไรที่คล้ายๆกันกับตนเอง แต่ละคนมีความคิดแนวคิดและวิธีแสดงอารมณ์ที่แตกต่างกัน กว่าจะรู้ว่าเขามีอารมณ์เช่นไรโดยจะดูได้จากความใกล้ชิดและการสังเกตที่จะแสดงความเห็นอกเห็นใจในความรู้สึกของเขาได้ การแสดงความเห็นอกเห็นใจจะทำให้ง่ายยิ่งขึ้นถ้ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะจะไม่เกิดความผิดใจต่อกัน เช่นถ้าเราไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดคนหลายคนถึงมีอาการประหลาดกับเราจนเราคิดว่าตัวเองนั้นมีอะไรผิดปกติหรือไม่ ถ้าหากว่าเรารับรู้ว่าการพฤติกรรมดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอารมณ์ของเขาไม่ใช่การกระทำของเราจะทำให้เราไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ความเห็นอกเห็นใจเปรียบเสมือนการที่เรารับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกภายในที่แฝงอยู่ในคำพูดและการกระทำ

กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2547) ได้สรุปคุณลักษณะสำคัญของบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์คน 2คน ต้องอาศัยคุณลักษณะภายในหรือทัศนคติของบุคคลที่สำคัญ ได้แก่

1. การยอมรับและให้เกียรติ หมายถึง การยอมรับลักษณะส่วนตัวหรือลักษณะเฉพาะของบุคคลตามที่เขาเป็น ให้เกียรติและเคารพ ในคุณค่าของบุคคล มีความเป็นมิตรและความอบอุ่นใจแก่ผู้อื่น
2. การเข้าใจสาระและความรู้สึก หมายถึง การเข้าใจในเนื้อหาสาระของสิ่งที่สื่อสารระหว่างกัน และเข้าใจใน ความรู้สึกของผู้อื่นเสมือนเรา รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น อย่างตั้งใจ เป็นตัวเขา ซึ่งในความสัมพันธ์ที่ขาดความเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นั้น ไม่สามารถดำเนินไป ถึงขั้นที่ลึกซึ้งได้
3. การจริงใจ หมายถึง การไม่เสแสร้งในการแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของตนเอง

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

คุณลักษณะของบุคคล 3 ประการนี้ จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้มากน้อยเพียงใดนั้น ไม่ใช่เพียงแต่มีคุณลักษณะเช่นนี้ อยู่ภายในเท่านั้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือความสามารถในการสื่อ หรือแสดงออกถึงคุณลักษณะเหล่านี้ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ด้วย ซึ่งความสามารถในการแสดงออก หรือการสื่อสารให้ผู้อื่นทราบถึงคุณลักษณะสำคัญเหล่านี้ เรียกว่า ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

การมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ พัฒนาการทางสังคมและความคิดความเข้าใจของบุคคล พัฒนาขึ้นจากการมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เอกลักษณะของแต่ละบุคคล ความสำเร็จในอาชีพ การค้นพบความหมายของชีวิตและสุขภาพจิตล้วนได้รับผลกระทบจากสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมนุษย์แต่ละคนถูกหล่อหลอมจากประสบการณ์ให้มีความคิด ความเชื่อทัศนคติ และค่านิยม ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน จึงต้องอาศัยความเข้าใจถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้บุคคลทั้งสองฝ่ายจะได้ประสบความสำเร็จใน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5.2 พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

มัลลิกา คมนานุรักษ์ (2547) ได้สรุปจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันโดยจะต้องคำนึง ดังนี้

1. เวลาในการสื่อสารอย่าเป็นผู้พูดฝ่ายเดียว ควรจะฟังผู้อื่นพูดด้วย โดยเฉพาะกับคู่สื่อสาร เพราะพฤติกรรม การสื่อสารที่ดีมิใช่เพื่อมุ่งสื่อสารอย่างเดียว แต่ต้องรับสารจากคู่สื่อสารด้วย นั่นคือ การสื่อสารที่ดีมิใช่คิดว่าตนเองพูดดีเท่านั้น แต่ต้องเป็นนักฟังที่ดีด้วยจึงจะเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดี
2. มนุษย์ทุกคนชอบคำพูดที่ดีหรือคำพูดในทางบวก ดังนั้นคนที่มีจิตวิทยาจึงต้องพยายาม พูดดี พูดหวาน พูดให้ผู้อื่นฟังพอใจ แต่อย่าให้หวานจนเกินไปจนเกิดความไม่จริงใจ และไม่พูดกดให้คนอื่นดูต่ำต้อยในการสื่อสารสิ่งที่ต้องระมัดระวังคือความเหมาะสมในการตักเตือนกัน จะต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษต้องดูที่กาลเทศะทั้งความเหมาะสมทั้งเวลาและสถานที่
3. คำพูดที่ควรติดปากคือคำว่า ขอบคุณ และ ขอโทษ เมื่อมีใครช่วยเหลือเราควรใช้คำว่า ขอบคุณทุกครั้ง และเมื่อใดก็ตามที่ทำให้เราโกรธไม่พอใจ จงรีบกล่าวว่าคำว่า ขอโทษ ทั้งนี้เพราะคำว่า ขอโทษ จะช่วยขจัดอารมณ์ขุ่นมัวของคู่สื่อสารได้เป็นอย่างดี

ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2559) กล่าวว่าไว้ว่าในการพัฒนาตนเองส่วนหนึ่งคือการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันซึ่งมีอิทธิพลต่อมนุษย์มาก บุคคลจึงต้องมีความจำเป็นในการเรียนรู้เพื่อเป็น

แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้อยู่กับสังคมได้อย่างปกติสุข แนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันเพื่อให้เกิดความปกติสุขได้แก่

1. การเป็นคนมีอัธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริงสดชื่น

2. การเป็นคนที่เปิดเผย ไม่มีหน้ากากหลายชั้น จริงใจไม่เสแสร้ง การที่เรายอมเปิดตนให้คนอื่นรู้จักตัวเราจะเป็นสิ่งที่คนอื่นรู้จักชมเรา การเปิดตัวเป็นการแสดงออกของความจริงใจ คบกันอย่างจริงใจไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง สัมพันธภาพของคนดีถ้ารู้จักการเปิดเผย

3. ควรมีความระมัดระวังในการเคารพซึ่งกันและกัน ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อสารมีความสัมพันธ์มากไม่ใช่คำสั่งเพื่อกดคนอื่น ควรใช้การขอร้อง ขอคำแนะนำ ขอความช่วยเหลือ มากกว่าการออกคำสั่ง

4. การรู้จักให้กำลังใจคนอื่น เพื่อให้ผู้อื่นรู้สึกที่เราสนใจเขาเห็นใจ การกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจจะทำให้คนอื่นมีเราเป็นมิตร

5. จงเป็นผู้มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือคนอื่น พุดจากกับคนอื่นให้ฟังแล้วรับหู แบบมีความจริงใจกำกับ เราก็จะได้ความจริงใจตอบ การพุดเท็จ พุดไม่ตรงความจริง พุดเสียดสี หรือพุดลับหลัง ทำให้คนอื่นเสียหาย เป็นการสร้างบาปและจะติดนิสัยมักพุดแต่สิ่งที่สกปรกเป็นประจำ

6. เป็นคนที่รู้จักฟังคนอื่นการฟังคนให้มาก ๆ เรียกว่า พหูสูตมนุษยธรรมชาติให้หุมาสองอันหน้าที่ของหูคือฟังมาก ฟังแบบตั้งใจ ฟังแบบสนใจในคำพุดไม่ใช่ฟังบ้างไม่ฟังบ้าง จ้องจะพุดแทรกหรือไม่สนใจที่ผู้พุดพุด ถ้าเราไม่รู้จักฟังจะไม่รู้อะไรเลย

วีระพรรณ จันทร์เหลือง (2559) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นสามารถมีดังนี้

1. การจำและการเรียนชื่อผู้อื่นได้ถูกต้อง เจ้าของชื่อจะรู้สึกภูมิใจที่เอาใจใส่ สนใจให้เกียรติและให้ความสำคัญต่อเขา และยังแสดงว่ามีความจำและสติปัญญาดี

2. การมีความสนใจต่อบุคคลอื่น เป็นการแสดงความเอาใจใส่ต่อผู้อื่นด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ เริ่มตั้งแต่ให้การต้อนรับ ทำตนเป็นกับเอง ทักทาย พุดคุย ให้ความสนใจในความสำเร็จของตัวบุคคลผู้มาติดต่อ ถ้ามีแนวทางหรือโอกาสที่จะให้การช่วยเหลือได้ต้องรีบกระทำทันที หรือให้การต้อนรับโดยฉับพลัน ถ้าเกินความสามารถก็สามารถพุดจาให้กำลังใจ สนับสนุนตามสมควรแก่กรณี

3. การทักทาย เกรจา ปราศรัยกับผู้อื่น รู้จักกันมาแต่ก่อนหรือไม่ทักทายตามประเพณีนิยม เช่น คนไทยกล่าว “สวัสดี” หรือไหว้ แล้วจากนั้นค่อยชวนคุยสนทนาให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เราทักทาย สร้างความคุ้นเคยก่อให้เกิดความสัมพันธ์

4. การยิ้มให้ผู้อื่นก่อนแสดงถึงการทอตรี มีน้ำใจ มีอัธยาศัย มีความเป็นมิตร ไม่ถือตัว ไม่ถือยศศักดิ์ มีอารมณ์ขันสร้างบรรยากาศที่ดี

5. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ ปารถนาดี หัวดี แสดงออกได้ทางกาย วาจา ใจ มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างตรงไปตรงมา แนะนำแนวทางที่ดี ไม่มีอะไรแอบแฝง ร่วมทุกข์ร่วมสุขให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือตามโอกาส

6. การนอบน้อมถ่อมตน การน้อมรับคำวิจารณ์ ไม่หวั่นไหวต่อคำติชม ยกย่องชมเชยผู้ประพฤติดี มีมารยาทดีต่อทุก ๆ คน อ่อนน้อมถ่อมตนตามควรแก่กรณี ไม่ควรยกตนข่มท่าน ทุกคนทุกชีวิตมีศักดิ์ศรีต้องการคำสรรเสริญยกย่องมากกว่า การดูหมิ่น หยาบคาย

7. การมีความระมัดระวังต่อความรู้สึกของผู้อื่น พยายามให้เขามีความรู้สึกทางบวก คือ พอใจ รัก ชอบ ดี หลีกเลียงความรู้สึกในทางลบ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ไม่ก้าวร้าวลามปาม นอบน้อมอ่อนโยนต่อผู้อื่น สุภาพเป็นกันเอง เสมอต้นเสมอปลาย เอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงความเป็นมิตรให้ความอบอุ่น เมตตากรุณา ต่อผู้น้อย

8. การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ บางอย่างฝืนธรรมชาติได้ยากมาก เรียนรู้ธรรมชาติระลึกไว้ว่ามนุษย์ย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

รัตติกาล จงวิศาล (2550) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันหรือในกลุ่มองค์กร สามารถมีแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักทักทายปราศรัยให้แก่กันและกัน ไม่ใช่เฉพาะกับบุคคลเพียงบางคนที่เท่านั้น ทักทายอ่อนน้อมถ่อมตนด้วยมารยาทที่ดี เช่น สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ กับผู้อื่นสุภาพกว่า หรือบุคคลที่เราไปเกี่ยวข้องด้วย

2. การใช้คำพูดที่อ่อนหวาน ไม่พูดจาหยาบคาย กระด้าง ห้วน กระโชก หรือตะโกนดังเกินความจำเป็น แต่ควรใช้การพูดที่สุภาพนุ่มนวล สุภาพ ไพเราะ พูดมีหางเสียง กิริยาสุภาพเรียบร้อย

3. การพูดและการกระทำที่จริงใจไม่เสแสร้ง ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ เปิดเผยตรงไปตรงมาและไม่ินทาผู้อื่นลับหลังต่อหน้าทำดี อย่าทำตนไม่น่าไว้ใจและต้องไม่เอาเปรียบหรือเอาแต่ได้โดยไม่คิดถึงคนอื่น

4. การรู้จักยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใส คนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความเป็นคนมีอารมณ์ดี อ่อนโยน เป็นคนร่าเริง น่าคบหาสมาคม และจำเป็นแรงจูงใจให้คนอื่นเข้ามาหาเรา

5. การรู้จักคนรอบข้าง การจำบุคคลได้และชื่อคนได้ การจำชื่อกับบุคคลอื่นทำให้เราเป็นคนที่มีเสน่ห์ แสดงถึงความเป็นกันเอง

6. การรู้จักยอมรับผู้อื่น เมื่อเราแสดงการยอมรับผู้อื่นก่อน เราก็จะได้รับการยอมรับตอบ การให้ความสนใจกับผู้อื่น ใส่ใจและสนใจความคิดของผู้อื่นด้วยความจริงใจ การเปิดใจรับกว้าง การรู้จักชื่นชมยินดีกับบุคคลอื่น

7. การมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่คนทั่วไป มีความปรารถนาดีกับบุคคลอื่น มีน้ำใจช่วยเหลือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ และควรแสดงความมีน้ำใจทุกครั้งโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่เป็นคนโหดร้าย ใจดำ ใจไม่สู้ ไม่ตระหนี่

8. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพ ด้วยความตั้งใจและอบอุ่น ไม่เยิ่นเย้อ ไม่ผูกขาดการพูดเสียคนเดียว หลีกเลี่ยงการโต้เถียงหรือขัดแย้งกับผู้อื่นโดยไม่ฟัง ควรจะรับฟังผู้อื่นอย่างเนนเหตุเป็นผล หนักแน่นและใจกว้าง

สมพร สุทัศนีย์ (2554) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันนั้น สามารถ โดยสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส
2. การเข้าใจพื้นฐานภูมิหลังของบุคคลอื่น ระมัดระวังการพูดจาไม่ให้กระทบกระทั่ง ปมด้อยของเขาเลือกปมเด่นเขามาพูด ไม่พูดเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น
3. การรู้จักการฟังมากกว่าการพูด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูดทำให้บุคคลพอใจเพราะรู้สึกว่าเขาได้รับความสำคัญและการฟังทำให้เราได้ประโยชน์มาก การไม่ทำตัวเด่นจนเกินไปแสดงความรู้ไปหมดทุกเรื่อง
4. การให้ความสำคัญกับผู้อื่น ด้วยวิธีการหลายอย่างได้แก่ การพูดให้คนอื่นรู้ว่าเขาเก่งยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การแสดงกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เขาการให้โอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัวเราเสมอถ้าทำได้ ปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยงบุคคลพิเศษ
5. การไม่มั่นใจจนเกินไปคือ ไม่ค่อยจ้านในเหตุผลของผู้อื่น การแก้ไขคือ ควรมีความคิดว่ามีหลายอย่างที่เราไม่รู้ กว่าคนอื่นจะต้องเก่งกว่าเรา การยอมผู้อื่นในบางโอกาสเพื่อที่จะได้รับความรักจากคนอื่น ๆ การยอมแพ้มิได้หมายความว่า เป็นฝ่ายผิดแต่ยอมแพ้เพื่อให้ผู้อื่นสบายใจ นอกจากนี้การยอมแพ้ไม่ทำให้เกิดการโต้เถียง
6. การวางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น มีความเป็นกับเองไม่ทำตัวเจ้าระเบียบจนเกินไป ไม่ทำตนให้ผู้อื่นรู้สึกเกรงกลัว ห่างเหินหรือไม่ยอมเข้าใกล้ แต่ควรให้ผู้อื่นรู้สึกว่ายู่ใกล้เราแล้วสบายใจ
7. การสร้างความประทับใจในการพูด เช่น การมีความสนใจในเรื่องเดียวกันกับผู้ฟัง มีอารมณ์ขันมีความจริงใจต่อกัน พูดในสิ่งที่ดี พูดจาสุภาพอ่อนหวาน ไม่พูดคุยเรื่องของตนเองมากเกินไป รู้จักชมเชยยกย่องผู้ฟังบ้าง
8. การรู้จักการต้อนรับผู้อื่นเสมอ เช่น การเชิญให้เข้ามาในกลุ่มหรือนั่งในที่อันควร
9. การรู้จักบริการในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น สังเกตความต้องการของผู้อื่นและให้ในสิ่งที่เขาต้องการตลอดสังเกตอารมณ์ความรู้สึกเพื่อจะได้อตอบสนองให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเขาได้

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

กลุ่ม/นักวิชาการ	แนวคิด	การสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การสังเคราะห์ประเด็นเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย
กรมสุขภาพจิต (2546)	ลักษณะความสัมพันธ์ที่สื่อสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น - การให้โอกาสให้ผู้อื่นทำงานโดยเชื่อใจ - การแสดงความชื่นชมและยินดี - การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น - การใส่ใจผู้อื่น สัมผัสถึงความต้องการและช่วยเหลือกัน 	ลักษณะของความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชน ประกอบไปด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น 2. การช่วยเหลือผู้อื่น 3. การเชื่อใจผู้อื่น
กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2547)	คุณลักษณะสำคัญของบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับลักษณะของบุคคลหรือลักษณะเฉพาะของบุคคลตามที่เขาเป็น - การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ - การเข้าใจเนื้อหาสาระสิ่งต้องการสื่อสารระหว่างกัน - การไม่เสแสร้งในการแสดงออก 	<ol style="list-style-type: none"> 4. การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี 5. การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ตารางที่ 2 สรุปพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

กลุ่ม/นักวิชาการ	แนวคิด	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การสังเคราะห์ประเด็นเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย
(มัลลิกา คณานุรักษ์, 2547)	จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	-การเป็นนักฟังที่ดีที่ไม่เป็นผู้พูดเพียงฝ่ายเดียว -การใช้คำพูดในทางบวก พูดดี พูดหวานพูดให้ผู้อื่นฟังพอใจการไม่พูดกดให้คนอื่นดูต่ำต้อย -การรู้จักใช้คำว่าขอบคุณ และ การขอโทษ	พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนจากลักษณะของความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบไปด้วย ด้านที่1 การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดง
(ธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ 2559)	จิตวิทยาการพัฒนาทัศนคติความสัมพันธ์เพื่อเข้าใจผู้อื่น	-การยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริงสดชื่น -การไม่ขำสั่งเพื่อกีดคนอื่น การใช้คำขอร้องแนะนำขอความช่วยเหลือมากกว่าการออกคำสั่ง -การรู้จักช่วยเหลือคนอื่น ให้กำลังใจคนอื่น มีน้ำใจ - การใช้คำพูดที่สุภาพ -การมีความจริงใจ ไม่พูดเท็จ พูดความจริง เสียดสี หรือพูดลับหลังให้คนอื่นเสียหาย - การรับฟังคนอื่น ฟังอย่างตั้งใจไม่พูดแทรกในขณะที่คนอื่นพูด	ความคิดเห็น มี 4 พฤติกรรมคือ 1.1 การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา 1.2 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ 1.3 การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย 1.4 การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง
(วีระพรรณ จันทร์เหลือง, 2559)	พฤติกรรมเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง	-การจำและการเรียกชื่อผู้อื่นได้ถูกต้อง การทำตนเป็นกันเอง ทักทาย พูดคุย การทักทายเจรจากับผู้อื่น การสวัสดี การไหว้การยิ้มให้ผู้อื่น	ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

กลุ่ม/นักวิชาการ	แนวคิด	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การสังเคราะห์ประเด็นเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย
	บุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - การช่วยเหลือผู้อื่นหรือให้กำลังใจเมื่อมีโอกาส - การสื่อสารกันอย่างตรงไปตรงมาการยอมรับคำวิจารณ์ - การอ่อนน้อมถ่อมตนไม่ยกตนข่มท่าน การอ่อนน้อมต่อผู้ที่อาวุโส - การรับรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล 	<p>2.1 การอาสาผู้อื่น</p> <p>ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น</p> <p>มี 1 พฤติกรรมคือ</p> <p>3.1 การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ</p>
(รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2550)	พฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลต่างวัยในองค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - การรู้จักทักทายปราศรัยให้แก่กันและกัน อ่อนน้อมถ่อมตน - การใช้คำพูดที่อ่อนหวาน ไม่หยาบคาย - การพูดและการกระทำที่จริงใจไม่เสแสร้ง - การยิ้มแย้มแจ่มใส - การรู้จักคนรอบข้างและการจำชื่อผู้อื่นได้ - การสนใจและการยอมรับในความคิดของผู้อื่น - การหลีกเลี่ยงการโต้เถียงหรือขัดแย้งกับผู้อื่นโดยไม่พึง - การรู้จักชื่นชมยินดีกับบุคคลอื่น - การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น 	<p>ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี มี 4 พฤติกรรมคือ</p> <p>4.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย</p> <p>4.2 การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ</p> <p>4.3 การยกย่องผู้อื่น</p> <p>4.4 การให้กำลังใจผู้อื่น</p> <p>ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล มี 2 พฤติกรรมคือ</p> <p>5.1 การให้เกียรติกันและกัน</p>
(รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2550)	พฤติกรรมเพื่อมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกัน	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส - การเข้าใจพื้นฐานภูมิหลังของบุคคลอื่น - การฟังมากกว่าการพูด - การไม่ทำตัวเด่นจนเกินไปแสดง 	<p>5.2 การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น</p>

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

กลุ่ม/นักวิชาการ	แนวคิด	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	การสังเคราะห์ประเด็นเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย
		ความรู้ทุกเรื่อง - เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความสามารถ - การยกย่องให้เกียรติผู้อื่น กิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน - การไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น - การพูดในสิ่งที่ดี พูดจาสุภาพอ่อนหวาน - การรู้จักการยกย่องชมเชยผู้อื่น - การรู้จักการบริการในเรื่องน้อย ๆ มี ความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น	

จากตารางสังเคราะห์ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน หมายถึง ความเกี่ยวข้องที่ตีระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบไปด้วย 5 ด้านได้แก่ การสื่อสารเพื่อรับฟัง และการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล

การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบไปด้วยพฤติกรรม 4 พฤติกรรมคือ การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 1 พฤติกรรมคือ การอาสาช่วยเหลือผู้อื่น

การเชื่อใจผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วยพฤติกรรม 1 พฤติกรรมคือ การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วย 4 พฤติกรรม คือ การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ การยกย่องผู้อื่น การให้กำลังใจผู้อื่น

การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนประกอบด้วย 2 พฤติกรรมคือ การให้เกียรติกันและกัน การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ตอนที่ 6 ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

6.1 ความหมายภูมิปัญญาพื้นบ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ,2555) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)กล่าวว่า เป็นองค์ความรู้ที่จัดเป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิดความรู้ เทคนิค วิธีการ สูตร เคล็ดลับ กระบวนการ ขั้นตอน ศาสตร์ หรือองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์ความรู้และประสบการณ์ จากการศึกษา อบรม การแวบคิด (Insight) การลงมือปฏิบัติ การค้นคว้าวิจัย การทดสอบ ฯลฯ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ จากการศึกษาเรียนรู้ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะต้องอาศัยเวลาในการศึกษา เรียนรู้ ปฏิบัติ คัดสรร และพัฒนาจนตกผลึกเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ การดำเนินงาน การปฏิบัติ ฯลฯ เฉพาะเรื่องเฉพาะสาขาที่ลึกซึ้ง และองค์ความรู้เหล่านั้นได้ถ่ายทอดสู่คนส่วนใหญ่ ในชุมชนและสังคมให้พิสูจน์เห็นคุณค่าและยอมรับองค์ความรู้ของภูมิปัญญาอย่างกว้างขวางภูมิปัญญาพื้นบ้านนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยสังเคราะห์ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแล้ว องค์ความรู้นี้มีอยู่หลากหลายในทุกหนทุกแห่ง ซึ่งสามารถรวบรวมมาจัดทำเป็นตำราเรียน หรือพัฒนาเป็นสื่อเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ และที่เหมาะสมที่สุด คือ การนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีหลักการที่ มุ่งเน้นสาระเนื้อหา สอดคล้องสนองตอบความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุค และชุมชน ตลอดจนยังช่วยปลูกฝังให้เกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่นด้วย

6.2 หลักการที่สอดคล้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและภูมิปัญญาพื้นบ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ,2555) หลักการ แนวคิดรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้สอนและภูมิปัญญาใช้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนนั้นมีหลากหลายดังนี้

1. หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนี้มาจากความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ของคนเราเป็นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นด้วยตัวของ ผู้เรียนเอง โดยครูเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จาก ผู้สอนสู่ผู้เรียน ดังนั้น กระบวนการสร้างความรู้จึงต้องอ้างอิง จากประสบการณ์ของผู้เรียน

1117493035

CD :Thesisis 5883412727 thesisis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่พลวัตของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด การเรียนรู้ในลักษณะนี้ จึงเน้นถึงลักษณะทางสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผลก็คือ เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกทางภาษา ได้แก่ การพูดและการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้

2. หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Center Approach) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ โดย เน้นทักษะกระบวนการมีส่วนร่วมใน แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้

นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การแสดงออก การลงมือปฏิบัติจริง การประกอบอาชีพระหว่างเรียนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีบรรยากาศการเรียนรู้เป็นประชาธิปไตย การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการสอดแทรกกิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพและการพัฒนาลักษณะนิสัยบางอย่างลงไปในกระบวนการเรียนรู้อย่างผสมกลมกลืน หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participation) เกิดการรู้จักจริงเห็นจริงด้วยตนเอง (Insight) มีความเป็นตัวของตัวเอง(Autonomy) มีเสรีภาพแห่งการเรียนรู้ (Freedom) ด้วยการให้ความสำคัญแก่กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาไปตามศักยภาพของตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3. หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learning Center) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียน ได้เลือกเรียนและ ทำกิจกรรมตรงตามความรู้และตรงตามระดับความสามารถ ที่มุ่งเน้นให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ซึ่งมีวิธีการ ที่หลากหลายทั้งกระบวนการกลุ่ม และการศึกษาด้วยตนเอง

4. หลักการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Learning by Experience)การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสสร้างประสบการณ์ และครูกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนประสบการณ์เพื่อนำสู่การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ และแนวคิดใหม่ ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ครูให้ผู้เรียนได้ลงปฏิบัติกิจกรรมตามสภาพจริง ได้แก่ การศึกษารวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ และดำเนินการ

2. ครูให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา โดยอาจ จะเป็นรูปแบบการพูด การเขียน และการนำเสนอ

3. ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ชักถามประเด็นคำถาม ที่ได้ร่วมงาน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

4. ผู้เรียนสรุปผลการเรียนรู้หรือลงมือดำเนินงานร่วมกัน
5. ผู้เรียนนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้มีการทดลองเพื่อแก้ปัญหาหรือศึกษาต่อไป

6.3 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

การทำผ้ามัดหมี่ หรือผ้าหมี่ คือ กรรมวิธีการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้นไหม ซึ่งผู้ทอจะต้องออกแบบลวดลายผ้าที่จะย้อมสีหลายครั้ง โดยใช้วิธีปิดบังเส้นด้ายไม่ให้สีที่ย้อมครั้งหลัง ๆ เปื้อนติด การป้องกันเส้นด้ายไม่ให้สีที่ย้อมติดโดยวิธีนำเชือกกล้วย (ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้เชือกพลาสติกแทน) มาผูกมัดเพื่อป้องกันไม่ให้สีย้อมซึมเข้าไปเปื้อน จึงเรียกว่า “ลำ” ลำหนึ่งมี 4.6 หรือ 8 เส้นการทอมัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลา และความประณีต จัดเรียงเส้นด้ายให้สม่ำเสมอคงที่และกรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้เกิดลวดลายสวยงาม ถูกต้อง ลวดลาย ส่วนใหญ่จะใช้การจดจำสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

การมัดหมี่ เป็นศิลปะการทอผ้าที่เกิดจากการมัดเส้นด้ายหรือเส้นไหมผูกให้เป็นลวดลายเป็นเปลาะๆ แล้วนำย้อมสี ลวดลายที่เกิดขึ้นจากการซึมของสีไปตามส่วนของเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่ไม่ถูกมัดย้อม เมื่อย้อมสีแล้วแกะเชือกออกจะเกิดเป็นลวดลายตามช่องของการมัดเส้นเชือก ดังนั้นหากต้องการมัดหมี่หลายสีก็ต้องทำการมัดย้อมสีหรือเรียกว่า โอบหมี่ โดยมัดเส้นเชือกบริเวณส่วนที่ย้อมแล้วเพื่อรักษาสีที่ย้อมครั้งแรกในบริเวณที่ไม่ต้องการย้อมทับสีใหม่ แล้วนำมาย้อมสีทับหลายครั้งเพื่อให้ได้ลวดลายสีสันตามต้องการ ลักษณะเฉพาะของผ้าไหมหมี่อยู่ที่รอบซึมของสีที่วิ่งตามบริเวณที่ถูกมัด ถึงแม้ว่าจะใช้ความแม่นยำในการทอมากเพียงใดก็จะเกิดลักษณะของความเหลี่ยมล้ำของสีบนเส้นไหมให้เห็นแตกต่างกันไป ดังนั้นการมัดหมี่จึงนับเป็นศิลปะบนผืนผ้าที่ยากจะลอกเลียนให้เหมือนเดิมได้ในแต่ละผืนผ้า

ลวดลายมัดหมี่ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เป็นลวดลายที่มาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมนิยมประเพณี และความเชื่อ เช่น ลายดอกแก้ว ลายต้นสน ลายนาค ลายใบไม้ ลายโคมห้า ลายชันหมากเบ็ง (ลายบายศรี) เป็นต้น การทอผ้าโดยใช้เทคนิคการทอแบบมัดหมี่เพื่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้านี้มีอยู่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่แบ่งได้ 3 ประเภทคือ

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นมัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเป็นเส้นพุ่งเท่านั้น
2. มัดหมี่เส้นยืน เป็นมัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น
3. มัดหมี่ซ้อนหรือหมี่สองทาง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มีมัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน

1117493035

CT: IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ในประเทศไทยนั้นมีการมัดหมี่ทั้ง 3 ประเภทแต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการทอมัดหมี่แบบเส้นพุ่ง มัดหมี่เส้นพุ่ง การทอผ้ามัดหมี่พุ่ง เป็นรูปแบบที่นิยมทอกันมากที่สุดในประเทศไทยโดยเฉพาะภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางบางจังหวัดในกลุ่มเชื้อสายลาวครั้ง ลักษณะโครงสร้างลายของผ้า มัดหมี่จำแนกออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

หมี่รวดหรือหมี่โลก หรือบางท้องถิ่นในภาคอีสานเรียก หมี่หว่าน หมายถึงการมัด และทอ

ลวดลายมัดหมี่ต่อเนื่องตลอดผืนผ้า ลักษณะลวดลายหากเป็นลายที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ก็จะวางใน ลักษณะเป็นลายเดี่ยวห่างกันอย่างเป็นระเบียบ หากเป็นลายขนาดเล็กลงมาก็จะนิยมวางเป็นกลุ่มหรือ ลายเล็ก ๆ ลายเดี่ยววางซ้ำ ๆ กันเป็นลายต่อเนื่องเต็มผืนผ้า

หมี่ร้าย ลักษณะลวดลายเป็นแนวเฉียงทแยงไปทางเดียวกันบนผืนผ้า มีกรรมวิธีการ ทอ

โดยการเตรียมลวดลายและกรอเส้นพุ่งที่ซับซ้อนกว่า ทำให้ผ้าชนิดนี้มีต้นทุนและค่าแรงการผลิตที่สูง กว่าหมี่รวด ในการกรอผ้ามัดหมี่เข้าหลอดเพื่อใช้ทอจะต้องกรอจากหมี่ลำแรกถึงหมี่ลำสุดท้ายเป็น หลอดที่หนึ่ง ส่วนหลอดที่สองจะกรอจากหมี่ลำสุดท้ายขึ้นมาถึงลำแรก กรอสลับไปมาจนครบรอบ เมื่อ นำมาทอก็จะต้องทอหลอดคี่หรือหลอดคู่อย่างเดียวกันจนหมดแล้วจึงทำหลอดที่เหลือตามลำดับ จึงจะได้ ลวดลายมัดหมี่เป็นลายทแยงไปทางเดียวกัน

หมี่คั่นหรือหมี่ข้อ เป็นการทอมัดหมี่สลับกันริ้วพื้น ลักษณะลวดลายจะเป็นแถบหรือ

มี
เส้นแบ่งลวดลาย คั่นด้วยริ้ว ซึ่งอาจเป็นสีพื้นหรืออาจแทรกเส้นใยที่ควบแบบทางกระรอกเข้าไปด้วย โดยระหว่างเส้นคั่นจะมีลวดลายมัดหมี่เล็ก ๆ เช่น ลายนาค ลายดอกแก้ว ดังนั้นกระสวยเส้นพุ่งที่ใช้ ทอหมี่คั่นจึงมีจำนวนมากกว่าการทอผ้ามัดหมี่แบบหมี่รวดและหมี่ร้าย โดยจะใช้กระสวยเส้นพุ่ง ประมาณ 3-4 กระสวย ประกอบด้วยมัดหมี่ 1 กระสวย เส้นใยสีพื้น 1-2 กระสวยและเส้นควบแบบ ทางกระรอก 1 กระสวย เป็นต้น ขั้นตอนในการทอหมี่คั่นจึงต้องใช้ทักษะความชำนาญในการสลับ กระสวยให้ถูกต้อง

หมี่ตา เป็นผ้ามัดหมี่ของกลุ่มลาวครั้ง ที่มีโครงสร้างลวดลายแบบหมี่คั่น แต่การทอด

คั่น
จะใช้เทคนิคขิดทอสลับกับมัดหมี่ โดยถ้าสลับด้วยลายขิดขนาดใหญ่จะเรียก หมี่ตาใหญ่หากทอสลับ ด้วยลายขิดขนาดเล็กหรือเป็นริ้วคั่นธรรมดาจะเรียก หมี่ตาน้อย หรือ หมี่น้อย

ทั้งนี้ผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่จะมีลายที่เชิงต่างจากลายบนตัวชิ้น ผู้ทอมักทำลวดลายของ ชิ้นให้

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesisis / revc: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ต่างกันไป เพื่อให้เป็นส่วนของตีนขึ้น และทำให้ผ้าผืนนั้นงดงามขึ้นด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นลายลักษณะคล้ายเกลียวคลื่น ฟันเลื้อย หรือฟันปลาในรูปแบบต่าง ๆ โดยมักจะเป็นลายตัดแปลงที่เกี่ยวข้องกับลายหลักบนตัวขึ้น

มัดหมี่เส้นยืน การทอมัดหมี่เส้นยืน นิยมทอในกลุ่มชาวไทยภูเขา เช่น ชาวลัวะและชาว

กะเหรี่ยง นิยมทอด้วยพื้หน้าแคบด้วยกี่ทอผ้าแบบกี่เอว แล้วเย็บต่อผ้าเพื่อเพิ่มหน้ากว้างให้พอกับการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบในการมัดหมี่ของชาวไทยวน บริเวณ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะของการมัดหมี่เป็นมัดหมี่เล็ก ๆ ในเส้นยืนปรากฏวางอยู่ในตัวขึ้น

มัดหมี่ซ้อนหรือมัดหมี่สองทาง การทอผ้ามัดหมี่ประเภทมัดหมี่ซ้อนหรือมัดหมี่สองทาง

คือ การมัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ในประเทศไทยมีการทอผ้ามัดหมี่ประเภทนี้ในกลุ่มวัฒนธรรมไทยกูย หรือ ส่วย เขมรในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ผ้ามัดหมี่ซ้อนหรือมัดหมี่สองทาง ที่นิยมทอและเป็นที่รู้จัก เช่น ผ้าอัมปรม ซึ่งมีการทอมากในจังหวัดสุรินทร์ เป็นผ้าลายตารางที่ใช้สีโทนแดงเป็นสีหลักแทรกสลับกับลายมัดหมี่กากบาทสีขาวขนาดเล็กละเอียดซึ่งต้องใช้ความชำนาญและฝีมือในการทออย่างมาก นอกจากนี้ยังมีลายแนวผ้าแนวประยุกต์ที่มีความร่วมสมัย โดยประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิม เป็นผ้ามัดหมี่ซ้อน ที่มีลายเส้นและสีสันแปลกใหม่ร่วมสมัย

“ชนบท” เป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เดิมมีชื่อบ้านหนองกองแก้ว ต่อมาในปี 2335 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกขึ้นเป็นเมือง พระราชทานนามว่า “ชลบทวิบูลย์” ซึ่งแปลว่าทางน้ำหรือเมืองที่มีน้ำรอบ จากนั้นได้มีการจัดเขตการปกครองและเมืองชนบทได้ถูกยุบรวมหลายครั้ง จากอำเภอเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509 ทางราชการจึงได้ตั้งเมืองชนบทขึ้นเป็นอำเภออีกครั้งหนึ่ง ในชื่อ “ชนบท” จนถึงปัจจุบัน (ประมวล พิมพ์เสน, 2541)

วิถีชีวิตของชาวชนบทมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ทุกครัวเรือนจะมีที่ดินทำนาทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ นอกจากอาชีพทำนาแล้ว ยังมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อนำเส้นไหมมาทอเป็นผืนผ้า ดังคำกล่าวที่ว่า “ยามว่างจากนา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายจักสาน” ในอดีตที่ผ่านมา การทอผ้าถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของผู้หญิงอีสาน เพราะจะต้องทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน ผู้หญิงอีสานต้องเรียนรู้และฝึกหัดการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยผู้ที่เป็นแม่จะถ่ายทอดความรู้และเทคนิควิธีการทอผ้าให้ลูกหลาน สืบทอดกันมาผ้าไหมที่ทอ นิยมสวมใส่ไปทำบุญที่วัด หรืองานพิธีและงานมงคลต่าง ๆ รวมทั้งเก็บไว้เป็นมรดกให้ลูกหลาน

อำเภอชนบท เริ่มมีการทำผ้าตั้งแต่เมื่อใดนั้น ไม่สามารถสืบหาประวัติได้ แต่มีหลักฐานที่สำคัญคือ ผ้าไหมมัดหมี่หน้านาง หรือผ้าปุม อายุกว่า 220 ปีที่เจ้าเมืองชนบทคนแรกได้รับ

พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 โดยทายาทของเจ้าเมืองเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ซึ่งต่อมา คนชนบทได้นำมาเป็นต้นแบบในการทอผ้าไหมมัดหมี่หน้านาง ที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผ้าไหมอำเภอชนบทในปัจจุบัน โดยสันนิษฐานว่า การทอผ้าของอำเภอชนบทน่าจะจะมีมาไม่ต่ำกว่า 100 ปีหรืออาจจะมีการมาตั้งแต่เริ่มตั้งเมืองชนบท คือ ประมาณ 200 ปีที่แล้ว

เอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของการทอผ้าของชาวชนบทคือ ผ้าหน้านางหรือผ้าปุม ซึ่งมีลักษณะคล้ายโจงกระเบน ประกอบด้วย ลายมัดหมี่บริเวณท้องผ้า ลายมัดหมี่หน้านาง และลายมัดหมี่ริมชายผ้าทั้งสองด้าน ลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ชนบทลวดลายดั้งเดิม เป็นลวดลายที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ใช้วิธีการมัดหมี่และทอแบบดั้งเดิม อาจเปลี่ยนแปลงสีเส้นตามความต้องการ ลายดั้งเดิมที่เป็นลายขนาดเล็ก ได้แก่ ลายกง ลายโคม ลายหมายจับ ลายปลาชิว ลายดอกแก้วน้อย ลายดั้งเดิมที่เป็นลายขนาดกลาง ได้แก่ ลายแมงมุม ลายนกเขิงเทียน ลายขอพระเทพ ลายชันหมากเบ็ง ลายต้นสน ลายขาเป็ยน้อย ลายต้นสน ลายขาเป็ยน้อย ลายตำลึงเครือ และลายดั้งเดิมที่เป็นลายใหญ่ ได้แก่ ลายนาคเกี้ยว ลายขอเกี้ยว ลายสำเภาหลงเกาะ ลายต้นสนใหญ่ ลายนกยูง เป็นต้น ในขั้นตอนของการทอผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท กว่าจะได้ผ้าไหมในแต่ละผืนนั้นต้องมีการความพิถีพิถันและความใส่ใจในทุกรายละเอียดตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม

ต้นหม่อนขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด ลักษณะของหม่อนต้องการความชุ่มชื้นเล็กน้อยในระยะตั้งตัว และเมื่อโตมาหม่อนจะมีความคงทนต่อความแห้งแล้งได้ดี หม่อนเป็นอาหารที่สำคัญที่สุดของไหม หม่อนเป็นพืชในตระกูล Moraceae ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Morus alba*, Linn. มีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียส่วนใหญ่ หม่อนเป็นไม้ยืนต้นจำพวกไม้พุ่มที่ทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดีพอสมควร สามารถปลูกขึ้นได้ดีในดินร่วนปนทรายโดยมีการดูดซึมน้ำได้ดี มีลักษณะดินค่อนข้างเป็นต่างใบมีรูปเป็นปลายแหลม ขอบใบหยักฐานใบมีลักษณะคล้ายใบโพธิ์ ดอกออกช่อช่อหนึ่งมีดอก 4-10 ดอก พันธุ์ที่นิยมปลูกมี 5 พันธุ์ ได้แก่ หม่อนน้อย หม่อนส้ม หม่อนมี หม่อนใบมน หม่อนตาคำ การปลูกหม่อน นิยมใช้กิ่งปักชำซึ่งกิ่งที่ใช้ปักชำควรเป็นกิ่งที่มีอายุ 4 เดือนขึ้นไป ตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 20-25 เซนติเมตร ด้านบนตัดตรงให้เหนือตา 1 เซนติเมตร ด้านล่างตัดเฉียงเป็นปากฉลามกิ่งหนึ่ง ๆ ควรมีตาไม่น้อยกว่า 4 – 6 ตาหลังจากเตรียมกิ่งแล้วควรนำไปเพาะชำทันที จนกระทั่งรากงอกดีแล้วจึงนำไปปลูกต่อไป

การปลูก ควรปลูกตั้งแต่ต้นฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายนและควรปลูกเป็นคู่เพื่อต้นใดต้นหนึ่งตายจะได้มีอีกต้นอยู่แทน โดยระยะห่างในการปลูกระหว่างต้นคือ 75-100 เซนติเมตร ปริมาณในการปลูกมากขึ้นอยู่กับปริมาณของตัวไหมที่จะเลี้ยง โดยใช้การคำนวณจากปริมาณรังไหมที่ต้องการ ถ้าต้องการรังไหมสดที่มีน้ำหนัก 1 กิโลกรัม จะต้องใช้ใบหม่อนประมาณ 15 กิโลกรัม ในแปลงหม่อนที่

ปลูกควรอยู่ใกล้โรงเลี้ยงไหมมากที่สุดระยะห่างที่พอเหมาะคือประมาณ 30-100 เมตร เพื่อสะดวกในการบำรุงรักษาและง่ายต่อการเก็บเกี่ยว (วรรณภา วุฒิชะกุล และ ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรธา, 2555)

การเลี้ยงไหม ตัวไหมเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายกันกับตัวหนอนเมื่อแก่ตัวเข้าจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง และตัวไหมจะอาศัยอยู่ภายในนั้น ชาวบ้านจะนำใบหม่อนที่หั่นเป็นฝอย ๆ ไปให้ตัวไปกิน และเฝ้าดูแลตัวไหมชักใย ตัวไหมและใบหม่อนสามารถเลี้ยงและปลูกได้ทุกบ้าน ชาวบ้านจะนำรังไหมมาสาวเพื่อจะนำเส้นไหม ต่อจากนั้นก็นำเส้นไหมมาพอก โดยนำมาต้มพอกด้วยด่างเพื่อขับให้สีเส้นไหมเดิมออก แล้วนำมาทากวักเพื่อทำให้เส้นใยไหมติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอด หลักจากนั้นก็นำมาย้อมสี แล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าที่ต้องการ เส้นใยไหมมีคุณสมบัติ คือ ลื่น มัน และยืดหยุ่นได้ดี

เริ่มนำตัวบี (ตัวบี คือ แมลงที่เกิดจากตัวไหมสีขาวคล้ายผีเสื้อ) มาประมาณ 100 ตัวมาปล่อยไว้ในกระดิ่งให้ตัวผู้ตัวเมียผสมพันธุ์กัน จากนั้นจับตัวผู้ทิ้ง สังเกตได้ง่ายๆ ตัวผู้จะเล็กกว่าตัวเมียจับเอสเฉพาะตัวเมียใส่ผ้าแล้วเอาชามครอบเอาไว้ 1 คืน รุ่งเช้าจะเห็นไข่ติดอยู่ที่ผ้าแล้วให้จับตัวแม่บีทิ้ง เอาผ้าปิดไข่อีกประมาณ 8 วัน ตัวไหมจะฟักตัวออกจากไข่เมื่อตัวไหมออกจากไข่มดแล้ว จะเอาผ้าที่รองไข่นั้นใส่กระดิ่ง เอาใบหม่อนมาหั่นเป็นฝอยให้ตัวไหมกินวันละ 3 ครั้ง หรืออาจให้อาหารตอนกลางคืนด้วย เมื่อตัวไหมมีอายุได้ 7-8 วัน พฤติกรรมของตัวไหมจะมีการ นอนนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหวระยะนี้เรียกว่า การนอนหนึ่ง ไม่กินใบหม่อนอยู่ประมาณ 1-2 วัน หลังจากนั้นตัวไหมจะกินใบหม่อนเหมือนเดิม สำหรับในระยะนี้ให้เอาผ้าที่รองตัวไหมออกแล้วให้ตัวไหมอยู่ในกระดิ่ง โดยกระดิ่งละประมาณ 2,000 ตัว เมื่อผ่านไปได้ 7 วัน ตัวไหมจะเกิดการฟักตัวเป็นระยะที่ 2 คือ ไม่กินใบหม่อนอีกเมื่อพ้นจากระยะที่ 2 แล้วตัวไหมจะโตมากขึ้น จึงสามารถให้กินใบหม่อนเป็นใบ ๆ ได้ ต่อมาอีก 7 วัน ตัวไหมจะมีพฤติกรรมของตัวไหมจะมีการนอนนิ่งไม่เคลื่อนไหวอีกครั้ง จะเรียกว่า นอนสอง เมื่อพ้นจากการนอนสามคต่อไปอีก 7 วันจะเรียกว่า นอนสี่ และเมื่อพ้นจากนอนสี่ขึ้น นอนห้า ตัวไหมจะเริ่มทำฝักทำรัง

เมื่อตัวไหมขึ้นนอนห้าแล้วประมาณ 5 วัน ผู้เลี้ยงต้องตรวจสอบว่า ตัวไหมมีการทำรังแบบสี่เหลี่ยมทั้งตัว เรียกว่า นอนสุก จะต้องเลือกเก็บตัวนั้นไปใส่ใน “จ่อ”(จ่อ : ภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่คล้ายกระดิ่ง แต่ใหญ่กว่ามาก สานตาห้วงมีไส้ขดใช้เป็นที่สำหรับเลี้ยงตัวไหม) ซึ่งตัวไหมที่อยู่ในจ่อจะไม่มีการกินใบหม่อนอีกแล้ว เมื่อตัวไหมอยู่ในฝัก ในรัง 3 วัน ตัวไหมจะยุบตัวเล็กลงเรียกว่าดักแด่ ถ้าเราจับฝักเขย่าดูจะดังซลุก ๆ จากนั้นนำฝักไหมใส่หม้อต้มเพื่อจัดการสาวไหมต่อไป ส่วนฝักในรังไหมส่วนหนึ่งจะมีการเก็บเพื่อทำพันธุ์เอาไว้ หลังจากนั้น 7 วัน ตัวดักแด่จะมีการฟักตัวออกมามีปีกขึ้นเรียกว่า ตัวบี ซึ่งตัวบีจะกัดรังของมันออกมาเอง

2. การสาวไหม-พอกไหม

การสาวไหม การสาวไหมนี้จะมีอุปกรณ์เรียกว่า เครื่องพวงสาว ซึ่งประกอบด้วยหม้อขนาดวัดโดยรอบประมาณ 2 ฟุต ปากหม้อใส่ไม้ไผ่ค้ำคล้ายวงครุตักน้ำและปากหม้อยังมีไม้แบน ๆ อีกอันหนึ่ง

1117493035

CU-IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เจาะรูตรงกลาง เนื้อไม้แบบนี้จะมีรอยเป็นรูปกลม ๆ เมื่อจะสาวไหมให้อาฝึกและรังไหมใส่ในหม้อ ประมาณ 30-50 ฟีก ต้มให้ร้อนแล้วเอาเส้นไหมลอดรูไม้แบนที่ปากหม้อ สาวขึ้นมาพบกับรอก นอกจากนั้นจะมีไม้เป็นง่ามยาวประมาณ 1 คอก เรียกว่า ชีบ ผู้ที่ทำหน้าที่สาวไหมจะใช้มือหนึ่งสาวไหม ออกจากรอกไปลงในภาชนะที่เตรียมไว้ อีกมือหนึ่งถือไม้ชีบกดและเขย่ารังไหมที่อยู่ในหม้อ เพราะรังไหมนั้นจะลอยเป็นแพอยู่บนผิวน้ำร้อน ถ้าไม่กดหรือไม่เขย่าไหมจะแน่น สาวไม่ออกถึงสาวออก ลักษณะของเส้นไหมจะมีขนาดของของเส้นใหญ่เกินไป โหมพันธุพื้นเมืองไทยมีรังไหมสีเหลือง เมื่อสาวเป็นเส้นไหมได้เส้นใยยาวประมาณ 200 -500 เมตร ลักษณะเส้นใยมีปุ่มปม ซึ่งเป็นเสน่ห์ของไหมไทย ส่วนใหญ่ทำเป็นเส้นพุ่ง ส่วนไหมที่ทำเป็นเส้นยืนเป็นพันธุ์ไหมจากต่างประเทศมีรังไหมสีขาว ไทยเริ่มส่งพันธุ์ไหมญี่ปุ่นเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 รังไหมสีขาว เมื่อสาวเป็นเส้นไหมได้เส้นใยยาวประมาณ 800 -1,200 เมตร เส้นไหมเรียบมีความเหนียวสูงกว่าพันธุ์ไหมไทย

การฟอกไหม สีไหมที่ได้จากธรรมชาตินั้นจะมีสีเหลืองอ่อน เหลืองแก่ และสีจะไม่เสมอกัน หากเราต้องการย้อมเส้นไหมเป็นสีต่าง ๆ ต้องฟอกไหมให้มีสีขาวก่อนด้วยการใช้น้ำต่างในการฟอก น้ำต่างนี้ทำได้โดยใช้ต้นไม้ตามท้องถิ่น เช่น ผักโขม ก้านกล้วย งวงตาล ไม้เพกา ไม้ขี้เหล็ก อยางใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยนำมาเผาให้เป็นถ่านแล้วนำถ่านนี้มาแช่น้ำให้เป็น น้ำต่าง เมื่อได้น้ำต่างใสดีแล้วจึงสามารถนำไหมที่ต้องการฟอกไปแช่ จากนั้นนำไหมไปต้มแล้วล้างด้วยน้ำเย็น จากนั้นผึ่งให้แห้ง ถ้ายังไหมยังไม่ขาวให้นำไปแช่ในน้ำต่างแล้วต้มอีกครั้งหนึ่ง

3. การเตรียมไหมเส้นยืน

การคัดเลือกไหมเส้นยืน เพื่อใช้ทำเป็นเส้นยืน ใช้เส้นไหมที่มีคุณภาพ มีความเรียบ ขนาดและสีของเส้นไหมสม่ำเสมอ นำมาลอกกวาและย้อมสี นำมาทำการคันเครื่องเส้นยืน นำใจเส้นไหมยืนที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว มาสาวใส่เข้ากงเพื่อกรอเส้นไหมเข้าอีก นำอีกที่กรอเส้นไหมแล้วไปทำการคันเครื่องเส้นยืน หรือที่เรียกว่าการเติมเส้นยืนโดยอุปกรณ์หลักคือ

การเตรียมพิมพ์ทอผ้า นำเส้นไหมยืนที่คันเครื่องเสร็จเรียบร้อยแล้วมาจัดเรียงร้อยเข้าพิมพ์ แต่ละช่องทุกช่องช่องละ 2 เส้น ร้อยเก็บตะกอกแยกเส้นยืน ชิงเส้นด้ายให้ตึกและจัดเรียงเส้นด้ายให้เรียบร้อย โดยทั่วไปสำหรับพิมพ์ที่มีการเก็บตะกอกไว้แล้วจะใช้วิธีการสับเครื่องทอโดยนำเส้นไหมยืนมาผูกต่อกับเส้นด้ายเดิมที่ได้เก็บตะกอกพิมพ์ไว้โดยทำการผูกต่อที่ละเส้นด้านเดิมที่ได้เก็บตะกอกพิมพ์ไว้โดยทำการผูกต่อที่ละเส้นตามลำดับจนครบทุกเส้นม้วนเส้นยืนด้วยแผ่นไม้ หลังจากนั้นจัดเรียงเส้นยืนด้วยตะกอก และพิมพ์บนที่ทอผ้าให้เรียบร้อย ทำการทอผ้า ลายขัดคั่นระหว่างรอยต่อกับชุดพิมพ์และตะกอก เพื่อให้เส้นไหมตึง แน่น และแข็งแรง จากนั้นให้ใช้น้ำที่ได้จากการบดข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วหรือน้ำแป้งมันสำปะหลัง ทาให้ทั่วทั้งเส้นยืน ใช้น้ำพรหมทั่วเส้นไหมใช้หวีเส้นยืน ปลอ่ยให้แห้งหมาดแล้วเคลือบด้วยขี้ผึ้งหรือไขสัตว์ เพื่อให้เส้นยืนที่เตรียมได้จะมีลักษณะเส้นกลม แข็งแรง และมีความลื่น ทำให้ไม่แตกเป็นขนจากการเสียดสีกับช่องพิมพ์เวลาทอผ้า

4. การเตรียมไหมเส้นพุ่ง

การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การคั่นเส้นพุ่ง นำไหมที่ลอกแล้วมาคั่นเส้นพุ่งโดยใช้โหงมัดหมี่แบบ

โบราณที่เป็นไม้มีหลัก 2 หลัก ขนาดของโหงมัดหมี่ จะสัมพันธ์กับหน้ากว้างของผืนผ้าและขนาดของพิมพ์ผ้า นำมาตีเกลียวด้วยหลา ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการปั่นเกลียวเส้นไหมเพื่อให้เส้นไหมกลม ไม่แตกฟู และทอง่าย จากนั้นนำเส้นไหมมากรอใส่อัครการคั่นเส้นพุ่งแต่ละลายจะมีจำนวนลำไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับลาย เช่น ลายหมี่ข้อโบราณ ที่ประกอบไปด้วย ลายหมาจับ ลายขอ ลายขาเปีย ลายปราสาท จะมีจำนวนลำเท่ากัน 41 ลำแต่ละลำมี 4 เส้น ทำการคั่นเส้นพุ่งโดยการคั่น 2 รอบต่อลำ แต่ละลำทำไฟคั่นเองไว้ที่บริเวณกึ่งกลางของโหงมัดหมี่ เมื่อกั่นเส้นพุ่งไปจนลำสุดท้าย คือลำที่ 41 ให้คั่นหมี่ย่อนถอยจากลำที่ 40 กลับมาสุดท้ายที่ลำที่ 1 การคั่นครบ 1 รอบคือ 1 ชิน (จำนวนชินจะเปลี่ยนไปตามขนาดของเส้นไหมที่ใช้ หากใช้เส้นไหมขนาดเล็กกว่าจำนวนชินก็จะเพิ่มขึ้น และหากเส้นไหมที่ใช้ขนาดใหญ่กว่าจำนวนชินก็จะลดลง ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของเส้นไหมจะมีความสัมพันธ์กับความยาวของเส้นไหม) เมื่อทำการคั่นหมี่เสร็จเรียบร้อยแล้ว มัดหมี่ทั้ง 2 ด้านตามลำที่ทำไฟไว้ เพื่อเป็นการแบ่งเรียงเส้นไหมแต่ละลำให้เป็นระเบียบ

การนำเส้นไหมมาคั่นให้เป็นลำหมี่ ซึ่งเป็นการแบ่งเส้นไหมเป็นปอยเล็ก ๆ ตามจำนวนลำหมี่ขึ้นอยู่กับความละเอียดของลวดลาย ซึ่งผ้าไหมมัดหมี่ชนิดบางจะมีลายที่ละเอียด ต้องคั่นหมี่หลายลำ ถ้าเป็นผ้าหนานางอาจต้องคั่นมากถึง 400 – 1,000 ลำ หรือมากกว่านั้น

5. การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มหมี่

กรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่ชนิดบางเป็นการทอผ้าหมี่เส้นพุ่ง คือ มีการมัดลวดลายและสีย้อมเฉพาะเส้นพุ่ง ส่วนเส้นยืนใช้เส้นไหมย้อมสีตามที่ต้องการแต่ไม่มีการมัดทำลวดลาย การมัดลวดลาย ทำการมัดลวดลายตามที่ออกแบบไว้ ในสมัยโบราณการมัดลายผ้าไหมมัดหมี่จะใช้เชือกจากกาบต้นกล้วยพันธุ์พื้นบ้านซึ่งชาวบ้านเรียกว่า กัลยวนวล ผู้ทอผ้าไหมมัดหมี่จะต้องทำเชือกกล้วยนวลโดยการนำเอากาบของต้นตาลอกแต่ส่วนที่เป็นเปลือกด้านนอก ทำการฉีกเป็นเส้นเล็ก นำไปตากแดดจนแห้ง เชือกกล้วยที่ได้มีความเหนียวมาก จึงทำให้นามมัดลายหมี่ได้ แต่ในปัจจุบันการมัดลายหมี่จะใช้เชือกฟาง เพื่อความสะดวกรวดเร็ว การมัดลายเริ่มต้นด้วยการมัดเก็บสีขาว ซึ่งในการมัดลวดลายสามารถทำได้ 2 วิธี คือการมัดลายทุกอย่างในหมี่เดียวกัน หรือทำการมัดแยกแต่ละลายในแต่ละหัวหมี่ก็ได้แล้วมาต่อลายในขั้นตอนการทอผ้า

นำเส้นไหมมาชิงตึงบนโหงมัดหมี่ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้กลม 2 ท่อนระยะห่างเท่ากันหน้าผ้าของผ้านุ่งที่จะทอ พันไหมไปรอบหลักตามจำนวนที่ต้องการ ผูกลวดลายโดยการใส่เชือกฟางมัดเส้นไหมให้แน่น ตามลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ เส้นไหมบริเวณที่มัดด้วยเชือกฟางจะไม่ติดสีเมื่อนำไปย้อมนำเส้นไหมมาย้อมสีตามที่ออกแบบไว้ จากนั้นใช้เชือกฟางมัดเก็บสีตามที่ต้องการไว้ แล้วย้อมทับด้วยสีอื่น ๆ

ต่อไปจนครบทุกสีตามลวดลายที่ต้องการ ถ้าสีที่จะย้อมทับเป็นคนละโทนกับสีเดิมต้องมีการล้างหรือฟอกขาวให้สีเดิมหลุดออกก่อน เมื่อย้อมสีตามลวดลายที่ต้องการจนครบจึงย้อมสีพื้นเป็นสีสุดท้ายแล้วจึงแกะเชือกฟางออกทั้งหมด นำเส้นไหมไปกรอเข้าหลอดโดยต้องระมัดระวังเรียงลำดับให้ถูกต้องเพื่อเตรียมเป็นเส้นพุ่งในการทอ

หลังจากนั้นถอดเส้นไหมออกจากโองหมี่ นำไปย้อมสีตามกำหนดไว้โดยบริเวณที่ถูกมัดจะไม่ติดสี นำเส้นไหมไปใส่ในโองหมี่เหมือนเดิมเพื่อผึ่งให้แห้งและมัดเพื่อโอบสีที่ย้อมไว้ จากนั้นนำไปย้อมซ้ำเพื่อให้เกิดสีใหม่นอกเหนือจากสีเดิมที่โอบเอาไว้ หรือย้อมทับสีเดิมเพื่อให้เกิดสีใหม่ เช่น ย้อมสีน้ำเงินทับบนสีเหลืองจะได้สีใหม่เป็นสีเขียว ย้อมสีแดงทับบนสีเหลืองจะได้สีใหม่เป็นสีส้ม เป็นต้น ทำการย้อมสีและมัดโอบเก็บสีที่ต้องการไว้เช่นนี้จนครบตามลวดลายและสีสันตามที่ได้ออกแบบไว้ จากนั้นนำไหมที่ย้อมมาซึ่งใส่โองหมี่เพื่อทำการแก้มี่ ด้วยการแกะเชือกพลาสติกที่ตัวหมี่ที่ย้อมออกให้หมด จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนการกรอไหมต่อไป

6. การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

การกรอเส้นไหมเข้าหลอด ให้นำหัวหมี่ที่แกะเชือกฟางออกให้เรียบร้อยใส่ในกง ทำการกรอเส้นไหมเข้าอัก จากนั้นจึงทำการปั่นเส้นไหมจากอักเข้าหลอดด้วยใน นำหลอดเส้นไหมไปร้อยเรียงใส่ในเชือกตามลำดับเพื่อให้การเรียงลวดลาย ถูกต้อง

การทอผ้าไหมมัดหมี่ จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ จะต้องมีการจัดเตรียมหาอุปกรณ์ในการทอผ้าให้เรียบร้อย ซึ่งประกอบไปด้วย โองคันทหมี่ เพื่อการคันเส้นไหมหรือจัดระเบียบการเรียงเส้นไหมเพื่อการทำหัวหมี่ โองมัดหมี่ เพื่อการชิงหัวหมี่ที่ได้มาจากโองคันทหมี่ เพื่อทำการชิงตั้งหัวหมี่ใหม่ในการเตรียมพร้อมที่จะมัดลวดลาย หลักเฝือ เป็นอุปกรณ์ในการคันไหมเส้นยืน อัก เป็นอุปกรณ์สำหรับม้วนเก็บเส้นไหมเพื่อที่จะนำเส้นไหมไปใช้ในกระบวนการทอผ้า กง เป็นอุปกรณ์สำหรับกรอเส้นไหมหลอด คือ อุปกรณ์สำหรับการเก็บเส้นไหมพุ่ง กระสวย คือ อุปกรณ์ที่ใส่หลอดเส้นไหมพุ่ง เพื่อการทอผ้า

ไน หรือ หลา เป็นอุปกรณ์สำหรับการกรอเส้นไหมเข้าหลอดเพื่อนำไปใส่ในกระสวยสำหรับการทอผ้า หรือเป็นอุปกรณ์สำหรับการควบเส้นไหม การตีเกลียวไหม ฟืม หรือ ฟันหวี เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเรียงเส้นไหมยืน เป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีช่องเล็กๆคล้ายซี่ฟันหวี ขนาดของฟืมจะเรียกตามจำนวนช่องระหว่างซี่ฟืม โดยฟืม 1 หลบเท่ากับ 40 ช่องฟันหวี

การทอผ้าไหมมัดหมี่ นำหลอดด้ายไหมออกจากเชือกที่เรียงร้อยไว้มาที่ละหลอดตามลำดับนำไปใส่ในกระสวย แล้วเริ่มทำการทอผ้า โดยเรียงลำดับการพุ่งกระสวยจากหลอดแรก จนถึงหลอดสุดท้าย ในการพุ่งกระสวยจะมีการเหยียบฟืมก่อนที่จะทอ โดยสลับการเหยียบฟืมทุกครั้ง เมื่อหลอดด้ายไหมหมดให้ทำการต่อเส้นไหมจากหลอดด้ายอื่น ๆ ตามลำดับ จะได้ผ้าไหมที่มีลวดลายตามต้องการ

ดังนั้นขั้นตอนในการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนประกอบไปด้วย การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกไหม การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ และขั้นสุดท้ายคือ การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

ตอนที่ 7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเอกสารด้วยการใช้เกณฑ์ที่ต้องเกี่ยวข้องกับบริบทงานซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการศึกษานอกระบบด้วย Andragogy ความสัมพันธ์ระหว่างวัย และ ประเพณีพื้นบ้าน จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานของผู้วิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

อรทัย ศักดิ์สูง (2543) ได้ทำการศึกษาพบว่า วิทยากรในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาใช้วิธีการสอนตามทฤษฎีแอนดราโกจีของมัลคัม โนวส์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เข้าร่วมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงรุ่นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2553 จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ แจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่าวิทยากรในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาได้ใช้ วิธีการสอนตามแอนดราโกจีโดยได้นำมาปฏิบัติในระดับมาก (Mean = 3.84) โดยได้นำมาปฏิบัติในระดับมาก และมีความสอดคล้องในด้านมโนทัศน์ของผู้เรียน ความพร้อมในการเรียนรู้ และแนวทางการเรียนรู้กับวิธีการสอนในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงรุ่นที่ 1-3 ของสถาบันผู้บริหารการศึกษาอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.84)

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2554) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี ของมัลคอล์ม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิธีการเรียนทางไกล มีวัตถุประสงค์การทดลองคือ เพื่อ 1.วิเคราะห์กรณีตัวอย่างการจัดโปรแกรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่ดีในประเทศไทย 2. พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจี ของ มัลคอล์ม เอส.โนวส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 3. ศึกษาผลของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและการนำไปใช้ 4. ศึกษาปัจจัยและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์กรณีตัวอย่างจากแหล่งการเรียนรู้ 5 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง 30 คนและวิจัยแบบกึ่งทดลอง ใช้รูปแบบการทดลองแบบ 1 กลุ่มมีการทดสอบก่อน – หลังการทดลอง วิเคราะห์

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.การวิเคราะห์กรณีตัวอย่างได้ลักษณะกิจกรรมที่จะนำไปพัฒนาเป็นโปรแกรม 3 ด้าน คือ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แก้ไขปัญหาที่มีผลต่อการอ่าน 2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีของมัลคอม เอส. โนวส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเฉพาะกิจกรรมสัญญาการอ่าน มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้โดยเฉพาะกิจกรรมสัญญาการอ่านทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการอ่านมากขึ้น ระยะเวลา และการประเมินผลโปรแกรม 3. ผลของการใช้โปรแกรมพบว่า ทักษะการอ่านสูงกว่าก่อนการประเมินผลโปรแกรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พฤติกรรมการอ่านส่วนใหญ่เกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นประจำ ด้านการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 4. ปัจจัยได้แก่ ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้โดยการจัดบรรยากาศ การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพื่อผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ข้อเสนอแนะได้แก่ การส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การเปิดโอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมจะเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

บรมัตต์ ท้าวแก่นสาร (2555) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1.เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ 2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของแอนดราโกจี ที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ทั้งก่อนและหลังการทำกิจกรรม โดยการพัฒนากิจกรรมโดยใช้แนวคิดแอนดราโกจีมี 7 ขั้นตอน คือ 1. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 2. การสร้างโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ร่วมกิจกรรม 4. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ 5.การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 6. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7. การประเมินผลการเรียนรู้ และในการจัดกิจกรรมใช้แนวคิดกระบวนการกลุ่ม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นวิเคราะห์ ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล การดำเนินการทดลองกิจกรรมใช้การทดลองแบบกึ่งทดลอง มีการสุ่มหลายขั้นตอน ซึ่งเป็นเยาวชนไทใหญ่ที่มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี จำนวน 35 คน การจัดกิจกรรมใช้เวลา 7 วัน รวมทั้งสิ้น 54 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบวัดความรู้วัฒนธรรมในด้านภาษาของเยาวชนไทใหญ่ แบบวัดทักษะวัฒนธรรมในด้านภาษาของเยาวชนไทใหญ่ ได้แก่ แบบประเมินทักษะการพูดสนทนา แบบประเมินการอ่านออกเสียง แบบประเมินทักษะการเขียน และแบบวัดเจตคติในด้านวัฒนธรรมภาษาของเยาวชนไทใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีที่มีต่อความสามารถ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทยใหญ่มี 7 ขั้นตอน สามารถพัฒนาเยาวชนไทยใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมให้เกิดความรู้ ทักษะ และ เจตคติที่ดีขึ้น

ณัจภภัทร์ คุ่มถนอม (2557) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการสร้างวินัยในตนเองของเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีวินัยของตนเองในเยาวชน และเพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อการสร้างวินัยในตนเองของเยาวชน ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทฤษฎีแอนดราโกจี โดยใช้การเรียนรู้โดยชี้นำตนเองและการทำสัญญาการเรียนรู้เพื่อสร้างวินัยของเยาวชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 90 คน โดยแบ่งเป็นการศึกษาระดับการมีวินัยในตนเองจำนวน 60 คนและจำนวนกลุ่มทดลอง 15 คน และ กลุ่มควบคุม 15 คน ตามลำดับ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดระดับความมีวินัยในตนเองของเยาวชน และแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีระดับการมีวินัยในตนเองสูงขึ้น การเปรียบเทียบผลของการมีวินัยในตนเองของเยาวชนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับเยาวชนกลุ่มควบคุมที่ได้รับฝึกปฏิบัติ พบด้านที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อยู่ 4 ด้านคือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านตรงต่อเวลา ด้านรู้จักประเมินตน และด้านการวางแผนในการทำงาน สำหรับด้านที่ไม่พบความแตกต่างคือ ด้านความเสมอต้นเสมอปลาย และด้านการปฏิบัติตามระเบียบ

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Wenzel and Sorensen (2000) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองโดยทำการศึกษการปรับเปลี่ยนทัศนคติวิธีคิดของเด็กที่มีผลต่อผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัย เป็นการทดลองกับเด็กที่มีอายุ 10 – 12 ปีจำนวน 32 คน โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 20 คนโดยใช้เวลาในเข้าร่วมกลุ่มระหว่างกันใช้เวลา 7 สัปดาห์ โดยมีข้อค้นพบว่า กลุ่มที่ทดลองมีเจตคติสูงที่ดีต่อกันกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุ

Jane and Robbins (2007) ได้ศึกษาการทำกิจกรรมร่วมกันของวัยผู้สูงอายุและวัยลูกหลานในการเรียนรู้ระหว่างวัย โดยผ่านการใช้สื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า ในการใช้เวลาร่วมกันของวัยผู้สูงอายุกับวัยลูกหลานเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้มีโอกาสมาใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันจากการวิเคราะห์พบว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทที่สำคัญในความเข้าใจในธรรมชาติที่เกิดขึ้นของลูกหลานของตนเอง ผ่านการพูดคุยสื่อสารในการทำกิจกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกัน นอกจากนี้ การพูดคุยระหว่างกันทำให้ผู้สูงอายุกับลูกหลานเข้าใจในเนื้อหาของ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อีกด้วย

Knodel and Nguyen (2014) ได้ศึกษา สถานการณ์ของผู้สูงอายุ(Grandparents) กับรุ่นหลาน กรณีศึกษา การเลี้ยงดูและสนับสนุนในประเทศพม่า ไทย และ เวียดนาม พบว่า

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับรุ่นหลานมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการเลี้ยงดู (Grandparental care) โดยรุ่นพ่อแม่จะเป็นคนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูกของตนให้กับผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุไม่ได้มองว่าการดูแลลูกหลานไม่ได้เป็นภาระของตนถึงแม้ว่ารุ่นพ่อแม่จะไม่ได้อยู่ด้วยก็ตาม โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและรุ่นหลานไม่ใช้การดูแลฝ่ายเดียวแต่เป็นลักษณะของการดูแลระหว่างผู้สูงอายุและรุ่นหลานของตน ลักษณะของการดูแลกันแลกันนี้สะท้อนให้เห็นถึง บริบททางสังคมในระดับภูมิภาคว่า ภาระผู้พันระหว่างผู้สูงอายุกับวัยหลานในการอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุกับวัยหลาน

ตอนที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลการจัดกระบวนการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ และเยาวชน สามารถนำองค์ความรู้มาประมวลและสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีองค์ประกอบดังนี้

8.1 ปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แนวคิด Andragogy ธรรมชาติของผู้สูงอายุ และธรรมชาติของเยาวชน

1 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ ขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนได้แก่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกไหม การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ และการกรอเส้นไหมเข้าหลอด และการทอ

2 แนวคิด Andragogy ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอนได้แก่การสร้างบรรยากาศ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การหาความต้องการและเป้าหมาย การวางแผนกิจกรรมร่วมกัน การออกแบบกิจกรรมร่วมกัน การดำเนินกิจกรรม และการวัดประเมินผล

3. การสร้างความสัมพันธ์ ประกอบไปด้วย การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล

4. ธรรมชาติของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การถ่ายทอดประสบการณ์ของ และ การต้องการพูดคุยแลกเปลี่ยน

- 5. ธรรมชาติของเยาวชน ประกอบด้วย การมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน และการลองผิดลองถูก

8.2 กระบวนการ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ใช้กระบวนการของ Andragogy มาใช้ในการจัดกิจกรรมโดยผู้สูงอายุและเยาวชนมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนซึ่งมี 7 ขั้นตอนได้แก่ การสร้างบรรยากาศของผู้สูงอายุและเยาวชน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การวัดประเมินผลโดยผู้สูงอายุและเยาวชน

8.3 ผลลัพธ์

หลังจากที่ผู้สูงอายุและเยาวชนได้เข้าร่วมกระบวนการการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานและจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	พฤติกรรม
การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา - การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ - การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย - การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> - การอาสาผู้อื่น
การเชื่อใจผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> - การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ
การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี	<ul style="list-style-type: none"> - การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย - การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ - การยกย่องผู้อื่น - การให้กำลังใจผู้อื่น
การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - การให้เกียรติกันและกัน - การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ตอนที่ 8กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น

- การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- การสาวไหม-ฟอกไหม
- การเตรียมไหมเส้นยืน
- การเตรียมไหมเส้นพุ่ง
- การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่
- การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

แนวคิด Andragogy

ของ Knowles (1980)

- การสร้างบรรยากาศ
- การจัดสภาพแวดล้อม
- การร่วมกันหาความต้องการ
- การร่วมกันวางแผนกิจกรรม
- การออกแบบแผนการเรียนรู้
- การดำเนินการจัดประสบการณ์
- การร่วมกันประเมินผล

การสร้างความสัมพันธ์

- การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น
- การช่วยเหลือผู้อื่น
- การเชื่อใจผู้อื่น
- การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี
- การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล

กระบวนการ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน
โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

- การสร้างบรรยากาศของผู้สูงอายุและเยาวชน
- การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
- การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
- การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
- การออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
- การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
- การวัดประเมินผลโดยผู้สูงอายุและเยาวชน

ธรรมชาติของ เยาวชน

- การมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ
- การรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน
- การลองผิดลองถูก

ธรรมชาติของ ผู้สูงอายุ

- การถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้สูงอายุ
- การต้องการพูดคุย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ด้านที่ 1

การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น

- การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา
- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและกาวินิจฉัย
- การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย
- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออก

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น

- การอาสาผู้อื่น

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น

- การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย
- การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ
- การยกย่องผู้อื่น
- การให้กำลังใจผู้อื่น

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องผลการจัดการกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 2) ศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในการวิจัยครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุและเยาวชนในตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าไหมอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และเยาวชนที่อยู่ในอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยผู้สูงอายุและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

3.1 การเก็บและการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องงานวิจัยเรื่องผลการจัดการกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมีขั้นตอนการจัดกระบวนการ (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน

1. ผู้วิจัยได้การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเตรียมศึกษาชุมชนจากเอกสาร ได้แก่ คู่มือการศึกษาชุมชน คู่มือ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากการศึกษาเอกสารจำนวน 5 เล่มโดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกหนังสือคือหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติและการทอผ้าไหมในอำเภอชนบท ซึ่งหนังสือประกอบไปด้วย

- ประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น
- ประวัติศาสตร์เมืองไหมชนบท
- ประวัติการทอผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท
- ศูนย์ศิลปาชีพกับการทอผ้าไหมชนบท
- ไหมไทยสายใยแห่งแผ่นดินสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาชุมชน ในการศึกษาขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยศึกษาบริบทชุมชนภาคสนามในประเด็นในการศึกษามีดังนี้

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

1. ประวัติความเป็นมาของอำเภอชนบท
2. สภาพภูมิศาสตร์กายภาพ
3. สภาพทางประชากร
4. สภาพทางสังคม
5. สภาพทางเศรษฐกิจ
6. สภาพทางวัฒนธรรม
7. การทำผ้าไหมมัดหมี่
8. สภาพความสัมพันธ์ของเยาวชนและผู้สูงอายุ

แม่บ้านทอผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท 3 คน ชาวบ้านที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในอำเภอชนบท จำนวน 2 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำสรุปบริบทของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการ Andragogy คือการสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์ พูดคุยกับบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัย

ผู้วิจัยได้นัดหมายผู้สูงอายุและเยาวชนที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์

ของผู้สูงอายุโดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการ Andragogy กับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ในการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้การพูดคุยสัมภาษณ์ที่เป็นกันเอง โดยพูดเรื่องสภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน รวมไปถึงมุมมองการถ่ายทอด เรียนรู้เรื่องการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท ในการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและเยาวชนพูดคุยด้วยภาษา ถิ่นอีสานที่ง่าย ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและเยาวชนนั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการทำผ้าไหม กลุ่ม ผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการสร้างความเข้าใจกับผู้สูงอายุและเยาวชนแบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ประกอบไปด้วย

ครั้งที่ 1 วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2560 โดยแบ่งการลงพื้นที่ในขั้นตอนนี้เป็นการพบปะกับ ผู้สูงอายุและเยาวชนในครั้งแรก ผู้วิจัยได้เล่าถึงลักษณะกิจกรรมที่จะใช้ในการจัดร่วมกัน รูปแบบของ กิจกรรมที่จะให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นร่วมกัน สถานที่ในการพูดคุยกับอยู่ที่บ้านของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำเยาวชนชมขั้นตอนการทำผ้าไหมที่สาธิตโดย ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการรวมไปถึงการให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้พูดคุยกันเป็นครั้งแรก จากนั้นจึงนัดหมายช่วงระยะเวลาที่ผู้สูงอายุและเยาวชนสนใจในการทำกิจกรรมซึ่งได้ข้อตกลงคือ ช่วงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560 - มกราคม พ.ศ. 2561

ครั้งที่ 2 วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยน วิธีการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยใช้รูปภาพที่เกี่ยวกับการทำผ้าไหม

มัดหมี่ 6 ชั้นตอน ชั้นตอนละ 5 รูป รวมจำนวน 30 รูป นำพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนในเรื่องขั้นตอนและกระบวนการทำผ้าไหมมัดหมี่ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกันและกัน ประเด็นในการประชุมประกอบด้วย 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบทในมุมมองของผู้สูงอายุและเยาวชน

ประเด็นที่ 2 ผู้สูงอายุและเยาวชน ร่วมกันหาความต้องการและเป้าหมายการทำผ้าไหมมัดหมี่ ที่มีความสนใจร่วมกันมากที่สุด โดยเลือกจากขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ชนบท 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกสี การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการ Andragogy ในการให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2561 หลังจากที่ผู้สูงอายุและเยาวชนสร้างความเข้าใจในเรื่องการทำผ้าไหมร่วมกันแล้ว ผู้วิจัยนำรูปภาพการทำผ้าไหมมัดหมี่ทั้ง 30 ภาพมาให้ผู้สูงอายุและเยาวชนช่วยกันคัดเลือกรูปภาพให้นำมาวางไว้ โดยให้ช่วยกันเรียงลำดับภาพตามความสนใจโดยร่วมกันพิจารณาว่า จากภาพที่แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหมของผู้สูงอายุและเยาวชนชอบภาพใดมากที่สุดถ้าพวกเขาจะจัดกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน ขั้นตอนที่มีความสนใจมากที่สุด จนได้ข้อสรุปร่วมกันของกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน

ในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการ Andragogy คือ การร่วมกันออกแบบกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน กับ การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนโดยหลังจากที่ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนเป้าหมายในการแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในขั้นตอนนี้จะใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและเยาวชนวางแผนกิจกรรมร่วมกัน โดยให้ผู้สูงอายุและเยาวชนจับกลุ่มตามความสนใจและวางแผนกิจกรรมที่อยากทำร่วมกันในการเรียนรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นที่สนใจประกอบไปด้วย การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม การสาวไหม-เตรียมเส้นไหม การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การย้อมหมี่-โอบหมี่-แก้มี่ การกรอไหม-ทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยที่มีรายละเอียดดังนี้

- 1 กิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่สนใจ
- 2 ลักษณะของขั้นตอนการทำผ้าไหมที่สนใจ
- 3 วัตถุประสงค์ที่ทำผ้าไหมมัดหมี่
- 4 ช่วงเวลาเวลาการดำเนินการทำผ้าไหมมัดหมี่
- 5 การวางแผนกิจกรรม / วิธีการทำกิจกรรม / วันเวลาสถานที่
- 6 วัสดุอุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรมทำผ้าไหมมัดหมี่
- 7 หลักฐานความสำเร็จในแต่ละกิจกรรมการทำผ้าไหม
- 8 การประเมินผลกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

ตามกิจกรรมแต่ละกลุ่มที่ตนสนใจ ในช่วงก่อนการดำเนินงานผู้วิจัยเป็นผู้กำกับติดตามผู้สูงอายุและเยาวชนแต่ละกลุ่มในการเตรียมตัวดำเนินงานตามแบบวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่แต่ละกลุ่มได้วางแผนในการดำเนินการไว้ ทุกกลุ่มดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1. ในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการ Andragogy คือ การร่วมกันประเมินผลระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนหลังจากการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยจัดการประชุมกลุ่มเพื่อการประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้โดย ผู้วิจัยนัดหมายผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพูดคุยประเมินผลระหว่างจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนและสะท้อนความคิดเห็นของแต่ละคน และการสำเร็จตามเป้าหมายของความสัมพันธระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่ตั้งไว้
2. ผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มเพื่อให้ผู้สูงอายุและเยาวชนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเล่าประสบการณ์ร่วมกัน จากนั้นผู้วิจัยนำพูดคุยในเรื่อง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างทำกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย ลักษณะการสื่อสารระหว่างกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การไว้เนื้อใจ การแสดงความจริงใจและการชื่นชมยินดีต่อกัน และการยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคลและรับฟังข้อเสนอแนะของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนแสดงความคิดเห็นว่า หลังจากการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น สามารถช่วยแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่ได้ร่วมกันได้ กำหนดไว้ร่วมกันหรือไม่อย่างไรและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนไว้ในขั้นต้นหรือไม่อย่างไร

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการออกแบบตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและดำเนินไปตามขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 1 แบบศึกษาบริบทชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัย

เครื่องมือย่อยชุดที่ 2 แบบบันทึกการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในการวิจัยของผู้สูงอายุและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนการนำประชุมการหาความต้องการ

เครื่องมือย่อยชุดที่ 3 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มเพื่อหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านผ้าไหมมัดหมี่ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท

เครื่องมือย่อยชุดที่ 4 แบบบันทึกวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 5 แบบบันทึกการสังเกตความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างการดำเนิน กิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือย่อยชุดที่ 6 แบบบันทึกประจำวันของเยาวชนว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุระหว่าง การดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือย่อยชุดที่ 7 แบบบันทึกว่าด้วยความสัมพันธ์กับเยาวชนระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 8 แบบสัมภาษณ์มุมมองของผู้สูงอายุต่อเยาวชนหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 9 แบบสัมภาษณ์มุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือทั้งหมดไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากนั้นจึงนำเครื่องมือมาปรับปรุงพัฒนาตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำไป Try out (ชาย โพธิ์สี ตา, 2552) ก่อนนำไปเก็บข้อมูลที่ภาคสนามจริงต่อไป

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยถอดเทปความจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกกิจกรรม มาหาคำสำคัญและจัดหมวดหมู่ของคำและความหมายต่อไป (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

ตารางที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

วัตถุประสงค์	การดำเนินงาน	Andragogy	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อจัดกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	1. การศึกษาบริบทชุมชน	การสร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์	เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและมุมมองของผู้สูงอายุและเยาวชน เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น	ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาองค์ประกอบร่วมของบริบทชุมชน
	2. การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่ม	-การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง กับผู้สูงอายุและเยาวชนพูดคุยด้วย	เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและมุมมอง	ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหา

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วัตถุประสงค์	การดำเนินงาน	Andragogy	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
	ผู้สูงอายุและ เยาวชนที่เข้า ร่วมงานวิจัย	ภาษาถิ่นอีสานที่ง่าย ไม่ใช่คำซ้ำซ้อน -การจัดสภาพทาง กายภาพในการเรียนรู้ ร่วมกันกับผู้สูงอายุและ เยาวชน	ของผู้สูงอายุและ เยาวชน เครื่องมือชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุในเรื่อง ความสัมพันธ์กับ เยาวชน เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์ เยาวชนในเรื่อง ความสัมพันธ์กับ ผู้สูงอายุ	องค์ประกอบร่วม ของลักษณะ ความสัมพันธ์ของ ผู้สูงอายุและ เยาวชน
	3.การหาความ ต้องการและ เป้าหมาย ร่วมกันระหว่าง ผู้สูงอายุและ เยาวชน	-ผู้สูงอายุและเยาวชน ร่วมกันหาความ ต้องการและเป้าหมาย เพื่อการแก้ไขปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุและเยาวชนที่ เกิดขึ้นร่วมกัน	เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึก ภาคสนามของ ผู้วิจัยและมุมมอง ของผู้สูงอายุและ เยาวชน เครื่องมือชุดที่ 5 แบบบันทึกการ ประชุมกลุ่มเพื่อ หาความต้องการ และเป้าหมาย ระหว่างผู้สูงอายุ และเยาวชน	ใช้การวิเคราะห์ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหา ความต้องการและ เป้าหมาย ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุ และเยาวชน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วัตถุประสงค์	การดำเนินงาน	Andragogy	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
	4. การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน	การวางแผน และการออกแบบกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยใช้เนื้อหาการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมร่วมกัน รวมไปถึง การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในแต่ละกลุ่มตามที่ได้ร่วมกันวางแผนและออกแบบกิจกรรม	เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและมุมมองของผู้สูงอายุและเยาวชน เครื่องมือชุดที่ 6 แบบวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นของผู้สูงอายุและเยาวชน เครื่องมือชุดที่ 7 แบบสังเกตการดำเนินการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและ	วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมของผู้สูงอายุและเยาวชนที่วางแผนร่วมกัน การวิเคราะห์จากแบบสังเกตลักษณะดำเนินการจัดกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วัตถุประสงค์	การดำเนินงาน	Andragogy	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล
			เยาวชน	
2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	5.การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	การวัดประเมินผลระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ในการจัดกิจกรรมร่วมกัน และสะท้อนความคิดเห็นของแต่ละคน และการสำเร็จตามเป้าหมายของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่ตั้งไว้	เครื่องมือชุดที่ 1 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยและมุมมองของผู้สูงอายุและเยาวชน เครื่องมือชุดที่ 8 แบบสอบถามเยาวชนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุหลังจากการจัดกิจกรรม เครื่องมือชุดที่ 9 แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนหลังจัดกิจกรรม	ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาองค์ประกอบร่วมของผลของการดำเนินกิจกรรมและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

บทที่ 4

ผลการดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่องผลการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อจัดการกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 2) เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายผลการวิจัยเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1 ผลจากการศึกษาบริบทชุมชน

4.2 ผลของการร่วมกันจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

4.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน

4.1 ผลจากการศึกษาบริบทของชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทชุมชนของพื้นที่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ที่เป็นเป้าหมาย เพราะบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบริบทชุมชนเพื่อให้ข้อมูลของการวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ข้อมูลของพื้นที่ดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของอำเภอชนบท
2. สภาพภูมิศาสตร์กายภาพ
3. สภาพทางประชากร
4. สภาพทางสังคม

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

5. สภาพทางเศรษฐกิจ
6. สภาพทางวัฒนธรรม
7. การทำผ้าไหมมัดหมี่
8. สภาพความสัมพันธ์ของเยาวชนและผู้สูงอายุ
1. ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ที่ศึกษา

ที่มาของอำเภอชนบท หรือ อดีตเมืองชลบท อ่านว่า ชน-ละ-บดอำเภอชนบทเป็นเมืองเก่าแก่ มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมาแต่โบราณตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จะเป็นรองเฉพาะ เมืองนครราชสีมา เท่านั้น

พ.ศ. 2326 กวนเมืองแสน สมุหกลาโหมแห่งเมืองสุวรรณภูมิ เกิดขัดใจกับเจ้าเมือง จึงได้พาสมัครพรรคพวกอพยพหนีออกจากเมืองสุวรรณภูมิมาพักที่บ้านหนองกองแก้ว ซึ่งเป็นเขตในความปกครองของเจ้าเมืองนครราชสีมา จากนั้นได้นำความไปแจ้งต่อเจ้าพระยานครราชสีมา เมื่อได้รับอนุญาตแล้วกวนเมืองแสน (ท้าวคำพาว) จึงตั้งเมืองที่บ้านหนองกองแก้ว ทำราชการส่งส่วยต่อเมืองนครราชสีมาเรื่อยมา

พ.ศ. 2353 พระยานครราชสีมาจึงมีใบบอกลงไปยังกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกรัชกาลที่ 1 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านหนองกองแก้วขึ้นเป็นเมืองชลบท แปลว่าเมืองแห่งทางน้ำไหล และโปรดเกล้าฯ ตั้งท้าวคำพาวเป็นที่พระจันตะประเทศเจ้าเมือง เมืองชลบทนับว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญยิ่งจนมีเมืองขึ้นถึง 4 เมือง คือ

1. เมืองเกษตรสมบูรณ์
2. เมืองชัยภูมิ (ต่อมาเป็นศูนย์กลางของชัยภูมิจึงได้รับการยกฐานะ เป็นจังหวัด)
3. เมืองสีมม (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองจตุรัส)
4. เมืองโนนลาว (ต่อมาสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม เปลี่ยนชื่อ เป็นเมืองโนนไทย)

พ.ศ. 2433 ประเทศไทยได้จัดการปฏิรูปหัวเมืองลาวที่เป็นเมืองขึ้น ของไทยทั้งหมด คือ

1. เมืองลาวตะวันตกเฉียงเหนือ มีเมืองเชียงใหม่เป็นจุดศูนย์กลาง
2. หัวเมืองลาวฝั่งตะวันออกมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองจำปาศักดิ์

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesisis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

3. หัวเมืองลาวตะวันออกเฉียงเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่อุบลราชธานี
4. หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองหนองคาย
5. หัวเมืองลาวกลาง มีเมืองนครราชสีมา เมืองชนบท และเมืองภูเวียง ศูนย์กลางที่อยู่เมืองนครราชสีมา

พ.ศ. 2434 กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ข้าหลวงประจำมณฑลอุดร หลังจากทำให้เมืองขอนแก่น 2 ย้ายไปรวมกับเมืองขอนแก่น 1 ที่บ้านทุ่มแล้ว ท่านได้มาตรวจเยี่ยมเมืองชลบท ท่านเห็นว่าเมืองชลบทเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ยิ่งนัก จึงตั้งสมญานามว่า เมืองชลบทวิบูลย์ (นักวิชาการและผู้รู้วิพากษ์ว่า เมืองชลบทวิบูลย์ เป็นนามพระราชทานของรัชกาลที่ 1 ตามใบบอกของเจ้าพระยานครราชสีมา)

พ.ศ. 2447 ไทยได้จัดแบ่งเขตการปกครองเป็นบริเวณ คือ จัดให้มีเมืองที่อยู่ใกล้ ๆ กันรวมเข้าเป็นกลุ่ม ให้เมืองที่มีประชาชนหนาแน่นเป็นที่ตั้ง เมืองชลบทจึงถูกตัดออกมากับบริเวณพาศีอันประกอบด้วย เมืองขอนแก่น เมืองชลบท และเมืองภูเวียง เมืองขอนแก่นเป็นเมืองใหญ่จึงได้เป็นที่ตั้งบริเวณพาศี

พ.ศ. 2450 เมืองชลบทถูกยุบลงเป็นอำเภอ พระศรีชนะบาลเจ้าเมือง ปรับลงเป็นเมืองนายอำเภอ จากเอกสารหลักฐาน ปีนี้เป็นปีที่น่าเชื่อถือถือว่าเมืองชลบทเป็น ชนบท เพราะเมื่อก่อนนี้นับตั้งแต่ พ.ศ. 2369 สมัยปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เป็นต้นมา ชื่อที่พบในเอกสารของทางราชการจะเป็นชลบท , ชลบท แต่อย่างไรก็ตามสมัยก่อนการเขียนหนังสือจะยึดเสียงสามัญเป็นสำคัญ ส่วนรูปนั้นแต่ละคนเขียนไม่เหมือนกัน

พ.ศ. 2466 ตามแผนทางราชการจะตัดทางรถไฟผ่านเมืองชลบท แต่ได้มีการสำรวจใหม่ ทางราชการได้ออกพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2468 เปลี่ยนเส้นทางการสร้างทางรถไฟไปผ่านบ้านไผ่ ต.บ้านไผ่ อ.ชนบท พ.ศ. 2471 ตั้งกิ่งอำเภอบ้านไผ่ พ.ศ. 2482 ยกฐานะกิ่งอำเภอบ้านไผ่ขึ้นเป็นอำเภอ ผลจากการที่ทางรถไฟผ่านอำเภอบ้านไผ่ ได้มีคนอพยพเข้ามาทำมาค้าขายและอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันอำเภอมัญจาคีรีได้ย้ายมาตั้งที่ดอนเหมือดแอ่ข้างบึงกุดเค้าตะวันออกบ้านแพ่น ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอนบพเพียง 13 กม.

พ.ศ. 2486 ทางราชการมีแผนที่จะยุบอำเภอนบพเป็นตำบล ประกอบกับเกิดไฟไหม้ที่ว่าการอำเภอ ทางราชการจึงยุบอำเภอนบพลงเป็นตำบล และให้ทุกตำบลในเขตอำเภอนบพไปขึ้นกับ

อำเภอบ้านไผ่ จนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 ทางราชการจึงได้ตั้งเมืองชนบทขึ้นเป็นอำเภออีกครั้งหนึ่ง จนถึงปัจจุบัน

2. สภาพภูมิศาสตร์กายภาพ

จากการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน จากการสังเกตพื้นที่การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารชั้นต้น และข้อมูลพื้นฐานของผู้นำชุมชน ในเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น สามารถแยกตามรูปแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ขนาดพื้นที่

อำเภอชนบทตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น มีระยะทางที่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่น ประมาณ 55 กิโลเมตร โดยมีเนื้อที่ประมาณ 404.29 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 251,250 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น การปกครองท้องที่ 8 ตำบล จำนวน 80 หมู่บ้านประกอบด้วย ตำบลชนบท ตำบลศรีบุญเรือง ตำบลกุดเพ็ชร์ ตำบลโนนพะยอม ตำบลห้วยแก ตำบลบ้านแท่น ตำบลปอแดง และตำบลวังแสง

2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอชนบทมีลักษณะพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบสูง ดินร่วนปนทราย มีพื้นที่สูงต่ำสลับกันเป็นลูกคลื่นลาดเอียงไปทางตอนเหนือของอำเภอ ไม่มีภูเขาสูงแต่เป็นเนินหินเดี่ยวๆ บางพื้นที่

2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพอากาศของอำเภอชนบทในรอบ 10 ปีมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,365.04 มิลลิเมตรต่อปี โดยมีฝนตก 88 วันต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 25.51 องศาเซลเซียส โดยมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 78.36 เปอร์เซ็นต์ ศักยภาพการระเหยน้ำจะมีการระเหยช่วงฤดูปลูกข้าวระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคม

2.4 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอชนบทคือ หนองกองแก้ว ห้วยหนองเอี่ยน และ แม่น้ำชี โดยการประปาผลิตน้ำโดยอาศัยน้ำดิบจากลำน้ำชี รับผิดชอบโดยการประปาส่วนภูมิภาค อำเภอชนบท 1 แห่ง

2.5 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอมัญจาคีรี, อำเภอบ้านไผ่

ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอเวียงใหญ่, อำเภอพล

ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอบ้านไผ่

ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอมัญจาคีรีและอำเภอโคกโพธิ์ไชย

3. สภาพประชากร

3.1 ลักษณะโครงสร้างทางประชากร

จำนวนประชากรทั้งในและนอกเขตเทศบาล ชาย 25,021 คน หญิง 25,472 คน รวม 50,493 คน
จำนวนบ้าน 11,068 หลัง (กรมการปกครอง, 2560)

3.2 ด้านศาสนา

ประชาชนอำเภอชนบทนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.88 มีวัดเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา
พุทธ 56 แห่ง

3.3 ด้านการศึกษา

ในอำเภอชนบทมีสถานศึกษาในท้องที่ 39 แห่ง แยกเป็นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาขอนแก่นเขต 2 จำนวน 38 แห่ง สังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 1 แห่ง

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการเกษตร

ประชากรอำเภอชนบท มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมา
เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ด้วยการทอผ้าไหม พืชเศรษฐกิจที่เป็นรายได้หลัก คือ ข้าว ,
มันสำปะหลัง , อ้อยโรงงาน ส่วนพืชที่ทำรายได้รอง ได้แก่ ผลไม้ , ข้าวโพด , ผักสด , พืชผัก
, หม่อนไหม

ด้านอุตสาหกรรม

อำเภอชนบท มีโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าไหม (ด้วยมือ) จำนวน 4 โรงงานได้แก่
ชนบทไหมไทย บุญมีไหมไทย ชันทองไหมไทย คมขำไหมไทย และมีการขายผ้าไหมเป็น
อุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นจำนวนมาก

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ด้านการพาณิชย์

อำเภอชนบทมีร้านค้า ในเทศบาลตำบลชนบทมีร้านค้าประกอบไปด้วย ร้านขายผ้าไหมจำนวน 38 ร้าน ร้านขายของที่ระลึกจำนวน 37 ร้าน บริษัท 3 แห่ง ห้างหุ้นส่วน 12 แห่ง

สถาบันทางการเงิน

ในเทศบาลอำเภอชนบท มีสถาบันการเงิน 2 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ (สาขาย่อย) อำเภอชนบท และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาอำเภอชนบท

5. สภาพทางวัฒนธรรม

5.1 การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวบ้านส่วนมากมีการแต่งตัวตามสมัยสากลตามปกติ แต่ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ผู้ชายจะนุ่งผ้าขาวม้าหรือโสร่ง เสื้อเป็นเสื้อธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไป ส่วนผู้สูงอายุในหมู่บ้านจะมีการใส่ผ้าถุงและเสื้อที่ปกปิดมิดชิด การแต่งกายจะขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ ประเพณี หรือวันสำคัญทางพระศาสนาหรือวันอื่น ๆ

5.2 ภาษา

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของอำเภอชนบท ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารราชการ สำหรับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคลคือ ภาษาอีสาน โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน มักใช้ภาษาอีสานในการสื่อสาร หรือ อาจมีการใช้ภาษาไทยที่ปะปนกับภาษาอีสานบ้าง

6. สภาพทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของอำเภอ ชนบท

สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอชนบทเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับการทำผ้าไหมมาตั้งแต่สมัยช้านาน มีการถ่ายทอดการทอผ้าไหมมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ผลิตผ้าไหมเพื่อใช้ในงานสำคัญๆ และพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความประณีตที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นแม่ด้วยการทำเป็นแบบอย่างให้ลูกเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำผ้าไหม ช่วยกันทอช่วยกันมัด ช่วยกันย้อมสี จนได้ผ้าไหมลายที่มีความต้องการ ด้วยวิธีการถ่ายทอดจากการช่วยพ่อแม่ให้ลงมือปฏิบัติจริง

“.....แม่อีกสอนแต่ให้ทอผ้า แม่อีกได้มาจากยายทวด ยาดทวดก็สอนมาอีกทีหนึ่ง คือว่าก็มีมาแต่พ่อแม่ แต่ปู่แต่ยายมานั้นหล่า มาพ่วนแหล่ว พี่นพาเฮ็ดพาทำ พี่นเลี้ยงไหมมาอีกต่างหาก แล้วพี่นก็สาวไหมได้อีก น้ำเคยสาวไหมได้อีกคือเลี้ยงเป็นโตแล้วก็เฮ็ดเป็นเส้น พี่นก็ให้วิชาเฮาเนาะ ความรู้ของเฮา พี่นก็สอนทุกอย่างก็ประทับใจพี่น พี่นให้ความรู้ให้เฮามีอาชีพมาในทุกมือนี่.....”

สัมภาษณ์ คุณแม่ทองสุข 29 กันยายน 2560

“.....อันตำจ้งได้ ให้มันเพียงกันบให้มันลาย ฟัดให้มันเข้า นี่แหละคือผู้เฒ่าสอน พาเฮ็ดพาทำ .....”

สัมภาษณ์ คุณแม่บุญมา 29 กันยายน 2560

“.....สมัยเป็นสาวพุ่นเนาะ ..... (หยุดคิด 3-4 วินาที) มันกะ มันกะ มันราคาล่ำคือ ปัจจุบันนี้เนาะ เฮาก็มีความสุขในการเฮ็ด มันก็คือความสุขของเฮา แต่พ่อแม่แม่มาก็เฮ็ดหมี่ลายตา หมี่ตาแห่น และก็หมี่บักบก เริ่มต้นก็มีหมี่บักบกชิ้นแรก หมี่กระจับหวาน ก็คือพื้นฐาน พื้นฐานนี้แต่พ่อแม่แม่ พี่นก็พาเฮ็ดมาก็มีหมี่กสองคลอง.....”

สัมภาษณ์ คุณแม่ทองล้วน 1 ตุลาคม 2560

จากอดีตที่มีการทำผ้าไหมจะเริ่มตั้งแต่ตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม และการเตรียมผ้าไหมในทุกขั้นตอนด้วยตนเอง จนเกิดกลุ่มคนผลิตผ้าไหมครบวงจรทุกขั้นตอน จนมีการทำผ้าไหมแทบทุกบ้านในหมู่บ้าน มีการทำผ้าไหมมีสังคมที่ทำให้เกิดการสื่อสารกัน มีศูนย์รวมในการทำผ้าไหมร่วมกันระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็นในวัยเดียวกันหรือบุคคลระหว่างวัย

“.....ต่อมาสมัยนี้ก็มีเป็นหมี่ลายที่เป็นลายทันสมัย ดัดแปลงออกมาเป็นลายทันสมัย แล้วก็แต่ก็ก็ได้มีการเฮ็ดหลาย คือว่ามันใช้ต้นทุนหลาย คนก็เลยบ่เฮ็ดหลาย ก็บ่ค่อยมีผู้เฮ็ดเป็นเจ้าของไหม มีแต่คนไปรับจ้างเฮ็ดใหม่ คือเฮ็ดใหม่อยู่แต่ว่าไปรับจ้างเขา ไปรับจ้างเพื่อน ไปรับจ้างไปเฮ็ดนำเพื่อน พี่นก็ไปรับจ้างมัด ไปรับจ้างคัน ไปรับจ้างทอ เฮาก็ไปรับจ้างเฮ็ดนำเพื่อนเพราะว่าเฮาบ่มีทุน ก็เลยไปเป็นลูกจ้างเพื่อน เฮ็ดประมาณ...(หยุดคิดสักพัก) อยู่ในโรงงานโรงทอในชนบทก็ประมาณ 3 โรงงาน.....”

สัมภาษณ์ คุณแม่ทองสุข วันที่ 29 กันยายน 2560

1117493035

CD_Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

จากการทำผ้าไหมที่ทำเพียงการใช้ในตนเอง นำไปสู่การทำผ้าไหมเพื่อการค้า กลุ่มคนทำผ้าไหมรายย่อยหรือผู้ทำผ้าไหมรายเล็กขายผ้าไหมเข้าสู่ศูนย์ร้านผ้าไหมเพื่อกระจายสินค้าการทำผ้าไหมเพื่อให้ได้เงินค่าตอบแทนเป็นการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมขนาดย่อยที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในฝ่ายมัดหมี่ ฝ่ายมัดหมี่ ฝ่ายเตรียมผ้าไหมเข้าหลอด ฝ่ายเตรียมไหมเส้นยืน และฝ่ายการทอ จนได้ผ้าไหมที่สมบูรณ์ในแต่ละผืน แต่ในปัจจุบันการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการสาวไหมไม่ค่อยได้ทำกันแล้วในครัวเรือนเนื่องมาจากการเลี้ยงไหมต้องใช้เวลานานพอสมควร รวมไปถึงผ้าไหมอำเภอชนบทเป็นที่ต้องการของกลุ่มลูกค้าจำนวนมาก จึงได้มีการเปลี่ยนมาใช้เส้นไหมสำเร็จ จากศูนย์หม่อนไหม และ เส้นไหมสำเร็จที่ชาวบ้านนิยมเรียกนิยมนั้นเรียกว่า ไหมก้านจูล มาใช้เพื่อลดขั้นตอนในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการเตรียมผ้าไหม เพื่อให้ทันกับความต้องการของท้องตลาดในอุตสาหกรรม

“ อ้อ บ่ได้เลี้ยงจ่า มีแต่ไปซื้อไหมสำเร็จ ไหมจูล (ไหมยี่ห้อก้านจูล) ไหมก้านจูลกับไหมดีเค มันมีสองยี่ห้อ พอซื้อมาแล้วก็เอาไหมมาต้องให้ไหมมันอ่อน พอไหมมันอ่อนแล้วก็มาย้อมสีเหลือง แล้วก็เอามากัก พอมากักแล้วเขาก็มาคั้น เอามาคั้นเป็นปอยเป็นปอยแล้วก็เอามามัดจนมันกลายเป็นลาย ”

คุณแม่ทองสุข สัมภาษณ์ 29 กันยายน 2560

แต่กระบวนการมัดหมี่ โอบหมี่ ย้อมหมี่ การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นยืน ยังคงมีกระบวนการคงเดิม แต่ในบางขั้นตอนอาจมีเครื่องจักรมาใช้เพื่อให้รวดเร็วในการทำงานมากขึ้น เช่น การปั่นหมี่ การกักหมี่ จะมีการใช้มอเตอร์ไฟฟ้าในการปั่นเส้นไหมเข้าหลอด เพื่อความรวดเร็ว และทันต่อกำลังของการผลิต สำหรับลวดลายในการผลิตนั้นมีทั้งลายที่เป็นลายดั้งเดิม หรือลายที่มีการประยุกต์ขึ้นมาเอง ซึ่งจะพบว่านอกจากผู้สูงอายุหรือสตรีที่มีการทอผ้าไหมทำผ้าไหมของอำเภอชนบทแล้ว ยังมีกลุ่มบุคคลที่ยอมรับและเรียกตนเองว่าเป็น กะเทย ในการทำผ้าไหมพวกเขาจะออกแบบลวดลายผ้าไหมแบบประยุกต์และแตกต่างจากลายดั้งเดิม โดยผสมผสานลวดลายที่คิดมาจากอดีตผสมกับปัจจุบัน เรียกว่า **หมี่กะเทย**

“.....ปกติก็เห็ดลายหมี่คือเก่า ก็เห็ดหมี่กึ่งสองคลอง หมี่ตา หมี่กระจับหวานคือเก๋านี้แหละ มีแต่ลายสมัยเก่า แต่ว่าลายประยุกต์สมัยนี้นั้น น้ำสุขบ่เห็ดเลย ถ้าเห็ดก็มีแต่พวกหมู่กะเทยเขาเห็ด แล้วเอาไปขายในราคาสูง ๆ.....”

สัมภาษณ์ คุณแม่ใจ วันที่ 3 ตุลาคม 2560

ปัจจุบันอำเภอชนบท มีโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าไหม จำนวน 4 โรงงานที่ทอด้วยมือ ได้แก่ ชนบทไหมไทย ชันทองไหมไทย บุญมีไหมไทย คมขำไหมไทย และมีการขายผ้าไหมเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน 52 ร้าน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงการทำผ้าไหมส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุที่ยังทำผ้าไหมอยู่และมีวัยรุ่นเยาวชนบางส่วนเท่านั้นที่ยังคงช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำผ้าไหมและยังคงช่วยเหลือในการทำผ้าไหมในบางขั้นตอนเท่านั้น แต่ช่วยไม่เต็มที่ เนื่องจากเยาวชนติดเรียนหนังสือและการออกไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ทำให้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมน่าเป็นห่วงที่จะไม่มีใครมาสืบทอด ผู้สูงอายุกลัวว่าการทำผ้าไหมภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในอำเภอ ชนบท นี้จะมีการสูญหายไป หากไม่มีใครมาสืบทอดอย่างจริงจัง ผู้สูงอายุที่อยู่กับการทำผ้าไหมมาทั้งชีวิตรักการทำผ้าไหมมดหมี่มาก ด้วยความเป็นห่วงและมองเห็นว่าถ้าไม่มีใครมาสืบทอดก็เกรงว่าจะสูญหายไปพร้อมกับตนเอง

“.....หลานอยู่หลานก็บ่เห็ด (หัวเราะ) หลานก็ไปเป็นครูแล้วหลานก็บ่เห็ด บ่มีผู้เห็ดจักคน คือลิตระกุลนี่คือลิสุดที่แม่นี้หละ แต่ว่าแม่ก็ลิเห็ดไปจนลิตายคากันหนีหละ.....”

สัมภาษณ์ แม่ทองสุข 29 กันยายน 2560

7. สภาพความสัมพันธ์ของเยาวชนและผู้สูงอายุ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ สภาพความสัมพันธ์ของเยาวชนและผู้สูงอายุในอำเภอชนบทสามารถแบ่งสภาพความสัมพันธ์ออกเป็น 3 ลักษณะประกอบไปด้วย กลุ่มผู้สูงอายุมีลูก กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกันกับเยาวชนอย่างเข้าใจกัน กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกันกับเยาวชนอย่างไม่เข้าใจกัน ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1 กลุ่มผู้สูงอายุมีลูก เนื่องมาจากสังคมชนบทที่พ่อแม่วัยกลางคนต้องออกทำงานในเมืองใหญ่ด้วยความจำเป็นทางครอบครัวหลาย ๆ อย่าง เพื่อคุณภาพชีวิตของตนที่ดีกว่าเดิม โดยพ่อแม่จะส่งเสียเงินมาให้ลูกของตนเองและพ่อแม่ของพวกเขาที่มีศักดิ์เป็นปู่ย่าตายายของเยาวชนเป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันของประชากรข้ามรุ่นระหว่างรุ่นเด็กและเยาวชนกับรุ่นของผู้สูงอายุซึ่งมีค่าในชุมชนชอบ

เรียกผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ว่า กลุ่มคนผู้เฒ่ามีลูก เยาวชนในกลุ่มนี้จะอยู่ร่วมกันกับปู่ย่าตายายตั้งแต่ยังเด็ก โดยมีการเรียกชื่อผู้สูงอายุว่า แม่กับพ่อ ปู่ย่าตายายจะเลี้ยงดูลูกหลานเยาวชนกลุ่มนี้เสมือนเป็นลูกของตัวเอง คนหนึ่งโดยใช้ชีวิตประจำวันวันตามปกติไป ปู่ย่าตายายก็ไปทำงานตามชุมชน ส่วนลูกหลานเยาวชนก็เรียนหนังสือ ซึ่งพ่อกับแม่จะกลับมาเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว หรือในช่วงปิดเทอมที่เด็กและเยาวชนจะได้ไปอยู่กับพ่อแม่ของเขาตามที่ทำงาในในตัวเมืองที่พ่อแม่ของเขาพำนักอยู่ เด็ก ๆ และเยาวชนกลุ่มนี้จะมีความผูกพันกับผู้สูงอายุมาก แม้จะมีเรื่องบางเรื่องหรือหลายๆเรื่องที่มีการทะเลาะเบาะแว้งหรือไม่เข้าใจกันบ้าง แต่ก็ท้ายที่สุดแล้วก็ยังรู้สึกผูกพันกันรู้สึกขาดออกจากกันไม่ได้

“...ยายจะนำว่าความก็จริงนะพี่ในหลายๆครั้งแต่ขาดไปมันก็ไม่ดีพี่ เหมือนวิตามินเลยพี่ได้สิมัน อิม ขาดก็ไม่ได้ ถ้ามีมากมันก็ได้อะไร อิม มันก็ขาดไม่ได้...”

สัมภาษณ์เอิร์น วันที่ 30 ตุลาคม 2560

“.....ยายเลี้ยงหนูมาตั้งแต่เล็กเลยเรียกว่าแม่ ส่วนแม่ของหนูไปทำงานที่กรุงเทพฯ ก็คือเรียกแม่สองแม่ อันนี้แม่ อีกอันหนึ่งก็คือแม่ของแม่.....”

สัมภาษณ์หมี 30 ตุลาคม 2560

“.....ก็มีครับ ก็...ถ้าเป็นประจำวันก็ใช้ชีวิตธรรมดา ก็จะมีการนั่งดูหนังกินข้าวกัน พูดคุยกัน ยายครับ เพราะว่ายายเลี้ยงมาตั้งแต่เล็กเลยครับก็ตอนเด็กๆก็มียายกับตาที่เลี้ยงดู.....”

สัมภาษณ์อาร์ม วันที่ 14 ตุลาคม 2560

8.2 ลักษณะของผู้สูงอายุที่อยู่ร่วมกันกับเยาวชนอย่างปกติ

“.....ยายเหวอคะ ครั้งนั้นทะเลาะกับแม่ แม่จะให้ไปอยู่กับย่า ไม่อยากไปก็เลยไปหายาย ก็เลยพูดให้ยายฟังว่า เออ...ทำไมถึงไม่อยากอยู่กับย่า มันมีปัญหาอะไรก็คือทางญาติก็มีปัญหากับผู้ใหญ่ ผังโน้นคือเขาก็ไม่ค่อยชอบพ่อหนูอย่างนี้อ่าคะ ทีนี้เขาก็เลย พาลมาเกี่ยจหนูด้วยอย่างนี้อ่าคะ ก็แบบลุงเป็นแฟนของป้าอ่าคะ ป้าเป็นพี่สาวของพ่อ ลุงไม่ชอบพ่อ แล้วก็เลยพาลมาเกี่ยจหนูกับน้องหนูด้วยอย่างนี้แกก็ชอบแกเลี้ยงหนูสารพัด อะไรที่แกทำได้แกเลี้ยงได้ก็จะทำคะ ก็เลยไม่ค่อยอยากไปบ้านญาติที่ภูเวียง แล้วก็แบบผู้ใหญ่ ผังโน้นก็ชอบพูดเปรียบเทียบกับลูกสาวของเพื่อน ดูถูกพ่อแม่ ผังหนูบ้าง หนูก็เลยไม่ค่อยอยากไป ก็ไปหายายก็เล่าให้ยายฟังก็บอกยายจะพูดให้แม่หนูให้ ยายก็เลยโทรไปหาแม่ แม่ก็เลยบอกว่า เออ ถ้าอย่างนั้นไม่ต้องไปแล้ว อย่างนี้อ่าคะ ก็ประทับใจสุดๆเลยอ่าคะตอนนั้น.....”

สัมภาษณ์อู๋ วันที่ 11 ตุลาคม 2560

“.....อย่างทะเลาะกับน้อง แยกของกับน้องยายก็มาช่วย ยายก็มาว่า ต่าหนูก่อน ยายก็มาเคลียร์ หนูก็ให้น้องก็ได้ ก็ยายสอนให้แบ่งกันแบ่งของกับน้อง .....”

สัมภาษณ์ปาน วันที่ 14 ตุลาคม 2560

8.3 กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่รวมกันกับเยาวชนอย่างไม่เข้าใจกัน

“.....ก็ ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยได้คุยกันค่ะเพราะยายไม่อยู่บ้าน ส่วนใหญ่วันหยุดตั้งหนูก็ไม่ค่อยได้อยู่บ้าน เลยไม่ค่อยได้คุยกัน ก็จะมีแต่แบบว่ายายกินข้าวยัง ยายไปไหนตากผ้าหรือยังอะไรอย่างนี้อ่าค่ะ.....”

สัมภาษณ์อ้อย วันที่ 11 ตุลาคม 2560

“.....แต่ว่าเคยโกรธที่เขาพูดบ่อยพูดให้เราเสียใจ.....ก็คือกลับบ้านคำอย่างนี้ แล้วก็ถูกต่าถูกว่าทำไมกลับบ้านคำทำไมไม่มีความรับผิดชอบ แล้วหนูก็โกรธค่ะ แต่หนูก็ไม่อะไร ก็คิดว่าเขาไม่รับ วันนั้นหนูกลับบ้านประมาณสามทุ่มอ่าค่ะ แต่ว่าหนูทำงานที่โรงเรียนอยู่ แต่ว่าหนูก็ไม่ได้เอาโทรศัพท์ไป หนูก็เลยไม่ได้โทรบอกเขา เขาก็คิดว่าหนูไปไหนจริงๆหนูทำงาน....”

สัมภาษณ์ปาน วันที่ 14 ตุลาคม 2560

“.....ย่าจะชอบเปรียบเทียบพี่ของลูกลูกอ่า แล้วก็เปรียบเทียบนิดหน่อยระหว่างหนูแลพี่สาว ก็พี่เขาจะเรียนแล้วจบแล้วมีปริญญาที่เรียนจบแล้ว ตอนนีเขาก็กินงานทำแล้วย่าก็มาเปรียบเทียบกับหนู มาบอกพี่หนูกับหนูว่าอย่าพึ่งมีอะไรนะ อย่างกับผู้ชายนะถ้าจะมีอะไรก็กินยาคุม ผู้ชายก็อย่าไปสนใจมันมากเลย ผู้ชายเข้ามาก็จะมาหลอกเราทั้งๆที่เราไม่ใช่คนอย่างนั้น.....รู้สึกแบบเป็นหยิ่งคือว่าจิ้งจี้ เป็นหลานบ่ อารมณ์น้อยใจ.....ซึ่งยายเองก็ยิ่งพูดเรื่อยๆ อยู่ค่ะ วันนีย่ามาหาที่ยังพูดอยู่อ่าค่ะ ก็มาพูดเรื่องผู้ชายอย่ามีอะไรมากระ อย่าไปทำนะ หนูก็จะไม่พูดอะไรเยอะ จะเฉยๆ ก็ฟังไปว่าหนูไม่ทำหรือรู้ว่ามันไม่ดี ฟังๆแกลไป.....”

สัมภาษณ์อ๊อฟ 1 พฤศจิกายน 2560

1117493035

CU_Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“.....ปกติน้องชายของหนูจะทะเลาะกับยายบ่อย ยายไม่ทำกับข้าวให้กินก็ด่ายาย คำหยาบ.....อย่าง ยายไม่ทำกับข้าวให้น้องกิน เพราะยายนอนแล้วยายไม่สบายมันรู้สึกห่าห่าแล้วยายเลยไม่ทำให้กิน..... หนูก็บอกน้องแล้วว่ายายไม่สบายแล้วน้องก็ไม่ฟัง..... น้องของหนูก็ด่าๆมึงๆ หนูก็เสียใจนะคะที่ น้องทำตัวอย่างนี้ หนูห้ามน้องมันก็ด่าหนูคะ แล้วหนูก็ไม่แคร์แล้วหนูก็ตามสบาย วันรุ่งขึ้นมันก็ทำตัว ปกติแล้วมันก็ไม่สนใจใคร ส่วนยายก็คุยกับมันเหมือนเดิม ยายก็คงไม่ถือสา.....”

สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2560

“.....คือยายกับพี่ชายหนูทะเลาะกันบ่อยพี่ชายชอบขี้ด่ายายอ่าที่ เวลาไม่ชอบอะไรมันก็ หุคๆ เถียงยายบ้าง แต่หนูจะเป็นแบบถ้ายายเริ่มพูดมากเราก็อ่อนยายอย่างเนี่ยอ่าคะ หรือว่าอยาก ได้อะไรจากยายเราก้ไปอ่อนเอา.....”

สัมภาษณ์พลอย วันที่ 30 ตุลาคม 2560

“.....อย่างวันหนึ่งหนูจะทำมาว่า ยายก็พูดๆอะไรสักอย่างนี้แหละพี่เตี๊ยะ ไม่เข้าหูหนูมันเป็นอารมณ์ ว่าถ้าไม่เอาทั้งเลยสิ อะไรประมาณนี้ มันเป็นเรื่องอุปสรรคการทำมาว่าของหนู หนูพูดกับยาย ประมาณว่า หนูจะทำเองหนูจะกินเองอย่าพึ่งมายุ่งกับหนู หนูจะกินในแบบของหนูหนูจะทำในแบบ ของหนู ส่วนยายก็จะมีวิธีการของเขาเขา adapt ไม่เป็น แล้วก็เถียงหนู ยายก็บอกให้ใสโน้นที่นี้ที่ หนู ก็บอกว่าอันนี้ไม่เอาอันนี้ไม่ใส่ ยายก็เลยบอกว่าไม่เอาทั้งเลยสิ ยายก็อารมณ์ร้อนมา ใจหนูทั้งเลยสิทั้ง เลยสิ หนูก็อารมณ์ร้อนๆอยู่ หนูก็ทั้งเหวี่ยงฮวบเลยคะ เขวี้ยงค้อนเขวี้ยงไปแถวยายนั่นแหละ แต่มันไม่ ถูกใจ (หัวเราะ) แต่ยายก็ซัดเพราะหนูไม่เคยทำ แล้วยายก็ไปด่าบุ่มบิมแทน (พี่ชาย) แทนที่จะมาด่า หนู ด่าหนูนั่นแหละแต่แอบหันไปคุยกับพี่ชาย.....”

สัมภาษณ์ณัฐเงิน วันที่ 30 ตุลาคม 2560

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

4.2 ผลของการร่วมกันจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสร้างบรรยากาศการจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ระยะที่ 2 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ระยะที่ 3 การวางแผนดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการจัดกระบวนการนี้มีผู้สูงอายุและเยาวชนในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้รับอาสาสมัครที่เข้าร่วมกิจกรรมในส่วนของผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านการทำ ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท 3 ท่านประกอบด้วย (นามสมมติ)

1. แม่จ้อย อายุ 63 ปี
2. แม่หมู อายุ 61 ปี
3. แม่หรั่ง อายุ 60 ปี

เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมผู้วิจัยได้ติดต่อผ่านคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนชนบทศึกษา มีนักเรียนที่อาสาสมัครและเต็มใจในการเข้าร่วมโครงการจำนวน 10 คน (นามสมมติ)ได้แก่

1. อารัม
2. ป้อน
3. หมี่
4. สายปาน
5. ถุงเงิน
6. อ้อย
7. แบบ
8. มาย
9. เฟิร์น
10. อีฟ

ระยะที่ 1 การสร้างบรรยากาศการจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนในการจัดกิจกรรมมีผู้สูงอายุและเยาวชนที่สมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแบ่งออกเป็น ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน เยาวชนจำนวน 10 คน ซึ่งจากการประชุมร่วมกันเพื่อหาสภาพปัญหาของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ การมีเวลาในการร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน เวลาในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดวิธีการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท ให้กับลูกหลาน ซึ่ง ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้ คือ แนวคิดของ Andragogy ที่เริ่มตั้งแต่ การสร้างบรรยากาศ การนัดผู้สูงอายุ และเยาวชนนัดพบปะพูดคุยถึงกิจกรรมการนำเยาวชนเดินชมและพูดคุยเกี่ยวกับการทำผ้าไหมของผู้สูงอายุของแต่ละท่าน การจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและ

เยาวชนด้วยการทำกิจกรรมพูดคุยระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยผู้สูงอายุและเยาวชนได้ร่วมกัน ประชุมเพื่อวางแผนและความต้องการในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ผู้วิจัยได้นำชุดภาพการทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 6 ขั้นตอน ขั้นตอนละ 5 รูป รวม 30 รูปประกอบด้วย การปลุกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกสี การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ และการกรอไหม-การทอ โดยผู้วิจัยมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม ผู้วิจัยให้เยาวชน อธิบายชุดรูปภาพในแต่ละขั้นตอนโดยมีผู้สูงอายุจะเป็นผู้อธิบายเพิ่มเติมในแต่ละขั้นตอน โดยสรุปผลจากการพูดคุยในแต่ละขั้นดังต่อไปนี้ โดยมีผล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การปลุกหม่อนเลี้ยงไหม

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 01 	ตัวหนอนไหมเลี้ยงเพื่อเอามาเป็นเส้นใย น้ำกลั้ว รูปร่างรู้สึกลอกไม่ถูกเลย	ตัวไหมมัดหมี่สมัยก่อนจะเลี้ยงอยู่ทุกบ้าน เพื่อนำรังไหมมาสาวเป็นเส้นไหมดินก่อนที่จะไปสู่ขั้นตอนอื่นต่อไป สมัยนี้ไม่มีแล้วมีเพียงบางหมู่บ้านเท่านั้นที่เลี้ยงส่วนมากจะซื้อจากโรงงานที่ผลิตไหมดิบแล้ว เพราะมันง่ายกว่า”
รหัสภาพ 02 	กระดั่งใส่ไหม เอาไว้เป็นที่สำหรับการเลี้ยงไหมโดยใช้ใบหม่อนในการเลี้ยง ปลุกหม่อนเพื่อใช้ในการเลี้ยงไหม	สิ่งนี้เขาไม่ได้เรียกว่ากระดั่ง เรียกว่า จอ ปกติเวลาเลี้ยงไหมจะเลี้ยงไว้ในจ่อ

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 03 	ใบหม่อนเป็นอาหารที่ใช้ในการ เลี้ยงตัวไหม ไม่เคยเห็นของ จริง เคยเห็นแต่ในรูป	ถูกต้องแล้ว ใบหม่อน แต่ ตอนนี้ส่วนมากคนไม่ปลูกเพื่อ เอามาเลี้ยงจะมีเพียงแค่บาง หมู่บ้านเท่านั้นที่ปลูก เช่น บ้านปอแดง ที่เขาปลูก แต่ ปกติบ้านเราส่วนมาแต่อำเภอ เราจะไม่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แล้ว
รหัสภาพ 04 	ไม่ค่อยเห็นตรงนี้เลย เห็นแต่ ตอนสมัยเด็กๆ เลี้ยงไหมไว้ เป็นชั้นๆ	อันนี้คือสมัยแม่เป็นสาว แต่ละ บ้านจะเลี้ยงไหมในจ่อ แล้วนำ ผ้ามาปิดเอาไว้ ถึงเวลาก็เอาใบ หม่อนมาให้กิน แต่ละจ่อที่วาง ในแต่ละชั้นจะมีระยะเวลา คน เลี้ยงจะรู้ว่าจ่อไหนเป็นตัวอ่อน จ่อไหนที่เลี้ยงแล้วตัวไหมใกล้ ผลิตรังไหม เขาจะรู้เอง
รหัสภาพ 05 	รังไหม เวลาตัวไหมก่อนที่มัน จะลอกคราบเป็นตัวโตเต็มวัย มันจะผลิตจ่อรังไหม แล้วนำรัง ไหมไปสาวไหม	ไหมที่สร้างรังไหมแล้ว เราจะ นำไปสาวไหม ข้างในจะเป็น ดักแด่หลังจากสาวไหมเอา เฉพาะไหมจากรังไหมตัวข้างใน สามารถนำมากินเป็นอาหารได้ ไหมที่เห็นในรูปจะมีสองสี อัน นี้มันเป็นตัวพันธุ์ไหม ปกติไหมที่ อำเภอเราเอามาเป็นวัตถุดิบ ไหม นั่นคือ ไหมพันธุ์ก้านจุน

1117493035

ขั้นตอนที่ 2 การสาว-พอกสี

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 06 	คือการนำไหมมาสาวเอาเส้นไหม เอาไหมใส่ในหม้อต้มแล้วสาวฯ	ในขั้นตอนนี้ก็เป็นวิธีดั้งเดิม แต่ปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สมัยนี้จะใช้เส้นไหมสำเร็จหมดแล้ว แต่ถ้าจะเล่าถึงวิธีการดั้งเดิม ต้องให้รู้จับอุปกรณ์ก่อน เครื่องสาวไหมจะเรียกว่าวงสาว มีหม้อดินหรือต้นที่ใช้ในการใส่น้ำต้มรังไหมเตาไฟ ไม่ค่อยสำหรับการเกลี่ยรังไหม
รหัสภาพ 07 	เอาไม้ใส่รังไหมแล้วสาวๆมาค่อยๆสาวมาเป็น จำไม่ได้เช่นกัน เหมือนเคยเห็นเขาทำตอนเด็กๆ	ขั้นตอนนี้เขาจะใช้ไม้คอกดรังไหมออกมา ต้มรังไหมเพื่อให้เส้นไหมมันคลายตัวออกมา น้ำจะไม่เดือด ต้มน้ำแล้วนำรังไหมใส่ลงไป แล้วใช้ไม้คอกดให้มันจม ทิ้งไว้สักนาทีสองนาที จากนั้นยกไม้ขึ้นเกลี่ยรังไหมขึ้น ปมไหมจะหลุดออกจากรังไหม จากนั้นใช้ไม้คอกขึ้นมา สมัยแต่ก่อนแม่ก็เห็นยายๆทำบ่อยๆตามบ้านชนบทเรา แต่ตอนนี้บ่มีแล้ว
รหัสภาพ 08	อันนี้ตอบไม่ได้ เพราะรู้เพียง	อันนี้ภาพยายเฒ่ากำลังสาวไหม

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
	<p>เท่านั้นจริงๆ</p>	<p>อันนี้ขายเอาไหมสองพันรู้ไหมสี่ ขาวกับไหมสี่เหลืองที่ได้มาจาก กรมหม่อนไหม มาสาวเพื่อให้ได้ เส้นไหม</p>
<p>รหัสภาพ 09</p> 	<p>อุปกรณ์การสาวไหม แต่จำชื่อ ไม่ได้เรียกว่าอะไร</p>	<p>เหมือนที่แม่เคยเล่าให้ฟัง จะมี หม้อต้ม มีพวงสาวไหม มี ตระกร้าใส่ไหมที่สาวไหม</p>
<p>รหัสภาพ 10</p> 	<p>ฟินที่ใช้ในการสาวไหม</p>	<p>การสาวไหม ต้องใช้ฟินในการ ต้ม แบบชาวบ้านสมัยก่อน โนนๆเลย สมัยนี้บ้านเราใช้ไหม สำเร็จกันหมดแล้ว จากโรงงาน มีเครื่องสาวไหมเป็นเส้น ได้ ความสม่ำเสมอ</p>

1117493035

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมไหมเส้นยืน

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 11 	ไม่ทราบขั้นตอนนี้เลย	ขั้นตอนนี้เป็นขั้นไหมยืน ไหมยืนเป็นไหมหลักไหมเครือ ที่ขึ้นไว้ตามแนวตั้ง เมื่อเวลาทองจะสอดกระสวยหรือพืมเข้าไป
รหัสภาพ 12 	ไม่ทราบขั้นตอนนี้เลย	กางไหมใส่ขวดจากนั้นนำไหมใส่ห้วงตามภาพเป็นช่อง จากนั้นรวมปมไหมไว้ แล้วนำเส้นไหมไปพาดที่หลักสลับกัน
รหัสภาพ 13 	ไม่ทราบขั้นตอนนี้เลย	ขั้นตอนนี้เขาเรียกว่าเดินไหม นำไหมไปใส่เส้นหลักเดินจนวนไปวนมา จนได้ความหนาของเส้นยืนที่ต้องการ
รหัสภาพ 14 	ไม่ทราบขั้นตอนนี้เลย	ขั้นตอนนี้ให้เดินไหนพันหลักไปมา จนได้ความหนาและความยาวเส้นไหมที่ต้องการ

1117493035

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 15 	ไม่ทราบชั้นตอนนี้เลย	เมื่อเดินไหมจนเสร็จ นำไหมที่ได้ใส่ในถุงเพื่อนำไหมเส้นยืนไปใส่ในทูกสำหรับเป็นเส้นหลักในการเตรียมทอต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมไหมเส้นพุ่ง

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพ 16 	ที่ใส่ไหมเวลาเอาไหมเมื่อนำเอาไหมที่สาวได้ถักได้มาทำเป็นปอยเอาไปกวดต่อไป	อันนี้เขาเรียกว่า กง กงเอาไว้ใส่ไหมที่สาวมาถักมา เรียกไว้ ใจไหม เอาใจไหมใส่ไว้ในกง แล้วทำการมุนใส่ในอัครเพื่อเตรียมการกวดต่อไป
รหัสภาพ 17 	อันนี้เมื่อเอาไหมใส่เตรียมกวดเพื่อการจัดไหมให้เป็นที่เป็นทาง	นี่คือภาพที่แม่เคยเล่าให้ฟังคือการนำเอาใจไหมที่ถักไหมเสร็จแล้วใส่ในกง เพื่อจัดระเบียบเส้นไหมให้เป็นระเบียบ ขั้นตอนนั้นมันก็ต้องค่อยเอาเส้นไหมกวดใส่ อัคร
รหัสภาพ 18 	ที่ปั่นไหมจากวงล้อปั่นหมุนเพื่อที่จะเอามาปั่นใส่ในอัครในอันนี้เพื่อจะจัดไหมให้เป็นระเบียบ	อุปกรณ์นี้เรียกว่า อัคร เอาไว้ให้กวดไหมออกจากกง เพื่อให้การจัดระเบียบเส้นไหมให้เป็นระเบียบก่อน เอาไหมไปได้ไปกระจายในอัครให้กระจายจากนั้นค่อยๆหมุนอัคร

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
		<p>โดยอค์จะมีตัวฐานยื่นที่ทำด้วยเหล็ก แล้วตัวหมุนตรงกลางจะเป็นทรงสี่เหลี่ยมตรงกลางมีรูเพื่อให้เสียบเข้าไปในเหล็กที่จะเป็นแกนหลักได้ จากนั้นต่อเส้นไหมเริ่มแรกเข้ากับตัวอค์ แล้วค่อยๆ ใช้มือหมุน หมุน อค์หมุน กงก็หมุนตาม หมุนไปเรื่อยๆ ถ้าไหมติดขัดก็ให้ใช้มือกระจายเส้นไหมที่กง ออกจากกัน แล้วหมุนต่อเรื่อยๆ จนหมด หมุนไป ถ้าไหมขาด ให้ต่อเส้นไหมแล้วหมุนต่อจนหมด</p>
<p>รหัสภาพ 19</p> 	<p>นี่คือภาพเต็มของการทำงานของอุปกรณ์สองสิ่งควบคู่กันเอาไว้กระจายไหม แล้วปั่นเข้ากวักไหมเป็นเส้นเป็นเส้น</p>	<p>ขั้นตอนนี้ก็อธิบายเหมือนรูปก่อน หมุนไปจนกว่าไหมจะหมดจากอค์</p>
<p>รหัสภาพ 20</p> 	<p>สิ่งนี้เรียกว่า โสงกวักไหม สำหรับการนำเส้นไหมที่จัดระเบียบแล้วมาทำเป็นปอๆ ไป</p>	<p>เมื่อได้ไหมเข้าไปในอค์หมดแล้ว นำไหม มากักเป็นเส้นๆ เรียกว่า โสงกวักไหม ซึ่งจะประกอบไปด้วยที่ กวักไหม โดยในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นที่กำหนดขนาดความละเอียดของลายผ้าที่ต้องการ ซึ่งภาษาท้องถิ่นเรียกว่า ลำไหม ลำคือความกว้างที่ต้องการให้เส้นไหมกว้างมากน้อย กวักไปกวักมาจนได้ตามจำนวนรอบที่เราต้องการ จากนั้นเรานำไหมออกจากโอสงกวักไหม มันทำไหมเป็นปอๆ เพื่อเมื่อนำสิ่งที</p>

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
		กวักได้ไปชิงในอุปกรณ์โสมมัดหมีต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การมัดหมี-ย้อมหมี-แกั้หมี

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
<p>รหัสภาพที่ 21</p> 	<p>พอกกวักหมีได้หมีเป็นปอยๆไปแล้วก็ชิงหมีเพื่อที่จะนำมามัดหมีรอบแรก</p>	<p>เมื่อนำหมีที่ได้จากการกวักหมีจากโสมกวักหมีแล้ว นำปอยหมีที่ได้มาทางโดยนำเหล็กชิงหมีสอดเข้าไปในปลายหมีทั้งสองข้าง แล้วชิงไว้กับโสมมัดหมีให้ตึงจากนั้น นำเชือกพลาสติก มามัดทับตามลวดลายที่ต้องการออกแบบ โดยการจับหมีที่เป็นล้าแต่ละล้ามามันแล้วมัดทบๆจนได้ตามความต้องการจากนั้นมัดให้แน่น</p>
<p>รหัสภาพที่ 22</p> 	<p>ภาพนี้เป็นภาพที่เกิดจากการมัดหมีออกแบบลายเป็นครั้งแรก</p>	<p>การมัดหมีในรอบแรกเป็นการมัดเพื่อปิดในบริเวณที่ต้องการให้เกิดสีที่ต้องการ เช่น จากภาพ เป็นหมีพื้นสีเหลือง การมัดเชือกปิดทับหมายความว่า ต้องการให้บริเวณที่มัดนั้น มีสีเหลืองคงเดิม เพราะเมื่อนำไปย้อมด้วยสีอื่นแล้ว หมีจะเปลี่ยนเป็นสีตามที่ย้อมต่อไป</p>
<p>รหัสภาพที่ 23</p>	<p>จากนั้นนำสิ่งที่มัดไปย้อม เพื่อให้ได้</p>	<p>การย้อมใหม่ ในขั้นตอนนี้ค่อนข้าง</p>

1117493035

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
	<p>ตามสีที่ต้องการ ย้อมเสร็จนำไปล้าง แล้วนำไปตากให้แห้ง ก่อนทำการมัดในขั้นตอนต่อไป</p>	<p>อันตรายเนื่องจากเป็นสีสังเคราะห์ การย้อมเป็นการย้อมสีที่ทับจากไหมสีเดิม โดยบริเวณที่เกิดจากการใช้เชือกพลาสติกมัดไว้จะคงสภาพสีเดิม เช่น ถ้าไหมเดิมเป็นสีเหลืองแล้วมันในบริเวณใดบริเวณหนึ่งเอาไว้ แล้วนำมาย้อมด้วยสีอื่นๆ บริเวณที่มัดเชือกไว้เมื่อแกะเชือกออกก็ยังคง</p>
<p>รหัสภาพที่ 24</p> 	<p>มัดหลังจากการย้อมเรียกว่า การโอบไหม โอบเพื่อมัดปิดทับบริเวณที่ต้องการเก็บสีหมี่ดังกล่าวไว้ ไม่ให้น้ำจากการย้อมเข้า</p>	<p>หลังจากย้อมหมี่แล้ว ต้องทำการโอบไหมโดยใช้เชือกฟางทับในส่วนที่ต้องการให้เกิดสีที่ย้อม เพื่อให้เกิดลวดลายที่ต้องการ จากนั้นทำไปย้อมหมี่ ด้วยสีที่ต้องการอื่นๆ แล้วนำมาตาก แล้วนำมาซึ่งใส่โสมมัดหมี่ แล้วมัดทับในบริเวณที่ต้องการปิดทับต่อไป ทำจนได้ลายและสีที่ต้องการ จนครบ</p>
<p>รหัสภาพที่ 25</p> 	<p>การแก้มี่เป็นการนำมิดโกนแกะเชือกฟางออก หลังจาก มัด ย้อม โอบ หลายๆ ครั้งจนได้สีหรือลวดลายที่เราต้องการ</p>	<p>เมื่อนำหมี่ ที่มัดและโอบจนได้สีที่ต้องการจากนั้นทำการชิงหมี่ด้วยเหล็กชิงหมี่ในโสมมัดหมี่แล้วค่อยๆ ใช้มิดโกน ปาดแกะเชือกฟางออก ค่อยๆ แก่ขั้นตอนนี้เรียกว่า การแก้มี่ต้องระวังไม่ให้หมี่ขาดเวลาแก้มี่ต้องแก่เป็นทางไปซึ่งเหมือนจะง่ายแต่ก็ค่อนข้างยากเพราะต้องระวังหมี่ขาด และเมื่อแก่แล้ว ให้หมี่เกาะตัวก่อนอย่าพึ่งพาให้หมี่แตกออกจากกัน สมัยก่อนการมัดหมี่จะใช้เชือกจากกล้วย แต่ปัจจุบันคือหลายปีตั้งแต่แม่เป็นสาวนั้นแหละ ใช้เชือกฟางมัดหมี่และสีที่ย้อมหมี่ก็ใช้สีย้อมผ้าโดยตรงเลยไม่ทำสีจาก</p>

ภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
		ธรรมชาติหรือเพราะไหมส่วนมากจะทำในส่วนของการอุตสาหกรรมมากกว่า

ขั้นตอนที่ 6 การทอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

รหัสภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
รหัสภาพที่ 26 	ที่ปั่น หลอด สำหรับ บเอา ไหมที่ ย้อม เสริม แล้ว แก้ว เสริม แล้ว ใส่ใน หลอด ดปั่น ไหม เพื่อ เตรียม ทำ ไปทอ	เมื่อเราแก้มี่แล้ว เราเอาหมี่ที่เราแก้วเชือกฟางเสร็จแล้วมาใส่ในกง แล้วทำการกระจายหมี่ที่ได้จากการแก้มี่ใน กง จากนั้นนำด้นสาย ใส่ลงไปใน้อกมันตัน หมี่เส้นแรกในอก จากนั้นค่อยๆหมุนอก หมุนกระจายๆให้หมี่จัดระเบียบในอก อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้หลักการเดิมถ้าเส้นหมี่เส้นใหม่ติดก็กระจายหมี่ในกง แล้วค่อยๆ หมุนอกต่อ แต่ถ้าหมี่ขาดก็จัดการต่อหมี่ให้เรียบร้อย เมื่อหมุ่นหมี่ที่มัดเสร็จลงไปในกงเรียบแล้ว นำเส้นหมี่ มาในอุปกรณ์ดังรูปที่ เรียกว่า หลา เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการปั่นหลอด โดยนำหมี่ที่ได้จากอก ซึ่งหมี่ที่ได้จากการมัดหมี่ย้อมโอบนี้ จะเป็นหมี่เส้นพุ่ง นำมาโดย หลา จะมีที่เสียบหลอดแกน เราต้องเสียบหลอดแกนลงไปจากนั้นนำเส้นไหมที่ได้จากการอัด มามัด ในแกน หลอด แล้วหมุนหลาให้เส้นไหมพันแกนหลอดที่เสียบไว้ โดยพันอย่างสม่ำเสมอ ให้ได้ขนาดพอเหมาะ จากนั้นให้นำไหมมาร้อยใส่หลอดอันใหม่แล้วล้าเหมือนเดิม ในขั้นตอนนี้ต้องระวังด้วย เพราะลายไหมที่เกิดจากการพันหลอดแต่ละหลอดนั้นจะต่อเนื่องกัน ดังนั้นการเรียงหลอดจะต้องต่อเนื่องกัน ห้ามสลับกันเด็ดขาด เราจึงต้องระมัดระวังในขั้นตอนนี้ด้วย ต้องเรียงหลอด ด้ยตามลำดับการปั่น
รหัสภาพที่ 27 	กาง เส้น ไหม หลัก กับ ที่ ทอ เพื่อ เตรียม	ขั้นตอนนี้เป็นการกางไหมเส้นยืน ส่วนมากขั้นนี้จะไม่ได้อำนาจคนทำทุกเส้นยืน หูกเป็นสิ่งที่เอาไว้สำหรับการทอผ้า มีหลายชนิดมาก วิธีการคือ การใช้การขัดประสานระหว่างไหมเส้นยืน ในรูปแล้วไหมพุ่ง ที่ได้เตรียมไว้ในหลอดด้ายเรียบร้อยแล้ว ซึ่งตัวที่ใช้ในการขัดประสานกันจะเรียกว่า ฟืมทอผ้า โดยจะต้องมีการต่อไหมเส้นยืนกับฟืมก่อน โดยจะยึดหลักกับโครงสี่เหลี่ยมในรูปนั้นเรียกว่า กี่ทอผ้า จะประกอบไปด้วย เสาคหลัก 4 เสาค ซึ่งเมื่อเวลาจะนำมาทอจะมีการประกอบฟืม ยึดกับกี่ยี่ทอผ้า และจะมีไม้เหยียบหูก ซึ่งส่วนมากจะใช้ไม้ไผ่ ยาวประมาณ เมตรสองเมตร สำหรับการสอดกับเชือกที่ผูกโยงกับด้านล่าง ซึ่งจำนวนไม้ขึ้นอยู่กับว่าจะทำไหมกี่เขากี่ตะกอ ถ้าเป็นหมี่ 2 ตะกอจะใช้ 2 ไม้ไผ่

รหัสภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
	ก า ร ทอ	2 ท่อนต่อติดกับฟืม แต่ถ้าเป็น 3 เขาหรือ3 ตะกอ จะใช้ไม้ไผ่ 3 ท่อนในการต่อยึดจากฟืม นอกจากนี้ยังอยากให้สังเกตว่า จะมีไม้ที่ยึดฟืมนั้นคือ ไม้ทาบทุก เป็นไม้ที่สอดร้อยกับเชือกที่ผูกกับฟืมขึ้นด้านบนเพื่อให้ตั้ง ในการซึ่งไหมเส้นยืน ปูย่าตายายจะมีที่สานไหมเส้นยืนไม่ให้พันกันระหว่างรอการทอ ด้วยการมีอุปกรณ์คล้ายๆหวี อันใหญ่ที่ทำด้วยฟางข้าวมาวางให้ไหมเส้นยืนเรียงตัวกันเป็นระเบียบ ก่อนจะสานจะเอาหวีฟาง จุ่มในน้ำข้าวก่อน น้ำข้าวที่เกิดจากการแช่ข้าวเหลือ เอา มาจุ่มแล้ว สานไม้ให้ติดกัน
รหัสภาพที่ 28 	การ นำที่ ปั่น หลอด ดใส่ ใน เครือ งมือที่ ใช้ใน การ สอด เพื่อ การ ทอ เรียก ว่า กระส วย	จากรูปนี้เรียกว่ากระสวยทอผ้า จะเป็นอุปกรณ์เฉพาะ มาจากไม้เนื้อแข็ง หัวท้ายจะเรียวยาวตรงกลางจะกลมวงไว้สำหรับใส่หลอดด้ายที่ใส่ไหมที่เกิดจากการแก้มี่แล้วปั่นใส่หลอดไว้ตรงกลางจะมีรูตรงขอบสองรู วิธีการใช้คือ เอาหลอดที่เกิดจากการปั่นเสร็จแล้ว โดยมีแกนหลอดยัดเข้าไปตรงกลาง จากนั้นนำเส้นไหมร้อยใส่ในรูเล็กๆ ตรงข้างๆริมตรงกลาง เพื่อที่จะนำไปใช้การทอในรูปแบบต่อไป
รหัสภาพที่ 29 	นั้ กระส วย สอด เข้า ไป ใน ระหว ่ง ช่อง	การทอคือ การใช้เท้าเหยียบลงไปไม้เหยียบทุก ฟืมจะสลับไหมเส้นยืน ให้หน้ากระสวยที่ใส่เส้นไหมแล้ว สอดเข้าไปให้ลอดผ่านไปยังอีกฝั่งหนึ่ง จากนั้นดึงเส้นไหมให้ตึง เมื่อตึงแล้วให้ดึงเส้นไหมให้ตึงค้างไว้ แล้วเหยียบไม้เหยียบทุกอีกอันเพื่อให้ฟืมมีการสลับกันขัดสานกันของเส้นไหม จากนั้นนำฟืมมากระทบไหมให้แน่นๆ ถ้าไม่แน่นไหมจะหลุด เมื่อกระทำเสร็จแล้วให้ สอดกระสวยเข้าไปในอีกฝั่ง ดึงให้ตึง แล้วเหยียบไม้เหยียบทุกอีกอันเพื่อให้ฟืมขัดกันแล้วทำต่อไป ทำไปเรื่อยๆจนเส้นด้ายไหมในหลอดหมด แล้วจากนั้นค่อยนำด้ายอันต่อไปที่เกิดจากการเรียงแล้วมาต่อเส้นไหม แล้วทอต่อไป ก่อนทอ ต้องระวัง และสังเกตให้ลายตรงกันด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการคลาดเคลื่อน การเหยียบไม้

รหัสภาพ	เยาวชน	ผู้สูงอายุ
	โด ย ใ ช้ เที า เหยีย บ ไม้ ไฝ่ ที่ ต่ อ เพี อ ก าร ชั ด เส้น ไหม แล้ว ท อ สอด 1 ค รึ่ง สลั บ ก าร เหยีย บ 1 ค รึ่ง แล้ว ทอ	เหยียบทุก ถ้าเป็นหมีสองตะกอกจะมีพิม 2 พิม มี 2 ไม้เหยียบทุกให้เหยียบ สลั บกัน แต่ถ้าเป็นการทอผ้าสามตะกอกจะมีพิม 3 พิม มีไม้เหยียบทุก 3 ไม้ เวลาเหยียบจะต้องสลั บกัน 3 ไม้ วนไป ไม้ 1 ไปไม้ 2 ไป ไม้ 3 จากนั้นค่อนวน กลับไปไม้ที่ 1 ซึ่งในขณะที่เดียวกันทิศทางของกระสวยก็สลั บจากซ้ายไปขวา และ ขวาไปซ้าย สลั บกันไป บ้านเราจะเรียกการทอ ว่า การตำหูก
รหัสภาพที่ 30 	เป็น รูปผ้า ไหมที่ สมบุ รณ์ แล้ว หลังจ าก การ	เมื่อได้ผ้าไหมที่ได้พอสมควรแล้ว ก็จะมีการคลายไหมเส้นยืน จากปลายหูก แล้วม้วนผ้าไหมที่ทอแล้วให้ตึงแล้ว ทบไว้แล้วทบต่อไป จนได้ผ้าไหมที่เรา ต้องการ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัสภาพ	เยาวชน ชน	ผู้สูงอายุ
	ทอ	

ระยะที่ 2 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

หลังจากที่ผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการได้ทำความเข้าใจในเรื่องของความรู้ในการทำผ้าไหม แล้วผลของการประชุมหาเป้าหมายและความต้องการในการทำกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชน พบว่าสนใจร่วมกันการ โดยทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนมี เหตุผลที่ได้ตกลงเป้าหมายร่วมกันคือ การทำผ้าไหมมัดหมี่อย่างง่ายในรูปแบบของหมี่สองตะกอ ซึ่ง การทำผ้าไหมมัดหมี่ดังกล่าวจะร่วมกันทำตั้งแต่ในขั้นตอนการเตรียมไหมเส้นพุ่ง มัดหมี่ ย้อมหมี่ การ แก้หมี่ การกรอไหม ไปจนถึงการทอ ซึ่งจะร่วมกันและแบ่งเวลาผลัดเปลี่ยนมาทำผ้าไหมร่วมกันที่บ้าน ของผู้สูงอายุ โดยจะละขั้นตอนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเตรียมไหมเส้นยืน เนื่องมาจากว่า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในปัจจุบันไม่ค่อยมีการปลูกแล้วซึ่งส่วนมากในการทำผ้าไหมของอำเภอมักมีการ เปลี่ยนมาเป็นผ้าไหมในภาคอุตสาหกรรมจึงนิยมซื้อวัตถุดิบเส้นไหมมาจากโรงงานขายเส้นไหม อีก ประเด็นหนึ่งคือ ในขั้นตอนของการเตรียมไหมเส้นยืนเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากและใช้เวลานาน ทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนจึงตกลงกันในการทำผ้าไหมมัดหมี่นี้ เมื่อตกลงกันได้แล้ว ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกัน วางแผนกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งรายละเอียดคือ กิจกรรมที่ สนใจ ลักษณะของขั้นตอนกิจกรรม วัตถุประสงค์ ช่วงเวลาการดำเนินการ แผนกิจกรรม วิธีการทำ กิจกรรม วัน/เวลา/สถานที่ในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ หลักฐานความสำเร็จ และการประเมินผล ของกิจกรรม

ในขณะที่วางแผนกิจกรรม ผู้สูงอายุจะให้เยาวชนวางแผนก่อนปล่อยให้เขาคิดวางแผนก่อน แล้วผู้สูงอายุก็เสนอหรือเสริมไปเรื่อยๆ ในช่วงแรกจะตกลงกันค่อนข้างยากว่าจะเลือกออกแบบลาย การทำผ้าไหมเป็นรูปอะไร ผู้สูงอายุเปิดโอกาสให้เยาวชนคิดและเลือกไปเลยว่าต้องการทำรูปแบบ ลายผ้าไหมมัดหมี่ลายอะไร เยาวชนจึงนั่งคิดได้ข้อสรุปว่า อยากออกแบบลวดลายใหม่คือ เป็นลาย ตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ข้างในจะเป็นตัวอักษรย่อแต่ละช่องว่า C.B.S ซึ่งย่อมาจาก Chonabotsuksa School เนื่องมาจากเป็นอักษรย่อของโรงเรียนของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ เยาวชนจึงลองเสนอไอเดียดังกล่าวให้กับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความเป็นกันเองกับเยาวชนมาก เยาวชน เสนออะไร ผู้สูงอายุก็ตามข้อเสนอไอเดียของเยาวชนเลย เพียงแต่การออกแบบสีการมัดหมี่ ผู้สูงอายุ ท่านเสนอถามเยาวชนว่า อยากได้สีของลายกี่สี เยาวชนต้องการ 3 สี ผู้สูงอายุจึงให้ความเห็นว่าเรา จะต้องมัดหมี่ โอบหมี่ ย้อมหมี่ จำนวน 3 ครั้งเพื่อให้ได้สีและลวดลายที่ต้องการได้แก่ สีผ้าพื้นสีฟ้า ส่วนลายเส้นสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเป็นสีเหลือง สีดอกสีขาว และตัวหนังสือภาษาอังกฤษสีชมพู เยาวชนเห็นด้วยกับคำแนะนำของผู้สูงอายุ หลังจากนั้นผู้สูงอายุและเยาวชนได้ร่วมกันเปิดปฏิทินเพื่อ

หาวันเวลาที่สะดวกในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้สูงอายุท่านเสนอว่า สำหรับการเตรียมอุปกรณ์การทำผ้าไหมมัดหมี่ตลอดกิจกรรมท่านอาสาขอเตรียมให้ตลอดระยะเวลาการทำกิจกรรม ท่านบอกว่าอยากเห็นลูกหลานมาทำกิจกรรมผ้าไหมบ้านเรามากแล้ว อยากเห็นการสานต่อของลูกหลานเยาวชน เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันเรียบร้อยแล้ว เยาวชนได้นำแบบบันทึกการวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชน โดยผู้สูงอายุให้เยาวชนเป็นคนเขียนแบบบันทึกเนื่องจากท่านเห็นว่าเยาวชนมีความคล่องแคล่วในการเขียนมากกว่าตน

ระยะที่ 3 การวางแผนดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน โดยได้ร่วมกันจัดทำแบบบันทึกโดยผู้สูงอายุร่วมดูแลอยู่ข้างๆ โดยผลของการวางแผนกิจกรรมของผู้สูงอายุและเยาวชนได้ข้อสรุปดังนี้

1. ชื่อกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่มีความสนใจร่วมกัน

กิจกรรม ผ้าไหมร่วมใจ

2. ขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่สนใจ

การร่วมกันทำกิจกรรมผ้าไหมซึ่งมีความสนใจในการทดลองทำผ้าไหม 2 ตะกอ ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับผู้สูงอายุโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการฟอกไหม การกวักไหม การมัดหมี่ การย้อมหมี่ การแก้มี่ การกวักหมี่ การปั่นหมี่ ตลอดจนถึงการทอจนเป็นผ้าไหม แต่ไม่ทำขั้นตอนการปลุกหม่อนเลี้ยงไหม และการเตรียมไหมเส้นยืน

3. วัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

เพื่อต้องการผ้าไหมมัดหมี่ที่ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนและทำร่วมกัน จำนวน 1ผืน (1ต่ง) ซึ่งมีความยาว 2 เมตร และความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

4. ช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่

ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 - มกราคม พ.ศ. 2561

5. การวางแผนกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

การร่วมกันทำกิจกรรมผ้าไหมตั้งแต่ขั้นตอนการฟอกไหม การกวักไหม การมัดหมี่ การย้อมหมี่ การแก้มี่ การกวักหมี่ การปั่นหมี่ ตลอดจนถึงการทอจนเป็นผ้าไหม โดยมีการนัดหมายกิจกรรมวันเวลาที่สะดวกในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุและเยาวชนโดยแผนกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แผนการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

วันที่นัด หมาย	เวลา	กิจกรรม	การดำเนินการ	วัสดุ/อุปกรณ์	สถานที่
วันอังคาร ที่ 12 ธ.ค. 60	16.00 – 19.00 น.	แนะนำการทำ ผ้าไหม มัดหมี่ เบื้องต้น	-ผู้สูงอายุสาธิตการทำผ้าไหม ในขั้นตอนการมัดหมี่แก้มี่ และการทอหมี่ รวมไปถึงเล่า เรื่องความเป็นมาของผ้าไหม มัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัด ขอนแก่นให้เยาวชน	-ตัวอย่างผ้าไหม มัดหมี่ อำเภอชนบท - หมี่ที่เตรียมการแก้ เพื่อนำไปทอ	บ้านแม่จ้อย บ้านแม่หมู บ้านป่าหรง
วันพุธที่ 19 ธ.ค. 60	16.00 – 19.00 น.	พอกไหม/ กวักไหม	-ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกัน พอกไหม และตากไหม จากนั้น นำไหมที่ได้มากวัก ไหมเพื่อทำให้ได้ปอยหมี่ สี เหลือง	-เส้นไหมที่ยังไม่ได้ พอกสี - ถังเพื่อพอกไหม และสีย้อมผ้าสีเหลือง และเตาฟืน -โองหมี่ที่ใช้ในการ กวัก	บ้านแม่หมู
วัน พฤหัสบดี ที่ 20 ธ.ค. 60	16.00 – 19.00 น.	มัดหมี่ / และย้อม หมี่	-ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกัน มัดหมี่ และ ย้อมหมี่อีกสีครั้งที่ 1 ด้วยสีชมพู	-โองมัดหมี่ - ถังเพื่อย้อมไหมและ สีย้อมผ้าสีชมพู และ เตาฟืน	บ้านแม่จ้อย
วัน พฤหัสบดี ที่ 28 ธ.ค. 60	16.00 – 19.00 น.	โอบหมี่ / และ ย้อม หมี่	-ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกัน มัดหมี่ และ ย้อมหมี่อีกสีครั้งที่ 2 สีขาว เป็นเทคนิคการ เสริมสี	-โองมัดหมี่ - ถังเพื่อย้อมไหมและ สีย้อมผ้าสีขาว และ เตาฟืน	บ้านแม่จ้อย

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วันที่นัดหมาย	เวลา	กิจกรรม	การดำเนินการ	วัสดุ/อุปกรณ์	สถานที่
วันศุกร์ที่ 29 ธ.ค. 60	16.00 - 19.00 น.	โอบหมี / และ ย้อมหมี	-ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันมัดหมี และ ย้อมหมีอีกสีครั้งที่ 3 สีน้ำเงิน	-โรงแม้ดหมี - ถังเพื่อย้อมไหมและสีย้อมผ้าสีน้ำเงินและเตาฟืน	บ้านแม่หมู
วันเสาร์ที่ 30 ธ.ค. 60	16.00 - 19.00 น.	แก้หมี	-ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันแก้หมีจากได้เส้นไหมและลวดลายที่ต้องการ	-โรงแม้ดหมี	บ้านแม่จ้อย
วันอาทิตย์ที่ 10 ม.ค. 61	16.00 - 19.00 น.	กวักหมี/ปั่นหมี	-ผู้สูงอายุและเยาวชนนำหมีที่แก้แล้วเข้ากงปั่นหมีเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการทอต่อไป	- กงปั่นหมีเข้าหลอด	บ้านแม่จ้อย
วันพฤหัสบดีที่ 11 ม.ค. 61	16.00 - 19.00 น.	ทอ	-ผู้สูงอายุสอนเยาวชนทอผ้าไหมมัดหมี โดยขั้นตอนการเตรียมไหมเส้นยืนจะให้คนอื่นเตรียมให้	-กระสวยทอผ้า -ก๊ทอผ้า -หลอดไหมที่มีเส้นไหมปั่นเข้าหลอดแล้ว -ไหมเส้นยืนสีขาว	บ้านแม่จ้อย
วันศุกร์ที่ 12 ม.ค. 61	16.00 - 19.00 น.	ทอ	-เยาวชนฝึกฝนการทอผ้าโดยผลิตเปลี่ยนการทอผ้าโดยผู้สูงอายุช่วยให้คำปรึกษา	-กระสวยทอผ้า -ก๊ทอผ้า -หลอดไหมที่มีเส้นไหมปั่นเข้าหลอดแล้ว	บ้านแม่จ้อย

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

วันที่นัดหมาย	เวลา	กิจกรรม	การดำเนินการ	วัสดุ/อุปกรณ์	สถานที่
				-ไหมเส้นยืนสีขาว	

6. หลักฐานความสำเร็จของการทำผ้าไหมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
ผ้าไหมมัดหมี่ 2 ตะกอก จำนวน 1 ผืน หรือ 1 ต่ง (2 เมตร)

7. การประเมินผลกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่
- ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนจากการสัมภาษณ์
  - ประเมินจากการได้ผ้าไหมหนึ่งผืนทำร่วมกันทำระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

หมายเหตุ : ในการทำกิจกรรมที่ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนสามารถมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ และปรับตามความเหมาะสมตามสถานการณ์

4.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน

ในการจัดกิจกรรมศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนโดยแบ่งตามตัวชี้วัดของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย การสื่อสารเพื่อรับฟัง และการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจชื่นชมยินดี การยอมรับลักษณะบุคคล ซึ่งผู้สูงอายุใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเยาวชนเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์จากแบบบันทึกการทำกิจกรรม โดยมีรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยแบ่งเป็น 5 ด้านประกอบด้วย

ด้านที่1 การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น มี 4 พฤติกรรมคือ

- 1.1 การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา
- 1.2 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์
- 1.3 การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย

1.4 การใช้คำขอร้องช่วยเหลือนการออกคำสั่ง

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ

2.1 การอาสาผู้อื่น

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ

3.1 การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี มี 4 พฤติกรรมคือ

4.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย

4.2 การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ

4.3 การยกย่องผู้อื่น

4.4 การให้กำลังใจผู้อื่น

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล มี 2 พฤติกรรมคือ

5.1 การให้เกียรติกันและกัน

5.2 การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

ในการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโดยการใช้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่ ของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนทั้ง 5 ด้านโดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ด้านที่ 1 การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น

1) การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา

- การสื่อสารของผู้สูงอายุกับเยาวชน ในมุมมองของผู้สูงอายุมองว่า เมื่อพูดคุยกับเยาวชนที่เข้าร่วมมีการพูดคุยไม่อ้อมค้อมใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน เมื่อสอนเยาวชนทำ

ผ้าไหมในแต่ละขั้นตอนต้องค่อยๆ บอกและตั้งใจเย็นเนื่องจากเยาวยุคนบางคนสามารถเรียนรู้ได้เร็วแต่บางคนต้องค่อยบอกให้เพิ่มรายละเอียดลงไป เยาวยุคนสามารถรับฟังและสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

“ก็ใช้เหตุผล สมมติและก็ใช้เหตุผล เวลาบ่เข้าใจกันก็เว่กกัน น้องก็เว่กว่า แม่อันนี้เป็นจั้งจั้งจั้งแม่ฮู้บ่แม่ต้องไปคั้นหามา แม่ต้องไปคืดก่อนว่า เฮาสิตอบเขาวว่าจั้งใด แต่คือไว้ใจ”

สัมภาษณ์แม่จ้อย ธันวาคม 2561

“บางคนนี่คือเวลาเฮามัดหมี่มันต้องได้พันเน้อะ ลักษณะการจับเนี้ยผู้ล้งคนก็จับปลีก บ่แม่น ก็ต้องมาแนะนำว่าจับอย่างนี้ เฮาก็ต้องมาสอนว่า วิธีที่เฮาจับเงื่อนมันมันเฮ็ดจั้งจั้งจั้งเด้อ สอนวิธีถักเงื่อน แต่ผู้ล้งคนก็คือเป๊ะเฮ็ดได้ แต่ผู้ล้งคนก็คนเฮ็ดได้แต่ว่าเวลามัดขึ้นไปตรงลายมันเนี้ยมันก็บ่ตรงเฮาก็ต้องบอกว่าลายมันบ่ตรงให้เพิ่มตรงนี้ๆ แต่ละคนก็บ่ได้บ่ได้บอกหลายบอกครั้งเดียวนะก็เฮ็ดได้”

สัมภาษณ์ แม่หรั่ง มกราคม 2561

- **การสื่อสารของเยาวยุคนกับผู้สูงอายุ** ในมุมมองของเยาวยุคนเห็นว่า ผู้สูงอายุใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นที่ง่าย แล้วค่อยบอกค่อยสอนอย่างช้าๆ ใจเย็น จับมือทำด้วยในขั้นตอนที่ไม่ถนัด การพูดอธิบายด้วยคำง่ายๆ ละเอียด สงสัยอะไรผู้สูงอายุตอบคำถามได้ชัดเจน รู้สึกเลยว่า ผู้สูงอายุสังเกตเยาวยุคนในการทำผ้าไหมตลอด และคอยดูแลคอยบอกตลอด โดยมีผู้อายุดูแลอย่างใกล้ชิด

“เขาจะนั่งข้างหลังหนูเขาจะเห็นทุกอย่างที่หนูทำ แล้วถ้ามันเอียงเขาก็จะบอกว่ามันเอียง แล้วก็มีส่วนหนึ่งที่หนูมัดไม่เป็น แม่ก็จะเอาเชือกมาทาบบให้หนูดู แล้วก็สอนวิธีมัดแบบนี้ บอกว่าถ้ามัดจนได้พื้นที่ต้องการก็เอามือสอดอย่างนั้นแล้วค่อยเอามือตัดเชือด (ทำท่าทางประกอบ) มันง่ายนะพี่พอบอก แกบอกช้า ๆ”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“ส่วนป่าหมู จะมาแนว ลังเกตแกจะลังเกตเราเจียบบมากกว่า แกก็จะลังเกตจุดเล็กๆที่คนมองไม่เห็น แล้วแกก็จะอธิบาย อย่าง ตอนที่เรากวักหมี่ใช้ไหม เราไม่ได้สนใจว่าเรากวักหมี่ไปทำไม แกก็ อธิบาย

ขึ้นมาว่า รุ้ไหมทำไมต้องกวักหมืออย่างเนี้ย เพื่อเรียงเส้นหมือให้เป็นระเบียบเพื่อที่จะไว้เอาใช้ในการเอาไปทำเป็นปอยใหญ่”

สัมภาษณ์ อุงเงิน ธันวาคม 2560

“ก็มีเมือวานคะ ขึ้นกวักไหมเมือวาน ป้าหมูแกก็บอกว่า ให้จับตรงนี้นะ แล้วก็ค่อยๆ หมุนให้จับไหมถึงเวลากวักจะได้ตึงๆ เพราะตอนที่มันกวักแล้วมันจะได้ตึงทำให้ดูขึ้นต่อขึ้นอ่าคะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น ธันวาคม 2560

“วันที่ได้ลองมัดหมือก็ทีแรกมันไม่ค่อยถูกคะแม่จ่อยก็มาช่วยอธิบายว่าต้องแก้ตรงนี้ตรงนี้ตรงนี้นะ เพราะมันไม่ถูกมันเบี้ยวต้องทำใหม่ แม่เขาก็พูดดีคะอธิบายเข้าใจง่ายดี”

สัมภาษณ์ แยม ธันวาคม 2560

“เราไม่เข้าใจว่า ใ้อเนี้ย ทำยังไง อย่างเช่นตอน เอาตอนย้อมไหมก่อน ไม่เข้าใจว่าทำยังไง แม่ก็อธิบายว่า “อ๊ะ หนูจับตรงนี้ ก่อนนะลูก แล้วก็ค่อยจับตรงนี้แล้วก็ดึงมันขึ้นมา แต่ว่าถ้าหนูเอาไว้ชิตน้ำอย่างนี้ หนูจะพลิกง่ายขึ้นก็ประมาณนี้คะ ”

สัมภาษณ์ อุงเงิน มกราคม 2561

“พอมแม่จ่อยมาช่วย สาธิตอธิบายก็เข้าใจเพิ่มขึ้นคะ”

สัมภาษณ์ แยม ธันวาคม 2560

“ก็ตั้งแต่วันแรกที่ได้วางแผนประชุมกันใช้ไหมคะวันที่ 2 ก็เดินดูงานคะวันที่ 3 ก็ได้ลงมือปฏิบัติคะก็ดูไหมย้อมใหม่ที่แม่แม่เขาเตรียมไว้ให้เริ่มแรกที่แม่ซึ่งมา 1 กิโล 12 ใจแล้วก็ลองย้อมลองกวักอ่าคะ”

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

แล้วก็เอาใหม่ไปปั่นแล้วก็ไปตากแห้งแล้วก็เรียกว่าอะไรต่อนะคะดิงใหม่ให้มันตรงอะคะแล้วก็มา
กวักใหม่ ”

สัมภาษณ์ แบน ธันวาคม 2560

“อย่างตอนที่ข้อมหมีหนูรู้สึกร้อนและไหมหนักมากแม่ก็บอกว่าไม่เป็นไร ทำอย่างนี้ๆค่อยๆถูก สาธิต
ให้ดู แล้วเราก้ทำได้คะแม่เขาอยากให้เราเรียนรู้การทำให้เราจริงๆ เฮ็ดจั่งซี่ได้ลูก ”

สัมภาษณ์ มาย ธันวาคม 2560

“แม่ก็สาธิตให้ดูเลยคะ การจับจับจุ่มจุ่มหมีพลิกพลิกพลิก แล้วก็ให้เราลองทำดูอีกคะ”

สัมภาษณ์หมี ธันวาคม 2560

“แม่จ่อยก็อยู่ข้างหน้าหนูบอกให้หนูทำให้มันไปด้านขวา มันไปด้านซ้าย แล้วก็มันตรงกลาง แม่ให้
ความใกล้ชิดดี ให้ความสนใจเราทุกอย่าง ส่วนป่าหมีไม่ค่อยพูดอะไรมากแต่ป่าก็เดินดู อย่างช่วงที่ปั่น
ใหม่ป่าหมีก็บอกว่า ให้จับอย่างนี้นะมันถึงจะไม่เจ็บมือ หนูทำมันก็บาดมือนิดหน่อย อีกเรื่องที่หนูเห็น
ตอนที่ป่าหมีแก้มี่ให้ดู หนูเห็นมันนำแก้ง่ายขนาดนั้นเลยเธอ เอ้าคือแก้ง่ายแถ่ ป่าแกไม่หวงขอละ
ถ้าบ้านอื่นคงไม่ทำให้”

สัมภาษณ์ อีฟ ธันวาคม 2560

“แม่ๆป่าๆหนูก็ร่างให้เพื่อนแล้วก็ให้เพื่อนมัดเพื่อนโอบตามรอยร่างเลยคะ”

สัมภาษณ์ อาร์ม มกราคม 2560

“จะมีช่วงที่ ช่วงที่มัดหมีคะก็คือ ช่วงมัดหมีอะหนูมัดไม่เป็น แม่ก็แม่ก็มองพอแม่รู้ว่ามัดไม่เป็นแม่ก็
ช่วยแก้ปัญหาโดยการสอนคะ สอนสอนตั้งแต่วิธีจับเลยนะ ว่าจับแบบไหน ม้วนแบบไหน แล้วมัดแบบ
ไหนแล้วค่อยตัดแบบไหน วิธีวางมัดทำยังไงคะ แล้วก็ช่วยสอนด้วยว่าดูว่าเราจะมัดยังไงจากตรงไหน
แล้วต้องมัดเป็นองศาเลยนะพี่”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“แม่พูดใจเย็น แล้วแม่ก็พูดละเอียด แม่อธิบายมันละเอียดคืออะคะฟังแล้วมันก็เข้าใจ แล้วก็แม่ทำให้ดู
แม่ทำซ้ำๆ แล้วแม่ก็สังเกตเราด้วยว่าเราเข้าใจรีเปล่า”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“ช่วงตอนมัดหมี่เลยคะ เพราะว่าตอนนั้นนะหนูไม่ได้คิดว่าแม่อะมองหนูอยู่หนูก็ มองไม่เห็นแล้วแหละ
ตอนแรกแม่ก็สาธิตให้ดูแต่ว่ามันเร็วอะหนูไม่เข้าใจแล้วก็ช่วงนั้นก็ช่วยกันมัดใช้ไหมคะแล้วหนูก็ไป
ช่วยๆ อีกคำหนึ่งแล้วคือตอนที่มัดอะหนูเริ่มไม่ได้ ก็มองเพื่อนอยู่แล้วก็ เงอะงะทำไมถูกแล้วแม่เห็น
แม่ก็เลย.....แม่สังเกตอะ หนูก็ไม่ได้คิดว่าจะสังเกต แม่สังเกตเราด้วยแล้วแม่ไม่ได้สังเกตเราคนเดียว
แม่ก็สังเกตเพื่อนข้างๆเราด้วย แล้วแม่ก็ช่วย แม่ก็มาสอนละเอียดเลยละ รู้สึกว่าเค้าก็สังเกตเรา
ตลอดเวลาเนี่ยว่า แล้วก็จากที่หนูสังเกตนะคะ แม่ก็ แม่จะรู้อย่างไม่รู้อะไร แม่ช่วยละเอียดมากเลยคะ
ช่วงที่ ช่วงที่มัดแล้วแล้วมันเล็กไป มันใหญ่ไป มันหลวม ก็คือแม่จะบอกเราได้ทันตลอดเลยนั่น
หมายความว่าแม่มองเราอยู่ตลอดคะ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“การรวักไหมมันมันต้องใช้มือปั้นแล้วก็ต้องใช้อีกมือหนึ่งอำคะจำเส้นไหมไว้เพื่อให้มันเรียงไปในที่เรา
แต่มันทำมันเจ็บมันแสบเหมือนไหมจะบาดมือแล้วก็ป้าหมูก็ได้แนะนำว่าให้เอาผ้านิ่มๆหรือกระดาษ
ทิชชูไว้รอง ป้าหมูพูดว่า “เอ้า ไปทำอย่างงั้นมันก็เจ็บสิ”ไปทำอย่างงั้นมันก็เจ็บคะเพราะไหมมันจะไป
เสียดสีกับผิวเราคะแล้วมันร้อนแล้วก็ครั้งที่สองก็เป็นการมัดหมี่คะ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“ผู้สูงอายุใช้คำที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นภาษาที่ทางการ คุยภาษาบ้านๆกับเราทำให้เราเข้าใจวิธีการและ
ขั้นตอนของการทำทุกอย่างได้อย่างง่ายดาย นอกจากจะพูดแล้วนะคะยังลงมือทำลงมือปฏิบัติให้ดูให้
เห็นภาพเลยทำให้กิจกรรมที่ผ่านไปได้ด้วยดี”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“เพื่อนก็จะแก้ให้ค่ะเวลาเราทำอะไรผิดแล้วก็จะคอนสอนแล้วก็อธิบายว่าที่เราทำเป็นอย่างงี้ เอ้อ เพื่อนก็จะอธิบายหลักการนะค่ะว่าทำไมมันถึงจะทำให้ลายสวยหรือลายไม่สวยแล้วก็ ความละเอียด มีความประณีตอะค่ะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“วันนั้นแม่จ่อยพาย้อมสีผ้าไหมค่ะ แม่จ่อยก็เริ่มทำให้ดูก่อนม้วนหนึ่งค่ะ ก็ต่อมาก็ให้เราลงมือทำเองค่ะ แล้วก็คอยช่วยบอกว่าให้เอาลงไปจนสุดเดี๋ยวสีจะไม่สม่ำเสมอ ก็ให้เอาไม้เขี่ยๆเส้นด้ายทุกเส้นค่ะให้เส้นด้ายแตกเพื่อให้สีเข้าได้สม่ำเสมอค่ะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“แม่จ่อยก็ได้สอนวิธีการแก้มันว่า ต้องตัดยังไง ต้องเริ่มยังไง เริ่มจากตรงไหน ข้างไหนก่อน แม่จ่อยก็คอยบอกคอยสอนไปเรื่อยๆ จนทำได้และก็นั่นใจในตัวเองมากขึ้น”

สัมภาษณ์ หนี มกราคม 2561

“หนูทำแรกๆ หนูก็เกรงมากค่ะ เพราะว่าจากที่คิดเอาไว้ว่าไหมมันจะเบา พอเราไปทำ ไหมหนักมากแล้วก็พลิกยากมากค่ะ หนูก็เลย ขอคำแนะนำจากแม่จ่อย แม่จ่อยจะให้คำแนะนำตลอด และอยู่ข้างๆตลอด ไม่ละเลยที่เราจะถาม คือ หนูถามบ่อยมากเพราะว่าหนูกลัวน้ำร้อนและไหมมันหนักมาก และแม่จ่อยก็ให้คำแนะนำอย่างดีค่ะ มันทำให้หนูผ่านมันมาได้และหนูสามารถ คือสามารถทำขั้นตอนนั้นได้ มันเป็นเหตุการณ์ที่หนูประทับใจมากค่ะ ”

สัมภาษณ์ หนี มกราคม 2561

“วันต่อมาก็เป็นการแก้มันครับ แม่จ่อยก็ได้สอนวิธีการแก้มันให้ตั้ง แล้วก็ตัดตรงหัวเชือกฟาง ถ้าตั้งไม่ตั้งมันจะไปโดนตรงไหมมันจะทำให้เส้นไหมขาดได้ครับ ผมก็นั่งแก้มันทั้งหมดเลยในวันนั้น ก็มีแม่หล่องและแม่จ่อยสองท่านคอยสอนอยู่ข้างๆตลอดเลยครับ”

1117493035

CD : IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สัมภาษณ์ ป่อน มกราคม 2561

“แม่จะบอกเราบอกทุกชั้นตอนเลยว่าควรทำอะไรช่วงที่เราดิ่งไม่ตรงแม่ก็ช่วยดูให้แน่ว่าช่วย
ขยับให้เส้นลายออกมาใกล้ๆ แล้วก็มองดูว่ามันตรงหรือยังเราค่อยทอ”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน มกราคม 2561

“เท่าเห็นความรู้สึกของผู้สูงอายุตอนนั้นนะคะ เหมือนครู เหมือนครูสอน พอเห็นเห็นเราไม่เข้าใจ
ผู้สูงอายุก็อธิบายให้ฟังค่ะ แล้วก็ทำให้ดูค่ะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

1.2) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุได้รับ
ฟังเยาวชนเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน คือฟังเยาวชนให้เหตุผลให้จบก่อน ฟังเพื่อให้ทราบ
ว่า เยาวชนคิดอย่างไร จากนั้นจึงมาพูดคุยกัน เพราะผู้สูงอายุมองว่า ถ้าไปขัดจังหวะ
เยาวชน พวกเขาจะหมดความมั่นใจในตนเองทันที และในบางครั้งเมื่อเยาวชนอยาก
เสนอเพิ่มอะไรในการทำงานอะไรที่พอให้เยาวชนได้คิดได้ทำก็ปล่อยให้เขาได้ทำกันเลย
เพราะมันมาจากความต้องการที่พวกเขาอยากเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี

“เขาต้องให้ความมั่นใจกับเขาว่า ปล่อยให้เขาคิด ผิดหรือถูกเขาก็ใช้ได้ ถ้าเขาไปขัดว่า “แบบนี้บ๊อ๊อๆ
บต้องเห็ดไปเนี่ย ” เขาให้ความเชื่อมั่นในตัวเองทันที เวลาเขาเว้าหยัง เขาต้องฟังเด็กน้อยก่อน ว่าเขา
คิดเรื่องหยังคิดว่าจั่งได้ ชั้นดีบ่ดี เขาจั่งมาตกลงกัน เว้ากัน”

สัมภาษณ์ แม่ มกราคม 2561

“จั่งได้ก็ ตั้งไว้ใจเขา ต้องให้เขาลอง เขาก็ต้องเข้าใจแม่พอเข้าใจกันมันก็จั่งไปด้วยกันได้ มื้อนี้
ได้เกินแผนนำเพราะว่าลิ้มแต่ถือเดียว มันมัดถือเดียวหลาย เด็กน้อยมันลิ้มซักร้านก็เลยเพิ่มลิ้ม
ให้เด็กน้อย พอทำงานตามแพลนแล้วเริ่มทำต่อได้เลย แม่เลยอยากให้อึดต่อ พอได้แล้วแหละ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

พอเข้าใจอยู่ เพราะว่าก็อยากได้สัมน้ำเงิน ชมพู เหลือง ก็ให้เด็กน้อยพากันคิดเลยว่าลิเอาสีหยังเพิ่ม ก็ตามเด็กน้อยไปเลย ให้เด็กน้อยเฮ็ดไปโลดว่าแต่มีดบ่ปาดมือกัน”

สัมภาษณ์ แม่ ธันวาคม 2560

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุช่วยตรวจสอบเมื่อตนเองทำกิจกรรมที่ตนคิดว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าต้องปรับต้องแก้ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอน ซึ่งเยาวชนเองรับฟังและปรับตาม ซึ่งพวกเขาไม่รู้สึกในเชิงลบแต่อย่างไร เพราะต้องการทำให้มันถูกต้องขึ้นตอนเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งก็มีบางครั้งที่ผู้สูงอายุให้เยาวชนเลือกปรึกษาหารือกัน เยาวชนไม่สามารถที่จะตัดสินใจได้ ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ช่วยเสนอแนวคิดให้พวกเขาจนได้ตัดสินใจแล้วให้ลองทำ ถ้าสิ่งที่ลองทำเป็นที่พึงพอใจของเยาวชนก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ และผู้สูงอายุก็เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงนั้น

“วันนี้หนูทำมัดหมี่แล้วก็แก้หมี่ ระหว่างที่ทำแม่จ่อยแม่หมูกี่มาช่วยคอมเม้นท์คะ หนูก็ถามคะว่าตรงนี้ถูกไหม ตรงนี้ถูกไหม แล้วต้องทำอะไร ต้องทำยวมุคไหน ตอนเริ่มแรกไปไม่ถูกเลยคะ ไม่รู้ว่าจะไปแบบไหนยังไง แม่หมูกี่มายืนข้างหลังหนูช่วยแนะนำหนู ก็แม่จ่อยก็ยืนข้างหน้าแล้วก็บอก มันไม่แน่น มันสั้นเกินมันยาวเกิน”

สัมภาษณ์หมี่ ธันวาคม 2560

“ก็...ก็ ดีคะ ก็ช่วยให้เรารู้ว่า เราทำมันถูกหรือยัง เน้นแบบว่า “เออเนี่ยแหละซำๆดีแล้ว แต่ว่ามันซำเกินไป” ป้าหรั่งก็คอมเม้นท์มาอย่างนี้ มันส์ดี”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“ตรงไหมผิตพลาตตรงไหน ที่มีคนคอยมาบอกมาเตือนเรา พอมันไม่ถูกตามที่แม่แนะนำมา หนูก็รู้สึกว่ามันก็จริง แล้วหนูก็ปรับคะ หนูไม่รู้สึกเหวียงนะคะที่ต้องแก้ไข รู้สึกธรรมดาคะ ปล่อยให้เลยไม่ต้องซีเรียสให้คิดอะไร เวลามีแม่ๆมาพร้อมกันสนุกดีคะ”

สัมภาษณ์หมี่ ธันวาคม 2560

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“ตอนนั้นหนูกลัวผิดหรือลูกป่าเลยถึงได้บอก ใช้คะพี เพราะว่าตอนกลัวหนูไม่ได้จับตึง มันกลัวมัน
เลยไม่แน่น ถ้ามันไม่แน่นแล้วมันจะพันกัน ป่าเลยบอก”

สัมภาษณ์ เวิร์น ธันวาคม 2560

“แกเป็นคนใจดี แบบเราไม่ได้อะไรก็สอนๆ เราทำอะไรไม่ถูกแกก็สอนสอนสอน จนกว่าเราจะได้”

สัมภาษณ์หมี่ ธันวาคม 2560

“ตอนนี้แม่จ๋อยสอนให้จับทางนี้ก่อนแล้วค่อยๆทำไป จริงๆแล้วถ้าเราหมี่ติดๆกับน้ำต้มมันก็จะพลิก
ง่ายกว่า ตอนตกใหม่เจ็บมาก แม่จ๋อยแกบอกก่อน เราก็รับฟังแล้วเราก็ทำไปตามแม่บอก”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“ ตอนในช่วงที่ปั่นหลอดรู้สึกว่า ไหมที่เข้าหลอดทอมันดูเหลี่ยมๆไม่สม่ำเสมออะไรไม่รู้คะ แม่ๆเห็น
ว่ามันไม่ค่อยสวย แม่ก็มาอธิบายจับมือเราปั่นหลอดเราก็ตั้งใจฟังแม่เขา แม่บอกว่าให้ค่อยๆทำไป ไม่มี
ใครเก่งตั้งแต่แรกหรอก หนูปล่อยให้แม่ทำให้ดู ดูว่าตรงไหน ทำอย่างไรมันถึงจะถูกต้อง แล้วค่อยๆทำ
ตาม”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“(..... ตอนนั้น เด็กคิดก่อน คิดแล้วมันเอียงกันไปเอียงกันมาคะ ยังไม่ได้เป็นลายคะ และ
ผู้ใหญ่ก็มาช่วยกันคิดมาเสนอว่าเอาลายนี้ๆดีไหม เอาลายนี้เขาเลยลองสาธิตให้ดู เอาลายนี้ พอเอา
ลายนี้มันไม่ถูกใจก็เลยพากันเปลี่ยน เปลี่ยนก็ลองตัดแปลงๆตามหัวคิดของพวกเขา พอเห็นแล้วมัน
เข้าท่าแม่ก็เห็นว่ามันเข้าท่าแปลกใหม่ดี แม่”

สัมภาษณ์ อาร์ม มกราคม 2561

“มันไม่มีชื่อลายอะคะ มันเป็นตาข่ายไซไหมคะแล้วก็ เป็นตาข่ายที่กว้าง พวกหนูคิดว่าไม่สวยก็เลยเป็นตาข่ายแคบ (.....ผสมครึ่งทางกับความคิดของตัวเอง.....) ก็เลยได้ลายนี้มา ก็ตรงข้างเป็นลายที่ ออกแบบตอนออกแบบก็ทำเป็นเส้นอะไรอย่างนี้ก็เลยไม่มีสวยก็ทำเป็นเหมือนดอกไม้”

สัมภาษณ์ อาร์ม มกราคม 2561

“แล้วก็จะ...พูดน้อยๆแต่ว่าพอรู้จักกันแล้วก็ แม่หนูก็พูดได้ธรรมชาติปกติ แล้วก็พูดดีคะ แล้วก็อาจมีบ้างที่ชอบ แม่หนูจะเป็นอะไรที่ชอบเสริมคะ เวลาพูดแล้วก็แม่หนูจะให้เสริมเป็นเหมือน เหมือนเสริม ความรู้ในเรื่องนี้ให้อีกนิดหน่อยคะว่าถ้าสมมติเป็นเรื่องใหม่ ก็จะพูดว่า “นอกจากไหมที่เราใช้อยู่เนี่ย ก็จะมีไหมอื่นด้วยนะ ไหมเงานะจะดีกว่าไหมที่ไม่เงานะ อะไรทำนองนี้คะ คือจะให้มันเป็นพวกความรู้เสริม”

สัมภาษณ์ อุงเงิน มกราคม 2561

“แม่คะ อันนี้คือถักไหมแล้วเรียงเส้นเป็นตัวแบบนี้โอเคไหมใช้ได้รึยังคะ” ก็คือแม่ก็จะมองของเพื่อนเราอยู่ ก็คือเช็คของเพื่อนเราอยู่ว่าโอเครึยัง แล้ววิธีแก้ไขของหนูก็คือหนูก็ต้องรอให้แม่หันมา แม่หันมาเป็นคิวของหนูก่อน แล้วก็คอยถามแม่ว่าอย่างงี้โอเครึเปล่าคะ”

สัมภาษณ์ อุงเงิน มกราคม 2561

“ส่วนแม่จ่อยก็บอกว่าให้ทำไปเดี๋ยวมันก็ได้เอง
ชั้นตอน”

ก็รับฟังทุกอย่างแล้วก็สอนเราอย่างดีเลยคะทุก

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

1.3) การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย

- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ
- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนมองว่าผู้สูงอายุมักมีการใช้ภาษากับเยาวชนด้วยคำสุภาพมาก ไม่มีการดูต่ำกว่ากล่าวในเชิงตำหนิกับเยาวชนเลย ใช้การอธิบายที่ค่อยพูด ไม่มีการเร่งการทำงาน ให้เยาวชนค่อยๆคิดค่อยๆทำอะไรที่ไม่ถูกก็ค่อยๆให้แก้ไข

“ ก็คือแม่จะพูดดีกับเรา แม่ไม่ได้ใช้คำหยาบ น้ำเสียงแม่ก็อ่อนโยนดี คือฟังแล้วดูใจเย็นค่ะ ฟังแล้วเราสบายใจที่จะฟังไม่ไม่ขัดหู”

สัมภาษณ์ ณงเงิน มกราคม 2561

“พอเอาเชือกมามัดแล้วก็หมุนๆ มัดๆให้มันแน่นๆแล้วก็ ทำไปเรื่อยๆแม่เขาก็บอกว่า ตรงนี้ต้องมัดนะ ตรงนี้ต้องตรงกันนะ จะได้ออกมาสวย แม่ค่อยๆบอกค่อยๆพูด เมื่อผิด ก็ไม่ดุไม่ด่า ”

สัมภาษณ์ เพริน ธันวาคม 2560

“รู้สึกว่ ...เอิ่ม รู้สึกว่ โอเคค่ะ เพราะเราก้ไม่รู้มาก่อนว่ทำจริงว่จะมีวิธีการแบบนี้ มันต้องทำแบบนี้ นะ มันต้องมัดแบบนี้มันถึงจะสวย มันถึงจะออกมาเป็นลาย แม่พูดได้โอเคมาก ใจเย็นมาก”

สัมภาษณ์ เพริน ธันวาคม 2560

“ขั้นการทอผ้าไหมคะในการทอผ้ามาให้กะหนูก็ว่ามันยากนะคะเพราะว่าหนูก็คิดว่าทำคินมันก็ยากมากเพราะหนูไม่รู้ว่มันจะเหยียบไม้ไหนก่อนแม่จ่อยก็เลยบอกว่ให้เหยียบทางขวาก่อนแล้วก็ให้สอดใหม่สอดให้มีแรงพอประมาณคะไม่งั้นมันจะไม่ถึงอีกฝั่ง ฝั่งหนึ่ง แต่ถ้าเรา สอดใช้แรงน้อยก็ไม่ถึงมันก็จะอยู่กัันกลางกลางอย่างนี้อะคะพอสอดเสร็จแล้วก็เหยียบอีกไม้หนึ่งแล้วก็ต้มเข้ามาคะ ให้ค่อยๆทำไม่เร่งอะไรหนู ใจเย็นกับพวกหนูมากๆ”

สัมภาษณ์ เพริน มกราคม 2561

1117493035

CU_Thesis_5883412727_thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“แม่จ๋อยแกก็คอยบอกค่ะว่า ให้เหยียบไม้นี้ก่อนน้ำ ต้องสอดนะ ต้องสอดแรงๆถ้าเพื่อสอดไม่แรง กระสวยมันก็จะไปไม่ถึงอีกฝั่งหนึ่งนะ มันอาจจะติดตรงกลางแล้วเอาออกยากแม่จ๋อยแกก็บอกตลอดเลยค่ะว่า เออสอดแรงๆค่ะอุปสรรคก็เท่าที่เจอก็ประมาณนี้ค่ะตรงไหนที่เจอแม่จ๋อยก็จะช่วยบอกแล้วก็แนะนำวิธีการแก้ตลอดเลยค่ะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ตอนที่พวกเราเริ่มที่จะมัดหมี่กันค่ะ คือแม่จ๋อยแกไม่ดูเลย แกไม่กอดันอะไรพวกหนูเลย คือพวกหนูมัดใหม่ไม่เป็น ไม่เคยทำมาก่อนเลยด้วยซ้ำค่ะ แม่จ๋อยแกก็บอกนี่นะต้องทำแบบนี้นะ อ่าเดี๋ยวแม่ช่วยคิด ออกกลาย คือพวกหนูแบบโอโห จะทำได้ไหม ก็แบบกอดันตัวเองเหมือนกันนะคะเพราะว่ากลัวมัดออกมาแล้วมันไม่สวยตามที่แบบแม่จ๋อยแกทำไว้อย่างนี้อ่าค่ะ พวกหนูก็เออไม่เป็นไรเดี๋ยวตั้งใจลองอีกสักฮีตหนึ่งก็เลย ตั้งสมาธิแล้วก็มีมัดค่ะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

1.4) การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ
- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของเยาวชนต่อสูงอายุ เมื่อเยาวชนทำกิจกรรมที่วางไว้ไม่ได้หรือติดขัด ก็ได้ขอความช่วยเหลือแม่อย่างสุภาพ ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนบางครั้งได้บอกเทคนิคการทำเสริมสอดแทรกไปด้วย เมื่อกิจกรรมที่ต้องระวังในการทำ ผู้สูงอายุจะค่อยๆเตือนว่า ค่อยๆทำนะ ไม่ออกคำสั่งห้ามแม่แต่อย่างใด

“แม่ก็เลยสอนค่ะตอนแรกหนูจับเชือกออกมาไม่รู้จะมัดอย่างไรแม่อยู่ข้างๆพอดีค่ะแม่ก็เลยช่วยบอกว่าวิธีการเริ่มเริ่มอย่างไรจะตรงไหนหนูต้องใช้มือแบบนี้ต้องใช้มือแบบนี้ เวลาตัดต้องแต่งอย่างไรแม่จ๋อยค่ะแม่จ๋อยช่วยดูตรงที่ผิดๆค่ะบางครั้งเราก็มีดน้อยไปมัดมากไปมันหลวมอย่างนี้แม่ก็ช่วยบอกและก็ให้เราแก้ทำไม่อันไหนที่ให้เสริมก็เสริมเข้าไป”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“เราตอนแรกก็ทำไม่เป็นค่ะ แม่ก็ไม่ได้ตำไม่ว่าอะไรเราแล้วก็พอทำเสร็จแล้วแก๊ ท่านก็แนะนำดีมาก ไม่ใช่อารมณ์กับเราเลย”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“ตอนที่แก๊หมี่ด้วยค่ะคือตอนนี้ก็ต้องใช้ความระมัดระวังมากเพราะว่ามันคือ ฟางอ่าคะที่มันมัดใหม่ มัดแน่นมากแล้วต้องตัด แล้วซึ่งถ้าเราตัดพลาดอ่าคะมันอาจจะโดนมือเราได้ มันอาจจะเกิดอุบัติเหตุ ในตอนที่เรทำได้ แม่จ๋อยแก๊ก็บอก “เออ ค่อยๆทำนะ จับตรงนี้แล้วก็ตัด มันก็ มันก็จะขาดให้ละ ไม่ ต้องไปทำเร็ว”อะไรประมาณนี้ค่ะ”

สัมภาษณ์ เวิร์น มกราคม 2561

“คะ ท่านไม่เคยว่าหรือดูเลยนะคะ ท่านก็จะมีแต่ แบบว่าสั่งสอนคอยเตือน ว่าต้องทำอย่างงี้ อย่างงี้ๆ นะ แล้วก็อาจจะมีการบ่นบ้างเพราะว่าบางครั้ง เราก็ก็น่าเพื่อน ๆ คนเรารู้ตัวว่าเราไม่ถนัดสิ่งนี้ แล้วแต่เรายังฝืนทำอย่างงี้จะคะมันก็อย่างการตอนแก๊หมี่เพื่อนบางคนอาจจะแบบทำไม่ถนัดงี้จะคะ ก็ ตัดเส้นใหม่ได้ แม่ก็บอก พอ.....ดีกว่าเนาะใหม่ มันจะขาด ให้เพื่อนที่เขาทำเป็นไปทำ ส่วนตัวเองถนัด อย่างไม่ไปทำอย่างนั้นคะ”

สัมภาษณ์ อ้อย มกราคม 2561

“อันนี้ที่หนูทำมันไม่ถุกนะ ต้องทำอย่างนี้นะ แม่ก็ทำให้ดู ซึ่งหนูก็หลังจากที่ได้ขอความช่วยเหลือว่า ขอคำแนะนำจากแม่ๆ แล้ว ก็ทำให้เข้าใจ ขั้นตอนนั้นมากขึ้น แล้วก็สามารถทำขั้นตอนนั้นได้ดีกว่าเดิม อีกคะ”

สัมภาษณ์ หนี มกราคม 2561

4.2.2 ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น

2.1) การอาสาผู้อื่น

- การอาสาผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุพร้อมที่จะช่วยเหลือเยาวชนตลอดเวลาแต่อยากปล่อยให้เยาวชนได้ลองลงมือทำก่อน เมื่อเยาวชนทำไม่ได้ผู้สูงอายุจึงเข้าไปช่วย ซึ่งก็ให้เขาทำเท่าที่ทำได้เพราะเป็นความสามารถของเขา นอกจากนี้ผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ทำแล้วค่อยๆช่วยปรับให้มันดีขึ้น และมีบางครั้งที่มีวิธีการที่ไม่เหมาะสมในการทำกับเยาวชน ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำให้ เช่น การย้อมสีไหมสีหมี่ ผู้สูงอายุให้เยาวชนเรียนรู้การย้อมสีเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้นผู้สูงอายุจะเป็นคนย้อมหมี่ให้ตลอดเนื่องจากขั้นตอนนี้มันเป็นสารเคมี ผู้สูงอายุไม่ต้องการให้เด็กสัมผัสสารเคมี เป็นต้น

“วันนั้นแม่จ่อยพาย้อมสีผ้าไหมค่ะ แม่จ่อยก็เริ่มทำให้ดูก่อนม้วนหนึ่งค่ะ ก็ต่อมาก็ให้เราลงมือทำเองค่ะ แล้วก็คอยช่วยบอกว่าให้เอาลงไปจนสุดเดี๋ยวสีจะไม่สม่ำเสมอ ก็ให้เอาไม้เขี่ยๆเส้นด้ายทุกเส้นค่ะให้เส้นด้ายแตกเพื่อให้สีเข้าได้สม่ำเสมอค่ะ”

สัมภาษณ์ ภายด์ มกราคม 2561

“แม่ก็อยู่ด้านหลังก็เบ่งว่า อะโงกเบ่งเรียกว่ามันถึกับ เอ้าเฮ็ดไป ถ้ามัน เอาขัดข้องเขาก็ต้องบอกว่าตรงนี้ต้องแก้จิ้งซี เบ่งวิกฤติไปก่อน คือปล่อยให้ก่อนเลย”

สัมภาษณ์แม่หรั่ง มกราคม 2561

“ถ้าเฮ็ดบ่ทันได้ เขาก็จั่งลีเข้าไปเข้าไปช่อยเหลือ ถ้าได้ก็ปล่อยให้เขาเฮ็ด ตามความสามารถของเขา เขาเฮ็ดได้ลำได้ ก็คือเฮาเออลำนั้น”

สัมภาษณ์แม่จ่อย ธันวาคม 2560

“เขาให้เขาเฮ็ดตามความพอใจของเขาเลย ตามที่ว่าความสามารถของเขาเฮ็ดได้ แต่แม่ก็ลีไปตรวจของเขาชนิดนึงว่ามันเปะบ่ มันมัดแน่นบ่ ถ้าบ่ได้แม่ก็ลีไปขยบๆให้มันเปะ”

สัมภาษณ์ แม่หมู ธันวาคม 2560

“ที่ให้เด็กน้อยยิ้มคนเดียว ก็คือ สารย้อมหมี่ย้อมไหม หมึ่งมันเป็นสารเคมีเน้อะ ก็บ่อยากให้เด็กน้อยจับปานได้ อีก็อันหนึ่งมันก็เป็นยามเที่ยงแล้ว ก็อยากให้ไปกินเช้า ก็เลยพอเฮ็ดให้ได้ก็เฮ็ดให้ ฟ้าวเฮ็ดให้ ตอนบ้ายสิได้ถักไหม ตากไหมต่อ”

สัมภาษณ์ แม่หมู ธันวาคม 2560

“จั่งซันกะพากันมาเบิ่งซันตอนกะได้ บ่ต้องลงมือเฮ็ดเพราะว่าน้ำมันฮ้อนมันสารเคมีหลาย”

สัมภาษณ์ แม่จ้อย ธันวาคม 2560

- การอาสาผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุช่วยเหลือในการทำกิจกรรมโดยให้เยาวชนเริ่มลงมือทำก่อนและแก้ไขให้ตรงจุด ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำหรือช่วยเหลือในช่วงที่ค่อยข้างยาก เช่น การแก้มี่ ที่ต้องใช้เชือกในการปาดเชือกฟางที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เส้นไหมขาด ชั้นของการทอที่ต้องช่วยจับมือกันทำให้อย่างใกล้ชิดเพราะถ้าปล่อยไปปลายของผ้าไหมอาจเคลื่อน หรือแม้กระทั่งการย้อมไหมผู้สูงอายุจะให้เยาวชนได้ลองลงมือเพียงครั้งเดียว ซึ่งเยาวชนเข้าใจในความเป็นห่วงของผู้สูงอายุที่อาสาในการทำเพราะมันอันตราย

“ทำเกี่ยวกับการมัด และก็การผูกไหม ก็คันไหม ชั้นมัดหมี่คะ ด้วยความที่ทำไม่เป็นด้วยป้าหมูจับมือเรามัด แล้วก็หมี่เรียกว่าเป็นลำเน้อะ เอาเชือกมามัดแล้วก็หมุนๆ มัดๆให้มันแน่นๆแล้วก็ ทำไปเรื่อยๆแม่เขาก็บอกว่า ตรงนี้ต้องมัดนะ ตรงนี้ต้องตรงกันนะ จะได้ออกมาสวย”

สัมภาษณ์ เฟอร์น ธันวาคม 2560

“แกก็ปล่อยให้เราทำ แกก็ลึงเกตด้วย ตอนที่แกเห็นหนูทำไม่เป็นแกก็มาช่วย แกมองแต่ละคนว่าคนนี้ทำไม่เป็นแกก็มาช่วย บางทีการมัดตรงใหญ่ไปแกก็บอกว่าใหญ่ไป แกให้แต่ละคนตรงจุด ”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“ก็...ตอนที่ฟอกผ้าไหมฟอกหมี่คะ แม่จ้อยมาช่วยทำคะ บอกว่าเออตรงนี้น้ำมันร้อนนะ ให้ระมัดระวังนะ”

สัมภาษณ์ แบลม ธันวาคม 2560

“ชั้นยอมไหมที่ได้จากการมัดอีกรอบหนึ่ง ที่ได้จากการโอบ คือหนูเข้าใจนะว่า ที่แม่ไม่ให้ทำ เพราะเราเคยเห็นตั้งแต่ ครั้งแรกแล้วลองทำตั้งแต่ครั้งแรกแล้วแม่เลยไม่ให้ทำ มันเป็นสารเคมีอ่าพี มันเป็นอันตรายแม่เลยไม่อยากให้ทำ ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน ธันวาคม 2560

“แม่ก็ลวนเวลาตัดต้องตัดอย่างไรวิธีแก้อะไรให้ตัวมีตขึ้นและจะหมายตรงที่เป็นปมแม่ก็จะช่วยดูเราตลอดที่เราทำอะไร”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“พอ โอบหมีเสร็จก็เข้าสู่ขั้นตอนการแก้หมีคะแล้วแก้มีนี่ก็ต้องพยายามมากเลยคะคือความว่าใหม่ มันจะขาดคือมันแน่นมากต้องค่อยๆตัดคือทำไม่ดีมันขาดมันจะทำให้การกว่าครั้งต่อไปมีปัญหาคะมันยากเราก็เลยพยายามที่จะไม่ทำให้มันขาดเราก็ได้เจอกันคะมีแม่จ่อยมาช่วยทำด้วยคะด้วยความที่ว่าแม่กลัวว่าไหมมันจะขาดนะคะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่พวกหนูไม่สามารถทำเองได้ต้องมีแม่แม่ช่วยเพราะว่าถ้าเพื่อตัวเองมันอาจจะมั่วได้อาจจะทำให้ไหมพันกันก็เลย ป้าหนูเข้ามาช่วยก๊วกอีกรอบ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ถ้าเส้นไหนขาดแล้วเราทอต่อไปไม่ได้ แม่หนูเป็นคนต่อให้เรา นะคะเพราะว่าไม่สวยแต่ไม่ค่อยชำนาญ นะคะตอนแรกจะทำให้ดูคะ จากนั้นจะให้เราลองต่อไหมเอง ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“ฮ่า แล้วก็จะเป็นช่วงทอด้วยค่ะ ช่วงทอเนี่ยมันจะสำคัญมากคือแม่จะดูด้วยตลอดเลยว่า แม่จะสอนตั้งแต่วิธีนี้ วิธีเหยียบเลยคะว่า ลองเหยียบดูก่อน เหยียบแบบนี้ ถ้าเส้นขึ้นมาแบบนี้แสดงว่า โอเคถูกต้องแล้ว แล้วก็ให้เราสอด ตอนสอดกระสวยนะคะ คือแม่ก็ แม่ก็ช่วยมองเลยคะ คือ.....คือ.....พอสอดกระสวยไปแล้วอะให้เราดูตรงเส้นผ้าใหม่ด้วยว่า เอ้ยเส้นผ้าใหม่มันตรงลายரியัง แม่ก็ช่วยดูคะแม่ก็ช่วยจับจับว่า เออเนี่ยมันยังไม่ตรงนะตั้งอีกนิดนึง ผ่อนอีกนิดนึง แล้วก็จะเป็นช่วงที่ แม่ให้เทคนิคด้วยคะคือแม่ คือเหมือนแม่สอนมาหมดเลยอะ คือให้เทคนิคเรามาด้วยว่า วิธีที่จะมองให้มันดูตรงนะลูกก็คือให้เราเทียบตรงเส้นเหมือนเส้นสุดท้าย เส้นแกนของมันนะ ให้ดูว่าถ้าตรงนี้ต้องแล้วก็คือทอได้จ้ะ”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน 2561

“ตอนมัดแม่ๆก็ให้ความใส่ใจโดยมัดให้ดูก่อน มัดเป็นตัวอย่างคะและเทคนิคที่แม่จ่อยแนะนำก็คือต้องทำมัดให้แน่นๆอย่า ห้ามหลวมไม่แน่นส้อคะ ไม่นั้นสิที่เราไปย้อมอันต่อไปที่เราต้องการอีกสีหนึ่งอ่าคะ มันจะกินลายที่เรามัดไป โดยมัดอีกสีที่เราย้อมสีแรกไว้แล้วก็ครั้งที่สองเราก็ไปย้อมอีกสีหนึ่ง พอเรา ย้อมเสร็จเราก็ไปย้อมสีพื้นที่เราต้องการคะ โดยมีแม่จ่อยเป็นผู้ดูแลในการย้อมสีและดูแลอย่างใกล้ชิด โดยที่ดูแล้วจะต้องทำอย่างงั้นจะต้องใส่อย่างงี้ต้องดูสีว่าสีได้รียังเสร็จแล้วเราก็นำไปตากไว้คะ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“ป่าหมีเป็นผู้สอนคะและเป็นคนช่วยทำเพราะว่าถ้าหากทำผิดแม้แต่นิดเดียวลายก็จะเปลี่ยนเลยโดยที่เราจะเริ่มจากลำแรก ไหมลำแรกไปจนถึงสุดท้ายแล้วต้องมีสมาธิดูอยู่ตลอดเวลาว่าไหมไปถึงตรงไหนแล้ว มันมีตรงไหนขาดรีเปล่าแล้วพวกเราก็ได้ลองทำคนละรอบสองรอบแล้วก็ป่าหมีดูอย่างใกล้ชิด ว่า ค่อยๆทำนะต้องมีสติ สมาธิต้อง มีใจจดใจจ่ออยู่กับตรงนี้เพราะว่าถ้าพลาดไปแม้แต่นิดเดียวลายเราก็ต้องเพี้ยนไปเลยอ่าคะ จะไม่ได้ลายตามที่ต้องการ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“แม่จ่อยจะจับมือเราแล้วก็สอนอย่างละเอียดคะว่าต้องทำอย่างงี้แล้วเราก็ เราก็ทอได้เกือบ ทอได้เกือบประมาณหนึ่งตาคะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“อันไหนที่เราทำไม่ได้แม่ๆก็จะทำให้ดูแล้วคอยบอกคอยสอนแล้วก็พยายามให้เราทำได้ค่ะเพื่อนที่เราจะได้นำไปใช้ในวินข้างหน้า อาจจะอย่างใดอย่างหนึ่ง”

สัมภาษณ์ อ้อย มกราคม 2561

“แม่จ่อยก็เลยอาสาช่วยทำให้ตรงนี้อ่าค่ะ เพราะว่าพวกหนูก็กลัว ด้วยความที่แม่จ่อยแกกลัวว่าพวกหนูจะโดนน้ำร้อนลวกด้วยค่ะ เพราะน้ำที่ใช้อยมมันอุณหภูมิสูงมากค่ะ ต่อไปค่ะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ค่ะ ป้าหมูแกช่วยก๊วกใหม่ให้ค่ะ เพราะว่าแกเชี่ยวชาญทางนี้ค่ะ ถ้าไม่เป็นคนที่เชี่ยวชาญทำก๊วกใหม่ อ่าค่ะ มันจะทำให้หมพันกันแล้วมันจะทำให้ยากในขั้นถัดไป ป้าหมูแกก็เลยได้ช่วยก๊วกใหม่ให้”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ตอนที่ยอมหมี่ฟอกหมี่อ่าค่ะที่เป็นขั้นตอนแรกเลย ด้วยความที่น้ำมันร้อนแล้วก็หมิ่นสารเคมีมากใช้ไหมคะ แม่จ่อยแกก็ไม่ให้พวกหนูทำนะคะ แกก็แบบ จังชั้นกะพากันมาเบ็งขั้นตอนกะได้ บต้องลงมือเฮ็ดเพราะว่าน้ำมันฮ้อนมันสารเคมีหลาย”อะไรประมาณนี้ค่ะ แกก็พูด บอกว่าแม่ทำเองแต่ก็ดูไว้ว่าวิธีนี้มันทำยังงั้นะ ขั้นตอนนี้เราต้องเตลารตอนช่วงไหนต้องแช่เอาไว้เท่าไรสีถึงจะกินใหม่ได้มากที่สุดค่ะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“เพื่อนทำ ทำอ่า ทำใหม่ที่ผูกตรง ตรงที่ทอเกือบขาด ก็คือขาดเลยแล้วแหละแต่แม่จ่อยก็สามารถแก้ได้ ก็บอกไม่เป็นอะไรมาก”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

“แม่จ่อยคอยให้ความคิดเห็นเราว่ายอมรับฟังความคิดเราต่างๆเราต้องการอะไร ต้องทำขั้นตอนนี้อย่างไร จะทำอย่างไรบ้างแล้วก็ แม่จ่อยก็คอยช่วยเหลือเราไม่ว่าจะเป็นเราทำผิด เราทำยังไงแม่จ่อยก็

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

จะแก้ให้เรา และแม่จ๋อยก็คอยพูดให้กำลังใจเราตลอดว่า ทำได้อยู่ ค่อยๆทำไปเพราะไม่มีใครทำได้ ตั้งแต่เกิด มาฝึกครั้งแรกแม่จ๋อยก็คอย ชัพพอร์ตเรา”

สัมภาษณ์ ปาน มกราคม 2561

“แม่จ๋อยก็ได้มายืนอยู่ข้างหลัง มาสอน คอยจับมือผมทำและคอยบอกว่าอันนี้ถูกอันนี้ผิด ว่าอันนี้ทำ ยาวแคไหน ทำสั้นแคไหน แม่จ๋อยก็ได้สอนวิธีขั้นตอนการทำว่า ทำถูกไหม ทำผิดไหมอะไรแบบนี้ แม่จ๋อยเป็นกันเองมากเลยครับ ไม่ด่าไม่อะไรเลยครับ แล้วเรามาตัดหมี่เสร็จแล้ว”

สัมภาษณ์ หมี่ มกราคม 2561

4.2.3 ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น

3.1) การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

- การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุไว้ใจในตัว เยาวชนมาก โดยอธิบายและสาธิตเพียงเล็กน้อยแล้วให้เยาวชนได้ลองลงมือทำเลย เพราะถ้าทำไม่ถูกต้องผู้สูงอายุจะคอยช่วยแก้ไขอยู่ข้างๆ คอยดูแลอย่างห่างๆ ผู้สูงอายุเชื่อมั่นในตัว เยาวชนว่าพวกเขาจะสามารถทำได้ ปล่อยให้เยาวชนทำไปเลย เพราะถ้าผิดก็จะช่วยปรับช่วย แก้ไข เชื่อมั่นในตัวเยาวชนเสมอ

“เมื่อนี้มีตัดหมี่โอบหมี่ กะให้เด็กน้อยเข็ดเอาเอง แม่ก๋อให้นิดเดียว ต่อจากนั้นก็ให้เด็กน้อยเข็ด กันเอง ก็เฮาให้ คือเฮาเริ่มให้จกหน้อย ออกจากนั้นก็ให้เขาเข็ดตามความพอใจของเขาเลย ตามที่ว่าความสามารถของเขาเข็ดได้ แต่แม่ก็ไปตรวจของเขานิดนึงว่ามันเป๊ะบ่ มันมัดแน่น บ่ ถ้าบได้แม่ก็ลีไปขยับๆให้มันเป๊ะ”

สัมภาษณ์ แม่จ๋อย ธันวาคม 2560

“แม่ก็คิดว่าเขาลีเข็ดได้อยู่ เพราะว่าแม่ก็ยืนคุมอยู่ ยืนควบคุมอยู่กับได้ว่าปล่อยให้เข็ดเลย คิดว่าลีสื่อได้อยู่แต่ละคน (ย่า) ก็คิดว่าลีสื่อได้อยู่แต่ละคน”

สัมภาษณ์ แม่หรั่ง ธันวาคม 2560

“ก็ปล่อยให้เขาเห็ดไปเลย ก็ปล่อยให้เขาลองผัดลองถูถ้าเขาทำผิดเราก็แก้ไข”

สัมภาษณ์ แม่จ้อย ธันวาคม 2560

“เด็กบางคนก็เห็ดทรงคล่องปานเคยเห็ดเอาโลด บางคนก็ปล่อง มันก็แล้วแต่ความสามารถของเขา
เนาะ”

สัมภาษณ์ แม่หมู ธันวาคม 2560

“เป็นไว้ใจตลอด และก็ใช้เหตุผล สมมติ และก็ใช้เหตุผล เวลาบ่เข้าใจกันก็เว่กัน น้องก็เว่ว่า แม่อันนี้
เป็นจิ้งจกจิ้งซีแม่ฮู้บ แม่ต้องไปค้นหา มา แม่ต้องไปคิดก่อนว่า เฮาสอบเขาว่าจิ้งได้ แต่คือไว้ใจ”

สัมภาษณ์แม่หรั่ง ธันวาคม 2561

- การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนสัมผัสถึงการให้โอกาสไว้ใจของผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเยาวชนกล่าวชัดเจนว่า ผู้สูงอายุให้ใจเต็มที่
ไม่หวงของ ถ้าที่จะหยิบผ้าไหมราคาแพงที่เอาไว้ขายมาให้จับสัมผัส ผู้สูงอายุก็เชื่อที่
มัดหมี่เพื่อที่จะให้เด็กเห็นที่มาที่ไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผ้าไหมที่ไว้สำหรับจำหน่ายจริง รวมไปถึง
การนำผ้าไหมของจริงที่สะสมไว้ทั้งสะสมไว้เองและไว้ขายให้เด็กได้จับได้สัมผัส ส่วนการทำ
กิจกรรมผ้าไหมผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ใช้อุปกรณ์ของจริงเลย ทำจริงเลย ไม่หวงของ
นอกจากนี้เยาวชนสัมผัสถึงการได้ให้โอกาสในการทำผ้าไหมในแต่ละขั้นตอน ปล่อยให้ทำเอง
ได้เลย โดยดูแลอย่างห่างๆเท่านั้นเอง ทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองและไม่รู้สึกเกร็งต่อ
ผู้สูงอายุ

“มันทำให้เห็นว่าท่านเชื่อ เชื่อใจเราอยู่นะ ที่ให้เราแตะของที่ให้เราจับให้เราทอดด้วยมือ ทั้งๆที่มันเป็น
งานละเอียดคะ ถ้าไม่ไว้ใจก็คงไม่ให้เรา ซึ่งก็คงทำให้ดูอย่างเดียวซึ่งนี้ท่านเราให้แตะ แล้วแตะทุกคน
ด้วย แล้วก็พอได้ทำความรู้จักหลังจากที่ทำกิจกรรมร่วมกันแล้วหนูก็ว่าท่านไว้ใจเราดี”

สัมภาษณ์ อุงเงิน มกราคม 2561

“มีเหตุการณ์หนึ่งค่ะที่มีการมัดไหมวันไหนจำไม่ได้ค่ะแม่ หมูเพิ่นก็แกะไหมให้ดูเลยอะคะ ทั้งๆที่เขา
มัดเสร็จแล้ว เราสงสัยตรงนี้แม่ก็ทำให้ดูเลยให้มันชัดเจน แบบสงสัยลายไหมตรงนี้ที่แม่มัดก็ถามว่าจะ
ได้ไหมคะแกะดูได้ไหมคะแม่แกะให้ดูเลย พืดๆออกเลยคะ พอแกะให้ดูปั๊บเราเห็นเราเข้าใจแล้วแม่ก็
มัดกลับเป็นเหมือนเดิม ทั้งๆที่แม่แม่เขาทำเสร็จหมดแล้ว”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“ก็ตั้งแต่วันแรกที่ได้วางแผนประชุมกันไซ้ไหมคะวันที่ 2 ก็เดินดูงานคะวันที่ 3 ก็ได้ลงมือปฏิบัติคะก็ดูไหมย้อมไหมที่แม่แม่เขาเตรียมไว้ให้เริ่มแรกก็แม่ซื้อมา 1 กิโล 12 ใจแล้วก็ลองย้อมลองกวักอะคะ แล้วก็เอาไหมไปปั่นแล้วก็ไปตากแห้งแล้วก็เรียกว่าอะไรต่อนะคะดิ่งไหมให้มันตรงอะคะแล้วก็มา กวักไหม”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“อย่างเวลาทำปิ่นไหมก็บอกไปเลยคะดิ่งไหมไปเลยลูกไม่ต้องเกร็งได้มีโอกาสมัดไหมคะออกแบบลาย ผ้าไหมด้วยตนเองกับเพื่อนๆกับแม่ๆได้มัดหมี่คะ ย้อม”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“หนูก็กลัวว่าไหมที่ทำที่ย้อมมันจะพังมา แต่พอสังเกตเห็นท่าทีของเพิ่น เพิ่นไม่กลัวเลยคะ เพิ่นให้เรา ทำ เย็ดไปโสดลูกถ้าพังเดี๋ยวแม่ก็ซ่อมได้ ”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“อย่างการย้อมหมี่ไซ้ไหมคะ แม่จ่อยก็สอนทำย้อมหมี่ ต้องจับ จับ จับ มันอย่างไร พลิกม้อย่างไร แม่จ่อยก็ปล่อยให้ทำเลย ให้เราลองทำก่อนเลย พอผิดแม่จ่อยก็สอนวิธีพลิกหมี่ แกก็บอกว่าค่อยๆทำไป อะไอย่างนี้เดี๋ยวกก็ได้เอง”

สัมภาษณ์ หมี่ ธันวาคม 2560

“อย่างตอนที่เราไปดูผ้าไหมบ้างป่าหูล่อง ผ้าไหมสวยมากๆเลยคะ แกขนผ้าไหมตัวอย่างมาให้ดูแกขน มาให้ดูเยอะมากๆ แกไม่หวงของเลย ป้าแกอยากให้เด็กได้เห็นผ้าไหมจริงๆคะ ขนมาหมดเลยแล้วกล้า ให้หนูจับ แกคงรู้สึกที่เราคงไม่ทำให้เสียหายหรือชโยะไอย่างนี้หรืออยากให้เราเรียนรู้ว่าทำอย่างไร ทำไม่ได้ผ้ามาอย่างนี้”

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สัมภาษณ์ หมี่ ธันวาคม 2560

“ที่ซื้อตุ๊กตามีเรื่องการโอบกอดแล้วแกแกก็ออกมาเลยอ่าน้อง ตอนนั้นรู้สึกอย่างไรตอนนั้นหนะเธอ พี่ รู้สึกแบบว่า อู่วว ลงทุกเนื้อะ รู้สึกแบบเออไม่หวงเลยเธอ รู้สึกแบบแก็ให้ใจเราอ่าแกเต็มที แก็พร้อมเนื้อลงทุนอ่า เอออันทำขายจริงมาให้ดูเลย ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน ธันวาคม 2560

“ป้าหรงเอาผ้าไหมมาโชว์ เขาไม่กลัวมันพังด้วยคะ เยอะมากๆ ตกใจนะคะ เพราะเอามาให้ดูเยอะมากๆ คือแต่ละผืนไม่ใช่ว่ามันจะราคาถูกลงนะคะ แก็ก็ไม่กลัวเด็กทำขาด (คำสำคัญ...ไว้ในใจ) ทำพังโน่น แล้วแม”

สัมภาษณ์ อีฟ ธันวาคม 2560

“หลังจากที่แกมีเสรีจลินท์ก็เข้าสู่ในช่วงบั้นมีในช่วงบั้นมีแม่ก็ช่วยดูอีกครั้งว่ามีวิธีการอย่างไรทำอย่างไรก็คือแม่ให้ลองทำเองเลยคะ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“พอทำให้ดูเสร็จแล้วแกก็ให้เราปฏิบัติเองคะคือและต่อให้เราอยากเรียนรู้จริงๆ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“แม่จะสอนตั้งแต่เริ่มเลย แม่รู้ว่าเราไม่ได้ตรงไหน แม่ก็สอนเราเลย ทำไม่ถึงตัดสินใจฟัง อย่างแรกเลยคือหนูเหมือน เหมือนเชื่อใจอะพี่ว่ายังไงเขาก็เก่งกว่าเราอยู่แล้ว เค้า....เขาเขียนนะ พอหนู พอหนูเห็นเขาเก่งกว่าเรา คือหนูถ้าถ้าเก่งกว่าเราอะให้สอนเลย เราเชื่อใจเขาว่าเขาจะสอนเราได้”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“ถ้าเราเข้าใจแล้วแม่ก็จะให้เราทำต่อค่ะ แล้วก็แม่จะไม่หวงอุปกรณ์เลย แม่ให้เราทำทุกอย่างให้เรา
แต่ด้วยแต่แม่จะช่วยดูว่าแบบนี้โอเคหรือยัง แล้วเราก็สบายใจที่จะถามอะค่ะ คือพอสบายใจที่จะถาม
เราก็เลยกล้าที่จะให้เค้าสอนนะคะ

สัมภาษณ์ อุงเงิน มกราคม 2561

“ป้าหรั่ง แก่ก็บอกว่า ลายขอพระเทพ อันนี้คือไหมลายกนก ลายไหมของแกแก่ก็เอามาให้ดูทีละสีห้า
ฝืน แก่ก็ไม่หวง แก่บอกว่าอยากให้เด็กสมัยนี้ได้รู้ว่าการทำผ้าไหมมันยากขนาดไหนและอยากให้เด็ก
สมัยนี้สืบต่อการทำผ้าไหมเพราะว่า แก่ก็คิดว่าอีกต่อไปก็อาจจะไม่มีเด็กๆที่สนใจทำผ้าไหมอีก แก่ก็เลย
สนับสนุนเอาผ้าไหม เอามาให้ดูว่าอันนี้คืออะไร ชุดอะไร ใช้ในงานอะไร แบบ บ้างครั้งก็เผลอบอก
ราคาว่าเท่าไร แล้วก็เอาหูกมาดูว่านี่คือหูกนะ เอาไว้ใช้ทำอะไรต่างๆ ป้าไม่มีการหวงของเลยคะ ”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

4.2.4 ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี

4.1) การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏใน
ส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนทักทายไหว้ ผู้สูงอายุที่
เจอทุกครั้งในแต่ละวัน มีการพูดคุยสนทนาด้วยภาษาอีสาน ผู้สูงอายุยิ้มแย้มแจ่มใส เรียกชื่อกัน
ทักทายกัน เยาวชนรู้สึกไม่เคร่งเครียด ซึ่งครั้งแรกเยาวชนคิดว่า จะมีการพูดคุยแบบเคร่งเครียด แต่
จริง ๆ แล้วไม่มีการเคร่งเครียดเลย นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีการแซวหยอกเยาวชน เยาวชนรู้สึกเป็น
กันเองกับผู้สูงอายุ รู้สึกเหมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเลย

“ วันที่ไปบ้านแม่หมุ มีจ้อย ป้าหรั่ง แม่ๆเตรียมของเพื่อมาอธิบายเรา หนูเจอแม่ๆทั้งสามคนเลย ก็
เลยเรียกชื่อ แล้วสวัสดี แม่ๆก็รับไหว้ ทักทายด้วยภาษาอีสาน ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น ธันวาคม 2560

“ก็รู้สึกแบบเพิ่นก็ให้ความเป็นกันเองค่ะ มันเป็นลุงป้าน้าอาญาติผู้ใหญ่ ของเราอะมาสอนจริงๆให้
ความเป็นกันเองนะค่ะก็เรียกชื่อเล่นเรายังสนิทสนมนะค่ะรู้สึกเป็นกันเองมากเลยค่ะอย่างแม่ก็จะบอก
ว่านั่นอย่างนี้เลยลูกไม่ต้องนั่งพับเพียบนั่งสบายสบายเลยค่ะ”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“พอมาทำกิจกรรมแม่ก็เรียกชื่อหนู อย่างน้องมายกๆๆๆก๊กก๊กให้แล้วเด้อ เปิดเส้นนี้แล้วเฮ็ด ”

สัมภาษณ์ นาย ธันวาคม 2560

“ป้าหนูเป็นคนที่พูดคุยสนุกเฮฮามากค่ะ คอยแนะนำตัวอย่างๆ แม่ๆพูดคุยสนุกเฮฮาดีค่ะและก็มี
การสอนปั่นหลอดนะค่ะ ซึ่งป้าหนูก็อธิบายด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่รู้สึกเครียดค่ะ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“เวลาที่เราร่วมกับผู้สูงอายุทุกท่านก็จะมีรอยยิ้มให้เราเสมอแล้วก็ไม่ เห็นความเคร่งเครียดในการ
สอนแต่อย่างใดนะค่ะ”

สัมภาษณ์ นายด์ มกราคม 2561

“แม่ๆให้เกียรติยังไงก็คือแบบ คือยิ้มแย้ม รับไหว้พวกหนู แบบตอนแรกพวกหนูคิดว่าแกลงจะไม่รับไหว้
พวกหนู แกลงจะดุแกลงจะแบบเคร่งเครียดอย่างจี้ค่ะ กลัวแบบจะมาทำใหม่จะมาทำเล่นๆอย่างจี้แต่ก็ไม่ใช่
เป็นแบบอย่างที่หนูคิดนะค่ะ”

สัมภาษณ์ เฟิร์น มกราคม 2561

“ก็รู้สึกว่าได้ความรู้สึกดีๆจากทั้งสามแม่ๆเลยค่ะก็รู้สึกดีที่ว่า ตั้งแต่แรกเลยค่ะการตอบรับ
การพูดคุยตั้งแต่แรกเลยก็รู้สึกดีว่า เออก็น่าจะทำงานได้อย่างสะดวกเพราะว่าทุกคนให้ความยิ้มแย้ม
แจ่มใสตั้งแต่แรกเลยค่ะ เอนเตอร์เทนแบบว่าไม่ให้เราเครียดแล้วก็พูดคุยตลกๆแบบเป็นลูกหลานที่แท้
ของทั้งสามแม่เลย แล้วก็เก็บความรู้สึกนี้ไว้ตลอดไปเพราะได้ได้ความรู้สึกดีจากแม่ๆทั้งสามแม่ในการ
ทำกิจกรรมนี้มากจริงๆค่ะ”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

“แกก็ยิ้มแย้มแจ่มใส แกก็ไม่ได้เครียดแล้วก็บอกเราไม่ต้องเครียดเพราะว่ามันเป็นครั้งแรกของเรา”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

“แกก็ยิ้มแย้มแล้วก็รับเรามาเลยแล้วก็เราก็มองกลับ ยกมือไหว้ค่ะ สวัสดิ์ก็ทักทายตามวัยผู้ใหญ่แล้วแกก็ทักทายแล้วก็หัวเราะ แล้วก็เอนจอยเราทำให้เราไม่ อ่า ไม่เครียดเจอกันครั้งแรกเราก็ไม่เครียดเลยคะ เพราะว่าป้าหมูแกเป็นคนเหมือนอารมณ์จะดีกับเราเพราะเราก็ไม่รู้รู้สึกเครียดเลยในการทำงาน”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

“ท่านให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ เป็นกันเองตลอดเวลาที่จะมาเราการพูดคุยกันคำพูดคำจาของท่าน เป็นกันเอง สีน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หัวเราะขำขันอยู่เสมอ”

สัมภาษณ์ อารัม มกราคม 2561

“การพูดคุยแล้วก็แม่ ๆ เพรณลี้มากคะ เวลาพูดเวลาสอน ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ทำหน้าดุ แล้วก็ไม่ได้เป็นภาพในจินตนาการของหนูที่คิดไว้แต่แรกคะ มันก็ทำให้ทำกิจกรรมในครั้งนี้น่าง่ายขึ้นมากคะ”

สัมภาษณ์ หมี่ มกราคม 2561

4.2) การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษ

- การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษของเยาวชนต่อผู้สูงอายุในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของเยาวชน

4.3) การยกย่องผู้อื่น

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชน ผู้สูงอายุมองเห็นเยาวชนมาทำกิจกรรมการทำผ้าไหมร่วมกันก็ประทับใจ ผู้สูงอายุมองเห็นว่าเยาวชนสามารถพัฒนากันได้ ชื่นชมในความสามารถของเยาวชนว่า ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำผ้าไหมมากพอก็สามารถเรียนรู้ได้และสามารถทำออกมาได้ดี ทำได้ดี บางคนดูตัวอย่างเดียวก็สามารถทำไปได้เลย บางคนบอกเพิ่มเติมก็ทำได้ต่อไปได้เลย ผู้สูงอายุชื่นชมเลยว่าเยาวชนสามารถทำได้

“เฮาเบิ่ง เฮาเบิ่ง เฮาเบิ่งในกลุ่มของเขาเนีย เขาคือลืฮักกัน สำหรับกลุ่มนี้ประทับใจจุดนี้”

สัมภาษณ์ แม่หมูจันวาคม 2560

“แม้ว่าเด็กน้อยเขาก็พัฒนากันได้ แต่ว่าแต่บางคนก็เบิ่งตัวอย่างก็เฮ็ดไปได้เลย บางคนพอเฮ็ดจักหน่อยก็เฮ็ดได้ แม่ก็ดีใจจักหน่อยที่เด็กน้อยตั้งใจ และเฮ็ดได้แม้ว่าเด็กน้อยก็เก่งอยู่ได้ พวกกันเฮ็ดได้ ”

สัมภาษณ์ แม่จ้อยมกราคม 2561

“ก็ฮู้สึกดีอยู่ แม่และผู้ล้งคนบ่เคยฮู้เลยว่าการมัดหมี่การโอบหมี่มันเป็นจั่งใด แบบนี้ลักษณะจั่งซี่ บ่เคยจับบ่เคยบาย แต่พอแต่ละคนมีคนมาจับจั่งซี่บ่เคยจับบ่เคยบายก็เฮ็ดไปแล้วก็เฮ็ดเก่ง”

สัมภาษณ์ แม่ห่อง มกราคม 2561

“เด็กน้อยมันฮักกันกลมเกลียวกันดีอยู่เพราะว่าแม่ก็ลัมผัสมาเรื่อย เด็กน้อยกลุ่มนี้แม่ก็ลัมผัสมาเรื่อย ๆ เพราะว่าลูกหลานแม่อยู่ในกลุ่มนี้ แต่ว่าเด็กน้อยกลุ่มนี้ฮักกันอีหลี ”

สัมภาษณ์ แม่หมูจันวาคม 2560

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชนในส่วนมุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนชื่นชมผู้สูงอายุ ไม่ถือตัวเป็นกันเอง กล้าที่จะเดินเข้าหากล้าที่จะเดินเข้าไปถาม ซึ่งแตกต่างจากผู้สูงอายุอื่นๆโดยทั่วไป ประทับใจผู้สูงอายุที่ไม่หวงของ ไม่มีการหวงความรู้เลย เมื่อทำกิจกรรมประทับใจอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้สูงอายุชมว่า ทำออกมาได้ดี ซึ่งเยาวชนมีกำลังใจในการทำต่อไป เป็นการเสริมแรงในด้านบวกให้กับเยาวชน

1117493035

CD iThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“เป็นกันเอง ไม่ถือตัว แต่ละคนสามารถพูดหยอกพูดหัวได้ พูดสนทนากับเราหยอกนคะ ชมเราด้วย นคะว่าอันนี้ทำดี ไม่หยิ่งไม่อะไร อย่างผู้ใหญ่บางคนเป็นอารมณ์แบบไม่พูดหรือหงๆนิดหน่อยทำ หน้าแบบ เคยไปถามเขาเขาทำหน้าไม่อย่างพูด (คำสำคัญ การวางระยะห่างจากเด็กเกินไปได้มีไม่เข้า หา) พอมาเจอแม่ๆแต่ละคนก็คำถามมากขึ้น อันนี้ถูกไหม ถ้าเป็นที่อื่นหนูไม่ค่อยพูดหนูก็ไม่พูดเลย”

สัมภาษณ์ อีฟ ธันวาคม 2560

“ป่าหรงนำผ้าไหมเท่าที่คิดว่าน่าจะเท่าที่มีออกมาให้ดูทั้งหมดเลยอาหารสำหรับเยอะมากคะแล้วหนู คิดว่าราคามันค่อนข้างสูงนะเอาออกมาให้ดูหมดเลยน่ารักมากที่ประทับใจแล้วก็บอกรายละเอียดเลย นี่ชื่อว่าอะไรบอกรายละเอียดว่ามันไม่เหมือนกันอย่างนู้นอย่างนี้บอกตรงกับละเอียดเลยคะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“ถ้าจากบ้นหลอดเสร็จก็ต้องไปแล้วก็นำไปร้อยเรียงไว้กับไว้กับไอที่เรียงๆมาคะมันเป็นลายเป็นลาย สลับกันไม่ได้คะตอนแรกตอนทำขั้นตอนนี้รู้สึกตื่นเต้นมากโดยแม่จ่อยนั่งอยู่ข้างๆนั้นบอกว่าไม่ต้อง ตื่นเต้นนะ และต้องจับไหมที่กว้างมาก่อนหน้านี้ที่ด้านไหนบ้างและต้องทำด้านหน้าอยู่ทำเอียงเดียวไหม จะหลุดออกจากหลอดอ่าคะแล้วก็อย่าทำให้ไหมหลุดจากหลอดจะทำให้มีปัญหาคะ และชอบขั้นตอนนี้ มากคะเพราะแม่จ่อยชมว่าหนูทำออกมาได้สวยมากคะ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“คือช่วงบ้นไหมเนี่ย ช่วงบ้นไหมแม่จะ แม่จะช่วยบอกว่าเอียงซ้ายอีกนิดนึงลูก ตรงนี้มันไม่ทั่วถึงนะ มาทางนี้อีกแล้วก็พอ พอผลงานเราเสร็จใช้ไหม แม่ก็บอกว่า มันก็ทำเหมือนตัวคนทำเลยน้า อะไร้งี้ เหมือนเป็นการแหวหยอกล้อเล่นให้เราสบายใจขึ้นนะคะ เหมือนออกจะชมผลงานเราให้เราโอเครู้สึกดี ขึ้นกับผลงานที่มันไม่ ไม่ได้สวยเหมือนของแม่เลย”

สัมภาษณ์ณัฐเงิน มกราคม 2561

“การบ้นไหมคือได้นั่งทำนานกว่าเพื่อนนะคะแล้วก็นั่งทำงานเกือบเสร็จคะ ได้รับคำชมจากแม่ๆคะว่า เก่ง ทำครั้งแรกทำได้ขนาดนี้ ดีมากคะ”

สัมภาษณ์ มายด์ มกราคม 2561

“แม่จ๋อยก็ได้ดูการทอหมี่ของผม แม่จ๋อยก็ชมว่าทำดีที่สุดใน 10 คน แม่จ๋อยว่าผมทำเหมือน ทำดี ตอนนั้นผมดีใจมากที่ได้ถูกชื่นชมจากแม่จ๋อย และผมก็ภูมิใจที่ทอผ้าไหมได้ดี”

สัมภาษณ์ หมี่ มกราคม 2561

4.4) การให้กำลังใจผู้อื่น

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีสิทธิในการให้กำลังใจ เยาวชนให้เยาวชนค่อยๆทำใจเย็นๆ ผู้สูงอายุให้กำลังใจทั้งหมดไม่ว่าจะสอนกี่ครั้งก็ตาม สิบคน สอน สิบครั้งแต่ก็ยังใจเย็นในการสอน ให้กำลังใจเยาวชนในการทำงานทำกิจกรรมของเยาวชนด้วยคำพูด การกระทำต่าง ๆ เมื่อเยาว์ได้รับกำลังใจทำให้พวกเขากล้าที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้

“ไม่ต้องตื่นเต็นนะ เออเดี๋ยวก็ทำเป็นคนเรามาไม่มีใครเป็นมาแต่เกิดหรอกเราก็ต้องฝึกฝนกันทั้งนั้น แหละแม่ๆแกก็เลยสอนไปเรื่อยๆอะสอนไปเกือบชั่วโมงเลยอะกว่าพวกหนูจะมัดเป็นนะคะ ก็ได้ เรียนกับเพื่อนๆทั้งสิบคนอะก็ทำมัดคนละห้าลำห้าลำบ้างจ๊ะก็วนๆกันไปจนเสร็จจ๊ะ”

สัมภาษณ์ เพ็ริน มกราคม 2561

“ตอนย้อมหมี่ย้อมไหม แรกก็คิดว่าทำไม่ได้แน่ๆเลย กลัวน้ำร้อนย้อมหมี่กระเด็นใส่ แต่แม่จ๋อยมา ช่วยดูแลบอกว่า ไม่เป็นไรค่อยๆทำเอาตรงนี้ค่อยๆทำขึ้นนะ”

สัมภาษณ์ แบลม ธันวาคม 2560

“แม่จ๋อยก็สอนทั้งสิบคนเลยอะสอนแบบเดิมแม่จ๋อยนะใจเย็นมากก็ไม่ดูไม่ตำ คอยดูคอยให้กำลังใจว่า ทำอย่างงี้แหละ เออถูกแล้ว “ถูกแล้ว อย่างงี้ เออ เหมือนๆ” ค่ะ”

สัมภาษณ์ อีฟ มกราคม 2561

“แม่ๆแสบแบบพาพูดคุยกุศลกันแล้วก็คือแหกหลายที่สวยมาก ๆ อ่าคะมาให้พวกหนูลองทำดูแกก็บอก ว่าไม่ต้องตื่นเต็นนะ เออเดี๋ยวก็ทำเป็นคนเรามาฉันก็ไม่มีใครเป็นมาแต่เกิด”

สัมภาษณ์ เพ็ริน มกราคม 2561

“อ้าวไม่มัดแล้วเพราะว่ามัดสามสี่อันก็ท้อแล้วก็ว่า ค่อยจะมัดใหม่ จะดูเพื่อนไปก่อนว่าเพื่อนๆทำได้ไหม ก็จะดูว่าเออทำยังไงนี่ แม่จ่อยก็บอกว่าต้องทำให้ได้ แล้วแม่จ่อยก็พูดให้กำลังใจว่า เออเราทำได้ทำไมจะทำได้”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

4.2.5 ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล

5.1) การให้เกียรติกันและกัน

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุไม่ไปบังคับในตัวเยาวชน มากจนเกินไป ไม่บังคับว่าต้องเป็นตามที่ตนคิดตนหวัง ปล่อยวาง วางมือให้เยาวชนได้ลองถูกลองผิด ถ้าไม่ได้จริงๆจึงค่อยอาสาช่วยเหลือ เพราะถ้าไปบังคับเยาวชนมากจนเกินไป เยาวชนจะรู้สึกอึดอัดไม่ เป็นตัวเอง

“เพราะว่าคือว่าก็ต้องปล่อยให้เด็กน้อยลองผิดลองถูกเนอะลองผิดลองถูกก็ต้องให้ลองเบิ่ง เขาก็ต้อง วางมือให้เขาเห็ดเลย เขาก็ต้องบ่ต้องไปกะเกณฑ์ว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำอย่างนี้ บ่ชั้นมันลึบเป็น อิศระในตัวเด็กน้อย ปล่อยให้เห็ดเลย ยามมันบ่ถึกเขาค่อยตามมาแก้ไข แล้วเขาค่อยนำไปแก้เอา”

สัมภาษณ์ แม่จ่อย มกราคม 2561

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่า เมื่อพูดคุยกับ ผู้สูงอายุต่อพูดจาสุภาพ นอบน้อม แล้วผู้สูงอายุจะไว้ใจเราและให้เกียรติเรา ผู้สูงอายุให้เยาวชนรู้สึก เป็นกันเอง และการปฏิบัติของเยาวชนกับผู้สูงอายุนอบน้อม

“เราต้องใจเย็นขึ้น เราต้องพูดสุภาพด้วย เราต้องสุภาพกับผู้ใหญ่เขาอะค่ะ เหมือนๆเป็นการให้เกียรติ แล้วก็ท่านก็จะเชื่อใจเรา ก็คือเราต้องทำให้ผู้ใหญ่เขาเชื่อใจเราก่อนเขาถึงจะพูดดีแล้วก็สอนทุกอย่าง แล้วก็เวลาอยู่กับผู้ใหญ่เราก็ต้องให้เกียรติเขาด้วย ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“รู้สึกเป็นกันเองมากเลยคะอย่างแม่ก็จะบอกว่ำน้อย่างนี้เลยลูกไม่ต้องนั่งพับเพียบนั่งสบายสบายเลยคะ”

สัมภาษณ์ มาย ธันวาคม 2560

“ช่วงที่ได้ทำความรู้จักกัน ตอนแรกเราก็พยายาม สุภาพไว้ก่อน ฮ่าๆ สุภาพไว้ก่อนแล้วก็ทำตัวเป็นเด็กดี แม่ก็แม่ใจดีคะเจอครั้งแรกแม่ก็ยิ้มคะแล้วก็แนะนำตัวแบบเป็นกันเอง หนูก็ชอบนะสบายใจดี แล้วก็รู้สึกว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ที่ ค่อนข้างมีวุฒิภาวะสูงนะ”

สัมภาษณ์ ฤงเงิน มกราคม 2561

“พวกหนูที่ก่อนเข้าร่วมก็เคารพอยู่แล้วยังพอเข้าร่วมก็รู้ว่าแม่มีความสามารถขนาดนี้ สามารถให้ความรู้เราได้ขนาดนี้เปรียบเสมือนครูบาอาจารย์ท่านหนึ่งที่เราต้องให้ความเคารพนับถือท่านเป็นอย่างยิ่งคะแล้วก็ ความแตกต่างระหว่างวัย ความแตกต่างระหว่างความสามารถ ความแตกต่างระหว่างความคิดอย่างงี้คะ ก็คล้ายๆกับว่ากิจกรรมครั้งนี้เราได้รับความรู้อะไรหลายๆอย่างได้แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งมันก็ดีที่เราได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มันดีมากๆแล้ว”

สัมภาษณ์อุ้ย มกราคม 2561

“แกก็คุยกับเราก่อนเพราะแกแกคิดว่าการทำอย่างงี้มันเป็นกิจกรรมที่ดีแกก็ช่วยส่งเสริมส่วนพวกเราก็ก็นั่งฟังคำถามเรา เราก็แบบให้เกียรติผู้สูงอายุ เราก็ถามใช้น้ำเสียงที่แบบ อ่า นุ่มนวล คุยกับผู้ใหญ่ มีสัมมาคารวะมากขึ้นแล้วก็แม่หล่องแม่หล่องก็คือสนับสนุนเรา เอาอุปกรณ์มาให้ ชวนเราคุย ว่าอันนี้นั่นอันนี้ เค้าประสบการณ์ให้ฟังว่าตอนแกสาวๆแกใส่ผ้าไหมผืนไหนไปไหน มาไหน”

สัมภาษณ์ ป่าน มกราคม 2561

“ผมคิดว่าแม่จ๋อยดีมากเลยครับ แม่จ๋อยก็สมมุติว่าเราทำขาด ไม่ขาดแม่จ๋อยก็เฮฮาตลอด ไม่ซีเรียส ไม่อะไรเลยครับ แม่จ๋อยเป็นคนแบบว่าดี ดีจริงๆครับ และแม่จ๋อยก็ได้ให้คำปรึกษาเราอย่างดีมากเลย ครับ ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตามแม่จ๋อยก็ช่วยเราอยู่ ช่วยเราตลอด”

สัมภาษณ์ หมี่ มกราคม 2561

5.2) การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุที่มีต่อเยาวชน ผู้สูงอายุมองว่า เยาวชนปัจจุบันมีความอดทนไม่มาก การที่เยาวชนทำได้เพียงในเวลาจำกัดย่อมเป็นสิ่งที่ดีแล้ว บางที เห็นเยาวชนทำไปเพียงสักพักเห็นบ่นว่าปวดหลังแล้ว แต่เมื่อเทียบกับตนเองก็เทียบไม่ได้อยู่แล้ว จึง มองว่าการทำได้เพียงส่วนหนึ่งตามแผนที่กำหนดย่อมถือว่าดีแล้ว ในส่วนของที่การทำผ้าไหมเด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่ต่างกันดังนั้นการอธิบายการสาธิตที่เจาะจงในแต่ละบุคคลก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย รวมไปถึงการที่เยาวชนเมื่อเขาคิดทำอะไรวางแผนอะไรเราจะไปขัดขวางการทำงานเขาเลยไม่ได้ ต้อง ลองให้เขาลองทำก่อน จะไปห้ามคำว่าอย่าๆ เลยย่อมไม่ได้ จะทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจ ส่วนการใช้ภาษาในการพูดคุยกันระหว่างเยาวชนกับเยาวชนอาจมีคำหยาบบ้าง แต่นั่นก็เป็นการพูดตามประสา วัยรุ่น

“กะเด็กน้อยบางคนมันกว่าความอดทนน้อย เป็นจิ้งซีเนาะ ก็คล้ายๆว่า ยามจับหยังมันก็กระโดดกระเดกว่าจิ้งซีไปเนาะ มันคือบ่ชำนวญจิ้งซี คือแบบจิ้งใดหฺล๊ะ แต่บางคนก็เฮ็ดพอได้ เขาก็สิเบิ่งออกไปเลย ว่า ผู้นี้มีแวว แต่บางคนจับเขาก็สิเบิ่งได้คือกันว่า เป็นไปไม่ได้เฮ็ดยังบ่ได้ เฮ็ดบ่คือ ”

สัมภาษณ์แม่จ๋อย ธันวาคม 2560

“แม่อยู่เพราะว่ามันฮ้อน ก็เข้าใจอยู่ดอก เวลเฮาไปจับหม้อมันเป็นไอเดื่อมันก็ฮ้อน (เข้าใจ) มันเดื่อตบุดๆ มันก็สิฮ้อน ถ้าเฮาบ่มีความอดทน คือว่าเด็กน้อยสมัยก็บ่ค่อยมีความอดทนปาดได้ (คำ สำคัญ) เด็กน้อยมันบ่คือเฮาเน้อะ เขาก็เฮ็ดอยู่ประจำ ฮ้อนล่ำนี้เฮาก็ทนได้ เฮาอดได้แต่ว่าเด็กน้อยบ่เคยเฮ็ด มันบ่เคยเฮ็ดก็อาจลิทนบ่ได้จิ้งซีหนา เฮ็ดจักหน้อยก็ว่าเมื่อยแล้ว นั่งเฮ็ดหมี่จักหน้อยก็จ่มว่าปวดหลังแล้ว”

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สัมภาษณ์ แม่หนู ธันวาคม 2560

“ถ้าเขาฮิตบ๊วก เขาก็ต้องเบ่งแต่ละคนว่าลักษณะผิมนั้นฮิตผิวจังได้ ก็ต้องแนะนำแต่ละคนไป เพราะว่าแต่ละคนนั้นมีจุดผิที่บ๊วกกัน เขาก็ต้องแนะนำในจุดที่เขาผิ”

สัมภาษณ์ แม่หรั่ง มกราคม 2561

“บ๊วกได้ เธอไปซัดเขาบ๊วกได้ ถ้าเขาไปซัดเขาเลย เขาเลิขาดความมั่นใจ เธอต้องให้ความมั่นใจกับเขาว่า ปล่อยให้ฮิต ผิดหรือถูกเขาก็ฮิตได้ ถ้าเขาไปซัดว่า “แบบนี้บ๊วกๆ บ๊วกต้องฮิตไปเนี่ย ” เขาเลิความเชื่อมั่นในตัวเองทันที เพราะฉะนั้นเขาสิไปว่าจั้งซันบ๊วกได้ คิดให้เขาลองไปเลย เขาเลิฮิตถึบ๊วกก็ตามเขา”

สัมภาษณ์ แม่จ้อย มกราคม 2561

“งานพวกนี้มีแต่รุ่นระดับ 50 60 แล้วที่ฮิตเป็นแต่เด็กน้อยวัยรุ่น ประมาณอายุล้านี่ ลิบฮู้จักหยังเลย คือเด็กน้อยกลุ่มนี้แหละก็ถามว่าเป็นจั้งได้อูจักอันนั้นอันนี้บ๊วก ก็บ๊วกจักจักคน ขนาดเกิดในอำเภอชนบท เป็นคนชนบท เป็นคนพื้นเพชนบทแต่ว่าบ๊วกจักจักอย่าง ก็คือก็อยากให้มาเรียนอยู่ บางครั้งเนี่ยะ แต่พอใหญ่ขึ้นไปทำงานในกรุงเทพฯก็บ๊วกว่าลิให้มาฮิตดอก (คาดหวัง) แต่ว่าถ้ามีคนมาถามว่า (ปรับภาษา เป็นภาษาไทยกลาง)“เธอเป็นคนชนบทหรือ ทำผ้าไหมเขาทำกันยังงี้ ””

สัมภาษณ์ แม่หนู ธันวาคม 2560

“แล้วที่นี้เวลาเด็กน้อยคุยกันเวลาฮิตงานฮิตผ้าไหมกับบ๊วก เขาก็คุยกันเว่กกัน มีเว่กมึง มันเป็นธรรมชาติจ้า ธรรมดา บ๊วกได้ซีเรียสกับเขาว่าลิเว่ม่วนบ๊วก ”

สัมภาษณ์ แม่หรั่ง ธันวาคม 2560

“บางครั้ง บางคนก็บ๊วกใจลูก อย่า!!! มันใช้คำว่า อย่า!! อย่าไปจั้งซันจั้งซั้งซั้งซั้งซั้ง บางครั้งเด็กน้อยมัน ก็ฮิตไลว่าจั้งซีหนา คือเฮามองแบบกว้างๆ ส่วนมากมันก็เป็นจั้งซีแหละก็คือจั้งซันแหละ คือกันนั้นแหละ ยามบ๊วกเข้าใจกับลูกหลานลิบมีคำว่าอย่า ”

สัมภาษณ์ แม่หนู ธันวาคม 2560

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

“แม้ว่าเด็กน้อยหมูนี้นี้ร่วมมือกันดี แต่เขาก็บ่ย่านกันได้ดีเลยเด็กน้อยกลุ่มนี้ เขาลิบมีการว่าแพงวิชา มีหยังเขาก็ลือคอยช่วยเหลือกันและกัน ถึงบ่แม่นตอนนีตอนทีผ่านมีคือว่าซุมหมู่เขาเรียนหนังสือนำกันเนาะจำ แบบไผบ่ได้อันใดจั่งซีเขาก็ลิบมีการหวงวิชา คนทีได้จะไม่หวงวิชา “ คนทีไม่ได้จะคิดว่าตัวเองไม่ได้ ” (พูดเป็นภาษาไทย จากนั้นปรับเป็นภาษาอีสานเหมือนเดิม) เขาจะถาม ก็คือว่าเขาก็จะถามกันอันเนาะ คือแบบว่าเด็กน้อยกลุ่มนี้เป็นแบบนี้ ”

สัมภาษณ์แม่จ้อย ธันวาคม 2560

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของเยาวชนที่มีต่อผู้สูงอายุ เยาวชนรับรู้การทำงานของผู้สูงอายุในการทำผ้าไหมว่ากว่าจะได้ผ้าไหมมาในแต่ละผืนไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้สูงอายุได้บอกเยาวชนว่าการทำผ้าไหมในครั้งนีไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องเก่งเลย แต่อยากให้เห็นถึงการสืบสานภูมิปัญญาของอำเภอของเรา พอรู้แนวทางวิธีการทำผู้สูงอายุก็ตั้งใจแล้ว ทีมีลูกหลานมาเรียนสืบสาน นอกจากนีเยาวชนรับรู้ถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุที่เข้าหาเยาวชนทั้งการใช้ภาษา การพูดคุย การกระทำ ที่เป็นกันเอง

“หนูเริ่มต้นจากการมัดอันเล็กๆอยู่เลย แล้วพอมันผิตหนูก็ต้องมแก้ใหม่ทั้งหมด แล้วมัดใหม่แล้วมันเพิ่มให้มันใหญ่ขึ้น คือหนูทำหมีแค่เส้นเดียวลำเดียวหนูก็ปวดหลังแล้ว แต่มานั่งคิดคุณทีทำทั้งวันทั้งคืนเขาจะนั่งหลังขดหลังแข็งขนาดไหน”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“อิม...อาจเป็นเพราะว่าอาชีพของเขาที่คงต้องหาเงินอยู่ใช้ไหม แล้วอีกอย่างก็ คือ เขาทำมานานแล้ว แล้ว อิมมมม ในใจเขาก็ต้องคิดเหมือนกันแน่นอนแหละพี่ว่ามันคือการสืบสานวัฒนธรรม พ่อแม่ก็เป็นคนสอนพวกเขามา (เอาใจเขามาใส่ใจเรา) พ่อเขาทำเขาก็ต้องทำ”

สัมภาษณ์ ถุงเงิน ธันวาคม 2560

“อย่าง แบบตอนที่เรากวักไหมอยู่ คือช่วงนั้นเป็นช่วงที่ แม่จ้อย หรือ ป้าหุม สอนใช้ไหม แล้วแม่หรงแกก็เข้ามา มามาแบบมาเสริม มาแทรกเสริมๆ คือหนูก็เข้าใจนะคนแก่แกก็ไม่คิดอะไร”

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สัมภาษณ์หญิงเงิน ธันวาคม 2560

“เราต้องการหัดและฝึกทำแก๊กก็คอยสอนคอยนั่งอยู่ข้างๆ แล้วต้องบอกรายละเอียดว่าต้องเอียงซ้าย เอียงขวา ข้างหน้าข้างหลัง ลงอะไร เนี่ย ค่ะ จับไม้จับมือเราแล้วพอเราทำถูกต้องแล้วเอาผิวดันนิ่งอะ ค่ะ แต่แก๊กก็ให้เราแล้วก็ให้มาทำใหม่แล้วบอกว่าพอแค่นี้พอใจแล้ว แก๊กก็บอกว่าไม่ได้เฮ็ดให้มันเป็นลูก เอาสำนี้ไปได้ต้องจบตาดึงก่อนมันจั่งลีได้ชำนาญดูดีใจค่ะ ที่แบบเพื่อนไม่ค่าแล้วเพื่อนก็อยากให้เรา รู้ในสิ่งนี้จริงๆ ค่ะ เหมือน ใส่ใจค่ะ ไม่ใช่แค่สอนแบบปล่อยปะละเลย อยากให้เรา รู้ซึ่งๆ ค่ะ”

สัมภาษณ์นายดี มกราคม 2561

“ท่านก็สังเกตเราด้วยว่าเราเป็นคนยังไง ท่านจะพูดคุยกับเรา เราจะพูดคุยกับท่าน มันทำให้เรา ใกล้ชิดกันมากขึ้นค่ะ หลังจากที่ทำแล้ว ก็จะเป็น แม่คะอันนี้ทำยังไง เทรอคะในตอนแรก แต่หลังจากมา แม่คะตรงนี้หนูไม่ค่อยเข้าใจ อะไรทำนองนี้ค่ะ ก็จะเปลี่ยนประโยคไปเป็นประโยคที่ง่ายขึ้นค่ะ”

สัมภาษณ์ หญิงเงิน มกราคม 2561

“แม่ๆ ก็จะไม่ค่า ไม่ซักสีหน้าใส่ ไม่อะไรใส่เลย ค่ะ แกแบบ คือแกพร้อมที่จะสอนเราตลอดเวลา ไม่ว่า เราจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ แกก็แบบยิ้มแย้มให้เราแบบ คือความรู้สึกหนูเหมือน แม่ๆ แกเอ็นดูนะ ค่ะ แบบถ้าเราไม่เข้าใจตรงนี้ แม่ๆ ก็จะมาคอยช่วยอยู่ข้างหลัง คอยแนะนำว่า มันต้องเป็นอย่างไร”

สัมภาษณ์ หมี่ มกราคม 2561

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกระบวนการการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อจัดกระบวนการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะในการดำเนินการโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบไปด้วย ระยะที่ 1 การจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ระยะที่ 2 การศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งการดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ระยะจะสอดคล้องกับ แนวคิดของ Andragogy ของ Knowles (1980) ในการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนประยุกต์ใช้กระบวนการของ Andragogy ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1.การศึกษาบริบทชุมชน 2. การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 3. การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 4. การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน 5. การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะตอบใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในงานวิจัยเรื่องผลการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อจัดการกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 2) เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายผลการวิจัยเป็น 2 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่สอดคล้องกับขั้นตอนการวิจัยเพื่อให้มองเห็นผลของการดำเนินการวิจัยที่ชัดเจน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 5 ขั้นตอนประกอบไปด้วย 1.การศึกษบริบทชุมชน 2. การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน 3.การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 4. การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชน 5.การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเรื่องความสัมพันธ์กับเยาวชน แบบสัมภาษณ์เยาวชนในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ แบบบันทึกการประชุมกลุ่มเพื่อหาความต้องการและเป้าหมายระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน แบบวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นของผู้สูงอายุและเยาวชน แบบสังเกตการดำเนินการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน แบบสอบถามเยาวชนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุหลังจากการจัดกิจกรรม แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนหลังจัดกิจกรรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัยผู้วิจัยสรุปออกเป็น 2 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 ผลของการร่วมกันจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนในการจัดกระบวนการนี้

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 3 คน และมีเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 10 คนจากการประชุมร่วมกันเพื่อหาสภาพปัญหาของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ การมีเวลาในการร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน เวลาในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดวิธีการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท ให้กับลูกหลาน ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดกระบวนการดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเองเป็นสื่อกลาง เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มาจัดกิจกรรมร่วมกันซึ่งกระบวนการจัดศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้ คือ แนวคิดของ Andragogy โดยมีโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสร้างบรรยากาศการจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การสร้างบรรยากาศการจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยนัดผู้สูงอายุและเยาวชนนัดพบปะพูดคุยร่วมกันมาทำความรู้จักกันด้วยการสื่อสารที่ใช้ภาษาท้องถิ่นซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีความยินดี และเต็มใจที่จะทำกิจกรรม ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดการทำผ้าไหมมัดหมี่ให้ลูกหลาน ส่วนเยาวชนต้องการเรียนรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่กับผู้สูงอายุ ในการพบปะพูดคุยผู้สูงอายุเสนอให้เยาวชนเดินชมและพูดคุยเกี่ยวกับการทำผ้าไหมของผู้สูงอายุของแต่ละท่าน และตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนซึ่งผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและเยาวชนด้วยการทำกิจกรรมพูดคุยระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยผู้สูงอายุและเยาวชนได้ตกลงร่วมกันในสถานที่ในการจัดบ้านของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมซึ่งบ้านของผู้สูงอายุมี

การทำผ้าไหมมัดหมี่อยู่แล้ว นอกจากนี้ผู้สูงอายุเป็นผู้อาสาในการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำผ้าไหมมัดหมี่ในการเรียนรู้ครั้งนี้

ระยะที่ 2 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุและเยาวชนพูดคุยเรียนรู้แลกเปลี่ยนในเรื่องความรู้ในการทำผ้าไหมแล้วผลของการประชุมหาเป้าหมายและความต้องการในการทำกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชนพบว่าสนใจร่วมกันการ โดยทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนมีเหตุผลที่ได้ตกลงเป้าหมายร่วมกันคือ การทำผ้าไหมมัดหมี่อย่างง่ายในรูปแบบของหมี่สองตะกอ ซึ่งการทำผ้าไหมมัดหมี่ดังกล่าวจะร่วมกันทำตั้งแต่ในขั้นตอนการเตรียมไหมเส้นพุ่ง มัดหมี่ ย้อมหมี่ การแก้มี่ การกรอไหม ไปจนถึงการทอ ซึ่งจะร่วมกันและแบ่งเวลาผลัดเปลี่ยนมาทำผ้าไหมร่วมกันที่บ้านของผู้สูงอายุ โดยจะละการทำผ้าไหมมัดหมี่ในบางขั้นตอนออกได้แก่ ขั้นตอนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเตรียมไหมเส้นยืน เนื่องจากว่า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในปัจจุบันไม่ค่อยมีการปลูกแล้วซึ่งส่วนมากในการทำผ้าไหมของอำเภอมีการเปลี่ยนมาเป็นผ้าไหมในภาคอุตสาหกรรมจึงนิยมซื้อวัตถุดิบเส้นไหมมาจากโรงงานขายเส้นไหม อีกประเด็นหนึ่งคือ ในขั้นตอนของการเตรียมไหมเส้นยืนเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากและใช้เวลานานจึงเลือกขั้นตอนที่ใช้ในการได้ในระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่จำกัด

ระยะที่ 3 การวางแผนดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลภูมิปัญญาพื้นบ้าน การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยนำทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งรายละเอียดคือ กิจกรรมที่สนใจ ลักษณะของขั้นตอนกิจกรรม วัตถุประสงค์ ช่วงเวลาการดำเนินการ แผนกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรม วัน/เวลา/สถานที่ในการทำกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ หลักฐานความสำเร็จ และการประเมินผลของกิจกรรม ในขณะที่วางแผนกิจกรรม จนได้ข้อสรุปร่วมกันในกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนการออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยได้ให้ทั้งสองฝ่ายได้ทำข้อตกลงร่วมกันด้วยแบบบันทึกการวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชน การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยนำทั้งสองฝ่ายทำกิจกรรมการร่วมกันโดยเริ่มตั้งแต่การฟอกไหม การกวักไหม การมัดหมี่ การย้อมหมี่ การแก้มี่ การกวักหมี่ การปั่นหมี่ ตลอดจนถึงการทอจนเป็นผ้าไหมที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยมีการนัดหมายกิจกรรมวันเวลาที่สะดวกในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุและเยาวชนตามแผนกิจกรรมที่ได้ร่วมกันออกแบบไว้ การประเมินผลการจัดกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้วิจัยทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันประเมินกิจกรรมร่วมกันและร่วมกันสะท้อนความสัมพันธ์ที่ได้ในการทำกิจกรรม

ประเด็นที่ 2 สรุปศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ในการจัดกิจกรรมศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนโดยแบ่งตามตัวชี้วัดของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย การสื่อสารเพื่อรับฟัง และการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อใจผู้อื่น การแสดงความจริงใจชื่นชมยินดี การยอมรับลักษณะบุคคล ซึ่งผู้สูงอายุใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเยาวชนเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์จากแบบบันทึกการทำกิจกรรม โดยมีรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมร่วมกันโดยแบ่งเป็น 5 ด้านประกอบด้วย

ด้านที่1 การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น มี 4 พฤติกรรมคือ

- 1.1 การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา
- 1.2 การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์
- 1.3 การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย
- 1.4 การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ

- 2.1 การอาสาผู้อื่น

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ

- 3.1 การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี มี 4 พฤติกรรมคือ

- 4.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย
- 4.2 การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ
- 4.3 การยกย่องผู้อื่น
- 4.4 การให้กำลังใจผู้อื่น

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล มี 2 พฤติกรรมคือ

- 5.1 การให้เกียรติกันและกัน
- 5.2 การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ในการจัดกระบวนการการศึกษาจากระบบโดยการใช้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่ ของ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนทั้ง 5 ด้านโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น

การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา

- การสื่อสารของผู้สูงอายุกับเยาวชน ในมุมมองของผู้สูงอายุมองว่า เมื่อพูดคุยกับ เยาวชนที่เข้าร่วมมีการพูดคุยไม่อ้อมค้อมใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน เมื่อสอนเยาวชนทำ ผ้าไหมในแต่ละขั้นตอนต้องค่อยๆ บอกและตั้งใจเรียนเนื่องจากเยาวชนบางคนสามารถ เรียนรู้ได้เร็วแต่บางคนต้องค่อยบอกให้เพิ่มรายละเอียดลงไป เยาวชนสามารถรับฟังและ สามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี
- การสื่อสารของเยาวชนกับผู้สูงอายุ ในมุมมองของเยาวชนเห็นว่า ผู้สูงอายุใช้ภาษาใน การสื่อสารด้วยภาษาถิ่นที่ง่าย แล้วค่อยบอกค่อยสอนอย่างช้าๆ ใจเย็น จับมือทำด้วยใน ขั้นตอนที่ไม่ถนัด การพูดอธิบายด้วยคำง่ายๆ ละเอียด สงสัยอะไรผู้สูงอายุตอบคำถาม ได้ชัดเจน รู้สึกเลยว่า ผู้สูงอายุสังเกตเยาวชนในการทำผ้าไหมตลอด และคอยดูแลคอย บอกตลอด โดยมีผู้อายุดูแลอย่างใกล้ชิด

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์

- การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุได้รับ ฟังเยาวชนเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน คือฟังเยาวชนให้เหตุผลให้จบก่อน ฟังเพื่อให้ทราบ ว่า เยาวชนคิดอย่างไร จากนั้นจึงมาพูดคุยกัน เพราะผู้สูงอายุมองว่า ถ้าไปขัดจังหวะ เยาวชน พวกเขาจะหมดความมั่นใจในตนเองทันที และในบางครั้งเมื่อเยาวชนอยาก เสนอเพิ่มอะไรในการทำงานอะไรที่พอให้เยาวชนได้คิดได้ทำก็ปล่อยให้เขาได้ทำกันเลย เพราะมันมาจากความต้องการที่พวกเขาอยากเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุช่วยตรวจสอบเมื่อตนเองทำกิจกรรมที่ตนได้ทำว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าต้องปรับต้อง แก้ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอน ซึ่งเยาวชนเองรับฟังและปรับตาม ซึ่งพวกเขาไม่รู้สึกลงใจในเชิง ลบแต่อย่างไร เพราะต้องการทำให้มันถูกต้องขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งก็มี บางครั้งผู้สูงอายุให้เยาวชนเลือกปรึกษาหารือกัน เยาวชนไม่สามารถที่จะตัดสินใจได้ ผู้สูงอายุ จะเป็นผู้ช่วยเสนอแนวคิดให้พวกเขาจนได้ตัดสินใจแล้วให้ลองทำถ้าสิ่งที่ลองทำเป็นที่พึง

พอใจของเยาวชนก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ และผู้สูงอายุก็เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงนั้น

การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย

- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ
- การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนมองว่าผู้สูงอายุมีการใช้ภาษากับเยาวชนด้วยคำสุภาพมาก ไม่มีการดูต่ำกว่ากล่าวในเชิงตำหนิกับเยาวชนเลย ใช้การอธิบายที่ค่อยพูด ไม่มีการเร่งการทำงาน ให้เยาวชนค่อยๆคิดค่อยๆทำอะไรที่ไม่ถูกก็ค่อยๆให้แก้ไข

การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ
- การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของเยาวชนต่อสูงอายุ เมื่อเยาวชนทำกิจกรรมที่วางไว้ไม่ได้หรือติดขัด ก็ได้ขอความช่วยเหลือแม้อย่างสุภาพ ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนบางครั้งได้บอกเทคนิคการทำเสริมสอดแทรกไปด้วย เมื่อกิจกรรมที่ต้องระวังในการทำ ผู้สูงอายุจะค่อยๆเตือนว่า ค่อยๆทำนะ ไม่ออกคำสั่งห้ามแม้แต่อย่างใด

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น

การอาสาผู้อื่น

- การอาสาผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุพร้อมที่จะช่วยเหลือเยาวชนตลอดเวลาแต่อยากปล่อยให้เยาวชนได้ลองลงมือทำก่อน เมื่อเยาวชนทำไม่ได้ผู้สูงอายุจึงเข้าไปช่วย ซึ่งก็ให้เขาทำเท่าที่ทำได้เพราะเป็นความสามารถของเขา นอกจากนี้ผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ทำแล้วค่อยๆช่วยปรับให้มันดีขึ้น และมีบางครั้งที่วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการทำกับเยาวชน ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำให้ เช่น การย้อมสีไหมสีหมี่ ผู้สูงอายุให้เยาวชนเรียนรู้การ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ย้อมสีเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้นผู้สูงอายุจะเป็นคนย้อมหมี่ให้ตลอดเนื่องจากขั้นตอนนี้มันเป็นสารเคมี ผู้สูงอายุไม่ต้องการให้เด็กสัมผัสสารเคมี เป็นต้น

- **การอาสาผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ** เยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุช่วยเหลือในการทำกิจกรรมโดยให้เยาวชนเริ่มลงมือทำก่อนและแก้ไขให้ตรงจุด ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำหรือช่วยเหลือในช่วงที่ค่อนข้างยาก เช่น การแก้หมี่ ที่ต้องใช้เชือกในการปาดเชือกฟางที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เส้นไหมขาด ขั้นตอนการทอที่ต้องช่วยจับมือกันทำให้ช่างใจดีเพราะถ้าปล่อยไปสายของผ้าไหมอาจเคลื่อน หรือแม้กระทั่งการย้อมหมี่ผู้สูงอายุจะให้เยาวชนได้ลองลงมือเพียงครั้งเดียว ซึ่งเยาวชนเข้าใจในความเป็นห่วงของผู้สูงอายุที่อาสาในการทำเพราะมันอันตราย

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น

การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ

- **การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของผู้สูงอายุต่อเยาวชน** ผู้สูงอายุไว้ใจในตัวเยาวชนมาก โดยอธิบายและสาธิตเพียงเล็กน้อยแล้วให้เยาวชนได้ลองลงมือทำเลย เพราะถ้าทำไม่ถูกต้องผู้สูงอายุจะคอยช่วยแก้ไขอยู่ข้างๆ คอยดูแลอย่างห่างๆ ผู้สูงอายุเชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าพวกเขาจะสามารถทำได้ ปล่อยให้เยาวชนทำไปเลย เพราะถ้าผิดก็จะช่วยปรับช่วยแก้ไข เชื่อมั่นในตัวเยาวชนเสมอ
- **การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ** เยาวชนสัมผัสถึงการให้โอกาสไว้ใจของผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเยาวชนกล่าวชัดเจนว่า ผู้สูงอายุไว้ใจเต็มที่ ไม่หวงของ ถ้าที่จะหยิบผ้าไหมราคาแพงที่เอาไว้ขายมาให้จับสัมผัส ผู้สูงอายุแก้ไขที่มัดหมี่เพื่อที่จะให้เด็กเห็นที่มาที่ไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผ้าไหมที่ไว้สำหรับจำหน่ายจริง รวมไปถึงการนำผ้าไหมของจริงที่สะสมไว้ทั้งสะสมไว้เองและไว้ขายให้เด็กได้จับได้สัมผัส ส่วนการทำกิจกรรมผ้าไหมผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ใช้อุปกรณ์ของจริงเลย ทำจริงเลย ไม่หวงของ นอกจากนี้เยาวชนสัมผัสถึงการได้ให้โอกาสในการทำผ้าไหมในแต่ละขั้นตอน ปล่อยให้ทำเองได้เลย โดยดูแลอย่างห่างๆเท่านั้นเอง ทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองและไม่รู้สึกเกร็งต่อผู้สูงอายุ

ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี

การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนทักทายไหว้ ผู้สูงอายุที่เจอทุกครั้งในแต่ละวัน มีการพูดคุยสนทนาด้วยภาษาอีสาน ผู้สูงอายุยิ้มแย้มแจ่มใส เรียกชื่อกันทักทายกัน เยาวชนรู้สึกไม่เคร่งเครียด ซึ่งครั้งแรกเยาวชนคิดว่า จะมีการพูดคุยแบบเคร่งเครียด แต่จริงๆ แล้วไม่มีการเคร่งเครียดเลย นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีการแซวหยอกเยาวชน เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองกับผู้สูงอายุ รู้สึกเหมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเลย

การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ

- การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษของเยาวชนต่อผู้สูงอายุในตัวชี้วัดย่อยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของเยาวชน

การยกย่องผู้อื่น

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชน ผู้สูงอายุมองเห็นเยาวชนมาทำกิจกรรมการทำผ้าไหมร่วมกันก็ประทับใจ ผู้สูงอายุมองเห็นว่าเยาวชนสามารถพัฒนากันได้ ชื่นชมในความสามารถของเยาวชนว่า ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำผ้าไหมมากพอก็สามารถเรียนรู้ได้และสามารถทำออกมาได้ดี ทำได้ดี บางคนดูตัวอย่างเดียวก็สามารถทำไปได้เลย บางคนบอกเพิ่มเติมก็ทำได้อีกไปเลย ผู้สูงอายุชื่นชมเลยว่าเยาวชนสามารถทำได้

- การยกย่องผู้อื่นในส่วนของเยาวชนในส่วนมุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนชื่นชมผู้สูงอายุ ไม่ถือตัวเป็นกันเอง กล้าที่จะเดินเข้าหากล้าที่จะเดินเข้าไปถาม ซึ่งแตกต่างจากผู้สูงอายุอื่นๆโดยทั่วไป ประทับใจผู้สูงอายุที่ไม่หวงของ ไม่มีการหวงความรู้เลย เมื่อทำกิจกรรมประทับใจอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้สูงอายุชมว่า ทำออกมาได้ดี ซึ่งเยาวชนมีกำลังใจในการทำต่อไป เป็นการเสริมแรงในด้านบวกให้กับเยาวชน

การให้กำลังใจผู้อื่น

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชนในตัวชีวิตวัยนี้ผู้วิจัยไม่ปรากฏในส่วนนี้ของผู้สูงอายุ

- การให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีอิทธิพลในการให้กำลังใจเยาวชนให้เยาวชนค่อยๆทำใจเย็นๆ ผู้สูงอายุให้กำลังใจทั้งหมดไม่ว่าจะสอนกี่ครั้งก็ตาม สิบคน สอนสิบครั้งแต่ก็ยังไม่เย็นในการสอน ให้กำลังใจเยาวชนในการทำงานทำกิจกรรมของเยาวชนด้วยคำพูด การกระทำต่าง ๆ เมื่อเยาว์ได้รับกำลังใจทำให้พวกเขากล้าที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้

ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล

การให้เกียรติกันและกัน

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน ผู้สูงอายุไม่ไปบังคับในตัวเยาวชนมากจนเกินไป ไม่บังคับว่าต้องเป็นตามที่ตนคิดตนหวัง ปล่อยวาง วางมือให้เยาวชนได้ลองถูกลองผิด ถ้าไม่ได้จริงๆจึงค่อยอาสาช่วยเหลือ เพราะถ้าไปบังคับเยาวชนมากจนเกินไป เยาวชนจะรู้สึกอึดอัดไม่เป็นตัวเอง

- การให้เกียรติกันและกันในส่วนของผู้สูงอายุต่อเยาวชน เยาวชนมองว่า เมื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุต่อพูดจาสุภาพ นอบน้อม แล้วผู้สูงอายุจะไว้ใจเราและให้เกียรติเรา ผู้สูงอายุให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเอง และการปฏิบัติของเยาวชนกับผู้สูงอายุนอบน้อม

การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุที่มีต่อเยาวชน ผู้สูงอายุมองว่า เยาวชนปัจจุบันมีความอดทนไม่มาก การที่เยาวชนทำได้เพียงในเวลาจำกัดยอมเป็นสิ่งที่ดีแล้ว บางทีเห็นเยาวชนทำไปเพียงสักพักเห็นบ่นว่าปวดหลังแล้ว แต่เมื่อเทียบกับตนเองก็เทียบไม่ได้อยู่แล้ว จึงมองว่าการทำได้เพียงส่วนหนึ่งตามแผนที่กำหนดยอมถือว่าดีแล้ว ในส่วนของการทำผ้าไหมเด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่ต่างกันดังนั้นการอธิบายการสาธิตที่เจาะจงในแต่ละบุคคลก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย รวมไปถึงการที่เยาวชนเมื่อเขาคิดทำอะไรวางแผนอะไรเราจะไปขัดขวางการทำงานเขาเลยไม่ได้ ต้องลองให้เขาลองทำก่อน จะไปห้ามคำว่าอย่าๆ เลยยอมไม่ได้ จะทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจ ส่วนการใช้ภาษาในการพูดคุยกันระหว่างเยาวชนกับเยาวชนอาจมีคำหยาบบ้าง แต่นั่นก็เป็นการพูดตามประสาวัยรุ่น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

- การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่นในส่วนของผู้สูงอายุ เยาวชนรับรู้การทำงานของผู้สูงอายุในการทำผ้าไหมว่ากว่าจะได้ผ้าไหมมาในแต่ละผืนไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้สูงอายุได้บอกเยาวชนว่าการทำผ้าไหมในครั้งไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องเก่งเลย แต่อยากให้เห็นถึงการสืบสานภูมิปัญญาของอำเภอของเรา พอรู้แนวทางวิธีการทำผู้สูงอายุก็ตั้งใจแล้ว ที่มีลูกหลานมาเรียนสืบสาน นอกจากนี้เยาวชนรับรู้ถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุที่เข้าหาเยาวชนทั้งการใช้ภาษา การพูดคุย การกระทำ ที่เป็นกันเอง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกระบวนการการศึกษาครอบครัวโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน มีประเด็นที่นำมาอภิปรายโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบไปด้วย ตอนที่ 1 การจัดการกระบวนการการศึกษาครอบครัวโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ตอนที่ 2 ผลของกระบวนการจัดการศึกษาครอบครัวโรงเรียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

การอภิปรายผลการวิจัยตอนที่ 1 การจัดการกระบวนการการศึกษาครอบครัวโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐานมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1.การจัดการกระบวนการจัดการศึกษาครอบครัวโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ การทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและเยาวชนมีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าใจในสภาพปัญหาสภาพแวดล้อมของชุมชน ด้วยการเรียนรู้ร่วมกันในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้วยกัน อีกทั้งยังส่งเสริมการสืบทอดการทำผ้าไหมมัดหมี่ของอำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น ในส่วนของภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นนับว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ครอบครัวโรงเรียน เป็นสื่อกลางที่ทำให้กลุ่มคนมาถ่ายทอดเรียนรู้ร่วมกัน อันจะกระตุ้นให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นมีความเฉพาะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของแต่ละพื้นที่ เป็นการสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทยในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ อุณา นพคุณ , (2546) วรรัตน์ อภินันท์กุล(2551) , สุมาลี สังข์ศรี (2551) และอาชญญา รัตนอุบล(2553) ที่กล่าวไว้ว่ากระบวนการการศึกษาครอบครัวโรงเรียนช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้รู้จักการปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนและสังคม ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีโอกาสพูดคุยและเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันไม่มีใครวางอำนาจที่เหนือกว่าใคร ทั้งผู้สูงอายุและเยาวชนต่างเคารพในจัดกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากในการบริหารจัดการกิจกรรมการทำผ้าไหม

มัดหมี่ มีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมทั้งในด้านเวลาในการทำกิจกรรมที่จะต้องสะดวกทั้งผู้สูงอายุ และเยาวชนที่ต้องมีเวลาว่างที่สามารถมาทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งในการจัดกิจกรรมนี้มีการปรับ ขั้นตอนการทำกิจกรรมโดยตัดขั้นตอนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการเตรียมไหมเส้นยืน เนื่องจาก ใช้เวลาในการเตรียมนานมาก และให้กระชับกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมซึ่งจะสอดคล้องกับสภาพ ชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงในชุมชน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจะปลูกเฉพาะในบางพื้นที่ในชุมชน เท่านั้น ส่วนมากคนในชุมชนจะใช้ไหมสำเร็จมาเป็นต้นตอในการผลิตเลย นอกจากนี้ในการจัด กิจกรรมได้มีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆในการทำผ้าไหมมัดหมี่จริงทำจริงจากผู้สูงอายุที่มีความ เชี่ยวชาญ ซึ่งเมื่อเยาวชนได้เรียนรู้กับผู้สูงอายุ จะได้เรียนรู้ภูมิปัญญาผ้าไหมมัดหมี่ และมีความสัมพันธ์ที่กระชับกันได้จากข้อวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับ สมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2547) สุมาลี สังข์ศรี (2551) และอาชญญา รัตนอุบล(2551) กล่าวถึงหลักการสำคัญของการจัดการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสในการศึกษาอย่างเท่าเทียม กัน โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย วางแผนออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ ประเมินผล และการบริหารจัดการที่เน้นความยืดหยุ่นในการออกแบบให้สอดคล้องตอบสนอง กับความต้องการของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย สภาพแวดล้อมบริบท โดยมีการนำทรัพยากรท้องถิ่น มาเป็นส่วนในการจัดการศึกษา โดยผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้แก้ไขหรือพัฒนาตน ได้ทันที

2. ในลักษณะของแนวคิดของ Andragogy ได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ของผู้เรียนก่อนการจัด กิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ของผู้สูงอายุและเยาวชน จัดกิจกรรมเองเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและ เยาวชนหาความสนใจในการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน โดยใช้สถานการณ์จริงในการทำผ้าไหมมัดหมี่ ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกันและกัน โดยไม่ยึด เนื้อหาในตำราในหลักการ แต่เน้นการลงมือการปฏิบัติจริงในสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายมีความต้องการร่วมกัน ซึ่งผู้จัดกิจกรรมเองต้องเข้าใจลักษณะทางธรรมชาติของผู้สูงอายุและลักษณะทางธรรมชาติของเยาวชนที่ เข้าร่วมกิจกรรม โดยนำมาวิเคราะห์ประเมินประสบการณ์ของแต่ละบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุมีความ เชี่ยวชาญในการทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนบพเป็นอย่างมาก ผู้จัดกิจกรรมจึงให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดการ ทำผ้าไหมมัดหมี่ให้กับเยาวชน ซึ่งในการจัดกิจกรรมจะต้องมีการนำตนเอง ผู้จัดกิจกรรมไม่สั่งการหรือ มีการบังคับแต่เป็นผู้ให้คำปรึกษาผู้อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและเยาวชนทำกิจกรรม ร่วมกันแต่ต้องอยู่ในบทบาทของการร่วมกันหาคำตอบให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีโอกาสในการพูดคุย แลกเปลี่ยนการเจรจาต่อรองรวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นนอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรม ร่วมกันครั้งนี้ สิ่งที่ต้องคำนึงที่ต้องเน้นคือ ความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่ผู้จัดกิจกรรม จะได้วางแผนเตรียมเนื้อหา รูปแบบของกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายมีการจัดกิจกรรมที่นำไปสู่ ความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สอดคล้องกับลักษณะของการนำแนวคิด

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

Andragogy ของ Knowles, M.S. (1980) ที่กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ของแนวคิดแอนดราโกจี ที่กล่าวถึง 5 ประการประกอบไปด้วย 1. ความต้องการและความสนใจ (need and interests) 1 ผู้ใหญ่จะการเรียนรู้ได้ดี หากตรงกับความต้องการและความสนใจของเขา สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมีการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงควรยึดสถานการณ์ต่าง 2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (life situation) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าผู้สอนยึดเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน 3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (analysis of experience) ผู้สอนพยายามวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่าละเอียดยว่ามีส่วนใดที่พอจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง และหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (self-directing) การมีความรู้สึกรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ ครูจึงมีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษา หรือร่วมกับผู้เรียนในการค้นหาคำตอบ 5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

3. **ในการจัดกิจกรรมสิ่งที่คุณจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงคือลักษณะธรรมชาติ ของผู้สูงอายุ และเยาวชน** ในลักษณะของผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมมีความต้องการที่จะถ่ายทอดประสบการณ์การทำผ้าไหมมัดหมี่ของ อำเภอชนบท ให้กับเยาวชนที่มีความสนใจ ผู้สูงอายุต้องการพูดคุยและเปลี่ยนการทำผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งมีความยินดีที่ลูกหลานมีโอกาสในการมาเรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ บรรลุ ศิริพานิช (2553) มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2557), สุมาลี สังข์ศรี (2551b) และบังอร ธรรมศิริ (2549) สำหรับธรรมชาติของเยาวชนที่ทำกิจกรรม มูลเหตุในการทำกิจกรรมร่วมกันนอกจากเป็นเรื่องประเด็นการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่เขาสนใจแล้วเยาวชนมีความสนใจทำตามกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันเยาวชนต้องการมีอิสระในการคิดและการตัดสินใจร่วมกันกับผู้สูงอายุอย่างเห็นเหตุเป็นผลรวมไปถึงการกล้าที่จะทำกล้าที่จะลองทำอะไรใหม่ๆที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งสอดคล้อง สิริพันธ์ อมรพันธ์ดีกุล (2544) , ศรีเรือน แก้วกังวาน (2549) ,สุริยเดว ทรีปาตี (2556) และอัปสรสิริ เอี่ยมประชา(2556) กล่าวสรุปไว้ว่า การมีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อน และการลองผิดลองถูก การเป็นอิสระอยากทำอะไรได้ด้วยตัวของตัวเองอยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดี อยากมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็น อิสระของตนเองที่ต้องการพึ่งพาและเคารพใน สิทธิส่วนบุคคลด้วย อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง การลองผิดลองถูก และคอยสังเกตดูจากปฏิกิริยาของคน รอบข้าง

4. **ในกระบวนการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกันกับผู้สูงอายุและเยาวชน** ผู้จัดกิจกรรมจะต้องส่งเสริมการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนมีความเป็นมิตรไว้วางใจเคารพซึ่งกันและกัน ไม่มีการกดทับกันและกัน เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนตามความต้องการของผู้สูงอายุและเยาวชนในชั้นตอนนี้ผู้จัด

กิจกรรมจะต้องนำไปให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยน สร้างบรรยากาศในเชิงบวก มีการเชิญชวนเยาวชนและผู้สูงอายุพูดถึงผ้าไหมตามความสนใจของแต่ละบุคคล ผู้สูงอายุนำเยาวชนไปชมผ้าไหมที่ตนเองเก็บเอาไว้ ทำให้บรรยากาศในการจัดกิจกรรมครั้งแรกมีความเป็นกันเอง สำหรับการจัดโครงการทางกายภาพในการเรียนร่วมกันนั้นไม่ใช่การเรียนที่เป็นห้องเรียนกรอบสี่เหลี่ยม แต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่เป็นการลงพื้นที่จริงทำจริง อุปกรณ์ต่างๆมีการจัดเตรียมไว้ เพื่อให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกัน ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆร่วมกัน ซึ่งในการทำผ้าไหมมัดหมี่นั้น ผู้จัดกิจกรรมได้ประเมินระดับความต้องการของผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้สูงอายุต้องการถ่ายทอดความรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่ ส่วนเยาวชนต้องการเรียนรู้การทำผ้าไหมมัดหมี่รวมถึงต้องการแลกเปลี่ยนผู้สูงอายุในการออกแบบลวดลายที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งความต้องการดังกล่าวเกิดจากการที่ทั้งสองฝ่ายร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนกิจกรรม เนื้อหาวิธีการเรียนร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจากการพูดคุยร่วมกัน การเจรจาต่อรองบนพื้นฐานของความเคารพในลักษณะของแต่ละบุคคล รวมไปถึงความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ในส่วนของเนื้อหาที่มีการออกแบบร่วมกันนั้น มีการเรียงลำดับเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยขั้นตอนในการทำต่างๆเกิดการจากร่วมกันตัดสินใจของทั้งสองฝ่าย เมื่อมาถึงการดำเนินกิจกรรมจะมีการเลือกกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วมกัน การร่วมกันเล่าเรื่องราวการขั้นตอนการทำผ้าไหมในแต่ละขั้นตอนในมุมมองของผู้สูงอายุและเยาวชน ทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้ร่วมกัน การสาธิตการทำผ้าไหมในแต่ละขั้น การลงมือทำจริงในแต่ละขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ในขั้นต้นโดยมีการดูแลซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ผ่านบทสนทนาาร่วมกัน การซักถามพูดคุย การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ การช่วยกันปรับแก้งานปรับแก้การทำผ้าไหมที่ร่วมใจกันออกแบบวางแผน การช่วยเหลือกันและกัน ร่วมมือกันจนได้ผ้าไหมสำเร็จ เมื่อดำเนินกิจกรรมสิ้นสุดลง ผู้จัดกิจกรรมนำผู้สูงอายุและเยาวชนตรวจสอบความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้และความหน้าของการเรียนรู้ โดยการประเมินจะดูจากขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของผู้เรียนว่าสอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามหรือไม่อย่างไร สิ่งใดที่ยังไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ และจะต้องได้รับการพัฒนาสิ่งใดเพิ่มต่อไป ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าว สอดคล้องกับกระบวนการจัด Andragogy ของ Knowles, M.S. (1980) ที่ได้มีการเสนอแนะกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ โดยนำเสนอเป็นกระบวนการเป็นลำดับขั้นโดยเริ่มจากขั้นแรกได้แก่ 1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ความเป็นอิสระ ความไว้วางใจ ให้เกียรติกัน การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและอบอุ่น มีความเป็นมิตรมีการไว้วางใจ การรู้สึกเคารพซึ่งกันละกัน 2. การจัดโครงสร้างทางกายภาพ ห้องเรียนแบบไม่เป็นทางการ สถานที่เรียน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารของสมาชิกทุกคนสำหรับการเรียนรู้ 3. การวิเคราะห์ความต้องการของทั้งผู้เรียนและผู้สอน เป็นการประเมินระดับความต้องการของผู้เรียน 4. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือทิศทางของการเรียนรู้ร่วมกันและความสนใจในการเรียนรู้ โดยผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงในการเรียนรู้ 5. การออกแบบกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยคำนึงถึงหลักการในการจัด

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยทั่วไปคือ ต้องมีความต่อเนื่องของกิจกรรม มีเนื้อหา มีวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมีเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายของผู้เรียนที่วางแผนร่วมกันในขั้นต้น โดยการมอบการตัดสินใจให้กับความรับผิดชอบของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง

6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ จะต้องมีการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยมีด้วยกันหลายวิธี 7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตรวจสอบความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้และความหน้าของการเรียนรู้

จากการอภิปรายผลในกระบวนการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านเป็นฐานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนนี้ ข้อค้นพบว่าการที่ใช้กระบวนการจัดที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้นั้น ต้องมีการเข้าใจธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายในที่นี่คือธรรมชาติของผู้สูงอายุ และ ธรรมชาติของเยาวชน เนื้อหาของภูมิปัญญาพื้นบ้านกล่าวคือ การทำผ้าไหมมัดหมี่ ที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนซึ่งจะต้องให้ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันเลือกเนื้อหาหรือขั้นตอนที่พวกเขาให้ความสนใจร่วมกัน โดยเปรียบเสมือนกระบวนการจัดการการศึกษานอกระบบ 7 ขั้นตอนที่ประกอบไปด้วย 1.การสร้างบรรยากาศของผู้สูงอายุและเยาวชน 2.การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 3.การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 4.การวางแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 5.การออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 6. การดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน 7.การวัดประเมินผลโดยผู้สูงอายุและเยาวชน เสมือนเป็นขั้นบันไดของการนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างกันต่อไป

การอภิปรายผลการวิจัยประเด็นที่ 2 ผลของกระบวนการจัดการการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ประเพณีพื้นบ้านที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้านประกอบไปด้วย 1. การสื่อสารเพื่อรับฟังและการแสดงความคิดเห็น 2. การช่วยเหลือผู้อื่น 3. การเชื่อใจผู้อื่น 4. การแสดงความจริงใจซึ่งกันและกัน 5. การยอมรับลักษณะบุคคลซึ่งสามารถอภิปรายในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การสื่อสารเพื่อการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น มี 4 พฤติกรรมคือ การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา การยอมรับความคิดเห็นและการวิจารณ์ การใช้สุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาบ การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง

การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมานั้นผู้สูงอายุจะต้องมีความใจเย็นมีการคิดก่อนที่จะสื่อสารไปให้กับเยาวชนต้องค่อยพูดค่อยๆบอกใช้เหตุผลในการพูดคุยกันเยาวชนจึงจะรับฟังและปฏิบัติได้เป็นอย่างดี สำหรับเยาวชนในการสื่อสารกับผู้สูงอายุการสื่อสารผู้ใหญ่มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างตรงไปตรงมาภายใต้กรอบของความสุภาพและการให้เกียรติซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2546) ที่กล่าวไว้ว่า การเอาใจใส่และการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ด้วยการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นทุกคนต้องการให้คนสนใจในเรื่องราวของเขาอย่างจริงจัง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กรมรัฐ (2547) การเข้าใจสาระและความรู้สึก การเข้าใจในเนื้อหาสาระของสิ่งที่สื่อสารระหว่างกัน และเข้าใจใน ความรู้สึกของผู้อื่นเสมือนเรา รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น อย่างตั้งใจ เป็นตัวเขา ซึ่งในความสัมพันธ์ที่ขาดความเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นั้น ไม่สามารถดำเนินไป ถึงขั้นที่ลึกซึ้งได้

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์ ผู้สูงอายุได้รับฟังเยาวชนเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน คือฟังเยาวชนให้เหตุผลให้จบก่อน ฟังเพื่อให้ทราบว่า เยาวชนคิดอย่างไร จากนั้นจึงมาพูดคุยกัน ส่วนเยาวชนต้องมีการรับฟังผู้สูงอายุให้จบก่อนเช่นกัน แล้วจึงตัดสินหรือคิดที่จะว่าความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายมีน้ำหนักอย่างไรใครมีน้ำหนักที่ชัดเจนมากกว่ากัน ซึ่งหากมีความเห็นที่ต่างกันของผู้สูงอายุและเยาวชน สิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์และสถานการณ์ไปในทางบวกมากขึ้นนั้นคือการหาทางออกร่วมกัน การหาจุดร่วมในการแก้ปัญหา หรือ ภาษาทั่วไปอาจเรียกว่า พบกันครึ่งทาง บางครั้งผู้สูงอายุให้เยาวชนเลือกปรึกษาหารือกัน เยาวชนไม่สามารถที่จะตัดสินได้ ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ช่วยเสนอแนวคิดให้พวกเขาเยาวชนได้ตัดสินใจแล้วให้ลองทำถ้าสิ่งที่ลองทำเป็นที่พึงพอใจของเยาวชนก็จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ และผู้สูงอายุก็เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือบางครั้งเยาวชนนำเสนอสิ่งใหม่ๆให้ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุรับฟังและปรับเปลี่ยนมุมมองเช่นกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันดีขึ้น

ซึ่งจะสอดคล้องกับ มัลลิกา คณานุรักษ์(2547) เวลาในการสื่อสารอย่าเป็นผู้พูดฝ่ายเดียว ควรจะฟังผู้อื่นพูดด้วย โดยเฉพาะกับคู่สื่อสาร เพราะพฤติกรรมการสื่อสารที่ดีมีใช้เพื่อมุ่งสื่อสารอย่างเดียว แต่ต้องรับสารจากคู่สื่อสารด้วย นั่นคือ การสื่อสารที่ดีมีใช้คิดว่าตนเองพูดดีเท่านั้น แต่ต้องเป็นนักฟังที่ดีด้วยจึงจะเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมรัฐ อินทพรทัศน์(2547)

การเข้าใจสาระและความรู้สึก รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น อย่างตั้งใจ เป็นตัวเขา ซึ่งในความสัมพันธ์ที่ขาดความเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นั้น ไม่สามารถดำเนินไป ถึงขั้นที่ลึกซึ้งได้ สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล(2550) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพด้วยความตั้งใจและอบอุ่น ไม่เย็นชา ไม่ผูกขาดการพูดเสียคนเดียว หลีกเลี่ยงการโต้เถียงหรือขัดแย้งกับผู้อื่นโดยไม่ฟัง ควรจะรับฟังผู้อื่นอย่างเนหตุเป็นผล หนักแน่นและใจกว้าง สอดคล้องกับ สมพร สุทัศนีย์(2554) การรู้จักการฟังมากกว่าการพูด การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูดทำให้บุคคลพอใจเพราะรู้สึกว่าเขาได้รับความสำคัญและการฟังทำให้เราได้ประโยชน์มากกว่าการไม่ทำตัวเด่นจนเกินไปแสดงความรู้ไปหมดทุกเรื่องนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฉัญญภัทร์ ศิริธรรโรจน์ (2559) เป็นคนที่รู้จักฟังคนอื่นการฟังคนให้มาก ๆ เรียกว่า พหูสูตมนุษยเรธาธรรมชาติให้หมาสองอันหน้าที่ของหูคือฟังมาก ฟังแบบตั้งใจ ฟังแบบสนใจในคำพูดไม่ใช่ฟังบ้างไม่ฟังบ้าง จ้องจะพูดแทรกหรือไม่สนใจที่ผู้พูดพูด ถ้าเราไม่รู้จักฟังจะไม่รู้อะไรเลย

การใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย การใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ เยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุมีการใช้ภาษากับเยาวชนด้วยคำสุภาพมาก ไม่มีการดูต่ำว่ากล่าวในเชิงตำหนิกับเยาวชนเลย ใช้การอธิบายที่ค่อยพูด ไม่มีการเร่งการทำงาน นี่คือนิสัยที่เยาวชนสะท้อนผู้สูงอายุในส่วนของผู้สูงอายุ แต่จากทำวิจัยครั้งนี้ผู้สูงอายุไม่ได้สะท้อนการใช้คำสุภาพอ่อนหวานของเยาวชนออกมา เนื่องมาจากผู้สูงอายุเข้าใจการใช้ภาษาของเยาวชนหรือภาษาวัยรุ่นในปัจจุบันที่เขาใช้ในการพูดสื่อสารกันและกันในกลุ่มของเพื่อน ในส่วนของการใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานของเยาวชนกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้สะท้อนออกมามากนัก เนื่องมาจากเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการมีความนอบน้อมผู้สูงอายุอยู่แล้วซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญอยู่แล้วสำหรับบริบทในสังคมไทยที่ใช้ความนอบน้อมเคารพผู้ใหญ่ผู้สูงอายุและใช้คำพูดอ่อนหวานอย่างสุภาพมีเหตุผลซึ่งกันและกัน

จากการใช้คำสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคายที่เกิดขึ้นจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมัลลิกา คณานุรักษ์ (2547) มนุษย์ทุกคนชอบคำพูดที่ดีหรือคำพูดในทางบวก ดังนั้นคนที่มีจิตวิทยาจึงต้องพยายาม พูดดี พูดหวาน พูดให้ผู้อื่นฟังพอใจ แต่ให้หวานจนเกินไปจนเกิดความไม่จริงใจ และไม่พูดกดให้คนอื่นดูต่ำ้อยในการสื่อสารสิ่งที่ต้องระมัดระวังคือความเหมาะสมในการตักเตือนกัน จะต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษต้องดูที่กาลเทศะทั้งความเหมาะสมทั้งเวลาและสถานที่ สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2550) การใช้คำพูดที่อ่อนหวาน ไม่พูดจาหยาบคาย กระจ่าง ห้วน กระจอก หรือตะโกนดังเกินความจำเป็น แต่ควรใช้การพูดที่สุภาพ นุ่มนวล สุภาพ ไพเราะ พูดมีหางเสียง กิริยาสุภาพเรียบร้อย อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธิธา (2554) การสร้างความประทับใจในการพูด เช่น การมีความสนใจในเรื่องเดียวกันกับผู้ฟัง มีอารมณ์ขัน มีความจริงใจต่อกัน พูดในสิ่งที่ดี พูดจาสุภาพอ่อนหวาน ไม่พูดคุยเรื่องของตนเองมากเกินไป รู้จักชมเชยยกย่องผู้ฟังบ้าง

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง การใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่งของเยาวชนต่อสูงอายุ เมื่อเยาวชนทำกิจกรรมที่วางไว้ไม่ได้หรือติดขัดเยาวชนจะขอความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสุภาพ ผู้สูงอายุจะช่วยบอกช่วยสอนบางครั้งได้บอกเทคนิคการทำเสริมสอดแทรกไปด้วย เมื่อกิจกรรมที่ต้องระวังในการทำ ผู้สูงอายุจะใช้การค่อยพูดค่อยบอกไม่ออกคำสั่งห้ามแต่อย่างใด ในตัวชี้วัดนี้ไม่มีในส่วนที่ผู้สูงอายุที่เยาวชนออกคำสั่งกับผู้สูงอายุซึ่งการใช้คำสั่งที่ไม่สุภาพกับผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโสนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันจะไม่สามารถเกิดขึ้นซึ่งเป็นสำนักพื้นฐานที่เยาวชนไม่ใช้การออกคำสั่งกับผู้สูงอายุแต่เลือกใช้การขอร้องหรือวิธีการพูดสื่อสารอย่างอื่นที่ให้สถานการณ์ดีขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นไปด้วย จากตัวชี้วัดดังกล่าว สอดคล้องกับ ัญญบัตร (2559) ควรมีความระมัดระวังในการเคารพซึ่งกันและกัน ในความสัมพันธ์กับผู้สื่อสารสื่อสารมีความสัมพันธ์มากไม่ใช้คำสั่งเพื่อกดคนอื่น ควรใช้การขอร้อง ขอคำแนะนำ ขอความช่วยเหลือ มากกว่าการออกคำสั่ง

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ การอาสาผู้อื่น จากการจัดกิจกรรมเราจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุพร้อมที่จะช่วยเหลือเยาวชนตลอดเวลาแต่อยากปล่อยให้เยาวชนได้ลองลงมือทำก่อน เมื่อเยาวชนทำไม่ได้ผู้สูงอายุจึงเข้าช่วย ผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ทำแล้วค่อยๆช่วยปรับให้มันดีขึ้น และมีบางครั้งที่วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการทำกับเยาวชน ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำให้ ส่วนในมุมมองของเยาวชนมองว่า ผู้สูงอายุช่วยเหลือในการทำกิจกรรมโดยให้เยาวชนเริ่มลงมือทำก่อนและแก้ไขให้ตรงจุด ผู้สูงอายุจะอาสาช่วยทำหรือช่วยเหลือในช่วงที่ค่อยข้างยากซึ่งเยาวชนเข้าใจในความเป็นห่วงของผู้สูงอายุที่อาสาในการทำเพราะมันอันตราย จากปรากฏการณ์ในตัวชี้วัดนี้สะท้อนให้เห็นถึง การมีน้ำใจให้กันและกัน มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือกันและกัน

การแสดงน้ำใจในการช่วยเหลือกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับบรรทัดฐาน จงวิศาล (2550) การมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่คนทั่วไป มีความปรารถนาดีกับบุคคลอื่น มีน้ำใจช่วยเหลือคนที่ต้องการความช่วยเหลือ และควรแสดงความมีน้ำใจทุกครั้งโดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่เป็นคนโทดร้าย ใจดำ ไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ตระหนี่ สอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธิ์(2554) การรู้จักบริการในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น สังเกตความต้องการของผู้อื่นและให้ในสิ่งที่เขาต้องการตลอดสังเกตอารมณ์ความรู้สึกเพื่อจะได้ตอบสนองให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเขาได้ สอดคล้องกับัญญบัตร ศิริธรรโรจน์(2559) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า จงเป็นผู้มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือคนอื่น แสดงความมีน้ำใจซึ่งกันและกัน

ด้านที่ 3 การเชื่อใจผู้อื่น มี 1 พฤติกรรมคือ การให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการเชื่อใจผู้อื่นมาการสะท้อนออกมาเป็นข้อที่ 1 จากตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ผู้สูงอายุและเยาวชนจะต้องมีความเชื่อ

ใจเชื่อมั่นในกันและกันก่อนจึงจะสามารถทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงอื่น ๆ ต่อได้ การสร้างความไว้วางใจให้กับผู้สูงอายุและเยาวชนเริ่มตั้งแต่การพบกันครั้งแรก การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ผู้สูงอายุอธิบายและสาธิตเพียงเล็กน้อยแล้วให้เยาวชนได้ลองลงมือทำเลย ผู้สูงอายุเชื่อมั่นในตัวเยาวชนว่าพวกเขาจะสามารถทำได้ ปล่อยให้เยาวชนทำไปเลย เพราะถ้าผิดก็จะช่วยปรับช่วยแก้ไข เยาวชนทำกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่กับผู้สูงอายุได้ให้เยาวชนได้ใช้อุปกรณ์ของจริงเลย ทำจริงเลย ไม่หวงของ เยาวชนสัมผัสถึงการได้ให้โอกาสในการทำผ้าไหมในแต่ละขั้นตอน ปล่อยให้ทำเองได้เลย โดยดูแลอย่างห่างๆ เท่านั้นเอง ทำให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเองและไม่รู้สึกเกร็งต่อผู้สูงอายุ

4. ด้านที่ 4 การแสดงความจริงใจและการแสดงความชื่นชมยินดี ในด้านนี้มี 4 พฤติกรรม

1.การยิ้มแย้มแจ่มใสและทักทาย 2. การรู้จักขอบคุณหรือขอโทษ 3. การยกย่องผู้อื่น 4. การให้กำลังใจผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญด้านหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน คือเป็นการเสริมแรงในทางบวกของกันและกัน

การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย ในประเด็นนี้สะท้อนออกมาในส่วนของเยาวชนที่กระทำกับผู้สูงอายุมากกว่า เยาวชนทักทายไหว้ ผู้สูงอายุที่เจอทุกครั้งในแต่ละวัน มีการพูดคุยสนทนาด้วยภาษาอีสาน ผู้สูงอายุยิ้มแย้มแจ่มใส เรียกชื่อกันทักทายกัน ซึ่งครั้งแรกเยาวชนคิดว่า จะมีการพูดคุยแบบเคร่งเครียด แต่จริง ๆ แล้วไม่มีการเคร่งเครียด ซึ่งจากการทำวิจัยที่ไม่มีการปรากฏของผู้สูงอายุในการยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายนั้น ไม่ได้หมายความว่าทั้งสองฝ่ายมีความบึ้งตึงต่อกัน แต่มันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เคยชินในการเคารพกับและกันอย่างนอบน้อมอยู่แล้ว

การยิ้มแย้มแจ่มใสทักทายเป็นธรรมเนียมพื้นฐานความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล(2550) การรู้จักทักทายปราศรัยให้แก่กันและกัน ไม่ใช่เฉพาะกับบุคคลเพียงบางคนเท่านั้น ทักทายอ่อนน้อมถ่อมตนด้วยมารยาทที่ดี เช่น สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ กับผู้อาวุโสกว่า หรือบุคคลที่เราไปเกี่ยวข้องด้วย การรู้จักยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใส คนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความเป็นคนมีอารมณ์ดี อ่อนโยน เป็นคนร่าเริง น่าคบหาสมาคม และจำเป็นแรงจูงใจให้คนอื่นเข้ามาหาเรา การรู้จักคนรอบข้าง การจำบุคคลได้และชื่อคนได้ การจำชื่อกับบุคคลอื่นทำให้เราเป็นคนที่มีเสน่ห์ แสดงถึงความเป็นกันเองสอดคล้องกับธัญญภัทร์ ศิรธันราโรจน์(2559) การเป็นคนมีอัธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริงสดชื่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ วีระพรรณ จันทร์เหลือง(2559) การจำและการเรียนชื่อผู้อื่นได้ถูกต้อง เจ้าของชื่อจะรู้สึกภูมิใจที่เอาใจใส่ สนใจ ให้เกียรติและให้ความสำคัญต่อเขา การทักทาย เกรจา ปราศรัยกับผู้อื่น รู้จักกันมาแต่ก่อนหรือไม่ทักทายตามประเพณีนิยม เช่น คนไทยกล่าว “สวัสดี” หรือไหว้ แล้วจากนั้นค่อยชวนคุยสนทนาให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เราทักทาย สร้าง

ความคุ้นเคยก่อให้เกิดความสัมพันธ์ การยิ้มให้ผู้อื่นก่อนแสดงถึงการทอตรี มีน้ำใจ มีอัธยาศัย มีความเป็นมิตร ไม่ถือตัว ไม่ถือยศศักดิ์ มีอารมณ์ขันสร้างบรรยากาศที่ดี

การรู้จักการขอบคุณหรือขอโทษระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างกันและกัน ในตัวชี้วัดนี้ไม่มีการสะท้อนออกมา จากปรากฏการณ์ที่ไม่สะท้อนออกมานี้ เนื่องจาก การขอบคุณและขอโทษเป็นพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547) คำพูดที่ควรติดปากคือคำว่า ขอขอบคุณ และ ขอโทษ เมื่อมีใครช่วยเหลือเราควรใช้คำว่า ขอขอบคุณทุกครั้ง และเมื่อใดก็ตามที่ทำให้เราโกรธไม่พอใจ จงรีบกล่าวคำว่า ขอโทษ ทันที เพราะคำว่า ขอโทษ จะช่วยขจัดอารมณ์ขุ่นมัวของคู่สื่อสารได้เป็นอย่างดี

การยกย่องผู้อื่นในการยกย่องผู้อื่นเป็นการเสริมแรงเสริมกำลังใจให้กันและกัน ผู้สูงอายุมองเห็นว่าเยาวชนสามารถพัฒนากันได้ ขึ้นมาในความสามารถของเยาวชน ในส่วนของเยาวชนชื่นชมผู้สูงอายุ ไม่ถือตัวเป็นกันเอง ทำให้เกิดบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ กล้าที่จะเดินเข้าหากล้าที่จะเดินเข้าไปถาม นอกจากนี้ผู้สูงอายุชมว่า ทำออกมาได้ดี ซึ่งเยาวชนมีกำลังใจในการทำต่อไป

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนเกิดขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต (2546) ทุกคนต้องการสิ่งที่ดีความเข้าใจจากกันและกัน การที่เรารู้จักที่จะแสดงความชื่นชมและนิยมยินดีกับผู้อื่นเป็นการแสดงถึงความเติบโตทางวุฒิภาวะด้วยเช่นกัน

การให้กำลังใจผู้อื่น ผู้สูงอายุมีอิทธิพลในการให้กำลังใจเยาวชนให้เยาวชนค่อยๆทำใจเย็นๆ ผู้สูงอายุให้กำลังใจทั้งหมดไม่ว่าจะสอนก็ครั้งก็ตาม ให้กำลังใจเยาวชนในการทำงานทำกิจกรรมของเยาวชนด้วยคำพูด การกระทำต่าง ๆ เมื่อเยาว์ได้รับกำลังใจทำให้พวกเขากล้าที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ ถึงแม้ว่าการให้กำลังใจผู้อื่นในส่วนผู้สูงอายุจะไม่มีการสะท้อนออกมาจากการสัมภาษณ์ใดๆก็ตามแต่เป็นการแสดงออกจากการกระทำ การให้กำลังใจกันและกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรณัฐ สิริธรรมาโรจน์(2559) การรู้จักให้กำลังใจคนอื่น เพื่อให้ผู้อื่นรู้สึกที่เราสนใจเขาเห็นใจ การกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจจะทำให้คนอื่นมีเราเป็นมิตร

5. ด้านที่ 5 การยอมรับลักษณะของบุคคล ประกอบไปด้วย 2 พฤติกรรมคือ การให้เกียรติกันและกัน และการรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น การยอมรับลักษณะบุคคลนั้นทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันลดความขัดแย้งระหว่างกันและกันได้อีกทางหนึ่ง

การให้เกียรติกันและกัน ผู้สูงอายุไม่ไปบังคับในตัวเยาวชนมากตนเกินไป ไม่บังคับว่าต้องเป็นตามที่ตนคิดตนหวัง ปล่อยวาง วางมือให้เยาวชนได้ลองถูกลองผิดถ้าไม่ได้จึงค่อยอาสาช่วยเหลือ

1117493035

CU-Thesisis 5883412727 thesisis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เพราะถ้าไปบังคับเยาวชนมากจนเกินไป เยาวชนจะรู้สึกอึดอัดไม่เป็นตัวเอง จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุต้องให้อิสระกับเยาวชนพอสมควรเพราะเยาวชนเป็นช่วงอายุที่ไม่ต้องการการบังคับมากจนเกินไป ส่วนเยาวชนมองว่า เมื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุสุขภาพ นอบน้อม แล้วผู้สูงอายุจะไว้วางใจเราและให้เกียรติเรา

ผู้สูงอายุให้เยาวชนรู้สึกเป็นกันเอง เราจะพบว่าความสัมพันธ์ที่ดีนั้นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน จะทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธิ์(2554) การให้ความสำคัญกับผู้อื่น ด้วยวิธีการหลายอย่างได้แก่ การพูดให้คนอื่นรู้ว่าเขาเก่งยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การแสดงกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เขาการให้โอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัวเราเสมอถ้าทำได้ ปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยงบุคคลพิเศษ การวางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น มีความเป็นกับเองไม่ทำตัวเจ้าระเบียบจนเกินไป ไม่ทำตนให้ผู้อื่นรู้สึกเกรงกลัว ห่างเหินหรือไม่ยอมเข้าใกล้แต่ควรให้ผู้อื่นรู้สึกว่าอยู่ใกล้เราแล้วสบายใจสอดคล้องกับวีระพรหม จันทร์เหลือง(2559) การให้ความสำคัญกับผู้อื่น ด้วยวิธีการหลายอย่างได้แก่ การพูดให้คนอื่นรู้ว่าเขาเก่งยกย่องให้เกียรติผู้อื่น การแสดงกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เขาการให้โอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัวเราเสมอถ้าทำได้ ปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยงบุคคลพิเศษการวางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น มีความเป็นกับเองไม่ทำตัวเจ้าระเบียบจนเกินไป ไม่ทำตนให้ผู้อื่นรู้สึกเกรงกลัว ห่างเหินหรือไม่ยอมเข้าใกล้แต่ควรให้ผู้อื่นรู้สึกว่าอยู่ใกล้เราแล้วสบายใจ

การรับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น การเข้าใจลักษณะธรรมชาติของกันและกันจะทำให้ความสัมพันธ์ไปทางที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุมองว่า เยาวชนปัจจุบันมีความอดทนไม่มาก การที่เยาวชนทำได้เพียงในเวลาจำกัดย่อมเป็นสิ่งที่ดีแล้ว รวมไปถึงการที่เยาวชนเมื่อเขาคิดทำอะไรวางแผนอะไรเราจะไปขัดขวางการทำงานเลยไม่ได้ ต้องปล่อยให้เยาวชนมีการลองผิดลองถูกไปก่อนไม่ขัดจั้งจะทำให้เยาวชนขาดความมั่นใจ ในมุมมองของเยาวชนรับรู้ถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุที่เข้าหาเยาวชนทั้งการใช้ภาษา การพูดคุย การกระทำ ที่เป็นกันเอง การพยายามถ่ายทอดองค์ความรู้ การพยายามพูดคุยกับเยาวชนด้วยความเข้าใจ

ในการรับรู้ความแตกต่างระหว่างกันนี้ทำให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันกับ กมลรัฐ อินทรทัศน์(2547) การยอมรับลักษณะส่วนตัวหรือลักษณะเฉพาะของบุคคลตามที่เขาเป็น ให้เกียรติและเคารพ ในคุณค่าของบุคคล มีความเป็นมิตร และความอบอุ่นใจแก่ผู้อื่น

การอภิปรายในประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาเป็นกิจกรรมที่นำผู้สูงอายุและเยาวชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันได้นั้น เป็นเพราะทั้งสองฝ่ายนั้นมีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Participatory learning เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองวัย มีการ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สร้างองค์ความรู้วิธีการกระบวนการร่วมกันในแต่ละขั้นตอน โดยมีเพียงผู้ช่วยจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยที่ทำให้เกิดการสร้างความรู้ เป็นการสร้างความรู้ที่อ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุและเยาวชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแสดงออกร่วมกัน การลงมือปฏิบัติจริง การสร้างบรรยากาศร่วมกันที่เป็นประชาธิปไตยมีการเคารพซึ่งกันและกัน มีเสรีภาพในการเรียนรู้ ซึ่งในการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาเป็นฐานในการทำกิจกรรมนี้เป็นประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่สามารถถ่ายทอดสู่เยาวชนได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีการลงมือปฏิบัติการทำผ้าไหมมัดหมี่ได้จริง ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการนำมีการใช้บุคคลภูมิปัญญาในชุมชนเป็นฐาน (Human Resources) ทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ทักษะเจตคติ ตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้ยังเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในมิติด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและเยาวชนในชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนต่างช่วงวัย ให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง อีกทั้งเยาวชนยังใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในชุมชนมีระบบของการเสริมแรงแก่นักปราชญ์ในชุมชนได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาเป็นกิจกรรมที่นำผู้สูงอายุและเยาวชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันได้ ซึ่งในพื้นที่หรือบริบทอื่น ๆ ควรเลือกกิจกรรมภูมิปัญญาหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชนและสังคมตามปกติอยู่แล้ว แต่หาแนวทางวิธีการที่จะส่งเสริมให้บุคคลแต่ละช่วงวัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดภูมิปัญญานั้นอย่างไร ด้วยการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน
2. ในกระบวนการจัดกิจกรรมจะต้องเน้นให้มีโอกาสในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากที่สุด ซึ่งสิ่งแรกสำหรับผู้จัดกิจกรรมที่จะต้องคำนึงในขั้นตอนแรกและสำคัญคือ การสร้างบรรยากาศให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความต้องการในการเรียนรู้ร่วมกันและรู้สึกปลอดภัย ทำให้เกิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนต่างวัยผ่านการทำกิจกรรมของคนต่างวัยในรูปแบบที่มีความหลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่ การจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงและเยาวชน โดยผ่านสื่อพื้นบ้านอื่นๆเป็นฐาน เช่น สื่อพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้าน โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีเนื้อหาในการจัดกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันไป
2. ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มกับกลุ่มคนหลายช่วงวัยที่เป็นแนวทางให้เกิดความสัมพันธ์ในสังคมชุมชน โดยใช้แนวคิดของ พื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตรของกลุ่มคนในชุมชนโดยเฉพาะเด็กเยาวชนและผู้สูงอายุในชุมชน ให้มีโอกาสได้ขับเคลื่อน สืบสาน และพัฒนาองค์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่นของตนต่อไป

ภาคผนวก ก

ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

สำหรับวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลการจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นฐาน

ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือแยกตามสาขาวิชา
ด้านการศึกษาอกระบบโรงเรียน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชาการศึกษาแบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านวิวิธวิทยาการวิจัย

2. รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา
อาจารย์พิเศษ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. จุลนี เทียนไทย
อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน

4. อาจารย์ปริศนา สุทธิประภา
ข้าราชการเกษียณโรงเรียนชนบทศึกษา อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

5. อาจารย์ ดร. ระวี สัจจโสภณ
อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

คือ แบบบันทึกภาคสนาม

คำชี้แจง

แบบบันทึกภาคสนามนี้ผู้วิจัยจะใช้บันทึกทุกครั้งตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยย่อย 8 ชุดโดยเรียงตามลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 1 แบบศึกษาบริบทชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัย

เครื่องมือย่อยชุดที่ 2 แบบบันทึกการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในการวิจัยของผู้สูงอายุ และเยาวชน

ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนการนำประชุม การหาความ

ต้องการ

เครื่องมือย่อยชุดที่ 3 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มเพื่อหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรม

ภูมิปัญญาพื้นบ้านผ้าไหมมัดหมี่ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท

เครื่องมือย่อยชุดที่ 4 แบบบันทึกวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 5 แบบบันทึกการสังเกตความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชน

ระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือย่อยชุดที่ 6 แบบบันทึกประจำวันของเยาวชนว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุระหว่าง การดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือย่อยชุดที่ 7 แบบบันทึกว่าด้วยความสัมพันธ์กับเยาวชนระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 8 แบบสัมภาษณ์มุมมองของผู้สูงอายุต่อเยาวชนหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

เครื่องมือย่อยชุดที่ 9 แบบสัมภาษณ์มุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

1117493035

CT IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เครื่องมือย่อยชุดที่ 1 แบบศึกษาบริบทชุมชน

คำชี้แจง

1. แบบศึกษาบริบทชุมชนนี้ใช้การศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไป ของอำเภอ ชนบท จังหวัด
ขอนแก่น
2. ผู้วิจัยเป็นผู้ศึกษารวบรวมเอกสาร สัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญในชุมชน
3. ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อนจะลงพื้นที่ทำกิจกรรมโครงการต่อไป

ประเด็นในการศึกษา

สภาพบริบท	ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นที่พบ
-----------	-----------------	--------------

สภาพบริบท	ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นที่พบ
ประวัติความเป็นมาของอำเภอชนบท	-ความเป็นมาของอำเภอชนบท	
สภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพ	- ลักษณะภูมิประเทศ (อาณาเขตติดต่อ ,การตั้งบ้านเรือน ,แนวเส้นทางคมนาคม ,ลักษณะของพื้นที่ตำบล) - ลักษณะภูมิอากาศ (ฤดูกาล , ปริมาณน้ำฝน) - ทรัพยากรธรรมชาติ (พื้นที่ป่าไม้ / แหล่งน้ำ) - การคมนาคม - การประปาและไฟฟ้า - การติดต่อสื่อสาร	
สภาพทางประชากร	-ลักษณะความเป็นอยู่ -การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน	
สภาพทางสังคม	-ศาสนา -การศึกษา - สาธารณสุข	
สภาพทางเศรษฐกิจ	-การเกษตร -การปศุสัตว์ -แหล่งท่องเที่ยว -การส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	
สภาพทางวัฒนธรรม	-การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี -ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต -ภาษา	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

สภาพบริบท	ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นที่พบ
การทำผ้าไหมมัดหมี่	<ul style="list-style-type: none"> -ประวัติความเป็นมาในการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท -จำนวนครัวเรือนที่ทำ - ลักษณะของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม - การทำผ้าไหมมัดหมี่ - จำนวนโรงงานที่มีการทำผ้าไหมมัดหมี่ / บ้านเรือนที่ยังมีการทำผ้าไหมมัดหมี่ - ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำผ้าไหมมัดหมี่ (ขั้นตอน – วิธีการ – สภาพปัจจุบันของผู้ที่สานต่อในการทำผ้าไหม) 	
สภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน	ลักษณะความเป็นอยู่ของสองวัย	

บันทึกการแสดงผลความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1117493035

เครื่องมือย่อยชุดที่ 2

แบบบันทึกการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจในการวิจัยของผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง

4. แบบบันทึกการประชุมนี้ใช้บันทึกบันทึกการประชุมเพื่อชี้แจงในการการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
5. ในการประชุมผู้วิจัยมีบทบาทในการนำประชุมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ

6. สำหรับการบันทึกการประชุมผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกการประชุมในระหว่างการประชุมด้วยตนเอง

7. ประเด็นในการประชุมประกอบด้วย 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง และ ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนแนะนำตนเอง

ประเด็นที่ 2 ผู้วิจัยชี้แจงความเป็นมาของโครงการวัตถุประสงค์ของโครงการให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ

ประเด็นที่ 3 ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นเบื้องต้นของผู้สูงอายุและเยาวชนในการจัดกิจกรรมดังกล่าว

สื่อ/ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม

1. เครื่องบันทึกเสียง
2. กล้องถ่ายรูป

รูปแบบของการนั่งประชุม

ผู้วิจัยจัดการประชุมโดยการนั่งล้อมวงสนทนา

บันทึกการประชุม

เพื่อสร้างความเข้าใจในการวิจัยของผู้สูงอายุและเยาวชน

วัน เดือน ปี ..... เวลา .....

สถานที่ประชุม .....

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

1.	11. ....
2.	12. ....
3.	13. ....
4.	14. ....
5.	15. ....
6.	16. ....
7.	17. ....
8.	18. ....
9.	19. ....
10.	20. ....

ตำแหน่งการนั่งประชุมของผู้สูงอายุและเยาวชน

ประเด็นที่ 1 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง และ ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนแนะนำตนเอง

1. ลักษณะการแนะนำตัวของผู้สูงอายุและเยาวชนในแต่ละบุคคล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
 .....
 .....
ประเด็นที่ 2 ผู้วิจัยชี้แจงความเป็นมาของโครงการวัตถุประสงค์ของโครงการให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ

2. ลักษณะของผู้สูงอายุและเยาวชนเบื้องต้นที่ได้รับฟังการชี้แจงโครงการ

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
ประเด็นที่ 3 ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นและความคาดหวังของผู้สูงอายุและเยาวชนในการจัดกิจกรรม

3. ความคิดเห็นในการเข้าร่วมทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ

4. ความคิดเห็นในการเข้าร่วมทำกิจกรรมของเยาวชน

.....
บันทึกการสังเกตเบื้องต้นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน (ลักษณะปฏิสัมพันธ์ในประเด็นที่น่าสนใจ)
.....
.....
.....

.....
ข้อสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับเยาวชนแต่ละคนในประเด็นดังนี้ (ชื่อ / จำนวนพี่น้อง/ อาชีพของบิดามารดา/
จำนวนสมาชิกในครอบครัว / ในครอบครัวมีใครประกอบอาชีพค้าขายอย่างไร/ความสนใจในผ้า
ไหม / เพราะเหตุใดถึงเข้าร่วมกิจกรรม / มีความรู้เบื้องต้นในผ้าไหมอย่างไรบ้าง ถ้ามีทราบได้อย่างไร
)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
ข้อสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับเยาวชนแต่ละคนในประเด็นดังนี้ (ชื่อ / จำนวนพี่น้อง/ อาชีพของบิดามารดา/
จำนวนสมาชิกในครอบครัว / ระยะเวลาในการประกอบอาชีพผ้าไหมมัดหมี่ / บุคคลหรือแหล่งที่ได้รับ
การถ่ายทอด / วิธีการถ่ายทอดที่ได้รับมา / สภาพการประกอบอาชีพผ้าไหมมัดหมี่ในปัจจุบัน /
บุคคลที่ท่านถ่ายทอดให้กับรุ่นต่อไปมีหรือไม่ถ้ามีท่านมีวิธีการอย่างไร)
.....
.....
.....
.....
.....

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesisis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เครื่องมือชุดที่ 3

แบบบันทึกการประชุมเพื่อหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน
ผ้าไหมมัดหมี่ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกการประชุมนี้ใช้บันทึกการประชุมเพื่อวางแผนเป้าหมายและความต้องการในการจัดกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

2. ในการประชุมผู้วิจัยมีบทบาทในการนำประชุมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วม
โครงการ
3. สำหรับการบันทึกการประชุมผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกการประชุมในระหว่างการประชุมด้วยตนเอง
4. ประเด็นในการประชุมประกอบด้วย 3 ประเด็น
ประเด็นที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบทในมุมมองของผู้สูงอายุ
และเยาวชน

ประเด็นที่ 2 ผู้สูงอายุและเยาวชน ร่วมกันหาความต้องการและเป้าหมายการทำผ้าไหมมัดหมี่ ที่มีความสนใจร่วมกันมากที่สุด โดยเลือกจากขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ชนบท 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม การสาวไหม-ฟอกสี การเตรียมไหมเส้นยืน การเตรียมไหมเส้นพุ่ง การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ

ประเด็นที่ 3 ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันวางแผนกิจกรรมที่ทั้งสองฝ่ายมีความสนใจร่วมกัน โดยใช้แบบบันทึกวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัด ขอนแก่นของผู้สูงอายุและเยาวชน(เครื่องมือชุดที่ 4) ในการวางแผนร่วมกัน และมีกร นัดหมายวันเวลาสถานที่ในการจัดตลอดทั้งกิจกรรม

สื่อ/ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม

3. เครื่องบันทึกเสียง
4. รูปภาพขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ 6 ขั้นตอน รวม 30 รูป
5. กระดาษฟลิปชาร์ต จำนวน 1 แผ่น
6. ปากกาเมจิก จำนวน 5 ด้าม

รูปแบบของการนั่งประชุม

ผู้วิจัยจัดการประชุมโดยการนั่งล้อมวงสนทนา

ขั้นตอนการประชุม

ก่อนการประชุม

ก่อนเริ่มการประชุมผู้วิจัยนำ บอร์ดรูปภาพขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบทที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ขั้นตอนละ 5 ภาพ โดยมีรหัสภาพตั้งแต่ 01-30 (ผู้สูงอายุและเยาวชนจะไม่ทราบรหัสภาพ ผู้วิจัยจะเป็นผู้กำหนดเอง โดยจะเขียนรหัสไว้ข้างหลังภาพ) โดยมีรหัสภาพดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม รหัสภาพ 01 – 05

ขั้นตอนที่ 2 การสาวไหม-ฟอกสี รหัสภาพ 06 – 10

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมไหมเส้นยืน รหัสภาพ 11 – 15

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมไหมเส้นพุ่ง รหัสภาพ 16 – 20

ขั้นตอนที่ 5 การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ รหัสภาพ 21 – 25

ขั้นตอนที่ 6 การกรอเส้นไหมเข้าหลอดและการทอ รหัสภาพ 26 – 30

ชั้นระหว่างการประชุม

ข้อความ	ผู้ตอบ คำถาม	ประเด็นที่ ต้องการ	สิ่งที่คาดหวัง
1.จากรูปภาพที่จัดแสดง เยาวชนคุ้นเคยกับรูปใดบ้าง หรือ สามารถเล่าวิธีการทำ ผ้าไหมในภาพใดบ้างของให้ ท่านร่วมกันอธิบาย	เยาวชน	ความรู้พื้นฐาน การทำผ้าไหม มัดหมี่	- เด็ก ๆ เยาวชนร่วมกันอธิบายวิธีการ ทำผ้าไหมมัดหมี่ 6 ขั้นตอนการตาม ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลโดยใช้ รูปภาพอธิบาย
2.ผู้สูงอายุมีความต้องการ อธิบายรูปภาพที่เด็ก ๆ อย่างไรบ้าง (นำผู้สูงอายุเล่า เรื่องราวการทำผ้าไหมจาก ภาพ)	ผู้สูงอายุ	ความรู้พื้นฐาน การทำผ้าไหม มัดหมี่	- ผู้สูงอายุ ใช้รูปภาพอธิบายรายละเอียด การทำผ้าไหมที่ละขั้นตอนเพิ่มเติมจากที่ เด็ก ๆ เยาวชน ได้ให้ข้อมูลไว้ในคำถามข้อที่ 1 - ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันสรุป วิธีการทำผ้าไหมมัดหมี่ในวิธีการที่ ถูกต้อง
3.ถ้าให้แต่ละท่านเลือกรูปที่ แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหม	ผู้สูงอายุ /	การหาความ ต้องการร่วมกัน	-ผู้สูงอายุและเยาวชน แต่ละคน คัดเลือก รูปภาพขั้นตอนการทำผ้าไหมที่สนใจ ซึ่ง

1117493035

ข้อความ	ผู้ตอบ คำถาม	ประเด็นที่ ต้องการ	สิ่งที่คาดหวัง
ท่านชอบรูปใดมากที่สุด	เยาวชน	ของผู้สูงอายุ และเยาวชน	สามารถเลือกรูปที่สนใจซ้ำกันได้ และ ให้เหตุผลที่สนใจ หลังจากนั้นผู้วิจัย คัดเลือกรูปภาพที่ไม่ได้คัดเลือกออก
4. ให้ท่านนำรูปภาพที่แต่ละ ท่านคัดเลือกมา ให้นำมา วางไว้ โดยให้ช่วยกัน เรียงลำดับภาพตามความ สนใจ อยากให้ท่านร่วมกัน พิจารณาว่า จากภาพที่ แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหม ของผู้สูงอายุและเยาวชน ชอบภาพใดมากที่สุดถ้าพวก เราจะจัดกิจกรรมการทำผ้า ไหมมัดหมี่ร่วมกัน ทุกท่าน คิดว่าขั้นตอนใดที่มีความ สนใจมากที่สุด	ผู้สูงอายุ / เยาวชน	การหาความ ต้องการร่วมกัน ของผู้สูงอายุ และเยาวชน	- ผู้สูงอายุและเยาวชนร่วมกันพิจารณา รูปภาพอีกครั้ง โดยมีกรเรียงลำดับภาพ ตามความสนใจ เพื่อคัดเลือกรูปที่เป็นมติ ของการประชุมที่มีความสนใจมากที่สุด ซึ่งรูปนั้นเป็นขั้นตอนส่วนหนึ่งของการ ทำผ้าไหมมัดหมี่ในขั้นตอนใด ให้ทั้งสอง ฝ่ายได้ข้อสรุปโดยขั้นตอนในการทำผ้า ไหมเพียง 1 ขั้นตอน และแสดงเหตุผลที่ เลือก และตัวแทนผู้สูงอายุหรือเยาวชน อธิบายรายละเอียดของขั้นตอนดังกล่าว อย่างชัดเจนในที่ประชุมอีกครั้ง
5. หลังจากที่ทุกท่านได้ ขั้นตอนที่สนใจร่วมกันแล้ว อยากให้ทุกท่านใช้เวลา ในการร่วมกันวางแผน กิจกรรม	ผู้สูงอายุ / เยาวชน	การหา เป้าหมาย ร่วมกันของ ผู้สูงอายุและ เยาวชน	-ผู้วิจัยแจกกระดาษฟลิปชาร์ตและ ปากกาเมจิกสีเพื่อให้ผู้สูงอายุและ เยาวชนร่างขั้นตอนการทำผ้าไหมเพื่อ วางแผนกิจกรรมร่วมกัน - หลังจากนั้นผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุและ เยาวชนได้ปรึกษากันจากนั้นนำแบบ

ข้อความ	ผู้ตอบ คำถาม	ประเด็นที่ ต้องการ	สิ่งที่คาดหวัง
			บันทึกวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญา พื้นบ้านการผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่นของผู้สูงอายุ และเยาวชน (เครื่องมือชุดที่ 4) ผู้วิจัยมี บทบาทในการอธิบายวิธีการการกรอก รายละเอียด และให้เวลาผู้สูงอายุและ เยาวชนปรึกษากันและนัดหมายวันเวลา สถานที่ในการจัดตลอดทั้งกิจกรรม ร่วมกัน จากนั้นให้ผู้สูงอายุและเยาวชน ร่วมกันการนำเสนอ

สรุปการประชุม

ผู้วิจัยสรุปความต้องการและเป้าหมาย และ กิจกรรมที่ได้จากการประชุมร่วมกันระหว่าง
ผู้สูงอายุและเยาวชน และสรุปการนัดหมายวันเวลาตามที่ตกลงร่วมกัน และพิมพ์รายงานการประชุม
และถ่ายเอกสารแบบบันทึกการวางแผนกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการต่อไป

บันทึกการประชุมเพื่อหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรมภูมิ ปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

วัน เดือน ปี .....เวลา .....

สถานที่ประชุม .....

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม

5.	11. ....
6.	12. ....
7.	13. ....
8.	14. ....
9.	15. ....
10.	16. ....
11.	17. ....
12.	18. ....
13.	19. ....
14.	20. ....

ตำแหน่งการนั่งประชุมของผู้สูงอายุและเยาวชน
--

ประเด็นในการบันทึก

1. คำถามสำหรับเยาวชน : จากรูปภาพที่จัดแสดงเยาวชนคุ้นเคยกับรูปใดบ้าง หรือ สามารถเล่าวิธีการทำผ้าไหมในภาพใดบ้างของให้ท่านร่วมกันอธิบาย

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	
ขั้นตอนที่ 1 การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม รหัสภาพ 01 - 05			
01			....
02			....
03			....
04			....
05			....
ขั้นตอนที่ 2 การสาวไหม-ฟอกสี รหัสภาพ 06 - 10			
06			....
07			....

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	
08			....
09			....
10			....
ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมไหมเส้นยืน รหัสภาพ 11 – 15			
11			....
12			....
13			....
14			....
15			....

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	
			.....
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมไหมเส้นพุ่ง รหัสภาพ 16 - 20			
16			....
17			....
18			....
19			....
20			....
ขั้นตอนที่ 5 การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ รหัสภาพ 21 - 25			
21			....
			.....

1117493035

CU_Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (ภาครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	
22			....
23			....
24			....
25			....
ขั้นตอนที่ 6 การกรอเส้นใหม่เข้าหลอดและการทอ รหัสภาพ 26 - 30			
26			....
27			....
28			....
29			....

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (การแสดงความคิดเห็น)
	อธิบายได้	อธิบาย ไม่ได้	
30			....

2 คำถามผู้สูงอายุ: . ผู้สูงอายุมีความต้องการอธิบายรูปภาพที่เด็ก ๆ อย่างไรบ้าง (นำผู้สูงอายุเล่าเรื่องราวการทำผ้าไหมจากภาพ)

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (แสดงความคิดเห็น)
	มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	ไม่มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	
ขั้นตอนที่ 1 การปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม รหัสภาพ 01 – 05			
01			....
02			....
03			....
			.....

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (แสดงความคิดเห็น)
	มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	ไม่มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	
04			....
05			....
ขั้นตอนที่ 2 การสาวไหม-ฟอกสี รหัสภาพ 06 – 10			
06			....
07			....
08			....
09			....
10			....

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (แสดงความคิดเห็น)
	มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	ไม่มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	
ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมไหมเส้นยืน รหัสภาพ 11 – 15			
11			....
12			....
13			....
14			....
15			....
ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมไหมเส้นพุ่ง รหัสภาพ 16 – 20			
16			....
			.....

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (แสดงความคิดเห็น)
	มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	ไม่มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	
17			....
18			....
19			....
20			....
ขั้นตอนที่ 5การมัดหมี่-ย้อมหมี่-แก้มี่ รหัสภาพ 21 - 25			
21			....
22			....
23			....
			.....

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รหัส ภาพ	ภาพที่อธิบาย (กาเครื่องหมาย /)		รายละเอียด (แสดงความคิดเห็น)
	มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	ไม่มีการ อธิบาย เพิ่มเติม	
24			....
25			....
ขั้นตอนที่ 6 การกรอเส้นใหม่เข้าหลอดและการทอ รหัสภาพ 26 - 30			
26			....
27			....
28			....
29			....
30			....

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

3.คำถามผู้สูงอายุและเยาวชน: ถ้าให้แต่ละท่านเลือกรูปที่แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหม ท่านชอบรูปใดมากที่สุด ผู้สูงอายุและเยาวชน**แต่ละคน**คัดเลือกรูปภาพขั้นตอนการทำผ้าไหมที่สนใจ**ซึ่งสามารถเลือกรูปที่สนใจซ้ำกันได้** และให้เหตุผลที่สนใจ หลังจากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกรูปภาพที่ไม่ได้กล่าวถึงออก

ตารางแสดงภาพที่คัดเลือกสำหรับเยาวชน

ลำดับการให้ข้อมูล	ชื่อ	รหัสภาพที่คัดเลือก	เหตุผลที่เลือก
1.	.....	.....	....
2.	.....	.....	....
3.	.....	.....	....
4.	.....	.....	....
5.	.....	.....	....

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ลำดับการให้ ข้อมูล	ชื่อ	รหัสภาพที่ คัดเลือก	เหตุผลที่เลือก
6.	.....	.....	....
7.	.....	.....	....
8.	.....	.....	....
9.	.....	.....	....
10.	.....	.....	....

ตารางแสดงภาพที่คัดเลือกสำหรับผู้สูงอายุ

ลำดับการให้ ข้อมูล	ชื่อ	รหัสภาพที่ คัดเลือก	เหตุผลที่เลือก
1.	.....	.....	....

ลำดับการให้ ข้อมูล	ชื่อ	รหัสภาพที่ คัดเลือก	เหตุผลที่เลือก
			.....
2.	.....	.....	....
3.	.....	.....	....
4.	.....	.....	....
5.	.....	.....	....

รูปภาพที่ถูกคัดออกได้แก่ รหัสภาพ

ที่.....

4. คำถามผู้สูงอายุและเยาวชน: ให้ท่านนำรูปภาพที่แต่ละท่านคัดเลือกมาให้นำมาวางไว้ โดยให้ช่วยกันเรียงลำดับภาพตามความสนใจ อยากให้ท่านร่วมกันพิจารณาว่า จากภาพที่แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหมของผู้สูงอายุและเยาวชนชอบภาพใดมากที่สุดถ้าพวกเราจัดกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ร่วมกัน ทุกท่านคิดว่าขั้นตอนใดที่มีความสนใจมากที่สุด

6.1 เรียงลำดับรูปภาพที่มีความสนใจจากมากไปน้อยได้แก่รหัสภาพที่

.....

สรุปรูปภาพที่มีความสนใจมากที่สุดคือรหัสภาพที่.....ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการทำผ้าไหม
มัดหมี่ชั้นที่.....คือ

6.2 เหตุผลที่ผู้สูงอายุและเยาวชนเลือกขั้นตอนดังกล่าวในการจัดกิจกรรม

5.คำถามผู้สูงอายุและเยาวชน: หลังจากที่ทุกท่านได้ขั้นตอนที่สนใจร่วมกันแล้ว อยากให้ทุกท่าน
ใช้เวลานี้ ในการร่วมกันวางแผนกิจกรรม และร่วมกันนำเสนอ (ใช้เครื่องมือวิจัยที่ 4 แบบบันทึกการ
วางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านการผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นของผู้สูงอายุและ
เยาวชน ประกอบการวางแผน)

ข้อสรุปที่ได้จากข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ตามที่ร่วมกันนำเสนอ

(หลักฐานที่บันทึกร่วมกันจะอยู่ในเครื่องมือชุดที่ 3)

- 5.1 กิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่สนใจ
- 5.2 ลักษณะของขั้นตอนการทำผ้าไหมที่สนใจ
- 5.3 วัตถุประสงค์ที่ทำผ้าไหมมัดหมี่
- 5.4 ช่วงเวลาเวลาการดำเนินการทำผ้าไหมมัดหมี่
- 5.5 การวางแผนกิจกรรม / วิธีการทำกิจกรรม / วันเวลาสถานที่
- 5.6 วัสดุอุปกรณ์ในตะละกิจกรรมทำผ้าไหมมัดหมี่
- 5.7 หลักฐานความสำเร็จในแต่ละกิจกรรมการทำผ้าไหม
- 5.8 การประเมินผลกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

.....
 .....
 .....
 .....

ปิดประชุม

เวลา.....

เครื่องมือชุดที่ 4

แบบบันทึกการวางแผนกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท

จังหวัดขอนแก่นของผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกนี้เป็น การวางแผนระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการทุกคน โดยได้รับการเห็นชอบร่วมกัน
2. แบบบันทึกนี้ใช้ประกอบการประชุม เพื่อหาความต้องการและเป้าหมายในการทำกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
3. ผู้วิจัยเป็นผู้อธิบายรายละเอียดของวิธีการกรอรายละเอียดก่อนจะให้บันทึกจากนั้น ผู้สูงอายุและเยาวชนเป็นผู้บันทึกการวางแผนกิจกรรมในประเด็นของการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่สนใจโดยร่วมกันกรอรายละเอียดลงในแบบบันทึกให้ครบถ้วน เพียง 1 ฉบับ โดยในแบบบันทึกประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ กิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ที่สนใจ ลักษณะของกิจกรรมผ้า

1117493035

CU Thesjis 5883412727 thesis / revv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ไหมมัดหมี่ที่สนใจ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ การวางแผนกิจกรรม ผ้าไหมมัดหมี่วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม หลักฐานความสำเร็จของกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ และการประเมินผลของกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

4. เมื่อบันทึกเรียบร้อยแล้ว ให้ตัวแทนผู้สูงอายุหรือเยาวชน สรุปลักษณะที่วางแผนร่วมกันอีกครั้ง เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน จากนั้นทุกคนดำเนินการจัดกิจกรรมตามที่ได้นัดหมายต่อไป

รายละเอียด

1. ชื่อกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่ใดที่พวกท่านมีความสนใจร่วมกัน

.....

2. ลักษณะของขั้นตอนการทำผ้าไหมมัดหมี่ที่พวกท่านสนใจ จากข้อที่ 1

.....

.....

3. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่

.....

4. ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมการทำผ้าไหมมัดหมี่

.....

- 5.การวางแผนกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

กิจกรรม	วิธีการทำกิจกรรม	วัน/เวลา/ สถานที่
5.1.....		.....
5.2.....		.....

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

กิจกรรม	วิธีการทำกิจกรรม	วัน/เวลา/ สถานที่
5.3.....		.....
5.4.....		.....

6. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่

.....

.....

.....

7. หลักฐานความสำเร็จของแต่ละกิจกรรมการทำผ้าไหม

.....

.....

.....

.....

8. การประเมินผลกิจกรรมผ้าไหมมัดหมี่ (ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในหัวข้อที่ 2)

.....

.....

.....

หมายเหตุ

.....

.....

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

1117493035

CU Thesisis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เครื่องมือชุดที่ 5

แบบบันทึกการสังเกตความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชนระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิ
ปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเกตผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการในระหว่างดำเนินกิจกรรมตามแบบบันทึกการวางแผนกิจกรรมโดยผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกด้วยตนเอง
2. แบบบันทึกนี้สามารถถ่ายเอกสารได้ตามจำนวนครั้งและรายละเอียดวันในการจัดกิจกรรม
3. แบบบันทึกนี้ผู้วิจัย Checklists ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนในแต่ละคนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ	รายการสังเกตความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
การสื่อสารรับฟังและการแสดงความเห็น	
1.	มีการพูดคุยระหว่างกันโดยตรงไปตรงมา
2.	ไม่พูดแทรกในขณะที่อีกฝ่ายกำลังพูด
3.	ใช้ภาษาที่สุภาพระหว่างกัน
4.	ใช้คำข้อร้องช่วยเหลือนการออกคำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น	
5.	มีการอาสาหรือเสียสละในระหว่างทำกิจกรรม
การเชื่อใจผู้อื่น	
6.	เปิดให้โอกาสผู้อื่นแสดงความสามารถ
การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี	
7.	ยิ้มแย้มแจ่มใสที่ทักทาย
8.	รู้จักการขอบคุณและการขอโทษ
9.	มีการกล่าวชมเชยให้กันและกัน
10.	มีการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
การยอมรับลักษณะเฉพาะบุคคล	
11.	นอบน้อมถ่อมตนต่อผู้สูงอายุ
12.	มีความเป็นกันเองไม่ถือตัว

แบบบันทึกการสังเกตความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเยาวชน

ระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน

การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

บันทึกครั้งที่....

วัน เดือน ปี .....เวลา .....

กิจกรรมย่อยที่.....

สถานที่จัดกิจกรรม.....

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ....

11. ....

2.	12. ....
3.	13. ....
4.	14. ....
5.	15. ....
6.	16. ....
7.	17. ....
8.	18. ....
9.	19. ....
10.	20. ....

ผังตำแหน่งการทำกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง : ให้แสดงเครื่องหมาย ✓ ในคุณลักษณะที่สังเกตได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

ประเด็นการสังเกต

	ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนที่สังเกตได้
--	--

1117493035

CU Theslis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ลำดับ																	
	ผู้ดูแลโครงการฉบับปฐมวัย																
	ผู้ดูแลผู้สอนตามขอบเขต																
	นည်းการบ่งชี้ใจให้กับระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจตามระบบ																
	ศท.โครงการเดี่ยวของระบบ																
	ยบบนสไลด์งานอี																
	ระบบควบคุมงานที่ผู้ใช้ได้																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	นည်းการบ่งชี้ใจระบบ																
	รวม																

การสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิค follow up question ของผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม มุมมองของ
 คนในชุมชน(Emic)(วันนี้ใคร / ทำอะไร / ที่ไหน / เมื่อไหร่ / อย่างไร / มีเหตุการณ์อะไรที่สำคัญ
 เกิดขึ้นบ้างระหว่างทำกิจกรรม)

.....

.....

.....

.....

1117493035

CD iThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

.....
บันทึกสรุปเพิ่มเติมของผู้วิจัย (Etic)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เสร็จสิ้นการบันทึก

1117493035

CU ThesIs 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เครื่องมือชุดที่ 6

แบบบันทึกประจำวันของเยาวชนว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ

ระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกประจำวันนี้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้บันทึกในแต่ละวันเพื่อสะท้อนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้สูงอายุ
2. แบบบันทึกมีข้อความจำนวน 5 ข้อ เพื่อให้เยาวชนเล่าเรื่องราวรายละเอียดที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวันประกอบไปด้วย กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติและได้เรียนรู้กับผู้สูงอายุ ความรู้สึกที่ทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุในวันนี้ ปัญหาอุปสรรคในการทำกิจกรรม การแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ
3. ในการบันทึกเยาวชนจะต้องบันทึกหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมที่เยาวชนและผู้สูงอายุมีการนัดหมายโดยเยาวชนจะต้องเขียนบันทึกและส่งให้ผู้วิจัยทุกครั้งผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมารวบรวมในแต่ละวันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนี้ใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

คำสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับผู้สูงอายุ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ	ตัวชี้วัด	คำสำคัญ (Keywords)
การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น	สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา	พูดตรงอย่างสุภาพ / ไม่อ้อมค้อม /
	ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์	รับฟัง / เห็นต่าง / ฟังให้จบ / เหตุผล
	ใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย	พูดจาไพเราะ /
	ใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง	ไม่เจ้ากี้เจ้าการ / ไม่ใช่คำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น	อาสาผู้อื่น	อาสาทำให้ / ช่วยทำงานให้
การเชื่อใจผู้อื่น	ให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ	ให้โอกาสทำ / ไว้ใจทำงาน / เชื้อมนั่น
การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี	ยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย	เรียกชื่อทักทาย / ยิ้มแย้ม /
	รู้จักการขอบคุณหรือขอโทษ	ขอบคุณ / ขอโทษ
	ยกย่องผู้อื่น	ชมเชย
	ให้กำลังใจผู้อื่น	ให้ความรู้สึกที่ดีต่อกัน

ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุ	ตัวชี้วัด	คำสำคัญ (Keywords)
การยอมรับลักษณะบุคคล	ให้เกียรติกันและกัน	ไม่ถือตนว่าตนข่มคนอื่น / นอบ น้อมถ่อมตน
	รับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น	เข้าใจในความต่างของแต่ละวัย

1117493035

CU Thesais 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

บันทึกประจำวัน

บันทึกครั้งที่...

วัน เดือน ปี .....เวลา .....

กิจกรรมย่อยที่.....

สถานที่จัดกิจกรรม.....

คำชี้แจง : ให้น้อง ๆ บันทึกรายละเอียดตามประเด็นคำถามที่กำหนดให้ต่อไปนี้

คำถามเพื่อ การบันทึก	การบันทึกรายละเอียด	ส่วน เฉพาะ ของผู้วิจัย
1.วันนี้้องมีส่วนร่วมใน การทำ กิจกรรมกับ ผู้สูงอายุ อะไรบ้าง	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
2. น้องรู้สึก อย่างไรบ้าง กับการทำ กิจกรรมกับ ผู้สูงอายุใน วันนี้	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
3.มีปัญหาใน การทำ กิจกรรม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

คำถามเพื่อการบันทึก	การบันทึกรายละเอียด	ส่วนเฉพาะของผู้วิจัย
อย่างไรบ้าง	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
4. จากข้อที่ 3 นื่อง ๆ แก้ไขปัญหา ดังกล่าว อย่างไร	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
5. วันนี้น้องมี สิ่งใดที่อยาก เล่าเพิ่มเติม	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

วันที่.....เดือน.....ปี.....

เครื่องมือชุดที่ 7

แบบบันทึกการว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์กับเยาวชน

ระหว่างการดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่

อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกประจำวันนี้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้บันทึกในแต่ละวันเพื่อสะท้อนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชน
2. แบบสัมภาษณ์มีข้อความจำนวน 5 ข้อ เพื่อให้ผู้สูงอายุเล่าเรื่องราวรายละเอียดที่ได้เรียนรู้ในแต่ละวันประกอบไปด้วย กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติและได้เรียนรู้กับเยาวชน ความรู้สึกที่ทำกิจกรรมกับเยาวชนในวันนี้ ปัญหาอุปสรรคในการทำกิจกรรม การแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะ
3. ในการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมที่เยาวชนและผู้สูงอายุมีการนัดหมายและรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมารวบรวมในแต่ละวันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

คำสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับเยาวชน

ความสัมพันธ์ระหว่าง เยาวชน	ตัวชี้วัด	คำสำคัญ (Keywords)
การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดง ความคิดเห็น	สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา	พูดตรงอย่างสุภาพ / ไม่อ้อมค้อม /
	ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการ วิจารณ์	รับฟัง / เห็นต่าง / ฟังให้จบ / เหตุผล
	ใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย	พูดจาไพเราะ /
	ใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง	ไม่เจ้ากี้เจ้าการ / ไม่ใช่คำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น	อาสาผู้อื่น	อาสาทำให้ / ช่วยทำงานให้
การเชื่อใจผู้อื่น	ให้โอกาสไว้ใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ	ให้โอกาสทำ / ไว้ใจทำงาน / เชื่อมั่น
การแสดงความจริงใจและชื่นชม ยินดี	ยิ้มแย้มแจ่มใสทักทาย	เรียกชื่อทักทาย / ยิ้มแย้ม /
	รู้จักการขอบคุณหรือขอโทษ	ขอบคุณ / ขอโทษ
	ยกย่องผู้อื่น	ชมเชย
	ให้กำลังใจผู้อื่น	ให้ความรู้สึกที่ดีต่อกัน

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ความสัมพันธ์ระหว่าง เยาวชน	ตัวชี้วัด	คำสำคัญ (Keywords)
การยอมรับลักษณะบุคคล	ให้เกียรติกันและกัน	ไม่ถือตนว่าตนข่มคนอื่น / นอบ น้อมถ่อมตน
	รับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น	เข้าใจในความต่างของแต่ละวัย

1117493035

CU Thesais 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

บันทึกประจำวัน

บันทึกครั้งที่...

วัน เดือน ปี .....เวลา .....

กิจกรรมย่อยที่.....

สถานที่จัดกิจกรรม.....

คำชี้แจง : ผู้วิจัยถามคำถามสัมภาษณ์กับผู้สูงอายุด้วยรายละเอียดตามประเด็นคำถามที่กำหนดให้ต่อไปนี้

คำถามเพื่อ การบันทึก	การบันทึกรายละเอียด	ส่วน เฉพาะ ของผู้วิจัย
1.วันนี้ท่านมีส่วนร่วมใน การทำ กิจกรรมกับ เยาวชน อะไรบ้าง	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
2. ท่านรู้สึก อย่างไรบ้าง กับการทำ กิจกรรมกับ เยาวชนใน วันนี้	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
3.มีปัญหาใน การทำ กิจกรรมบ้าง	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

คำถามเพื่อการบันทึก	การบันทึกรายละเอียด	ส่วนเฉพาะของผู้วิจัย
	....	
4. ท่านมีการแก้ไขแก้ไข ปัญหา ดังกล่าว อย่างไร	....	
5. วันนี้ท่านมี สิ่งใดที่อยาก เล่าเพิ่มเติม	....	

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

วันที่.....เดือน.....ปี.....

เครื่องมือชุดที่ 8

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง มุมมองของผู้สูงอายุต่อเยาวชนหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญา พื้นบ้าน

การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการของผู้วิจัย หลังการเสร็จสิ้นกิจกรรมของโครงการ
  2. ข้อคำถามมี 7 ข้อ ประกอบไปด้วย 3 ส่วนได้แก่
    - ส่วนที่ 1 คำถามนำเข้าสู่การสัมภาษณ์ จำนวน 1 ข้อ
    - ส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์หลักจำนวน 5 ข้อ
    - ส่วนที่ 3 คำถามเพิ่มเติมจำนวน 1 ข้อ
  3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยนำรูปภาพที่ถ่ายเก็บไว้ในแต่ละวันแต่ละขั้นตอนที่ทำกิจกรรม **ประกอบการสัมภาษณ์ (Photo interviews)** ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมรูปภาพที่คัดเลือกไว้มาเรียงไว้ตามลำดับวันที่ทำกิจกรรมจากนั้น ในแต่ละข้อคำถามให้ผู้สูงอายุ คัดเลือกรูปภาพที่ประทับใจ/ชื่นชอบ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ระลึกถึงกิจกรรมที่เคยทำในแต่ละข้อคำถาม
  4. ผู้วิจัยถามผู้สูงอายุตามลำดับคำถามสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กรอกข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ด้วยตนเองจนครบทุกข้อคำถาม และขออนุญาตผู้สูงอายุบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ประกอบ
  5. ข้อมูลของผู้สูงอายุที่สัมภาษณ์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น
-

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์.....อายุ.....โทรศัพท์ติดต่อ.....
 สัมภาษณ์เมื่อ.....สถานที่ในการให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 มุมมองของผู้สูงอายุต่อเยาวชน

ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชน	ตัวชี้วัด
การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1)	สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา
	ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์
	ใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย
	ใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2)	อาสาผู้อื่น
การเชื่อใจผู้อื่น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3)	ให้โอกาสไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ
การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4)	ยิ้มแย้มแจ่มใสทุกท่าย
	รู้จักการขอบคุณหรือขอโทษ
	ยกย่องผู้อื่น
	ให้กำลังใจผู้อื่น
การยอมรับลักษณะบุคคล (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5)	ให้เกียรติกันและกัน
	รับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

ส่วนที่ 1 คำถามนำสู่การสัมภาษณ์

จากการเข้าร่วมกิจกรรมอยากให้คุณได้ทำกิจกรรมกับเด็ก ๆ เยาวชนอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์หลัก

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1

ในช่วงที่ทำกิจกรรมผ้าไหม กลุ่มเด็ก ๆ เยาวชนได้มีการพูดคุยกับท่านในเรื่องใดบ้าง วิธีการพูดคุยการใช้ภาษาของของเด็กๆ เยาวชนเป็นอย่างไร และท่านรู้สึกอย่างไรกับการพูดของเด็ก ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2

เมื่อท่านมีอุปสรรคหรือปัญหาที่ต้องการขอความช่วยเหลือในระหว่างทำกิจกรรม เยาวชนได้มีโอกาสช่วยเหลืออะไรท่านบ้าง อย่างไร ความรู้สึกท่านตอนนั้นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3

ในช่วงที่ทำกิจกรรมการทำผ้าไหมท่านได้สนับสนุนเด็ก ๆ เยาวชนในเรื่องอะไรบ้าง อยากให้ท่านช่วยเล่าเหตุการณ์ดังกล่าวให้ฟัง เพราะเหตุใดท่านถึงตัดสินใจสนับสนุนพวกเขา

.....

.....

.....

.....

.....

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4

ท่านมีเหตุการณ์ในระหว่างการทำมีเหตุการณ์ใดบ้างที่ท่านรู้สึกประทับใจกับกลุ่มเด็ก ๆ
เยาวชนอยากให้คุณเล่าเหตุการณ์ที่ประทับใจ

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5

ในช่วงก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ท่านรู้สึกอย่างไรกับ การทำกิจกรรม
การทำผ้าไหมกับกลุ่มเด็ก ๆ เยาวชน

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์เพิ่มเติม

จากการทำกิจกรรม ท่านสามารถไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของท่านอย่างไรได้บ้าง มีสิ่ง
ใดบ้างที่ท่านอยากเสนอแนะผู้วิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณท่านในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน

1117493035

CU_Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

เครื่องมือชุดที่ 9

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง มุมมองของเยาวชนต่อเยาวชนหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมภูมิปัญญา พื้นบ้าน

การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่นระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน

คำชี้แจง

4. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้**สัมภาษณ์เยาวชน**ที่เข้าร่วมโครงการของผู้วิจัย หลังการเสร็จสิ้นกิจกรรมของโครงการ
  5. ข้อคำถามมี 7 ข้อ ประกอบไปด้วย 3 ส่วนได้แก่
    - ส่วนที่ 1 คำถามนำเข้าสู่การสัมภาษณ์ จำนวน 1 ข้อ
    - ส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์หลักจำนวน 5 ข้อ
    - ส่วนที่ 3 คำถามเพิ่มเติมจำนวน 1 ข้อ
  6. ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยนำรูปภาพที่ถ่ายเก็บไว้ในแต่ละวันแต่ละขั้นตอนที่ทำกิจกรรมประกอบการสัมภาษณ์ (Photo interviews) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมรูปภาพที่คัดเลือกไว้มาเรียงไว้ตามลำดับวันที่ทำกิจกรรมจากนั้น ในแต่ละข้อคำถามให้เยาวชน คัดเลือกรูปภาพที่ประทับใจ/ชื่นชอบ เพื่อให้เยาวชนได้ระลึกถึงกิจกรรมที่เคยทำในแต่ละข้อคำถาม
  7. ผู้วิจัยถามผู้เยาวชนตามลำดับคำถามสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กรอกข้อมูลที่ได้**สัมภาษณ์เยาวชน** ด้วยตนเองจนครบทุกข้อคำถาม และขออนุญาตเยาวชนบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ประกอบ
  8. ข้อมูลของเยาวชนที่สัมภาษณ์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น
-

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์.....อายุ..... โทรศัพท์ติดต่อ

.....

สัมภาษณ์เมื่อ.....สถานที่ในการให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 มุมมองของเยาวชนต่อผู้สูงอายุ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ	ตัวชี้วัด
การสื่อสารเพื่อรับฟังและแสดงความคิดเห็น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1)	สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา
	ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและการวิจารณ์
	ใช้คำพูดสุภาพอ่อนหวานไม่หยาบคาย
	ใช้คำขอร้องช่วยเหลือแทนการออกคำสั่ง
การช่วยเหลือผู้อื่น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2)	อาสาผู้อื่น
การเชื่อใจผู้อื่น (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3)	ให้โอกาสไว้วางใจผู้อื่นให้แสดงความสามารถ
การแสดงความจริงใจและชื่นชมยินดี (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4)	ยิ้มแย้มแจ่มใสทุกท่าย
	รู้จักการขอบคุณหรือขอโทษ
	ยกย่องผู้อื่น
	ให้กำลังใจผู้อื่น
การยอมรับลักษณะบุคคล (คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5)	ให้เกียรติกันและกัน
	รับรู้ความแตกต่างของผู้อื่น

คำถามนำสู่การสัมภาษณ์

จากการเข้าร่วมกิจกรรมอยากให้น้องๆเล่าถึงทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1

ในช่วงที่ทำกิจกรรมผ้าไหม ผู้สูงอายุ ได้มีการพูดคุยกับน้องๆในเรื่องใดบ้าง วิธีการพูดคุยการใช้ภาษาของของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร และท่านรู้สึกอย่างไรกับการพูดของเด็ก ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2

เมื่อน้องๆมีอุปสรรคหรือปัญหาที่ต้องการขอความช่วยเหลือในระหว่างทำกิจกรรม ผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสช่วยเหลืออะไรท่านบ้าง อย่างไร ความรู้สึกท่านตอนนั้นเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3

ในช่วงที่ทำกิจกรรมการทำผ้าไหมเด็กๆ ได้สนับสนุนผู้สูงอายุ ในเรื่องอะไรบ้าง อยากให้น้องๆ ช่วยเล่าเหตุการณ์ดังกล่าวให้ฟัง เพราะเหตุใดน้องๆ ถึงตัดสินใจสนับสนุนผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

1117493035

CD 1Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4

ท่านมีเหตุการณ์ในระหว่างการทำมีเหตุการณ์ใดบ้างที่น้อง กับผู้สูงอายุอยากให้น้อง ๆ เล่า เหตุการณ์ที่ประทับใจ

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5

ในช่วงก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรม น้อง ๆ รู้สึกอย่างไรกับ การทำกิจกรรม การทำผ้าไหมกับผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามสัมภาษณ์เพิ่มเติม

จากการทำกิจกรรม น้อง ๆ สามารถไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของน้อง ๆ อย่างไม่ได้บ้าง มี สิ่งใดบ้างที่ท่านอยากเสนอแนะผู้วิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณท่านในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน

1117493035

CU_Thesis_5883412727_Thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ผลสรุปการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยแยกตามขั้นตอนการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า IOC	การนำไปใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน									
เครื่องมือย่อยชุดที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชน									
ความเหมาะสมของการบันทึกของบริบทชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.เพิ่มเติมประเด็นการถามในเรื่องของทรัพยากรที่มีมาก จำนวนผู้สูงอายุและจำนวนเยาวชนในอำเภอที่อาศัยปัจจุบัน 2.ขอเพิ่มสภาพของวัฒนธรรมเป็นเรื่องความเชื่อ/ค่านิยม / วิถีชีวิต 3.ขอย้ายขนบธรรมเนียมประเพณีไปอยู่ในช่องสภาพ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
									ทางวัฒนธรรม 4.เพิ่มประวัติ ความเป็นมา การทำผ้าไหม อำเภอนบพ
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนที่เข้าร่วมงานวิจัย									
เครื่องมือย่อยชุดที่ 2 แบบบันทึกการ ประชุมเพื่อสร้าง ความเข้าใจในการ วิจัยของผู้สูงอายุ และเยาวชน									
ความเหมาะสมของ การบันทึกการสร้าง ความเข้าใจของผู้วิจัย กับผู้สูงอายุและ เยาวชน	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ผ่าน	1.เวลาลงมือเก็บ ข้อมูลจริงเตรียม ประเด็นให้ พร้อม 2. ขอให้แก้ ประเด็นที่ 3 ใน วงเล็บให้ใส่ว่า ลักษณะ ปฏิสัมพันธ์ใน ประเด็นที่ น่าสนใจ 3.ปรับประเด็น

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
									ในการบันทึกให้ สอดคล้องกัน หน้า 13 และ หน้า 15 3.แก้ภาษา
ขั้นตอนที่ 3 การหาความต้องการและเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน การนำประชุมการหาความต้องการ									
เครื่องมือย่อยชุดที่ 3 แบบบันทึกการ ประชุมกลุ่มเพื่อหา ความต้องการและ เป้าหมายในการทำ กิจกรรมภูมิปัญญา พื้นบ้านผ้าไหม มัดหมี่ระหว่าง ผู้สูงอายุและ เยาวชน									
1.จากรูปภาพที่จัด แสดงท่านคุ้นเคยกับ รูปใดบ้าง หรือ สามารถเล่าวิธีการทำ ผ้าไหมให้ท่านร่วมกัน แสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.ปรับคำถาม เป็น จากรูปภาพที่จัด แสดงเยาวชน คุ้นเคยกับรูป ใดบ้าง หรือ

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า IOC	การนำไปใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
									สามารถเล่าวิธีการทำผ้าไหมในภาพโตบ้างของให้ท่านร่วมกันอธิบาย 2. การให้อธิบายควรกำหนดคำถามให้ชัดเจนไม่ใช่ให้แสดงความคิดเห็น
2.ท่านมีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอธิบายรูปภาพที่เด็ก ๆ อย่างไรก็ตามบ้าง (นำผู้สูงอายุเล่าเรื่องราวการทำผ้าไหมจากภาพ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.ระบุคำว่า “ผู้สูงอายุ ” แทนคำว่าท่าน
3.ถ้าให้แต่ละท่านเลือกรูปที่แสดงขั้นตอนการทำผ้าไหม ท่านชอบรูปใดมากที่สุด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.ขอเสนอแนะให้ระบุเลยว่า เป็นเยาวชนตอบเป็นตารางเดียวกัน แยกตารางตอบ

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16: 24: 57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
									ของผู้สูงอายุ เพื่อให้กรอก ข้อมูลให้ง่ายขึ้น
4. ให้ท่านนำรูปภาพ ที่แต่ละท่านคัดเลือก มาให้นำมาวางไว้ โดยให้ช่วยกัน เรียงลำดับภาพตาม ความสนใจ อยากให้ ท่านร่วมกันพิจารณา ว่า ถ้าเราจะจัด กิจกรรมการทำผ้า ไหมมัดหมี่ร่วมกัน ทุกท่านคิดว่าขั้นตอน ใดที่มีความสนใจมาก ที่สุด	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1.เรียงรูป ประโยคใหม่ “จากภาพที่ แสดงขั้นตอน การทำผ้าไหม ของผู้สูงอายุและ เยาวชนชอบ ภาพใดมาก ที่สุด”
5.หลังจากที่ทุกท่าน ได้ขั้นตอนที่สนใจ ร่วมกันแล้ว อยากให้ ทุกท่านใช้เวลาใน การร่วมกันวางแผน กิจกรรมร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.ให้เน้นการ ร่วมกันนำเสนอ ไม่แนะนำให้ นำเสนอแยก 2.แก้ตัวสะกด

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนและดำเนินกิจกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท									
เครื่องมือย่อยชุดที่ 4 แบบบันทึกวางแผน กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น ของผู้สูงอายุและ เยาวชน									
ความเหมาะสมของ แบบวางแผน กิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุ และเยาวชนร่วมกัน ออกแบบวางแผนใน ภาพรวม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	1.ควรระบุใน เครื่องมือว่า เยาวชนเป็นผู้ กรอก 2.ปรับภาษาให้ เข้าใจง่ายขึ้น
เครื่องมือย่อยชุดที่ 5 แบบบันทึกการ สังเกตความสัมพันธ์ ของผู้สูงอายุและ เยาวชนระหว่างการ									

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ดำเนินกิจกรรมภูมิ ปัญญาพื้นบ้าน การ ทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัดขอนแก่น									
รายการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน									
การสื่อสารรับฟัง และการแสดง ความเห็น									
มีการพูดคุยระหว่าง กันอย่าง ตรงไปตรงมา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
ไม่พูดแทรกในขณะที่ อีกฝ่ายกำลังพูด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
ใช้ภาษาที่สุภาพ ระหว่างกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
ใช้คำขอร้อง ช่วยเหลือแทนการ ออกคำสั่ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
การช่วยเหลือผู้อื่น									
มีการอาสาหรือ เสียสละในระหว่าง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ทำกิจกรรม									
การเชื่อใจผู้อื่น									
เปิดโอกาสให้ผู้อื่น แสดงความสามารถ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
การแสดงความ จริงใจและชื่นชม ยินดี									
ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
รู้จักการขอบคุณและ การขอโทษ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
มีการกล่าวชมเชยให้ กันและกัน มีการให้กำลังใจกัน และกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
การยอมรับลักษณะ ของบุคคล									
นอบน้อมถ่อมตนต่อ ผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
มีความเป็นกันเองไม่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ถือตัว									
เครื่องมือย่อยชุดที่ 6 แบบบันทึก ประจำวันของ เยาวชนว่าด้วยเรื่อง ความสัมพันธ์ของ ผู้สูงอายุระหว่าง การดำเนินกิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น									
1.วันนี้้องมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมกับ ผู้สูงอายุอะไรบ้าง	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1.เน้นการถาม ว่าเมื่อทำ กิจกรรมกับ ผู้สูงอายุแล้วดีไม่ ดีอย่างไรแล้วมี การปรับอะไร อย่างไร
2.น้องรู้สึกอย่างไร บ้างกับการทำ กิจกรรมกับผู้สูงอายุ ในวันนี้	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	2. อยากให้ปรับ ตารางการ บันทึก รายละเอียดเป็น การสัมภาษณ์ โดยใช้คำถาม
3. น้อง มีปัญหาใน การทำกิจกรรมบ้าง หรือไม่ในวันนี้ อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
4.จากข้อที่ 3 นื่อง ๆ แก้ไขปัญหาดังกล่าว อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	เดิมและ follow up questions แทน 3. ไม่ควรถามว่า
5.วันนี้มีสิ่งใดที่ อยากเล่าเพิ่มเติม หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	หรือไม่ว่างไร
เครื่องมือย่อยชุดที่ 7 แบบบันทึกว่าด้วย ความสัมพันธ์กับ เยาวชนระหว่างการ ดำเนินกิจกรรมภูมิ ปัญญาพื้นบ้านการ ทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น									
1.วันนี้ท่านมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมกับ เด็ก ๆ เยาวชน อะไรบ้าง	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1.อยากให้ปรับ ตารางการ บันทึก รายละเอียดเป็น การสัมภาษณ์
2.ท่านรู้สึกอย่างไร บ้างกับการทำ กิจกรรมกับเยาวชน ในวันนี้	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	โดยใช้คำถาม เดิมและ follow up questions แทน

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	ค่า IOC	การนำไปใช้	ข้อเสนอแนะ	
	1	2	3	4	5					
3. มีปัญหาในการทำกิจกรรมบ้างหรือไม่ในวันนี้ อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	2. ไม่ควรถามว่าหรือไม่อย่างไร	
4. ท่านมีการแก้ไขแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน		
5. วันนี้ท่านมีสิ่งใดที่อยากเล่าเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน		
การตรวจสอบคำสำคัญ (keywords) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน										
การสื่อสารรับฟังและการแสดงความความคิดเห็น	Keywords									
มีการพูดคุยระหว่างกันอย่างไร	พูดอย่างสุภาพ / ไม่อ้อม	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1. อาจลองตีความตามภาษาที่เยาวชนและผู้สูงอายุใช้

1117493035

CT :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ		คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3	4	5				
ตรงไปตรง มา	ค้อม									ในชีวิตประจำวัน ของท้องถิ่น จริงๆ ซึ่งสิ่งที่ นิสิตให้ Keywords มา เป็นเพียง guideline คร่าวๆ เช่น “วันนี้เราพูดคุย สนุกดีและรู้ เรื่อง” อาจเป็น การที่เยาวชน หรือผู้สูงอายุใช้ แทน Keywords
ไม่พูด แทรก ในขณะที่ อีกฝ่าย กำลังพูด	รับฟัง / เห็นต่าง / ฟังให้ จบ / เหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
ใช้ภาษาที่ สุภาพ ระหว่าง กัน	พูดจา ไพเราะ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ		คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3	4	5				
ใช้คำ ขอร้อง ช่วยเหลือ แทนการ ออกคำสั่ง	ไม่เจ้ากี้ เจ้าการ /ไม่ใช้ คำสั่ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
การ ช่วยเหลือ ผู้อื่น	Keywo rds									
มีการ อาสาหรือ เสียสละ ใน ระหว่าง ทำ กิจกรรม	อาสา ทำงาน ให้ / ช่วย ทำงาน ให้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
การเชื่อ ใจผู้อื่น	Keywo rds									
เปิด โอกาสให้ ผู้อื่นแสดง ความสาม ารถ	ให้ โอกาส ทำ / ไว้ใจ ทำงาน /	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ		คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3	4	5				
	เชื่อมั่น									
การแสดง ความ จริงจัง และชื่น ชมยินดี	Keywords									
ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย	เรียกชื่อ ทักทาย /ยิ้ม แย้ม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
รู้จักการ ขอบคุณ และการ ขอโทษ	ขอบคุณ /ขอโทษ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
มีการ กล่าว ชมเชยให้ กันและ กัน	ชมเชย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
มีการให้ กำลังใจ กันและ	ให้ ความรู้ สึกที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ		คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3	4	5				
กัน	ต่อกัน									
การ ยอมรับ ลักษณะ ของ บุคคล	Keywo rds									
นอบน้อม ถ่อมตน ต่อ ผู้สูงอายุ	ไม่ถึง ตนข่ม คนอื่น / นอบ น้อม ถ่อมต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
มีความ เป็น กันเองไม่ ถือตัว	เข้าใจ ในความ ต่างของ แต่ละ วัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและการสะท้อนการเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน										
เครื่องมือย่อยชุดที่ 8 แบบสัมภาษณ์ มุมมองของผู้สูงอายุ ต่อเยาวชนหลังเสร็จ สิ้นการจัดกิจกรรม										

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ระหว่างผู้สูงอายุ และเยาวชน									
คำถามนำสู่การ สัมภาษณ์ จากการเข้า ร่วมกิจกรรมอยากให้ ท่านเล่าถึงทำ กิจกรรมกับเด็ก ๆ เยาวชนที่มาทำกิจ กรรมเกี่ยวกับการ ทำผ้าไหมกับท่านมี อะไรบ้าง	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.6	ผ่าน	1.ปรับภาษา
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1 ในช่วงที่ทำ กิจกรรมผ้าไหม กลุ่ม เด็ก ๆ เยาวชนได้มี การพูดคุยกับท่านใน เรื่องใดบ้าง วิธีการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
พูดคุยการใช้ภาษา ของของเด็กๆ เยาวชนเป็นอย่างไร และท่านรู้สึกอย่างไร กับการพูดของเด็ก ๆ									
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2 เมื่อท่านมี อุปสรรคหรือปัญหาที่ ต้องการขอความ ช่วยเหลือในระหว่าง ทำกิจกรรม เยาวชน ได้มีโอกาสช่วยเหลือ อะไรท่านบ้าง อย่างไร ความรู้สึก ท่านตอนนั้นเป็น อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3 ในช่วงที่ทำ กิจกรรมการทำผ้า ไหมท่านได้สนับสนุน เด็ก ๆ เยาวชนใน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
เรื่องอะไรบ้าง อยาก ให้ท่านช่วยเล่า เหตุการณ์ดังกล่าวให้ ฟัง เพราะเหตุใดท่าน ถึงตัดสินใจสนับสนุน พวกเขา									
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4 ท่านมี เหตุการณ์ในระหว่าง การทำมีเหตุการณ์ ใดบ้างที่ท่านรู้สึก ประทับใจ/หรือรู้สึก ชื่นชม กับกลุ่มเด็กๆ เยาวชนอยากให้ท่าน เล่าเหตุการณ์ที่ ประทับใจดังกล่าว	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1.ปรับภาษา
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5 ในช่วงก่อน เข้าร่วมกิจกรรมและ หลังเข้าร่วมกิจกรรม ท่านรู้สึกอย่างไรกับ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
การทำกิจกรรมการ ทำผ้าไหมกับกลุ่มเด็ก ๆ เยาวชน									
คำถามสัมภาษณ์ เพิ่มเติม จากการทำ กิจกรรม ท่าน สามารถไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันของ ท่านอย่างไรได้บ้าง มีสิ่งใดบ้างที่ท่าน อยากเสนอแนะผู้วิจัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
เครื่องมือย่อยชุดที่ 9 แบบสัมภาษณ์ มุมมองของเยาวชน ต่อผู้สูงอายุหลัง เสร็จสิ้นการจัด กิจกรรมภูมิปัญญา พื้นบ้านการทำผ้า ไหมมัดหมี่ อำเภอ ชนบท จังหวัด ขอนแก่นระหว่าง ผู้สูงอายุและ									

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
เยาวชน									
คำถามนำสัมภาษณ์ จากการเข้าร่วม กิจกรรมอยากให้น้อง ๆ เล่าถึงทำกิจกรรม กับผู้สูงอายุที่มาทำ กิจกรรมเกี่ยวกับ การทำผ้าไหมกับ ผู้สูงอายุมืออะไรบ้าง	+1	+1	-1	+1	+1	3	0.6	ผ่าน	1.ปรับภาษา
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1 ในช่วงที่ทำ กิจกรรมผ้าไหม ผู้สูงอายุ ได้มีการ พูดคุยกับน้องๆใน เรื่องใดบ้าง วิธีการ พูดคุยการใช้ภาษา ของของผู้สูงอายุเป็น อย่างไร และท่าน รู้สึกอย่างไรกับการ พูดของเด็ก ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
<p>คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2</p> <p>เมื่อน้องๆมี อุปสรรคหรือปัญหาที่ ต้องการขอความ ช่วยเหลือในระหว่าง ทำกิจกรรม ผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสช่วยเหลือ อะไรท่านบ้าง อย่างไร ความรู้สึก ท่านตอนนั้นเป็น อย่างไร</p>	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
<p>คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3</p> <p>ในช่วงที่ทำกิจกรรม การทำผ้าไหมเด็กๆ ได้สนับสนุนผู้สูงอายุ ในเรื่องอะไรบ้าง อยากให้น้องๆ ช่วย เล่าเหตุการณ์ ดังกล่าวให้ฟัง เพราะ เหตุใดน้องๆ ถึง</p>	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
ตัดสินใจสนับสนุน ผู้สูงอายุ									
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 4 ท่านมี เหตุการณ์ในระหว่าง การทำมีเหตุการณ์ ใดบ้างที่น้องๆรู้สึก ประทับใจ กับ ผู้สูงอายุอยากให้ น้องๆ เล่าเหตุการณ์ ที่ประทับใจดังกล่าว	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ผ่าน	1.ปรับภาษา
คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 5 ในช่วงก่อน เข้าร่วมกิจกรรมและ หลังเข้าร่วมกิจกรรม น้อง ๆ รู้สึกอย่างไร กับ การทำกิจกรรม การทำผ้าไหมกับ ผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	
คำถามสัมภาษณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ผ่าน	

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10

รายการตรวจสอบ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ผล รวม	ค่า IOC	การ นำไป ใช้	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5				
เพิ่มเติม จากการทำ กิจกรรม นื่อง ๆ สามารถไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันของ นื่อง ๆอย่างไรได้บ้าง มีสิ่งใดบ้างที่ท่าน อยากเสนอแนะผู้วิจัย									

ข้อเสนอแนะของเครื่องมือในภาพรวม

1. ขอให้เพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุและกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น มีกลุ่มละกี่คน เลือกแต่ละกลุ่มมีวิธีการและขั้นตอนอย่างไร จำนวนเท่าไร
2. กระบวนการเรียนรู้นอกระบบที่จะทำควรเขียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนอีกนิต โดยมี เนื้อหาสาระที่แต่ละกลุ่มและทั้งสองกลุ่มต้องเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม และทั้ง2กลุ่ม กลุ่มเป้าหมายและสมบัติในเชิงปริมาณ กิจกรรมและสื่อ แหล่งเรียนรู้ที่ต้องใช้ รวมทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ที่คาดว่าจะต้องเกิดขึ้นในแต่ละขั้นของการทำกิจกรรม
3. การวัดผลและการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้สูงอายุและของเยาวชนรวมถึงการวัดสัมพันธภาพระหว่างกันต้องให้ชัดเจน
4. ให้เขียน time line ทั้งโปรแกรม การจัดกิจกรรมให้ชัดเจน
5. ผู้วิจัยควรมีการปรับประโยคในการถามให้เข้าใจ เนื่องจากหลายคำถามอ่านแล้วไม่เข้าใจใช้ภาษากำกวม
6. ผู้วิจัยจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน
7. ผู้วิจัยต้อง “เน้นกระบวนการ” ยังเห็นกระบวนการในเครื่องมือยังไม่ชัด

1117493035

CD :Thesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16: 24:57 / seq: 10

8. เครื่องมือชุดที่ 8 และชุดที่ 9 ควรรวมกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชนไม่ควรถามแยกกัน
9. ขอให้นิสิตลองออกแบบการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ด้วยว่าจัดแบ่งกี่ตอน แต่ละตอนจะมีการรายงานผลอะไรบ้างและจะมีหัวข้อย่อย ตารางหรือ แผนภาพอะไรบ้าง

1117493035

CU Thesais 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

บรรณานุกรม

- Dumitrescu, C. (1 9 9 9) . What it non-formail education? . Retrieved from http://assembly.coe.int/Document/WoringDocs/doc9_9 / Edoc8_5_9_5 . htm
<http://assembly.coe.int/Document/WoringDocs/doc99/Edoc8595.htm>
- Jane and Robbins. (2007). Intergenerational learning : grandparents teaching everyday concepts in science and technology. *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching, Volume 8. (Article3)*, 1-19.
- Knodel and Nguyen. (2014). *Granparents and grandchildren : care and support in Myanmar, Thailand and Vietnam*: Cambridge: Cambridge University Press.
- Knowles M.S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education :Andragogy vs. Pedagogy*: New York : Association Press.
- Wenzel and Sorensen. (2000). *Changes in attitudes among children and elderly adults in intergenerational group work*: Educational Gerontology.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2550). พัฒนาการมนุษย์: กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกพล จันท์สถิตพร. (2551). การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ,
- กมลรัตน์ อินทรทัศน์. (2547). การพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ . กรุงเทพฯ: โครงการการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารเพื่อสุขภาพ สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์: นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2555). ภูมิปัญญาผ้าไหมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546: กรุงเทพฯ: เจเอสการพิมพ์.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550: กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542: กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนองค์กรแห่งสหประชาชาติ. (2558). รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน: กรุงเทพฯ: ไทยพับลิก้า.
- จตุรพร ลีมันจริง. (2549). จิตวิทยาวัยรุ่น = *Adolescent psychology*: กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรรย์ดา จันท์แจ่ม. (2557). แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าจากสู่

- เยาวชนของชุมชนชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2552). บทโหมโรง เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัว ใน “ครอบครัวไทย” ในสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากรและสังคม. นครปฐม: สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฏกัทร์ คุ้มถนอม. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีต่อการสร้างวินัยตนเองของเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,
- ธัญญภัทร์ ศิริชันราโรจน์ (2559). จิตวิทยาการพัฒนาคน: กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรมัตต์ ท้าวแก่นสาร. (2555). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกยีที่มีต่อความสามารถในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเยาวชนไทยใหญ่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต. คณะครุศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,
- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). คู่มือผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่24.: กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- บังอร ธรรมศิริ. (2549). ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ. วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้า, 1 (มกราคม - มีนาคม 2549.), 31-40.
- ประมวล พิมพ์เสน. (2541). บันทึกประวัติศาสตร์เมืองขอนแก่น: ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- พรทิพย์ เข็นจะบก. (2547). การพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ: กรุงเทพฯ: โครงการการพัฒนาองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสุขภาพ.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2547). จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์.: กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2557). .รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556.: กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชจิง จำกัด (มหาชน).
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). มนุษยสัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร : กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณภา วุฒตะกุล และ ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา. (2555). ผ้าทอกับวิถีชีวิตคนไทย: กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วรรณรัตน์ อภินันท์กุล. (2551). แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน: กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตร. (2542). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย = *Foundation of Thai culture*: ลพบุรี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- วิโรจน์ อารีย์กุล. (2553). การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น: . กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วีระพรหม จันทร์เหลือง. (2559). มนุษยสัมพันธ์. . กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2559). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย: กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ. (2547). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมพร เทพสิทธิธา. (2551). การสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม: กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมพร เทพสิทธิธา เพื่อศาสนาและพัฒนาสังคม.

- สมพร สุทัศน์ีย์. (2554). มนุษย์สัมพันธ์. : กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย. : กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย: กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2550). เอกสารสาระหลักการและแนวทางการประกอบดำเนินงาน กศน. โครงสร้างการศึกษานอกระบบโรงเรียน. : กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริพันธุ์ อมรพันธุ์บดีกุล. (2554). ศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนของเยาวชน : กรณีศึกษา กลุ่มเยาวชนฮักแม่จิม อำเภอแม่จิม จังหวัดน่าน. เชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระสาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). ธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18.: กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2551a). การศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. : นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2551b). รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการนำความรู้เรื่องพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรพล พยอมรัมย์. (2548). จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ: กรุงเทพฯ: บางกอก-คอมเทค อินเตอร์เทรด.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2556). คุณภาพชีวิตเด็ก 2556: นครปฐม: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรทัย ศักดิ์สูง. (2543). การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีแอนดราโกจี ของ มัลคัม โนลส์ กับวิธีการสอนในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,
- อัปสรสิริ เขียมประชา. (2556). จิตวิทยาทั่วไป: กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. : กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ ห่วงสกุล. (2554). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดแอนดราโกจีของ มัลคอม เอส. โนลส์ เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนนอกโรงเรียน วิธีเรียนทางไกล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- อุ้นดา นพคุณ. (2546). กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. : กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

1117493035

CU IThesis 5883412727 thesis / recv: 02082562 16:24:57 / seq: 10

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายจุฑาทาเทพ จิตวิสัย
วัน เดือน ปี เกิด	8 มีนาคม 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
วุฒิการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่จบ 2553
ที่อยู่ปัจจุบัน	41/2 หมู่ 12 ถนนขจิตพัฒนา ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180

1117493035

CD IThesis 5883412727 thesis / rev: 02082562 16:24:57 / seq: 10